ଶୋଣିତର ଯାତ୍ରୀ

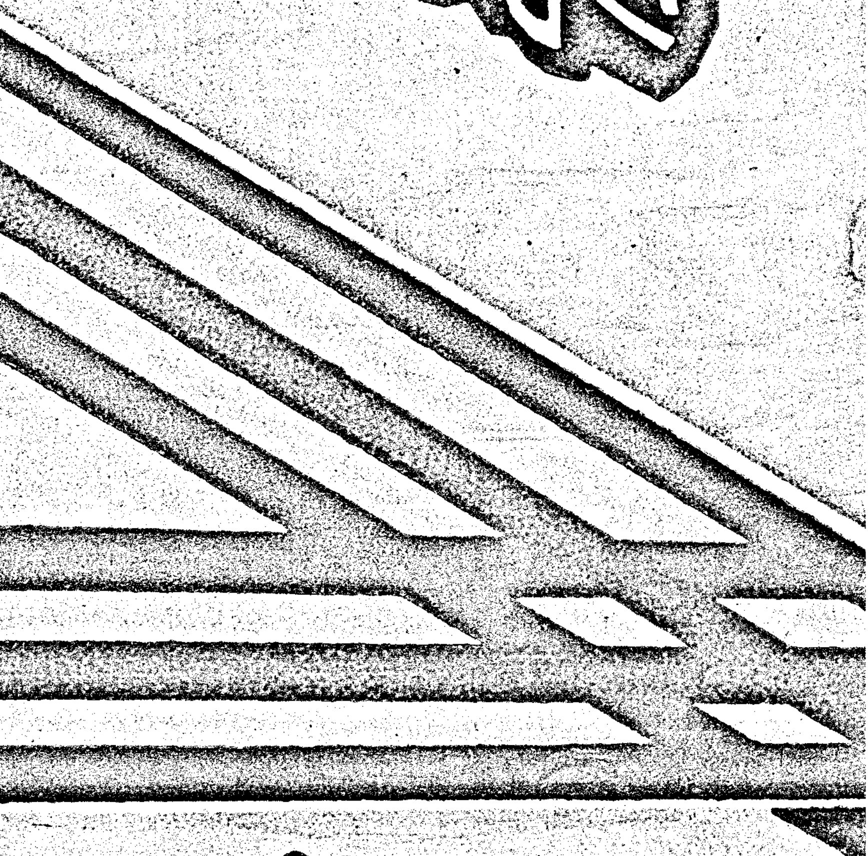

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ରୋହିତର ଡାଏରୀ

(ଊନବିଂଶ ପର୍ବ)

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ଏସ୍‌ ଏ ପବ୍ଲିକେଶନ୍‌ସ

ଭରତିଆ ଟାୱାର
ବାଦାମବାଡି, କଟକ-୯

ବିନୋଦ ବିହାରୀ,
କଟକ-୭୫୩୦୦୨

ସେହ୍ନିତର ଡାଏରୀ

(ଊନବିଂଶ ପର୍ବ)

ଲେଖକ : ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ପ୍ରକାଶକ :

ନଳିନୀକାନ୍ତ ନନ୍ଦ

ଏସ୍‌ବି ପବ୍ଲିକେଶନସ୍

● ବିନୋଦବିହାରୀ, କଟକ-୨

● ବାଦାମ ବାଡ଼ି, କଟକ-୯

ମୁଦ୍ରଣ :

ସୁବି ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ

ଦାସ ସାହି

କଟକ-୧୨

ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ-୧୯୯୭

ମୂଲ୍ୟ-୫୫-୦୦

Written by Sri Chittaranjan Das, Published by Sri Nalinikanta Nanda, SB Publications, ● Binodbehari, Cuttack-2, ● Bharatia Tower, Badambadi, Cuttack-9, & Printed at Subi Printers, Cuttack-12.

1st Edition-1997 Price-Rs. 55-00

ISBN 81 7404 035 8

—ଡକ୍ଟର (ଇଞ୍ଜିନିଅର୍) ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ଦାସ ପାରିବାରିକ ସମ୍ପର୍କରେ ମୋ'ର ଅନୁଜ । ଅନୁଜ, ମାତ୍ର ଅନୁଗ ନୁହନ୍ତି, ସତକୁ ସତ ଅଗ୍ରଜ । ହୃଦ୍‌ବତ୍ତା, ଆତ୍ମୀୟତା ଓ ଅନୁରାଗ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଗ୍ରଜ । କେତେ ଆଗକୁ ଭାବନ୍ତି; କେତେ ଆଗରୁ ଘ୍ରାଣ କରି ପାରନ୍ତି, ତଥାପି କେତେ ପାଖରେ ଥାଆନ୍ତି । ଦୂର ଜର୍ମାନୀରେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏକାବେଳେକେ ପାଖରେ ରହିଥାନ୍ତି । ଦୂରତାଗୁଡ଼ାକୁ ସେ କେତେ ସହଜ ଭାବରେ ଜୟ କରି ନେଇଥାନ୍ତି ।

'ରୋହିତର ଡାଏରି' ଊନବିଂଶ ପର୍ବଟିକୁ ମୁଁ ତାଙ୍କର ହାତରେ ଅର୍ପଣ କରୁଛି ।

୧୪ । ୭ । ୯୧

ଭୀରୁମାନେ ତୋଷାମଦ କରନ୍ତି, ସାହସୀମାନେ ସମକକ୍ଷ ଖୋଜି ସଂସାର ଭିତରକୁ ବାହାରି ଯାଆନ୍ତି । ଭୀରୁମାନେ ଭିତରେ ଈର୍ଷା କରୁଥାନ୍ତି ବୋଲି ବାହାରେ ତୋଷାମଦ ବି କରୁଥା'ନ୍ତି, ସାହସୀମାନେ ଅନ୍ୟ କାହାଠାରେ ସାହସ ଦେଖିଲେ ଖୁସୀ ହୁଅନ୍ତି । ଭୀରୁମାନେ ହୁଏତ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇବାଲାଗି ପ୍ରଲୁବ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ସାହସୀ ସେକଥା କରେନାହିଁ; ସିଏ ନିଜ ସାହସର ପରିଚୟ ଦିଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ସାହସର ସହିତ ଆପଣାକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରେ, ଭିତରେ ଯାହା ବାହାରେ ତାହାହିଁ ଉକୁଟାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ । ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ କପଟୀ ହେବାକୁ ହିଁ ସିଏ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ପ୍ରମାଦ ବୋଲି ମନେକରେ । ତା'ର ନିଷ୍କପଟତା ହିଁ ତାକୁ ସାହସ, ଅହୁରି ଅଧିକ ସାହସ ଲାଗି ପ୍ରେରଣା ଦିଏ ।

ଏଭଳି ଘଟଣା ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଘଟେ । କାଲି ଜଣେ ସାହିତ୍ୟିକ ବନ୍ଧୁ ସାହିତ୍ୟରେ କ୍ରମେ ଭୀରୁମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଅତି ବେଶୀ ହୋଇଗଲାଣି ବୋଲି ଭାରି ଖେଦ କରି କହୁଥିଲେ । ସେ କେତେ ଉଦାହରଣ ମଧ୍ୟ ଦେଲେ । ଭାରତବର୍ଷରେ ଗତ ଦୁଇଟା ଦଶକ ଭିତରେ ସାହିତ୍ୟରେ ଭୀରୁମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ହିଁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ଭୀରୁମାନେ କେତେ କ'ଣ ଲେଖିଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ଘୁଷୁରି ହୋଇ ସାହିତ୍ୟରେ କେତେ କ'ଣ ନବୀନତାର ସନ୍ଦେଶ ଶୁଣାଇବାରେ ଲାଗି- ଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଜୀବନର କଥା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ ନକରି ପ୍ରଧାନତଃ ଗୋଟାଏ ଅଳଙ୍କରଣର ବ୍ୟାପାର ବୋଲି ଧରି ନେଇଛନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟର ଅଣ୍ଟି- ଗୁଡ଼ାକ ବହର ଓଜନରେ ଫାଟିଯିବାକୁ ବସିଛି, ମାତ୍ର ଏଣେ ସାହିତ୍ୟିକ ବାଂଟୁ ହୋଇ ରହିଛି । ସିଏ ଜନନୀଟିଏ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ଜନନୀଟିଏ ହୋଇପାରିବା ଲାଗି ଆତ୍ମଉଦ୍‌ଘାଟନର, ଆତ୍ମନିବେଦନର ଯେଉଁ ସାହସଟି ଦରକାର, ସେହି ସାହସକୁ ସେ ଏହି ନଶ୍ୱର ଜୀବନରେ ଆଦୌ ଲାଭଦାୟକ ବୋଲି ମନେ କରି ପାରୁନାହିଁ । ଲାଭଦାୟକ ହେବାଟା ହିଁ ତା' ବଣିକର ସବୁଯାକ ଧର୍ମରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଜୀବନଟାକୁ ନଶ୍ୱର ବୋଲି ଭାବୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷ ପୃଥିବୀରେ ଭାରି ଭୀରୁ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ନେଇ ସତେଅବା କୁଆଡ଼େ ଚମ୍ପଟ ଦେବ ବୋଲି ତରତର ହେଉଥାଏ । ସାହିତ୍ୟକୁ ମୁଖା ପରି ବ୍ୟବହାର କରୁଥାଏ । ଭିତରେ ପ୍ରସବ କରି ନପାରିବାର ଅହନ୍ତାରେ ନିଜେ ଦଗ୍ଧ ହୋଇ ମରୁଥାଏ । ତା'ରି ଅହନ୍ତା ସଂସାରକୁ ମଧ୍ୟ ଦହି ପକାଇବ ବୋଲି ମନ କରୁଥାଏ ।

ମାତ୍ର, ଭୀରୁମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏତେ ବେଶୀ କଦାପି ସମ୍ଭବ ହୋଇନାହିଁ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ହେବନାହିଁ ।

୧୫ । ୭ । ୯୧

ଭୀରୁମାନେ ହିଁ ସବୁ ଜାଗାରେ ସାହସୀମାନଙ୍କର ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି, ସାହସୀମାନଙ୍କୁ ଈର୍ଷା କରୁଥାଆନ୍ତି ବୋଲି ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ହୁଏତ କେତେ ଅବସରରେ ସାହସୀମାନଙ୍କର ପ୍ରଶଂସା କରୁଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ସାହସୀମାନଙ୍କୁ ବୋକା ଓ ଅସଫଳ ବୋଲି ଭାବନ୍ତି, ସାହସୀମାନଙ୍କର ସାହସକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ସେମାନେ ସାହସୀମାନଙ୍କର ପୂଜା କରନ୍ତି, ସାହସୀମାନଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ଗଢ଼ି ଥୋଇଦିଅନ୍ତି । ଏହା ଏକ ଅତି ବିଚିତ୍ର କଥା ।

ଭୀରୁ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଭଲ ପାଇ ତଥାପି ସାହସୀମାନଙ୍କର ପ୍ରଶଂସା କରିବା, ଏଥିରୁ ଆପଣାର ଅସମର୍ଥତା ଅଥବା ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲାଗି କିଞ୍ଚିତ୍ କ୍ଷତିପୂରଣ ସମ୍ଭବ ହୁଏ ଓ ସେଥିରୁ ଅବଶ୍ୟ କିଞ୍ଚିତ୍ ପୁଲକ ମଧ୍ୟ ମିଳେ । ମାତ୍ର ସେହି ପୁଲକ ମଣିଷକୁ ନିଜର ବେଡ଼ୀରେ, ନିଜର ଏକାଧିକ ଧୂର୍ତ୍ତ ଚତୁରତା ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଥାଏ । ମଣିଷମାନେ ଭୀରୁ ହେବାକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ବୋଲି ଭୀରୁ ହୁଅନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ଯାବତୀୟ system ଭୀରୁମାନଙ୍କର ସକ୍ରିୟ ସହଯୋଗ ଦ୍ୱାରା ଚାଲେ । ସଂସାରରେ ଭୀରୁମାନେ ହିଁ ସାଧାରଣତଃ ଉଗ୍ରବାଦୀ ହୁଅନ୍ତି । କ୍ଷମତାରେ ବସିଲେ ବା ହାତରେ ହତ୍ୟାସମର୍ଥ ଗୁଡ଼ାଏ ବନ୍ଧୁକ ରହିଥିଲେ ଯାଇ ସେମାନେ କିଛି କରିପାରିବେ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥାନ୍ତି । ଏବଂ ଆମର ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନରେ ତଥାକଥିତ ଅନେକ କୋମଳତାର ଏହି ଭୀରୁମାନେ ହିଁ ପୃଷ୍ଠପୋଷକ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ପୃଥିବୀକୁ ଶୀତଳ କରି ରଖିବାରେ ଭୀରୁମାନଙ୍କର ସଚରାଚର ଏକ ଅନବଦ୍ୟ ଅବଦାନ ରହିଆସିଛି । ପୃଥିବୀରେ ଭୀରୁ ହିଁ ସବା ଆଗ ନିଜର ଜଲକାଠିକୁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରି ରଖିବ ବୋଲି ସତେଅବା ଏକ ଧର୍ମକାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ଧରି ନେଇଥାଏ । ଭୀରୁମାନେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ପଶି ସବୁରେ ଚାରଣ ହୁଅନ୍ତି । ସମାଜରେ ଏମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ ହୋଇଗଲେ ସାମନ୍ତବାଦ ନାମକ କ୍ଷୟିଷ୍ଣୁ ଜୀବନ ଦୃଷ୍ଟି ଆମର ଯାବତୀୟ ସଚଳତାକୁ ମାଡ଼ି ବସିଥାଏ, ଜୀବନରେ ଅନେକ ଅସଲ ଚାରଣକୁ ଭୀରୁ ସାମନ୍ତମାନ ସତେଅବା ଆଇନ୍ ଜାରି କରି ଅଟକାଇ ରଖିଥାନ୍ତି । ଭୀରୁମାନଙ୍କର କବଳରେ ପଡ଼ି ଚେତନାର ବିବର୍ତ୍ତନ ବହୁତ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗ କରେ । ପୃଥିବୀକୁ ଅଟକାଇ ରଖା ହୋଇଥାଏ, ମାତ୍ର ତୋଷାମଦରେ, ମିଛ ଅତିରଞ୍ଜନରେ ଚାରିଆଡ଼ ଫାଟି ପଡୁଥାଏ; ମାତ୍ର ମଣିଷମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସହଜ ହୋଇ ଦିଶୁଥାନ୍ତି ।

୧୬ । ୬ । ୯୧

ଅନେକ, ଅନେକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ଦରକାର । ଭଗବାନଙ୍କର ଦର୍ଶନ ପାଇଲେ ଭାଗ୍ୟବାନ୍‌ମାନେ କିପରି ଯେ ମଣିଷ ପ୍ରତି ବିମୁଖ ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି, ସେକଥା ମୁଁ ଆଦୌ ବୁଝି ପାରେନାହିଁ । ସେମାନେ ସତକୁ ସତ ଭଗବାନଙ୍କର ଦର୍ଶନ କରିଛନ୍ତି କି ନାହିଁ, ସେ ବିଷୟରେ ସନ୍ଦେହ କରିବାକୁ ଭାରି ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ଉପରେ ଅନେକ ମଣିଷ କେତେ ଉଗ୍ର, କେଡ଼େ ଭୀଷଣ ! ମାତ୍ର ନିଜଭିତରେ କେଉଁଠି ଶିଶୁଟିକୁ, ନିମନ୍ତ୍ରଣଟିକୁ ଓ ଉତ୍ତରାଧିକାରଟିକୁ ହରାଇ ପକାଇ ଥିବାରୁ ସେମାନେ ଯେ ବାହାରେ ଏତେ ଉଗ୍ର ଓ ଭୀଷଣ; ତାହାହିଁ ବୁଝିବା ହେଉଛି ଅସଲ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା । ଜଣେ ମଣିଷକୁ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଜାଣିବା ହେଉଛି, ବାହାରର ଏହି ଯାବତୀୟ ପ୍ରତୀତିର ଭିତରକୁ ଯାଇ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଶିଶୁ ଛୁଣ୍ଡା ଅସହାୟତାବୋଧଟିକୁ ବନ୍ଧୁଭାବରେ ଭେଟିବା, ଏବଂ ସେଠାରେ ବନ୍ଧୁର ନିର୍ଭର ଦେଇ ପାରିବା । ନୀତିବାଦୀ ହୋଇ ରହିଥିବା ଯାଏ ସେକଥା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ ।

ଜଣେ ନୀତିବାଦୀ ଭିତରେ ଉଗ୍ରତା ଥାଏ ବୋଲି ସିଏ କେଉଁଠି ହେଲେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ସିଏ କେବଳ ଚୋରକୁ ଦେଖେ ଓ ପୋଲିସ୍‌କୁ ଦେଖେ । ନିଜ ଭିତରେ ଥିବା ସତେଅବା କୋଉ ପୋଲିସ୍‌ଷ୍ଟାର କୋପନ ପ୍ରବୃତ୍ତିର କାବୁରେ ପଡ଼ି ସେ ସଂସାରଯାକ ଚୋରମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଖୋଜି ବୁଲୁଥାଏ । ପୁନଶ୍ଚ, ନିଜ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ କୋଉଠି ଚୋରଟିଏ ବସିରହିଛି ବୋଲି ଭିତରୁ ବାରବାର ଖେଞ୍ଚା ପାଉଥିବାରୁ ସିଏ ଆପଣାକୁ ସେ ବିଷୟରେ ଯଥାସମ୍ଭବ ବିମୁକ୍ତ କରି ରଖିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ ଓ ସେଥିଲାଗି ନିଜ ଭିତରେ ରହିଥିବା ପୋଲିସ୍‌ଟିର ସାହାଯ୍ୟ ଲୋଡ଼ୁଥାଏ । ମୁଁ ନୀତିବାଦୀ ନୁହେଁ, କାରଣ ଜୀବନରେ ମୁଁ ନିଜର କେତୋଟି ନୀତିର ଆବିଷ୍କାର କରି ପାରିଛି । ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାରେ ମୋ'ର ଆଦୌ କୌଣସି ସଉକ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ନିଜ ଭିତରେ ଦୁଇଖଣ୍ଡ ବା ଆଉ କେଇଖଣ୍ଡ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ସମ୍ଭବତଃ ମୁଁ ସେସବୁ କଥା ଖୁବ୍ କରୁଥାନ୍ତି । ମୋ' ନିଜ ଭିତରର ଅନ୍ତରଙ୍ଗଟି ପାଖରେ ନିଜ ଲାଗି ରହିଥିବା ଅସଲ ଥାନଟିକୁ ମୁଁ ଠାବ କରିନେଇ ପାରିଛି ବୋଲି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାର ଠାବ କରି ବାହାରିଛି । ଆପଣାର ନିଶକୁ ଫୁଲାଇ ଜଗତରେ ଆପଣାକୁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଶୁଦ୍ଧ ଓ ମଳହୀନ ମଣିଷ ବୋଲି ଦାବୀ କରିବା ମୋ'ର କେବେହେଲେ ମନ ହୋଇନାହିଁ । ଭଗବାନଙ୍କୁ ମୁଁ ବନ୍ଧୁରୂପେ ପାଇଛି, ତେଣୁ ସଂସାରଟା ମଧ୍ୟ ମୋତେ ମୁଖ୍ୟତଃ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ନିକେତନ ବୋଲି ମନେ ହେଉଛି ।

୧୭ । ୭ । ୯୧

ଖାଲି ସାହିତ୍ୟ ଆଦୌ ପୋଷେଇବ ନାହିଁ; ଅର୍ଥାତ୍, ପୃଥିବୀ ସମ୍ମୁଖରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ସମଗ୍ର ସଙ୍କଟଟିର ଜବାବ ଦେଇ ପାରିବନାହିଁ । ଖାଲି ରାଜନୀତି ଯେ ମୋଟେ ପୋଷେଇବ ନାହିଁ, ସେକଥାଟା ପୃଥିବୀରେ ହୁ' ହୁ' ହୋଇ ପ୍ରମାଣିତ ହେବାରେ ହିଁ ଲାଗିଛି । ଖାଲି ରାଜନୀତି କରୁ କରୁ ରାଜନୀତିର ନାୟକମାନେ କ୍ରମେ ତୁଚ୍ଛା ଲଙ୍ଗଳା କ୍ଷମତାନୀତି ଭିତରେ ଛନ୍ଦଗୁନ୍ଦ ହୋଇଗଲେ । ଏବେ ସେହି କ୍ଷମତାନୀତି ପ୍ରଧାନତଃ ଅସ୍ତ୍ରବଳ ଉପରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟାଧିତ ଭାବରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ହୋଇ ରହିଛି । ଅସ୍ତ୍ରରେ ବଳୁଆମାନେ ହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସାରା ପୃଥିବୀର ଭାଗ୍ୟକୁ ନେଇ ମାମଲତକାରି କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ମାମଲତକାରି ଆଗରେ ଆଜି ସବୁକିଛି କୁଆଡ଼େ ଫସରଫାଟି ଯାଉଛି । ମଣିଷ ବକାହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଛି ।

ଯିଏ ସାହିତ୍ୟ କରୁଛି, କରୁ । ଯିଏ ରାଜନୀତି କରୁଛି, କରୁ । ଯିଏ ଆଦର୍ଶବାଦର ବାନା ଧରି ପୃଥିବୀଟାକୁ ଏକାବେଳେକେ ସ୍ୱର୍ଗଯାଏ ଉଡ଼ାଇନେବି ବୋଲି ସତକୁ ସତ ସଂଗ୍ରାମ କରୁଛି ସିଏ ବି ତାହା କରୁ । ଯିଏ ଧର୍ମ ଭିତରେ ଅଛି ଓ ତାହାକୁ ଏକ ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ ନିର୍ଭରଶୀଳ ବୋଲି ବିଚାର କରୁଛି, ସିଏ ମଧ୍ୟ ତାହା କରୁଥାଉ । ମାତ୍ର, ସମସ୍ତେ ଆପଣା ଆପଣାର କ୍ଷେତ୍ରଟିର ମାଧ୍ୟମରେ ସମଗ୍ର ଜୀବନଟିକୁ ହିଁ ଛୁଇଁ ପାରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତୁ । ଶିକ୍ଷା ସମଗ୍ର ଜୀବପାଇଁ ହେଉ, ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟତା ଏକ ସମଗ୍ର ଜୀବନର ଆବେଦନରେ ଗୌରବାନ୍ୱିତ ହୋଇ ରହୁ, ଧର୍ମ ମଧ୍ୟ ଠାକୁରମାନଙ୍କର ଖୋଳଗୁଡ଼ାକୁ ଡେଇଁଯାଇ ସମଗ୍ର ଜୀବନଲାଗି ଆହ୍ୱାନ ଦେଉ । ଅନ୍ନଠାରୁ ଆନନ୍ଦପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୋଉଠି କିଛିହେଲେ ବାଦ୍ ନପଡ଼ିଲେ ଯାଇ ହୁଏତ ଏହି ବିପନ୍ନିତ ହାଓଆ ବଦଳିବ, ଏହି ବିକୃତିଗୁଡ଼ାକ ଯିବ, ମଣିଷ ପୁନର୍ବାର ସ୍ୱସଦନକୁ ଫେରିଆସି ପାରିବ । ମାତ୍ର, ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ଆୟତନ ଭିତରେ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ନପାରିଲେ ମଣିଷ ସମଗ୍ର ଜୀବନକୁ ମଧ୍ୟ ଆଘ୍ରାଣ କରିପାରିବ କିପରି ? ଏହି ସବୁକିଛି ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ବୃତ୍ତଭିତରେ ମଣିଷକୁ ବୋଲିଗୁଡ଼ାକର ଭୁଆଁ ବୁଲାଇବାରେ ଲାଗିଛି, ବୁଦ୍ଧିର ଧନ୍ଦା ଭିତରେ ଜାଉଳା କରି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି । ତଥାପି ହୃଦୟ କହୁଛି, ବାଟଟିଏ ରହିଛି, ସବୁଠିକ ସତ ବିକଳ୍ପ ଜୀବନଟିଏ ମଧ୍ୟ ରହିଛି ।

୧୮ । ୭ । ୯୧

ସଙ୍କଟ ଆଗରେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି କି ଜବାବ ଦେଇ ପାରିବ ? ମୋଟେ କୌଣସି ସଙ୍କଟ ନାହିଁ ବୋଲି ସିଏ ନିଜକୁ ଭୁଲାଇ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ ?

ଅଥବା ସଙ୍କଟ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ଅଧିକ ନିରାପଦ ଜାଗାକୁ ପଳାଇଯିବ ? ବା ସାମୂହିକ ଜୀବନର ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଅଡୁଆଗୁଡ଼ାକୁ ଆଉ ଆଦୌ ପାରିହୋଇ ହେବନାହିଁ ବୋଲି ଜାଣି ସିଏ ଆପଣାର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଏବଂ ପାରିବାରିକ ଜୀବନରେ ହିଁ ଆପଣାର ଯାବତୀୟ ମନକୁ ନେଇ ଅଜାଡ଼ି ଦେବ ? ମୁଁ ଦେଖୁଛି, ମୋ' ଚାରିପାଖରେ ଆତଯାତ ହେଉଥିବା ମଣିଷମାନେ ସତେଅବା ଏକ ନାହିଁ ନଥିବା ସମାଧାନଟିଏ ପାଇଥିବା ପରି ଏହାରି ମଧ୍ୟରୁ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ପନ୍ଥାକୁ ଆଦରି ନେଇ କେଡ଼େ ଶୀତଳ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି । ବାହାରକୁ କେଡ଼େ ଖୁସୀ ମଧ୍ୟ ଦେଖା ଯାଉଛନ୍ତି । କେଡ଼େ ବଢିଆ ଭାବରେ ଖାପ ଖାଇ ଖାଇ ଯାଉଛନ୍ତି ଏବଂ କେତେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଭାବରେ ଏହି ସଙ୍କଟଟାକୁ ହିଁ ରାଜା ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଉଛନ୍ତି । ସତେଅବା ସମସ୍ତଙ୍କର ସମର୍ଥନ ସହିତ ସଙ୍କଟମାନେ ଏକପ୍ରଚଣ୍ଡ ଦୈତ୍ୟର ଶୋଭାରେ ମଣିଷମାନଙ୍କର ଜୀବନକୁ ମାଡ଼ି ବସିଛନ୍ତି । ମଣିଷମାନେ ନିରାପଦ ରହୁ ରହୁ ପ୍ରାୟ ଗୋଟା ସୁଦ୍ଧା ମରି ସାରିଲେଣି, ମୁଣ୍ଡ ସ୍ୱୀକାର କରି ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେଣି ।

ନିଜେ ବଞ୍ଚିବାଟା ହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନର ଏହି ସଙ୍କଟ ପ୍ରତି ଆପଣାର ଅସଲ ପ୍ରତିବାଦ ଜଣାଇବା । ଯେଉଁପରି ବଞ୍ଚିଲେ ସମସ୍ତ ଜଗତ ସତକୁ ସତ ରହିବ, ସେହିପରି ବଞ୍ଚିବା ହେଉଛି ଅସଲ ବଞ୍ଚିବା । ଆଦୌ କୌଣସିପ୍ରକାର ନିରାପତ୍ତା କିମ୍ବା ବିସ୍ମରଣ ମଧ୍ୟକୁ ପଳାଇ ନଯାଇ ବଞ୍ଚିବା । ସାହିତ୍ୟ, ସଂସ୍କୃତି, ଜାତୀୟତା,—ଏସବୁ ପୃଥିବୀରେ କ୍ରମେ ପଳାୟନର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ନାମ କିମ୍ବା ଅସ୍ତ୍ରରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ବେଳେ ତଥାପି ସାହସୀ ମଣିଷ ପରି ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିବା, ଶ୍ରଦ୍ଧା ରଖିବା ଏବଂ ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ବଞ୍ଚିବା । ମୁଁ ଯେ କୌଣସି ଦୈତ୍ୟସତ୍ୟରେ ମଣ ହୋଇ ରହିଯିବାକୁ ମୋଟେ ରାଜି ନୁହେଁ, ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ କୋଳାହଳ ଶୂନ୍ୟ ଭାବରେ ତାହାହିଁ ଘୋଷଣା କରି ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା । ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ରହିବା, ସଂସ୍କୃତି ଭିତରେ ରହିବା, ଏବଂ ସେହିସବୁ ଯାବତୀୟ ସମ୍ଭାବନାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସାହସର ସହିତ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା, ଜାଗତିକ ଜୀବନର ଅସଲ ମୂଳକେନ୍ଦ୍ର.ଗୁଡ଼ିକୁ ନିଜଭିତରେ ବହନ କରି ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ପରି ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା । ଏପରି ବଞ୍ଚିବାରେ ମଧ୍ୟ ଅଲବତ ସାଥୀ ମିଳିବେ । ଏବଂ ସାଥୀ ମିଳୁଥିବା ମଣିଷର ଭୟ କରିବାଲାଗି ଆଉ ପୁଣି କେଉଁ କାରଣ ରହିଛି ।

୧୯ । ୭ । ୯୧.

ସକାଳୁ ଉଠି ସ୍ୱପ୍ନକଥାଗୁଡ଼ାକୁ ଭିଖାରି ଭିଖାରି ମନେ ପକାଇବାକୁ ମୋ'ର କେବେ ମନ ହୁଏନାହିଁ । ଜରାରୁ ଶିରା କାଟିଲା ପରି କୁଆଡ଼େ ଥରେ

ହୋଇ ସ୍ମୃତିର କୋଣଗୁଡ଼ାକୁ ଓଲଟାଇ ଓଲଟାଇ ରାତିର ସ୍ୱପ୍ନକଥାଗୁଡ଼ିକ ମୋଟାମୋଟି ମନେ ପକାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ ବୋଲି ସ୍ୱପ୍ନ ବିଷୟରେ ଅଭ୍ୟା-ଗ୍ରସ୍ତମାନେ ଅନ୍ୟ ଆଗ୍ରହୀମାନଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇ କହିଛନ୍ତି ।

ଭିତରେ ଅନେକ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅନେକ ଶ୍ରଦ୍ଧା ରହିଛି; ମାତ୍ର, ମୁଁ ରାତିରେ କେଉଁସବୁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲି, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପୁନର୍ବାର ଅଇଁଠା ଖାଇଲା ପରି ଘାଣ୍ଟିବା ଲାଗି ମୋ'ର କେବେ କୌଣସି ଧୈର୍ଯ୍ୟ କିମ୍ବା ଶ୍ରଦ୍ଧା ହୁଏ ନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣେ, ଦିନଯାକର ଜାଗ୍ରତ ଜୀବନରେ ଯିଏ ମୋ' ଭିତରେ ଆପଣାର ଦୁର୍ବଳତ୍ୱଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଆଖିକୁ ଥାପି ବସେ, ମୋ'ର ରାତିର ପ୍ରହରଗୁଡ଼ିକରେ ନିଦ୍ରାନାମକୁ ଆଉ ଏକ ସ୍ଥିତିରେ ସେଇ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖେ ଏବଂ ସକାଳକୁ ମୁଁ ଉଠିଲା ବେଳକୁ ସେହି ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ିକ ସତେଅବା ଆପଣାଛାଏଁ ପୋଛିହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ଯଦି ମୋ' ରାତି ଓ ମୋ'ର ଦିନର ସମ୍ପର୍କରୂପେ ଦୁଇଟି ସିଂହାସନ ରହିଥାନ୍ତା, ଦୁଇ ସିଂହାସନରେ ଅଲଗା ଅଲଗା ଦୁଇଜଣ ରଜା ବସିଥାଆନ୍ତେ, ଅଥବା, ମୋ' ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ପାଖ ଯଦି ଅବଧାନ ହୋଇ ଆଉଗୋଟାଏ ପାଖର ପ୍ରତି-ନିଧିତ୍ୱ କରୁଥିବା ଚାଟଟାକୁ ମଣ କରିବାର ମତଲବରେ ହାତରେ ବେତ ଧରି ଦଉଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତା, ତେବେ ଅବା ଗୋଇନ୍ଦା ପୋଲିସ୍ ପରି ମୁଁ ସ୍ୱପ୍ନକାଣ୍ଡଗୁଡ଼ିକରୁ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବାରେ ହୁଏତ ବେଶ୍ ଆନନ୍ଦଲାଭ କରି ପାରୁଥାନ୍ତି । ମୁଁ ଖାଲି ଚାଟ ନୁହେଁ କି ଖାଲି ଅବଧାନ ନୁହେଁ, ବା, ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଅନ୍ଧାର ଗୋହିର ନୁହେଁ ଯେ ମୋ' ଭିତରେ ଚାଟ-ଅବଧାନ ଅଥବା ପୋଲିସ୍-ଚୋରର ଉଦ୍‌ଘାଟନକାରୀ ନାଟଗୁଡ଼ାକ ଲାଗି ରହିଥିବ । ରାତିଯାକ ମୋ' ଭିତରେ ମୋ' ଗଛଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖନ୍ତି ଏବଂ ଜାଗ୍ରତ ଜୀବନର ଫୁଲଗୁଡ଼ିକୁ ସିନ୍ଦୂର ଫାଟିବା ପୂର୍ବରୁ ଫୁଟାଇ ଦେଇ ସାରିଥାନ୍ତି । ଗଛଗୁଡ଼ାକର ଗବେଷଣା କରିବାପାଇଁ ଫୁଲର, ମହକର ବେଳ କାହିଁ ? ଦିନମାନର ସବୁ ଅର୍ଜନ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଭିଜ୍ଞତାକୁ ମୁଁ ରାତିର ଭଣ୍ଡାର ଭିତରକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ ଯାହାର ନାମ ଧରି ଶୋଇବାକୁ ଯାଏ, ମୋ' ଭିତରେ ସେଇ ଜନନୀର ଯତ୍ନ ହୋଇ ରାତିଯାକ ପୁନର୍ବାର ଆଉଗୋଟିଏ ଦିନଲାଗି ଫୁଲଗୁଡ଼ିକୁ ଫୁଟାଇ ଆଣିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ, ମୁଁ ଗବେଷଣା କରିବି ନାହିଁ, ମୁଁ କୃତଜ୍ଞ ରହିବି ।

୨୦ । ୭ । ୯୧

ଭାରତୀୟ ସରକାରଙ୍କର ତୁଙ୍ଗ ଶାସକମାନେ ଏବେ କହୁଛନ୍ତି ଯେ, ଗତ ବହୁବର୍ଷ ହେଲା ଭାରତୀୟମାନେ ଯେତିକି ଆୟୁ କରିନାହାନ୍ତି, ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ

ଧାଉଛନ୍ତି ଓ ପ୍ରଧାନତଃ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନର ଆର୍ଥିକ ଦୁର୍ଗତି ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି । ଭାରତୀୟମାନେ ଅର୍ଥାତ୍ ଭାରତ ସରକାର । ଭାରତ ସରକାର ଅର୍ଥାତ୍ ଶାସକମାନେ, ଅର୍ଥାତ୍ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ, ଅମଲାମାନେ ଓ ଚତୁରମାନେ । ଅର୍ଥାତ୍, ଏ ଦେଶର ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତ ଓ ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥମାନେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଉଚ୍ଚପଦରେ ଥାଇ ଯେଉଁମାନେ ଏହି ସ୍ୱୀକାରୋକ୍ତି ଏବେ କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ବା ଅନ୍ତତଃ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଅଧିକାଂଶ ଏକଦା ସେହିଭଳି ଉଚ୍ଚ ପଦମାନଙ୍କରେ ରହିଥିଲେ, ଦେଶଟାକୁ ଏମିତି ବା ସେମିତି କରିଦେବେ ବୋଲି ଶାସକୀୟ ଢମସବୁ ବାହାର କରୁଥିଲେ ଓ ଏଣେ ଦେଶର ଧନକୁ ନେଇ ନାନା ଗାତରେ ଭର୍ତ୍ତି କରୁଥିଲେ । ଏହିପରି ଭାବରେ ଗୋଟାଏ ଶ୍ରେଣୀ ଭାରି ଉପ୍ରୋଧ ପାଇ ବଢ଼ି ଉଠୁଥିଲା ଏବଂ ବହୁ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ଦେଶରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ସେହି ଶ୍ରେଣୀଟିର ହାତରେ ହିଁ ଅଡ଼ାଗୁଡ଼ିକ ରହିଛି । ତେଣୁ, ଦୁର୍ଗତି ଲାଗିରହିଛି । ବାବୁମାନେ ଦେଶକୁ ଫକା ବନାଇ ରଖିଛନ୍ତି । ଏବଂ ସେହି ବାବୁମାନେ ସ୍ୱୀକାରୋକ୍ତି ମଧ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ।

ଭାରତୀୟ ମୁଦ୍ରାର ମୂଲ୍ୟକାଟ ପଛରେ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଅପମାନଜନକ ଅବଦାନ ରହିଛି, ଆଉ କୌଣସି ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଦେଶ ହୋଇଥିଲେ ସେମାନଙ୍କର ହୁଏତ ମୁଣ୍ଡକାଟ ହେଉଥାନ୍ତା । ବାବୁମାନଙ୍କର ଭାଗ୍ୟ ଯେ, ଦେଶ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଧାରାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନାହିଁ । ସେ ବାଟରେ ସମାଧାନ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ, ଯଦିଓ ସାମୟିକ କୋଳାହଳ ବହୁତ ରହିଛି । ସମାଧାନ ବିକଳ୍ପ ଦ୍ୱାରା ହେବ । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡକାଟ ହେବାର ଉଚିତ ଥିଲା, ଏବେ ସେମାନଙ୍କୁ କଦାପି ବାଟ ନଦେବାର ଏକ ବିକଳ୍ପ ନେତୃତ୍ୱ ଭାରତବର୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ହେଲେ ଯାଇ ଆମକୁ ଏହି ଅନ୍ଧାର ଭିତରୁ ବାଟ ମିଳିବ । ଆଉଦଳେ ବାବୁ ଆସି ଏହି ବାବୁମାନଙ୍କୁ ହୁଏତ ଟଳାଇଦେବେ ସିନା, ମାତ୍ର ଦୁର୍ଗତିମାନଙ୍କୁ ଦୂର କରି ପାରିବେନାହିଁ । ସେହି ଅନ୍ୟ ନେତୃତ୍ୱଟି ଲାଗି ଯିଏ ବା ଯେଉଁମାନେ ଭୂମିଟିଏ ତିଆରି କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଯେତେ ଅଲପ ବା କୋଳାହଳହୀନ ପରିଧି ଭିତରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଅର୍ଥରେ ସେହିମାନଙ୍କୁ ହିଁ **saving remnant** ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ।

୨୧ । ୭ । ୯୧

ସବୁ ମୋ'ର ପାଇଁ । ମୋ'ର ବ୍ୟସ୍ତତା କେବଳ ମୋ'ର ପାଇଁ । ମୋ'ର ଏହି ବାଟଚଲା କେବଳ ମୋ'ର ପାଇଁ । ସେଥିପାଇଁ ହୁଏତ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ନିଜର ଜୀବନଟା ଏତେ ଭାରି ଲାଗୁଥାଏ । ନାକରେ କାଢ଼ କାଢ଼ ସେମାନଙ୍କର ଦିନ

ଯାଉଥାଏ । ସେମାନେ ଆକାଶ ଆଡକୁ ଅନାଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ କି ଏହି ଆଲୋକକୁ ମଧ୍ୟ ନିଜ ଆଖିରେ ପିଇ ନେଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ବିଚରା ବ୍ୟସ୍ତ ମଣିଷମାନେ ।

କିଏ ତା'ର ବଦଳି ବନ୍ଦ କରିବାପାଇଁ ବ୍ୟସ୍ତ, କିଏ ତା'ର ଚାକିରି ପାଇଁ ବ୍ୟସ୍ତ, କିଏ ନିଜ ପୁଅପାଇଁ ବ୍ୟସ୍ତ ତ ଆଉ କିଏ ତା'ର ଝିଅ କ୍ୱାଇଁଙ୍କ ପାଇଁ ବ୍ୟସ୍ତ । ଏମାନଙ୍କ ସକାଶେ ପୃଥିବୀଟା କେଉଁଠି ଅଛି କେଜାଣି ? ଏମାନଙ୍କର ଭଗବାନ ମଧ୍ୟ ଏମାନଙ୍କର ନିଜ ପଞ୍ଜୁରିଟା ଭିତରେ କୋଉଠି ଲୁଚିକରି ରହିଛନ୍ତି । ମଣିଷ ମଣିଷ ଦେହ ଘଷାଘଷି ହେଲପରି ରହି ସଂସାର ଭିତରେ ରହିଛନ୍ତି, ତଥାପି କେହି କାହାରିକୁ ଦେଖି ପାରୁନାହାନ୍ତି, ଓ ପରସ୍ପରକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବା ତ ଆହୁରି ଅନେକ ବାଟର କଥା । ଇଏ ପୁଣି ଆଧୁନିକ ପୃଥିବୀରେ ଏକମାତ୍ର ଗତି ବୋଲି ଅନେକ ମଣିଷ କେଡ଼େ ସବ୍‌ଜାନ୍ତା ପରି କହିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଏମାନେ ଏତେ ବିଦ୍ୟା ପଢ଼ିଛନ୍ତି, ଅଙ୍ଗ ଭିତରେ ଅଖାଏ ବୁଦ୍ଧି ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଛି, ତଥାପି ଆପଣା ପ୍ରୀତିର ସବୁଯାକ ପୁଞ୍ଜି ଯେପରି ଖାଲି ଏମାନଙ୍କର ନିଜ ଚର୍ମମୁଣ୍ଡରେ ପୋତା ହୋଇ ରହିଛି । ସାହିତ୍ୟ ଅଛି, ସଭାସମିତିରେ ବଗ ଫାଟିଯାଉଛି,—ତଥାପି ଏମାନେ ଏପରି ଆପଣା ଗାତଟି ଛଡ଼ା ଆଉକିଛି ଦେଖି ପାରୁନାହାନ୍ତି କିପରି ? ଏମାନଙ୍କ ଭିତରର ଭିତରର ପିଲାଟିକୁ, ବନ୍ଧୁଟିକୁ ଓ ପ୍ରେମୀଟିକୁ ହତ୍ୟାକରି ଏମାନେ ସତେ ଯେପରି ଆଉ କୋଉ ଅନ୍ୟ ସିଂହାସନରେ ଯାଇ ବସିବେ ବୋଲି ଧାଇଁଛନ୍ତି । ସେହି ସିଂହାସନ ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁଠି ହେଲେ ନାହିଁ । କେବଳ ଏକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ରହିଛି, ସମ୍ପ୍ରସାରଣରେ ରହିଛି । ସେହି ସମ୍ବନ୍ଧଟିକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିଲେ ଏହି ମଣିଷମାନେ ସଂସାରରେ କେଡ଼େ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦେଖା ଯାଉଥାନ୍ତେ, ସେମାନଙ୍କ ଲୋଭରେ ପଡ଼ି ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ତାହାହିଁ ଭାବୁଥାଏ । କୋଉଠି ସେମାନଙ୍କୁ ଟିକିଏ ସଲସଲ କରିଦେଇ ସେମାନଙ୍କର ଗଣ୍ଠି ଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ଖୋଲିଦେଇ ପାରିବି ବୋଲି ବାଟ ଖୋଜୁଥାଏ, ଓରି ରହୁଥାଏ, ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଏ ।

୬୬ । ୭ । ୯୧

ଯଦି ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ ଚିନ୍ତାମଣିଙ୍କୁ ନେଇ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଥିବେ, ତେବେ ପୃଥିବୀରେ ଅସଲ ଚିନ୍ତାମଣିଙ୍କର ଦଶା ଏବେ ଯାହା ହୋଇଛି, ତାହା ହେବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କ'ଣ ହୋଇପାରିବ ? ଏବଂ, ଚିନ୍ତାମଣି ମଧ୍ୟ କିପରି ରତ୍ନ-ସିଂହାସନରେ ବସି ଆପଣାର ଏହି ଅବମାନନାକୁ ପାସୋରି ପକାଉଛନ୍ତି କେଜାଣି ? ହୁଏତ ସିଏ ନିଜ କଥା କହି ପାରିବାଲାଗି ମଣିଷମାନଙ୍କ

ଭିତରେ ଯଥାର୍ଥ ମାଧ୍ୟମଟିଏ ପାଇ ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଏବଂ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ମଣିଷ ଭିତରେ ସେହି ଆସ୍ଥାନଟି ନମିଳିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି ପ୍ରକୃତରେ ଆଉ କ'ଣ କରିପାରିବେ ?

ପିଲା ଗୁଡ଼ାକର ଗୁଣ ଦେଖାଇ ଖଲ ମଣିଷମାନେ ଖଡ୍‌ଗ ଓ ବନ୍ଧୁକ ନେଇ ଏହି ସଂସାରରେ ବାହାରିଲେଣି । ତଥାକଥିତ ସଜ୍ଜନମାନେ ନିଜ ଘର ଘଅଁଟି ବ୍ୟତୀତ ହୁଏତ ଆଉ କୌଣସି ଘଅଁଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ନଅନାଇବାଟା ହିଁ ବାସ୍ତବ ଓ ସୁଖଦାୟୀ ଏକମାତ୍ର ଦୃଷ୍ଟି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେଲେଣି । ମଣିଷର ଜ୍ଞାନ ତାକୁ ଆକାଶ ଆଡ଼କୁ, ହୃଦ୍‌ବିସ୍ତାର ଆଡ଼କୁ ପ୍ରେରିତ କରି ନେଇଥାନ୍ତା ସିନା, ମାତ୍ର ଏବେ କ'ଣ ପାଇଁ ମଣିଷ ତାକୁ ନିଜ ଗାତଟି ଭିତରେ ପୂରାଇ ଦେଇ ଏପରି ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଭାବରେ କାହିଁକି ଫୁଲେଇ ହେଲାଣି କେଜାଣି ? ନିଜର ଗାତଟିକୁ ଲୋଡ଼ିବା ବ୍ୟତୀତ ମଣିଷର ବଳସୀମା ଭିତରେ ଆଉ କୌଣସି ଗୁର୍ (?) ନାହିଁ ବୋଲି ଏକ ଦାରୁଣ ଅସମର୍ଥତାବୋଧ ମଣିଷକୁ ବାହାରେ ଏପରି ଉଗ୍ର କରି ରଖିଛି କି ? ଭିତରେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଖିରୁଟିଏ ହୋଇ ବସି ନଥିଲେ ମଣିଷ ବାହାରେ କଦାପି ଏଡ଼େ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଭାବରେ ଉଗ୍ର ହେଉନଥାନ୍ତା । ଉଗ୍ର ହେବାକୁ ହୁଏତ ତାକୁ ଲାଜ ମାଡ଼ୁଥାନ୍ତା । ଆପଣା ପାଖରେ ଲାଜ ମାଡୁଥାନ୍ତା, ପୃଥିବୀ ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ଲାଜ ମାଡ଼ୁଥାନ୍ତା । ମଣିଷ ଭିତରର ଯେଉଁ ଅସଲ ଲାଜ ତାକୁ ମାନବୀୟତାର କେତୋଟି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମସ୍ତସୀମା ଭିତରେ ରହିବାଲାଗି ଭିତରୁ ବିବେକ ଯୋଗାଇ ଦିଏ, ସେହି ଲାଜ ଆଜି ଆମ ନେତୃତ୍ୱଗୁଡ଼ିକ ଭିତରୁ କୁଆଡେ, ହରଣ ହୋଇ ଯାଇଥିବା ପରି ମନେହେଉଛି । ତେଣୁ, ସାଧାରଣ ମଣିଷମାନେ ପ୍ରାୟ ବିଡ଼ମ୍ବିତ ହେଲା ପରି ବକା ହୋଇ ଅନାଇ ରହିଛନ୍ତି । ମଣିଷ ଭିତରର ଅସଲ ଚନ୍ଦ୍ରାମଣିକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବା ଯେପରି ଲୋକଧର୍ମ ବା Zeitgeistରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଲାଣି । ନିଜର ଐକାନ୍ତିକ ଲୋଭଗୁଡ଼ାକୁ ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି ବୋଲି କହି ପୃଥିବୀରେ ଦର୍ପିଷ୍ଠ ହୋଇ ବୁଲିବା ଓ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ପରିମଳକୁ ଦୂଷିତ କରି ପକାଇବା, ସାମୂହିକ ଜୀବନର ବଡ଼ମାନେ ଯେପରି ଏତିକି ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ଅନ୍ୟ କିଛି କରି ପାରିବାର ପ୍ରତ୍ୟୟଟିକୁ ହରାଇ ବସିଲେଣି ।

୨୩ । ୭ । ୯୧

ସ୍ୱାଭିମାନୀ ହେଉ ହେଉ ସାହିତ୍ୟିକ ଏପରି ଅହଙ୍କାରୀ ହୋଇଗଲା କାହିଁକି ? ଏହି ପୃଥିବୀକୁ, ଏହି ଆକାଶକୁ ଏବଂ ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ସାହିତ୍ୟିକତା ନାମକ ବିଶେଷ ଗୁଣଟିକୁ ଭଲ ପାଇ ପାଇ ସିଏ ଏମିତି ସ୍ୱାଧିକାର ପ୍ରମତ୍ତ ହେଲା କାହିଁକି ?

ସମାଜରେ man of powerର ଯୁଗ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହୋଇ ପ୍ରାୟ ସର୍ବତ୍ର ଥାନ ମାଡ଼ି ବସିବାର ପ୍ରମତ୍ତତା ଭିତରେ ପଡ଼ି ଯାଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସାହିତ୍ୟକାର ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ସେହିଆଡ଼କୁ ପ୍ରଲୁବ୍ଧ ହେଲେ କି ? ଆଗେ; ଅର୍ଥାତ୍ ସାହିତ୍ୟର ସେହି ପ୍ରଥମକାଳୀନ ପର୍ଯ୍ୟାୟମାନଙ୍କରେ ସାହିତ୍ୟିକ ରାଜସଭାରେ ବସୁଥିଲେ, ରାଜସଭାର ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଭିକ୍ଷା କରୁଥିଲେ ଏବଂ ରାଜାର ଅନୁଗ୍ରହ-ଭିକ୍ଷା ଦ୍ୱାରା ଉଦରଭରଣ କରୁଥିଲେ । ସେହିପରି ଭାବରେ ବାହାରେ ନ୍ୟୂନ ହେଉ ହେଉ, ଅନ୍ତତଃ ଆପଣାକୁ ନ୍ୟୂନ ବୋଲି ଦେଖାଉ ସିଏ ନିଜ ଭିତରେ ଉଗ୍ରତାର ପୋଷଣ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା କି, ଏବଂ ଆମର ଏହି ଯୁଗକୁ ଆସି ସେହି ଉଗ୍ରତା ବାହାରକୁ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା କି ? ଆପଣା ଭିତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ଭାବରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ନରହିଲେ ଜଣେ ସାହିତ୍ୟିକ କଦାପି man of power ହେବାକୁ ମନ କରନ୍ତା ନାହିଁ । ଜଣେ କ୍ଷମତାକାମୀ ମଣିଷ ସୃଜନ-କାମିତାର ଶିଖରରେ ଗଣା ହେବାକୁ ମଧ୍ୟ ନିଶ୍ଚୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦାରୁଣ ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ଦୁଇଭାଗ ବା ଦୁଇ ଫାଳ ନିଶ୍ଚୟ କରୁଥିବ । ସାହିତ୍ୟ ବାସ୍ତବବାଦୀ ହେବାକୁ ମନ କଲାପରେ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ବାସ୍ତବତା ସହିତ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଖାପ ଖାଇଯାଇ ଓ ତଥାକଥିତ ବାସ୍ତବର ବିଡ଼ମ୍ବନା ଗୁଡ଼ାକରୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ଲାଭ ଉଠାବାକୁ ମନ କରି ଆଉ ବାସ୍ତବବାଦୀ ହେବାଲାଗି ମନ ବଳାଇଲେ କି ? ଅସଲ ବାସ୍ତବବାଦୀ ସାହିତ୍ୟ ଏକ ଜୀବନ ପରିପନ୍ଥୀ ବିକୃତ ବାସ୍ତବବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ବଦଳାଇବା ଲାଗି ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିଲା । ତାହାକୁ ବଦଳାଉ ବଦଳାଉ ନାନା ଅନ୍ୟ କାମୁକତାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ କେତେ ସାହିତ୍ୟିକ ପ୍ରକୃତରେ ଯାହାକୁ ବଦଳାଇ ଥାଆନ୍ତେ, ସ୍ୱୟଂ ତାହାର ଆଡ଼କୁ ଆଉଜି ପଡ଼ିଲେ କି ? ସାହିତ୍ୟିକ ଅହଙ୍କାରର ଏ ଯୁଗୀୟ ଏହି ପ୍ରବଳତା ଲାଗି ଆମେ ଜାତୀୟତା ଏବଂ ଧର୍ମୀୟତାକୁ ମଧ୍ୟ କେତେକ ପରିମାଣରେ ଦାୟୀ କରି ପାରିବା କି ? ନିଜର ଜାତି ଓ ନିଜର ଦେଶକୁ ଭଲ ପାଉ ପାଉ ଯେମିତି ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଜାତୀୟତାବାଦକୁ ବହୁଲ ମଣିଷମାନେ ବାଟ ଭୁଲି ଦେଇଛନ୍ତି, ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ତାହାର ଅନୁରୂପ କୌଣସି ଅପଘଟଣା ଘଟିଛି କି ?

୨୪ । ୭ । ୯୧

ଦିନଗୁଡ଼ିକ ଚାଲି ଯାଉନାହିଁ, ଦିନଗୁଡ଼ିକ ଆସୁଛି । ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ଗୁଡ଼ିକ ମୋତେ ଏ ଜୀବନରେ କେବେହେଲେ ବିଷଣ୍ଣ କରି ପକାଇ ନାହାନ୍ତି । ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ସମୟରେ ଯଦି ପରନ୍ତେ ମେଘ କୌଣସି ବିଧି ଅନୁସାରେ ପୂର୍ବଦିଗକୁ ଢାଙ୍କି ରଖିଛନ୍ତି, ତେବେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଓ ମହିମା ମୋ'ଲାଗି ଆଦୌ କୌଣସି ଗୁଣରେ କମ୍ ଆକର୍ଷକ ହୋଇନାହିଁ ।

ମେଘଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ସେହି ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ମୋତେ ସତେଅବା ଅଧିକ ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଇଛି, ଅଧିକ ଆକର୍ଷକ ମନେହୋଇଛି । ମେଘଗୁଡ଼ିକ ସତ୍ତ୍ୱେ ଏହିସବୁ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ କେତେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯେ ହୋଇ ପାରୁଛି, ତାହା ମୋତେ ନିଜ ଭିତରର ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିକ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ଅନୁଭବ କରାଇ ଶିଖାଇଛି । ମାୟାର ଆଚ୍ଛାଦନରେ ସଂସାରର ସତ୍ୟାନୁଭୂତି ଗୁଡ଼ିକ କେତେ ମଞ୍ଜୁଳ ଦେଖାଯାଇଛି । ମୁଁ ମାୟାକୁ ଯଥାର୍ଥ ମମତାଗୁଡ଼ିକର ଦୁଆରବନ୍ଧ ପରି ଅନୁଭବ କରିଛି । ମୁଁ ମାୟାଗୁଡ଼ିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଇଛି; ମାତ୍ର ମାୟାଗୁଡ଼ିକୁ ଭର୍ତ୍ସନା କରି ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରିବା,—ଏକଥାଟା ମୋ'ର ସ୍ୱଭାବକୁ କେବେହେଲେ ଆନନ୍ଦ ଦେଇ ପାରିନାହିଁ । ଯଦି ଏହିସବୁ ଭର୍ତ୍ସନାର ରାଜସିକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ମୁଁ କେବେ ତାଲିମ ନେବାକୁ ଯାଇଥାନ୍ତି, ତେବେ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବୁଝିପାରିବା ମୋ'ଲାଗି ପ୍ରାୟ ସୁଦୂରପରାହତ ହୋଇ ରହି ଯାଇଥାନ୍ତା ।

ଦିନଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକୃତରେ ଆସୁଛି । କେବଳ ମୋ'ର ଜୀବନରେ ନୁହେଁ, ବିଶ୍ୱର ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ ଦିନଗୁଡ଼ିକ ଆସୁଛି । ଚାଲି ଯାଉଥିବା ଦିନଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ସେହି ଆସୁଥିବା ଦିନଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ବାଟ କାଟି ଦେଉଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ସେଗୁଡ଼ିକର କୌଣସି ପ୍ରକାରେ କମ୍ ମହତ୍ତ୍ୱ ରହିଛି ବୋଲି କଦାପି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । କାଲିର ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ପାଇଁ ଆଜିର ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତର ମଧ୍ୟ ଏକ ସ୍ମରଣୀୟ ଅବଦାନ ରହିଛି । ସ୍ୱୟଂ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇ ମୁଁ ଏହି ବୋଧସମ୍ପଦ ଗୁଡ଼ିକୁ ଜୀବନ ଭିତରେ ସଞ୍ଚି ରଖିପାରିଛି ବୋଲି ମୁଁ ଅନେକ ପ୍ରମାଦରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଛି । ବହି ଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ, ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କର ତତ୍ତ୍ୱପ୍ରେମ ଉପରେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ନିର୍ଭର କରିଥିଲେ ମୁଁ କଦାପି ପ୍ରମାଦଗୁଡ଼ିକରୁ ରକ୍ଷା ପାଇ ପାରିନଥାନ୍ତି । ପ୍ରମାଦଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ଦର୍ଶନ କରିଥାଆନ୍ତି ସିନା, ପ୍ରମାଦଗୁଡ଼ିକୁ କଦାପ କାଟି ପାରିନଥାନ୍ତି ।

୨୪ । ୭ । ୯୧

ମନେ ପକାଇଲେ ମୋଟେ ମନେ ପଡ଼େନାହିଁ । ଖିଅ ଲଗାଇ ଦେଇ ପାରିଲେ ସବୁ ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ମନେ ପକାଇ ପାରିବାକୁ ହେଲେ ସିଏ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହାତପାଆନ୍ତାରେ ରହିଥିବା ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ମାତ୍ର, ସିଏ ତ କେତେବେଳେ ହେଲେ ଦୂରରେ ନଥାନ୍ତି ! ତେଣୁ, ମୁଁ ସବୁବେଳେ ପାଖରେ ଥିବ, ତାହାହିଁ ସବାବଡ କଥା । 'ଖାଲି ମନଟାର ବା ମୁଣ୍ଡଟାର ନେଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସିଏ କଦାପି ତାଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜ୍ୟୋତି ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶୋଭାରେ ଆଦୌ ମନେ ପଡ଼ନ୍ତି ନାହିଁ । ହୃଦୟ ଭିତରଯାଏ ଛୁଇଁ ପାରିବାକୁ ହୁଏ । ମନ ବି ସାଙ୍ଗରେ ରହିଥାଏ । ତେବେ ଯାଇ ସବୁ ମନେପଡ଼େ ।

ଏହି ମନକୁ ଏପରି ଭାବରେ ସମଗ୍ର ଚେତନା ଅର୍ଥାତ୍ ହୃଦୟର ସାଙ୍ଗ କରି ରଖିଥିବା ଦରକାର, ଯେପରିକି ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ସିଏ ଦେଖାଯିବେ ଏବଂ ହାତ ବଢ଼ାଇଦେଲା ମାତ୍ରକେ ତାଙ୍କୁ ଛୁଇଁ ହେଉଥିବ । ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ମୁଁ ନିଜେ ବି ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଦିଶି ପାରୁଥିବି ଏବଂ ହାତ ବଢ଼ାଇଦେଲା ମାତ୍ରକେ ମୁଁ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ଛୁଇଁ ପାରୁଥିବି । ଖାଲି ମନଟାର ହିଁ ଆଉ ଧରି ତାଙ୍କୁ ହାବୁଡ଼ରେ ପାଇବାଲାଗି ମନ କଲେ ସିଏ ପ୍ରକୃତରେ ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ଦେଖାଯାଆନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କୁ କେବଳ ଖଣ୍ଡିଆ କରି ଛୁଇଁ ହେଉଥାଏ । ନିଜ ଆଖିରେ ମୁଁ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଭାରି ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ଦିଶୁଥାଏ ଏବଂ ଭାରି ଖଣ୍ଡିଆ କରି ନିଜକୁ ଛୁଇଁ ପାରୁଥାଏ । ଏହି ଖଣ୍ଡିଆ କରି ଦେଖିବା ଏବଂ ଖଣ୍ଡିଆ କରି ଛୁଇଁବା,—ଏଇଆକୁ ସାକାର ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଯାଇ ବୋଧହୁଏ 'ଅହଂ' ବୋଲି ଗୋଟାଏ କଥା କୁହା-ଯାଇଛି । ଆସଲ ଦେଖା ଦେଖିପାରିଲେ ଓ ଅସଲ ଛୁଆଁ ଛୁଇଁପାରିଲେ ଅହଂ ବୋଲି ସତେଅବା କିଛିହେଲେ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ ଅଥବା ବାରି ହୁଏ ନାହିଁ । ତେବେ ଆଉ କାହା ସହିତ ଲଢ଼ିବ ବା କାହାକୁ ଉତ୍ପାଟିତ କରିଦେବା ପାଇଁ ସଂଗ୍ରାମ କରିବ ? ଦେହ, ପ୍ରାଣ, ମନ;—ସେଗୁଡ଼ିକ ସେତେବେଳେ ମୋଟେ ଅଲଗା କରି ଦେଖି ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅଲଗା ଅଲଗା କରି ବାଛି ବି ହୁଏନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ଥାଆନ୍ତି, ଏକାଠି ବାଟ ଚାଲୁଥାଆନ୍ତି । ତେଣୁ, ଗୋଟାକ ସହିତ ଲଢ଼ି ଆଉ ଗୋଟାକର ଶରଣ ଯିବାର ଆଉ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ବି ନଥାଏ । କାରଣ ଏହିଠାରେ ଛୁଇଁଲେ ସେଠି ମଧ୍ୟ ହାତ ବାଜି-ଯାଏ, ସବୁଠି ହାତ ବାଜିଯାଏ ।

୨୭ । ୭ । ୯୧

ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କର ପେଟ ପୂରିଲା, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ଭଲ ଘରେ ରହିଲେ, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମ୍ପନ୍ନତା ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ନେଇ ଆଗକୁ ଅନାଇ ପାରିଲେ, ବସ୍ତୁ ଗୁଡ଼ିକର ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିଲା, ସରହଦ ବି ବଢ଼ିଲା । ଆଗେ ଯେଉଁସବୁ ପଦାର୍ଥ ମାତ୍ର ଅଳ୍ପ କେତେଜଣ ମଣିଷଙ୍କର ବିଳାସ ଓ ଭାଗ୍ୟଲବ୍ଧ ବିଶେଷ ସୁବିଧା ହୋଇ ରହିଥିଲା, ଏବେ ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କର ପହୁଞ୍ଚ ଭିତରକୁ ଆସିଲା । ମାତ୍ର,ଅସଲ ଯେଉଁ ଜିନିଷର ପ୍ରାପ୍ତି ଲାଗି ଏହିସବୁ ଜିନିଷର ଏକ ପ୍ରାଥମିକ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଥିଲା, ସେହି ଜିନିଷଟିର ପ୍ରାପ୍ତି ସତେଯେପରି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦୂରକୁ ପୁଞ୍ଜିଗଲା କାହିଁକି ? ଭୂମିଟି ତିଆରି ହୋଇସାରିବା ପରେ ଯେଉଁ ଆରୋହଣର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସୋପାନଟି ମଣିଷଲାଗି ଅପେକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହିଥିଲା;

ସେହି ଆରୋହଣଟିର କ'ଣ ହେଲା ? ଏବେ ସମସ୍ତେ ଏହି ପୃଥିବୀଟା ଉପରେ ଏପରି କାମାତୁର ଓ ଉଗ୍ର ଭାବରେ ମୁହଁ ମାଡ଼ି ପଡ଼ି ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛନ୍ତି ଯେ, ମଣିଷର ସତକୁ ସତ ଆଉ ଏକ ସୋପାନ ଆରୋହଣ କରିବାକୁ ରହିଛି ବୋଲି ବାହାରୁ ଦେଖିଲେ ଆଦୌ ମନେ ହେଉନାହିଁ । ଯୋଗ ସହିତ ଯେ ଯୋଗର ପରବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରସାରଟିଏ ମଣିଷପାଇଁ ଅଭିପ୍ରେତ ହୋଇ ରହିଥିଲା ଏବଂ ଏବେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି, ଏବେ ସେଇଟି ବିଷୟରେ ଆଉ କେହି ଚର୍ଚ୍ଚା ହିଁ କରୁ-ନାହାନ୍ତି । ଏପରି କାହିଁକି ହେଲା ?

ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜ ପାଇଁ ଅନୁରୂପ ନେତୃତ୍ୱର ଅଭାବକୁ ସମ୍ଭବତଃ ଏହାର ସର୍ବପ୍ରଥମ କାରଣ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । କ୍ଷମତାର ମଣିଷମାନେ ପୃଥିବୀରେ ଏତେ ଏତେ ପ୍ରବଳ ହୋଇ ଉଠିଲେଣି ଏବଂ ବିଦ୍ୟା ତଥା ବିବେଚନାର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ କ୍ରମେ କ୍ଷମତାର ଘରେ ଅନୁଗ୍ରହପ୍ରାର୍ଥୀ ଭାଟ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ସତେଅବା ଆପେ ତିଷ୍ଠି ରହିବାର ଏକମାତ୍ର ଉପାୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କଲେଣି ଯେ, ଏହି ଲଙ୍କାଗଡ଼ ଭିତରେ ହରିନାମ ଶୁଣାଯିବାର ସତେ ଯେପରି ଆଉ କୌଣସି ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ । ତଥାପି, ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କି ଉପାୟରେ ଯେ ମନୁଷ୍ୟ ମୂଲ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର ଓ ତାହା ସହିତ ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନର ଶ୍ରେୟଃଗୁଡ଼ିକର ରକ୍ଷା ହୋଇ ପାରିବ, ସେକଥା ମଧ୍ୟ ଆଉ ଆଖିକୁ ମୋଟେ ଦିଶୁନାହିଁ । ଅସତ୍ୟ ତା'ର ଦଣ୍ଡଠାଯାକ ହାତରେ ଦଣ୍ଡଭଳି ବନ୍ଧୁକ ଧରି ରାଜା ବୋଲାଉଥିବା ସମୟରେ ହୁଏତ ପୃଥିବୀଯାକର ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ଏକାଠି ହେଲେ ତା' ସମ୍ମୁଖରେ ଏକ ବିକଳ୍ପ ଥୋଇ ପାରିବେ, ଏକ ଅନ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସ ଭିତରକୁ ପୃଥିବୀକୁ ଫେରାଇ ନେଇ ପାରିବେ ।

୨୭ । ୭ । ୯୧

ଏହି ଧନ, ଏହି ବିଦ୍ୟା, ଏହି ବିଳାସ ଏବଂ ଏହି ଭୋଗ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ ପାଇଁ ? ଯାବତୀୟ ଧର୍ମ ଓ ଯାବତୀୟ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ମଣିଷ ଆଗରେ ଚିରକାଳ ଠିକ୍ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟିର ଉପସ୍ଥାପନା କରି ଆସିଛି । ଯାବତୀୟ ଯଥାର୍ଥ ରାଜନୀତି ଏବଂ ଯଥାର୍ଥ ଅର୍ଥନୀତି ମଧ୍ୟ ମୂଳତଃ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନ କରିଛନ୍ତି । ମନୁଷ୍ୟର ମର୍କତଲୋଭୀ ମନ ଉଭୟ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ତଥା ସାମୂହିକ ଭାବରେ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନଟିକୁ ଭୁରୁଡ଼ାଇ ଆସିଛି ।

ମର୍କତର ଲୋଭ ଆଦୌ ଏକ ଖରାପ ଅର୍ଥାତ୍ ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ଲୋଭ ନୁହେଁ । ଏହି ପୃଥିବୀରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ଲାଗି ଏକ ସମ୍ମାନସମ୍ପନ୍ନ ଜୀବନର ସମ୍ଭାବନାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରଶସ୍ତ କରିଦେଇ ପାରିବାଲାଗି ଆହୁରି ଅନେକ ମର୍କତର ଆବଶ୍ୟକତା

ରହିଛି । ମାତ୍ର, ସବୁଯାକ ମର୍କଟଙ୍କୁ ଅଯୋଗ୍ୟ ମୁଁ ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ' ନିଜ ଦେହରେ ଭୂଷଣ କରି ଲଦି ରଖିବାକୁ ଅଭିଯନ୍ତ ରଖିଥିବି, ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମର୍କଟ-ଗୁଡ଼ାକ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ପୃଥିବୀ ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ରହିଥିବ । ଏବଂ, ପୃଥିବୀ ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ'ର ମର୍କଟ ମଣ୍ଡିତ ଜୀବନ ମୋତେ କେବଳ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପାଷଣ୍ଡ ଓ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପାଖଣ୍ଡୀ କରି ରଖିଥିବ ସିନା, ମୋତେ ବଞ୍ଚିବାର ଏତେ ଟିକିଏ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରେୟଃ ଆଣି ଦେଇ ପାରିବନାହିଁ । ତେଣୁ, ମର୍କଟର ଲୋଭ ରଖି-ମର୍କଟ ପରେ ମର୍କଟ ଜମା କରି ଆପଣା ଜୀବନର ଦୁର୍ଗଟିକୁ ରଚୁଥିବା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସବାଆଗ ଏହି ବିଷୟରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ନହେଲେ, ସେମାନେ କଣ୍ଠରେ ମୁକ୍ତାମାଳ ଲମ୍ବାଇଥିବେ ସିନା, ମାତ୍ର ତଥାପି ମର୍କଟ ହୋଇ ରହିଥିବେ । ବିଦ୍ୟାନାମକ ମର୍କଟ, ସମ୍ପତ୍ତିନାମକ ମର୍କଟ, ଆତ୍ମ-ନାମକ ମର୍କଟ ମୋ'ର ଦୁଆରଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଲିଦେବା ପାଇଁ, ମୋତେ ମଣିଷ-ମାନଙ୍କର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରି ରଖିବାପାଇଁ, ଆପଣାର ଯାବତୀୟ ସମ୍ବନ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରରେ ମୋତେ ନିଷ୍କପଟ ହେବାର ପ୍ରେରଣା ଦେବାପାଇଁ । ଏବଂ, ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ଆପଣାକୁ ଦେଖିପାରିବା ପାଇଁ । ତା' ନହେଲେ ନିଜ ଘରର କାନ୍ଥ ନିଜ ଉପରେ ହିଁ ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡ଼ିବାପରି ମୋ' ମର୍କଟମାନେ ହିଁ ଅସଲ କାଳ ହୋଇ ରହିଥିବେ, ମୋ'ର ଆଖିଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଆବୁ ହୋଇ ରହିଥିବେ ଏବଂ, ମୋ' ହୃଦୟର ଗୋଡ଼ଗୁଡ଼ାକୁ ବାନ୍ଧି ରଖିଥିବେ । ଏବେ ସଚରାଚରକୁ ପ୍ରାୟ ସେହି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଘୋଟିଛି । ଏମାନେ ଅସଲ ପ୍ରଶ୍ନଟିକୁ ପଚାରି ନାହାନ୍ତି, ତେଣୁ ନିଜ ଲାଗି ଓ କାଳପୁରୁଷ ଲାଗି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସମସ୍ୟା ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

୨୮ । ୬ । ୯୧

ହତ୍ୟା ସବୁଦିନେ ହେଉଛି, ହତ୍ୟା ଆଜି ବି ହେଉଛି; ହାତରେ ବନ୍ଧୁକଗୁଡ଼ାଏ ଥିବାରୁ ବନ୍ଧୁକ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କୌଣସି ବାଟ ଅଛି ବୋଲି ଭାବିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଭୟ କରୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ଆଉ ହତ୍ୟାକରିବା ବ୍ୟତୀତ କୌଣସି ଗଣିତ ବୁଝି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ହତ୍ୟା ଯେ ଆଦୌ କୌଣସି ବାଟ ନୁହେଁ, ମୋ'ର ମତଲବଟା ପୂର୍ତ୍ତି ହେବା ଯେ ଏହି ସଂସାରର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ କାମ୍ୟ ନୁହେଁ, ଏହାଦ୍ୱାରା କ'ଣ ମଣିଷଲାଗି କ୍ରମେ ସେହି ଉପଲବ୍ଧି ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସୁଛି କି ? ପୃଥିବୀରେ ଆଗେ ମଧ୍ୟ ହତ୍ୟା ରହିଥିଲା । ମାତ୍ର ହତ୍ୟାକୁ ସାଧାରଣତଃ କୌଣସି ଏକ ଅଭୀଷ୍ଟ ପୂରଣର ସାଧନ ବୋଲି ମନେ କରାଯାଉଥିଲା । ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଏକ ଆଦର୍ଶର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଗି କେତେକ ମଣିଷ ହତ୍ୟାକୁ

ହତିଆର ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସତେ ଯେପରି ମଣିଷମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଆଦର୍ଶ ଆଦୌ ଦେଖା ଯାଉନାହିଁ, ତେଣୁ ହତ୍ୟା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କୌଣସି ବିବେକ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ସମ୍ଭବ ବୋଲି ସେମାନେ ଭାବି ମଧ୍ୟ ପାରୁନାହାନ୍ତି । ହତ୍ୟା ଏହିପରି ଭାବରେ ମଣିଷ ଜୀବନରେ ଅସଲ ପ୍ରତିଷ୍ଠାଗୁଡ଼ିକୁ ହତ୍ୟା କରିବାରେ ଲାଗିଛି ।

ଏହାର ପରିଣତି କେଉଁଯାଏ ଯିବ ? କ୍ଷମତାର ମଣିଷ ହେଉଛି ପୃଥିବୀରେ ଏକମାତ୍ର ମଣିଷ, ସବୁଯାକ ଅଧିକାର କେବଳ ତାହାରି ହିଁ ରହିବ,— ପୃଥିବୀରେ ଏହି ମାରାତ୍ମକ ଅସଭ୍ୟତା ହିଁ କ'ଣ ଶେଷକୁ ରାଜଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇବ ? ଏବଂ, ତା'ପରେ କ୍ଷମତାରେ ବସିଥିବା ଦୂଷଣମାନେ ପରସ୍ପର ଉପରକୁ ଖଣ୍ଡା ଉଞ୍ଚାଇବେ । ତା'ପରେ ଏଠାରେ ଆଉ କିଏ ରହିବ ? ଯିଏ ରହିବ, ସିଏ ଆଉ କ'ଣ ପାଇଁ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବ ବୋଲି ରହିବ ? ତେଣୁ ଯିଏ ଏବେଠାରୁ ସେହି କଥାଟିକୁ ଦେଖିପାରୁଛି, ସିଏ ହତ୍ୟାଗୁଡ଼ାକ ପୃଥିବୀରେ ସତେଅବା ପ୍ରବଳତମ ହୋଇ ରହିଥିଲେ, ମଧ୍ୟ ତଥାପି ହତ୍ୟାର ଶିବିରରୁ ବାହାରେ ରହିବ । ହତ୍ୟାକାରୀ ମାନଙ୍କର ସକଳ ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତତା ସତ୍ତ୍ୱେ ସିଏ ତଥାପି ବିକଳ୍ପ କଥାଟିକୁ କହିବ, ବିକଳ୍ପ ବାଟଟିଏ ଖୋଜିବ ଏବଂ ବିକଳ୍ପ ଗୋଷ୍ଠୀଟିଏ ଗଢ଼ିବ । ଏହି ଅନ୍ୟ ବାଟ ଖୋଜୁଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କର ଗୋଷ୍ଠୀଟିଏ ଗଢ଼ାହେବା,—ଏହାହିଁ ମଣିଷମାନଙ୍କର ପୃଥିବୀରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଆହ୍ୱାନ । ବିକଳ୍ପ ମଣିଷମାନେ ଏଠି ଶହୀଦ ହେବେନାହିଁ, ସେମାନେ ହତ୍ୟାର ପ୍ରତିବାଦ କରିବେ, ବଞ୍ଚିରହିବେ । ଆପଣାର ଏକ ଅନ୍ୟ ସକାଳ ପାଇଁ କ୍ରିୟାଶୀଳ ହୋଇ ରହିବେ । ତେଣୁ, ସେମାନେ ହତ୍ୟାକୁ ହସି ପାରିବେ, ହତ୍ୟାର ଯାବତୀୟ ଦରବାରକୁ ମଧ୍ୟ ହସି ପାରିବେ ।

୨୯ । ୭ । ୯୧

ବେଳେ ବେଳେ ଦୁଇଟା ଡେଣା ଛଅଟା ଡେଣା ହୋଇଗଲା ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ । ଏବଂ ସେତେବେଳେ ଉଡ଼ିବାଲାଗି ଚଉଦ ଭୁବନ ବି ଅଣ୍ଟେନାହିଁ । ଭଗବାନ ହୃଦୟ ଭିତରୁ ଦାଉ ଦାଉ ହୋଇ ଦିଶନ୍ତି, ଆଖିଭିତରେ ଆସ୍ଥାନ ପାଆନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ନିଜକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଦେଇଦେବାକୁ ମନ ହୁଏ । ନିଜକୁ ଦେଇଦେବା ବ୍ୟତୀତ ଜୀବନରେ ସତେଅବା ଆଉ ଆଦୌ କୌଣସି ବଣିଜ ନଥିବାପରି ହିଁ ଅନୁଭବ ହେଉଥାଏ । ଭବିଷ୍ୟତକୁ ହାତ ପାଇଯାଏ । ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ନୂଆ ହୋଇଯିବାକୁ ମନହୁଏ । ସେତେବେଳେ ପାଖରେ ଥିବା ଆଉ

ଥୋକେ ଏମିତ ବାଟ ଓଗାଳନ୍ତି କାହିଁକି ? କାହିଁକି ସେମାନେ ଉତ୍ସାହଗୁଡ଼ିକରେ ସର ପକାଇଦେବା ପାଇଁ ଦୁନିଆସାରାର ଆକଟ ଏବଂ ଅଭିଯୋଗକୁ ନେଇ ବାହାରି ପଡ଼ନ୍ତି ? ସତେଅବା କାନକୁ ଧରି ତୁମେ ଯେଉଁଠି ଅଛ ସେହିଠାରେ ହିଁ ତୁମକୁ ବସ୍ ଉଠ୍ କରାଇବା ଲାଗି ନିଜର ସବୁ ସୈନ୍ୟସାମନ୍ତ ନେଇ ପହଞ୍ଚି ଯାଆନ୍ତି । ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଭୟାନକ ସମସ୍ୟା ।

ବାଟ ଓଗାଳୁଥିବା ଏମାନଙ୍କୁ ଗାଳି ଦେବାକୁ ମୋତେ ମନ ହୁଏ ନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କର ହୃଦୟ ଭିତରକୁ ବାଟଟିଏ ଖୋଜିବା ଲାଗି ମନ ହୁଏ । ହୃଦୟ ଭିତରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ଯେଉଁସବୁ ଦେଶାଗୁଡ଼ିକ ଲୁକ୍କାୟିତ ହୋଇ ରହିଛି, ସେମାନଙ୍କୁ ସେହି ଜାଗାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ସେଇ ଗନ୍ତାଘରଟିକୁ ଦେଖାଇ ଦେବାକୁ ମନହୁଏ । ସେମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ ଅପରାଧ ହେବ ବୋଲି ମନେ ହେଉଥାଏ । ଆମେ ପୃଥିବୀରେ ଯୋଉଠିକୁ ଯିବା, ସତେଅବା ସମସ୍ତେ ଯିବା ବୋଲି ବାଧ୍ୟନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଛି । ତେଣୁ, ବାଟ ଓଗାଳୁଥିବା ଲୋକକୁ ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଯିବାଲାଗି ମନ ହୁଏ । ବାଧ୍ୟ କରି ନୁହେଁ, ସାଙ୍ଗକରି । ତେଣୁ ଅତି ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ତାକୁ ଡାକିବାପାଇଁ ମନ ହୁଏ । ସେହି ବ୍ୟାକୁଳତାଟିକୁ ସଂସାରର ଭାଷାରେ ବ୍ୟକ୍ତ କରି ହୁଏନାହିଁ; ତେଣୁ, ଯାହାପାଇଁ କଥାଗୁଡ଼ିକୁ କୁହା ହେଉଥାଏ, ସିଏ ତାକୁ ବୁଝି ପାରୁନଥାଏ । ଦୁଃଖ ମୂଳତଃ ସେଇଥିପାଇଁ ହୁଏ । ମୁଁ ନିଜ ଭିତରେ କହିବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ମୋ' ଅନ୍ତରତମ ଯଦି ମୋତେ ଯାହାକୁ ମୁଁ କିଛି କହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି, ତାହାର ବୁଝିପାରିବା ଭାଷାରେ ତାକୁ କଥାଗୁଡ଼ିକ କହି ପାରିବାର ଶକ୍ତି ଦିଅନ୍ତେ, ତେବେ ତାହା ଜୀବନରେ କୋଟି ନିଧି ପଲ୍ଲବିତ ହୁଅନ୍ତା । ନିଜକୁ ସତତ ଦାଷ କରି ଖୋଲି ଦେଇ ପାରିଲେ ହୁଏତ ମୁଁ ସେହି ସାମର୍ଥ୍ୟର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରନ୍ତି । ତେବେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସବୁରି ଅନ୍ତର୍ଗୃହରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରନ୍ତି' ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗ କରି ନେଇ ପାରନ୍ତି ।

୩୧ । ୭ । ୯୧

ଶିକ୍ଷକଟିଏ ନ ହୋଇଥିଲେ ମୁଁ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ଆଉ କ'ଣ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତି, ବେଳେ ବେଳେ ଆପଣା ପାଖରେ ବସି ମୁଁ ସେଇକଥା ଭାବେ ଓ ତାହାର କୌଣସି ଉତ୍ତର ପାଇ ପାରେନାହିଁ । ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଟିଏ ନହୋଇଥିଲେ ମୁଁ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ଆଉ କ'ଣ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତି, ନିଜକୁ ବେଳେ ବେଳେ ସେଇ କଥା ପଚାରେ ଏବଂ ସତରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଉତ୍ତର ପାଏନାହିଁ । ଏହି

ପୃଥିବୀରେ ସାଙ୍ଗଟିଏ ଖୋଜି ବାହାରିଥିଲି ଯେ ସାରା ପୃଥିବୀଟାର ସାଙ୍ଗ ହେବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଲାଭ କଲି, କ'ଣ ଏହା ହିଁ ଏହି ଜୀବନର ଗୀତ ?

ମୋ' ଚାରିପାଖରେ ଲୋକମାନେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ କ'ଣ ନା କ'ଣ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଯାହା ହୋଇଛନ୍ତି; ସେମାନେ କ'ଣ ପ୍ରକୃତରେ ତାହାହିଁ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିଥିଲେ ? ନା କ'ଣ ହେଉ ହେଉ ଆଉ ଗୋଟାଏ କ'ଣ ହୋଇଗଲେ ଓ ଏହି ଆଉ କ'ଣଟାକୁ ନେଇ ଜୀବନରେ ଏତେ ଫୁଲାଇ ହୋଇ ଶିଖିଲେ ? ମୁଁ ତ ଭାବିଥାଏ, ଜୀବନରେ ସବୁ ମଣିଷ ପ୍ରକୃତରେ ସାଙ୍ଗଟିଏ ଖୋଜି ବାହାରି ଥାଆନ୍ତି । ସାଙ୍ଗଟିଏ ପାଇବାକୁ ହେଲେ ଯେ ନିଜକୁ ସତକୁ ସତ ସାଙ୍ଗଟିଏ ହେବାକୁ ହୁଏ, ସେମାନେ କୌଣସି କାରଣରୁ ସେହି ସୂତ୍ରଟିକୁ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇ ପାରିନଥାନ୍ତି । ସବୁ ପାଇବାକୁ ହେଲେ ଯେ ସବୁ ଦେବାକୁ ହୁଏ, ସେମାନେ ଯଥାର୍ଥ ବାଣିଜ୍ୟର ଏହି ରହସ୍ୟଟିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରି-ନଥାନ୍ତି । ତେଣୁ, ସେମାନେ ପାଇବାଲାଗି ଫାଶ ବସାନ୍ତି, ମୁଖା ପିନ୍ଧନ୍ତି, ଏଡ଼େ ଏଡ଼େ ଭକ୍ତ ହୋଇ ଦିଶିବେ ବୋଲି ଆତୁର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଫାଶରେ କେତେ କ'ଣ ଧରି ଆଣି ପାଇଲୁ ବୋଲି ଦମ୍ଭ କରୁଥାନ୍ତି, ମୁଖା ପିନ୍ଧି ଦୁନିଆଟା-ଯାକକୁ ଭୁଲାଇ ଦେଇ ପାରିଲୁ ବୋଲି ଆପଣାର ଦରବାରରେ ଭକ୍ତଙ୍କ ପରି କେତେ ପୁଲକ କାଢ଼ନ୍ତି । ତଥାପି ଗୋଟିଏ ହେଲେ ସାଙ୍ଗ ପାଆନ୍ତିନାହିଁ, ସେମାନେ ସମ୍ପତ୍ତି ପାଆନ୍ତି, ସମାଜର ଅଧିକାରୀ ହୁଅନ୍ତି, ପଦ ଉଠାଇ ପଦ ପାଆନ୍ତି, ମାତ୍ର ନିଜ **involvement**ର ଜଙ୍ଗଲଟି ଭିତରେ ସତେଅବା ଭାରି ଅରକ୍ଷିତ ହୋଇ ବୁଲୁଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଆଡ଼ମ୍ବର ଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ଶୂନ୍ୟତାକୁ ଭାରି ପଦାରେ ପକାଇ ଦେଉଥାଏ । ମୋ' ଭିତରର ଶିକ୍ଷକ କେଡ଼େ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଏକ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ହୋଇ ଯେତେବେଳେ ସହଜ ଓ ନିବିଡ଼ ଆଖିଗୁଡ଼ିକୁ ପସାରି ଦେଇ ସମଗ୍ର ଜଗତଟାକୁ ସାଙ୍ଗକରି ଘରକୁ ଡ଼ାକି ନେଇ ଆସେ, ସେତେବେଳେ ମୁଁ ନିଜକୁ ସତକୁ ସତ ଆପ୍ତକାମ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ଫାଶ ଓ ମୁଖାମାନଙ୍କ ପାଖ ମାଡ଼ି ପାରନ୍ତିନାହିଁ ।

୧ । ୮ । ୯୧

ଭଗବାନଙ୍କୁ ଆପଣା ସହିତ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ମଙ୍ଗାଇବାର ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିକୁ ଆମେ ତପସ୍ୟା ବୋଲି କହିପାରିବା । ସିଏ ଆମ ସହିତ ବାଟ ଚାଲିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟାଟି ଯେତେବେଳ ଯାଏ ଯଥାର୍ଥ ଓ ସୁସ୍ଥ ଭାବରେ ଚାଲିଥାଏ, ସେ-ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ସତକୁ ସତ ତାଙ୍କର ବାଟରେ ଚାଲିବାରେ ହିଁ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଉତ୍ସାହ

ରଖିଥାଉ । ଏମିତି ଚାଲୁ ଚାଲୁ କେଉଁଠି କ'ଣ ବଦଳି ଧରିଯାଏ କେଜାଣି, ଅର୍ଥାତ୍ କେଉଁଠି କେଉଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନାନା ସିଦ୍ଧିର ଲାଳସାରେ ଆମେ ଅଟକିଯାଉ କେଜାଣି, ଭଗବାନ ମଧ୍ୟ ଆମସହିତ ଅଟକି ରହିଯାଆନ୍ତି । ତା'ପରେ ଆମ ଭିତରେ ତାଙ୍କୁ ମଙ୍ଗାଇ ନେବାର ସବୁଯାକ ଫିସାଦ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଏ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧର୍ମ ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଇତିହାସଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ପ୍ରାୟ ଏହିପରି ଏକ ଫିସାଦର ଇତିହାସ ବୋଲି କହିପାରିବା । ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଧର୍ମର ବେବର୍ତ୍ତୀମାନେ କୋଉ କାଳରୁ ଅଟକି ଯାଇଛନ୍ତି ବୋଲି ଧର୍ମମାନେ ମଧ୍ୟ ଅଟକି ଯାଇଛନ୍ତି । ପ୍ରଧାନତଃ ବହୁ ହଜୁକ ଓ ଆନୁଷ୍ଠାନିକତାର ଆଡମ୍ବର ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଅଲକ୍ଷଣା କରି ରଖିଛନ୍ତି, କ୍ଷମତାର ଗାଦିରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ନିଜର ମହତ ହରାଇଛନ୍ତି । ଧର୍ମମାନେ ଧର୍ମରେ ଚାଲିଥିଲେ ପୃଥିବୀକୁ ନଚାଉଥିବା ବହୁ କନ୍ଦଳ କୋଉକାଳରୁ ଯଥାର୍ଥ ସମାଧାନ ପାଇ ସାରନ୍ତେଣି । ମାତ୍ର, ଧର୍ମମାନେ ଦେଉଳ ପାଖରେ, ଗାଦୀଗୁଡ଼ାକରେ, ମଠ ଏବଂ ପୀଠ ମାନଙ୍କରେ ଅଟକି ଯାଇ ମଣିଷମାନଙ୍କର ଅଟକି ଯିବାରେ ମଧ୍ୟ ଭାରି ସାହାଯ୍ୟ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ମଣିଷମାନେ ଅମୁହାଁ ଗୁହାଳମାନଙ୍କରେ ରହି ରହି କାଳକ୍ରମେ ଘୁଷୁରି ପାଲଟି ଯାଇଛନ୍ତି । ତପସ୍ୟାଦ୍ୱାରା ହିଁ ଏହି ଘୁଷୁରି ହେବାର ବହୁବିଧ ଅପଦଶା ଏବଂ ବହୁବିଧ ଉତ୍ତେଜନାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ସମ୍ଭବ ହେବ । ଏବଂ, କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ତପସ୍ୟା ନୁହେଁ, ଏଥିଲାଗି ସାମୂହିକ ତପସ୍ୟା ମଧ୍ୟ କରିବାକୁ ହେବ । ଯେଉଁମାନେ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ମନ କରୁଛନ୍ତି, ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ହିଁ ତପସ୍ୟା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ପରସ୍ପର ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତାହାର ନାମ ସାମୂହିକ ତପସ୍ୟା । ଏଥିଲାଗି ଅହଂର କାନ୍ଥଗୁଡ଼ାକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେବାକୁ ହେବ । ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ଆବରଣର ତଳକୁ ଭେଦି, ଆମେ ସମସ୍ତେ ଯେଉଁଠି ପଥିକ, ସେହି ସ୍ତରରେ ହିଁ ଖିଅ ବାନ୍ଧିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତେବେଯାଇ ଭଗବାନଙ୍କର ପୁନରାବିଷ୍କାର ସମ୍ଭବ ହେବ ।

୬।୮।୯୧

ଭିତରେ ସବୁ ସ୍ଥିର ଥିବ । ବିଶ୍ୱାସ ସ୍ଥିର ଥିବ, ଆଖିଗୁଡ଼ିକ ଅନନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟୟରେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହିଥିବେ । ଏକ ଅମାପ ଖୁସୀ ମୋ'ର ଦେହକୋଷଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ସମ୍ମତ ଏବଂ ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରି ରଖିଥିବ । ଉତ୍ତେଜନା ନଥିବ, ଅଭିଯୋଗ ନଥିବ, ପାଇବାର କୌଣସି ଉଦ୍‌ବେଗ ନଥିବ କିମ୍ବା ହରାଇ ଥିବାର ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ ନଥିବ । ସମ୍ଭବତଃ ତେବେଯାଇ ବାହାରଟା ମଧ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଓ ସୁସ୍ଥ

ଭାବରେ କର୍ମରତ ଏବଂ କ୍ରିୟାଶୀଳ ହୋଇ ରହିପାରିବ । ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ବାହାରେ ଉଦାସୀନ ଏବଂ ଉପେକ୍ଷାମସ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଉ କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ବାର ଓ ବାଛି ପ୍ରାୟ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଅଳସୁଆ ହୋଇ ରହିଥାଉ, ସେମାନେ ଭିତରେ ସତେ ଯେପରି କେତେ ନା କେତେ କାରଣରୁ ଅଥବା ଅକାରଣରୁ ଉତ୍ତେଜିତ ଏବଂ ଅତୃପ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଉ । ଆମ ଭିତରର ବାଘମାନେ ଆମ ଭିତରର ମେଷଶାବକମାନଙ୍କୁ କାମୁଡ଼ି ଗୋଡ଼ାଇବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ବାହାରର ତଥାକଥିତ ଉଦାସୀନତା ଭିତରଟାକୁ ଖାଲି ଧରି ପକାଇ ଦେଉଥାଏ । ଧରାପଡ଼ି ମଧ୍ୟ ବାହାରଟା ତଥାପି ବାଟକୁ ଆସେ ନାହିଁ ।

ମଣିଷମାନେ ବାହାରେ ଆପଣାକୁ କେତେ ନା କେତେ ଧର୍ମ କସରତର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇ ସ୍ଥିର ହେବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ତେଣେ ଭିତରେ ଟକଟକ ହୋଇ ଫୁଟୁଥାନ୍ତି । ନିଜର ଅନ୍ତର୍ଗତ ବନ୍ୟତା ଗୁଡ଼ାକରେ ହାତ ମାରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ସାହସ କରି ପାରୁନଥାନ୍ତି । ଏପରି କାହିଁକି ହୁଏ କେଜାଣି? ଭିତରର ଖୁସୀ ତ ବାହାରଟାକୁ ମଧ୍ୟ ସତକୁ ସତ ସମର୍ପିତ ଅର୍ଥାତ୍ ଖୁସୀ ହୋଇ ରହିବାରେ କେତେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତା । ତେଣୁ, ଉପେକ୍ଷା ଲାଗି, ଉଦାସୀନତା ଲାଗି ଆଉ କାହିଁକି ଅବକାଶ ଆସନ୍ତା ? ଏହି ଉଦାସୀନତାକୁ ନିଠ କରି ଧରି ସଜ୍ଜନମାନେ ଶାସ୍ତ୍ର ବା କାହିଁକି ଲେଖନ୍ତେ ? ଏଭଳି ଲୋକମାନଙ୍କର ଏହି ଖିଅଟାକୁ ମୁଁ ମୋଟେ ବୁଝି ପାରେ ନାହିଁ । ଭିତରର ଖୁସୀ ଓ ସ୍ଥିରତାକୁ ମୁଁ ଆଦୌ କୌଣସି ବାହ୍ୟ କସରତ ଦ୍ୱାରା ପାଇଛି ବୋଲି ମୋ'ର ମୋଟେ ମନେ ହେଉନାହିଁ । କସରତ ଦ୍ୱାରା ଭିତରେ କିମ୍ବା ବାହାରେ କୋଉଠି କିଛି ମିଳେ-ନାହିଁ । ସମ୍ମତଦ୍ୱାରା ହିଁ ସବୁ ମିଳେ । ସାକ୍ଷାତ ହେଲେ ଯାଇ ସମ୍ମତ ସହଜ ହୋଇଯାଏ । ତା'ପରେ ଶାସ୍ତ୍ରମାନେ ହଟି ଯାଆନ୍ତି ନୈତିକ ଆକଟମାନେ ହଟି ଯାଆନ୍ତି । ଭିତରେ ବନ୍ଧୁଦର୍ଶନ ହୁଏ । ବନ୍ଧୁଦର୍ଶନର ଯାବତୀୟ ଲାଗୀ କେବଳ ଖୁସୀ ହୋଇ, କେବଳ ସ୍ଥିରତା ହୋଇ ହିଁ ବାହାରଟାକୁ ଅନୁସିକ୍ତ କରି ରଖିଥାଏ । କ୍ରିୟାଶୀଳ ଓ ଉଦ୍ୟତ କରି ରଖିଥାଏ ।

୩ । ୮ । ୯୧

ଏକଦା ହିଂସାଖୋରମାନେ ଏବେ ଏକାଠି ବସି ପୃଥିବୀକୁ ସଜାଡ଼ିବେ ବୋଲି ଆଗଭର ହୋଇ ବାହାରିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର, ଅନ୍ତ ଭିତରେ ସେମାନଙ୍କର ହିଂସା ଉପରେ ପ୍ରବଳ ଓ ଜବର ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି । ହିଂସା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅହିଂସାର ଉପାସକମାନେ ଚିରକାଳ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରି ଆସିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତତଃ ବାହାର

ଆଖିରେ ଏହି ହିଂସା ଖୋରମାନଙ୍କର ଉଦ୍ୟମରୁ ସତକୁ ସତ କିଛି ଫଳ ଫଳୁଥିବା ପରି ପ୍ରତୀତ ହେଉଛି ।

ଯେଉଁମାନେ ଅହିଂସାକୁ ସର୍ବୋତ୍ତମ ବୋଲି କହୁଥିଲେ, ସେମାନେ ଗାତରେ ଲୁଚିଛନ୍ତି । ଇସ୍କୁଲର ପିଲମାନେ ବହିରେ ଅହିଂସାକୁ ହିଁ ସର୍ବୋତ୍ତମ ବୋଲି ଶୁଣିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ଏବଂ ହିଂସାଦ୍ୱାରା ହିଁ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ତିଷ୍ଠି ରହିବାକୁ ହିଁ ବାସ୍ତବ ବିବେକରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି । ଦିବଳରୁ ଅଧିକ ପ୍ରବଳ ହେଉଥିବା ହିଂସାକୁ ରୋକିବା ଲାଗି ସାହିତ୍ୟ ବି ଅସମର୍ଥ ହୋଇ ରହିଛି । ଧର୍ମମାନେ ମୁହଁ ବନ୍ଦ କରି ଗୁରୁଆଡ଼େ ପ୍ରଧାନତଃ କଣ୍ଢେଇ ପ୍ରକାରେ ମାତିଛନ୍ତି । ସଜ୍ଜନମାନେ ଲୋକସେବା କରୁଛନ୍ତି, ସୁଖୀମାନେ ଆର୍ତ୍ତ ଓ ଦୁର୍ଗତମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ ଦୂର କରିବାଲାଗି ପାଣ୍ଠି ସଂଗ୍ରହ କରୁଛନ୍ତି । ଜୀବନ ଦିନକୁ ଦିନ ମରି ମରି ଯାଉଛି । ହାସଗୁଡ଼ାକ ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଯାଉଛି । ହିଂସା ବିରୁଦ୍ଧରେ ସମାନ୍ତର ହିଂସାମାନେ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଭାବରେ ସଚେତଅବା ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଗୋଷ୍ଠୀ ପରି ସଂଗଠିତ ହେଉଛନ୍ତି । ମଣିଷ ଭିତରେ ବହୁ ଭୟ ଉଗ୍ର ହୋଇ ଦାନ୍ତ ରଗଡ଼ି ବାହାରିଲାଣି । ବିବେକମାନେ କୋଉକାଳୁ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିଲେଣି । ଏହି ସଙ୍କଟ ସମୟରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀମାନେ କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ? ସେମାନେ ନିଜଭିତରେ ଯୋଷି ହୋଇ ଆସିଥିବା ଧାରୁଟିକୁ ମାରି ମାରିଲେଣି ତ ? ନିଜ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀଟିକୁ ଖୋଜିଯିବା ସକାଶେ ସମ୍ପ୍ରତି ଆଉ ଯାବତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ପଛରେ ପକାଇ ରଖିବା ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କାମ ହୋଇ ଦେଖାଯାଉଛି । ସତ୍ୟ ଯେ ତଥାପି ବଞ୍ଚିରହିଛି, ପୃଥିବୀକୁ ତାହାର ପ୍ରମାଣ ଦେବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତତଃ କେତେଜଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ସାହସୀ କେତେଜଣଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

୪ । ୮ । ୯୨

ସେହି ଗୋଟିଏ କଥାକୁ ଫେଣେଇ ଫେଣେଇ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦ ଦେଇ କହିବାକୁ ଆଉ ମୋଟେ ମନ ହେଉନାହିଁ । ଏଥର ଖାଲି ସାଙ୍ଗ ଖୋଜିବାକୁ ମନ ହେଉଛି । ଏମିତି ସାଙ୍ଗ, ଯେଉଁମାନେ କି ସତକୁ ସତ ଅନୁଭବ କରୁଥିବେ,—କୌଣସି ଏକ ପଠିତ ଗ୍ରନ୍ଥର ଭାଷାରେ କହିଲେ, ଯେଉଁମାନଙ୍କର **vision** ଥିବ, ଯେଉଁମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକାଠି ବସି ଏହି ପୃଥିବୀ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରି ହେଉଥିବ, ସେହି ଆଲୋଚନା ଦ୍ୱାରା ସମସ୍ତେ ଆପଣାର ଚେତନାକୁ ଉଜ୍ଜୀବିତ କରି ପାରୁଥିବେ, ସତ୍ୟ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ରଖିଥିବେ ଏବଂ ସେହି

ଆଗ୍ରହଟି ଅନୁସାରେ ସର୍ବିସ୍ତ ଭାବରେ କହ୍ଣ ହେବାକୁ ମଧ୍ୟ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବେ । ଲେଖିବା କମିଯାଉଛି, ସାଙ୍ଗଖୋଜା ବଢ଼ୁଛି ।

ଲେଖିବାଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଏମିତି ସାଙ୍ଗ ଅନେକ ପାଇଛି । ଯେଉଁମାନେ ପାଠକ ପାଇବାକୁ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ମେଳରେ ମୋତେ କେବେ-ହେଲେ ଉପଚ୍ଛ ଲାଗିନାହିଁ । ଖାଲି ଲେଖକ ଓ ଖାଲି ପାଠକ, ଏମିତି ଦୁଇଟି ଶ୍ରେଣୀ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ କେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି ? ଲେଖକ, ଯେଉଁମାନେ କି କେବଳ ଲେଖିକରି କାମ ସାରି ଦେଉଥିବେ ଏବଂ ତାହାରି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ପ୍ରସବ ସମର୍ଥ ହେଲେ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ନେଉଥିବେ । ଏମିତି ପାଠକ, ଯେଉଁମାନେ ଅବସର—ବିନୋଦନ ନିମନ୍ତେ ବହି ପଢ଼ୁଥିବେ, କ୍ଷଣେ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଉଥିବେ, କ୍ଷଣକ ନିମନ୍ତେ ପୃଥିବୀଟାସାକର ଆତ୍ମୀୟ ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିବେ ଏବଂ ତା'ପରେ ନିଜନିଜର ପୁରୁଣା ଗୁଳା ଓ ପୁରୁଣା ଗୁମ୍ଫାଗୁଡ଼ିକୁ ଫେରି ଆସୁଥିବେ, ଉପେକ୍ଷାର ନାନା ରସୋଇ ରୁଟିନ୍ ଭିତରେ କୁଆଡ଼େ ଖାପ ଖାଇ ଯାଉଥିବେ ? ପ୍ରଧାନତଃ ସାଙ୍ଗଟିଏ ପାଇବାପାଇଁ ମୁଁ ଲେଖିଛି । ଏବଂ ସତକୁ ସତ ବହୁ ସାଙ୍ଗ ପାଇଛି । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ମାଧ୍ୟମରେ ଓଡ଼ିଶାସାକ କେତେ ସାଙ୍ଗ ପାଇଛି, କେତେ ସୁହୃଦଙ୍କୁ ଆବିଷ୍କାର କରିଛି—ପାଠକ ହିସାବରେ ନୁହେଁ, ସୁହୃଦ ହିସାବରେ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ କେତେ ଜାଗାରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ଯାଇଛି । ଏବର ଲେଖକ-ମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁ ନିଃସଙ୍ଗତା ଘାରିଛି, ମୋତେ ତାହା ଆଦୌ ଛୁଇଁ ପାରିନାହିଁ । ମୋ' ଲେଖା ମୋତେ ଭିତରେ ତଥା ବାହାରେ ପାହାଚ ଉଠିବା ପାଇଁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି, ମୋ' ଜୀବନକୁ ବଦଳାଇଛି । ମୋ'ର ଅନ୍ତରଙ୍ଗତମ ଆକୃତିଗୁଡ଼ିକୁ ଉନ୍ମୋଳିତ କରି ନେଇଛି, ମୋ'ର ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରିଛି ।

୫ । ୮ । ୯୧

ଷ୍ଟାଲିନ୍‌ଙ୍କ ଠାରୁ ମିଖାଏଲ୍ ଗୋର୍ବାଚଭ,—ପୃଥିବୀର ମାନବମହା-ଖଣ୍ଡରେ ଯେ ଚେତନାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉଛି,ଏହି ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ ହିଁ ସେହି କଥାଟିକୁ ବୁଝିବା ଲାଗି ଯଥେଷ୍ଟ ହେବ । ଯେତେବେଳେ ମଣିଷମାନେ ପରସ୍ପର ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ଆଉ କୌଣସି ଭୟ କରନ୍ତିନାହିଁ, ସେତିକି-ବେଳେ ହିଁ ସେହି ସାମୂହିକ ଜୀବନବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଗଣତନ୍ତ୍ରବୋଲି କୁହାଯାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଅନ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷଙ୍କ ପାଇ brother's keeper ହୋଇ ବାହାରିଲେ ପୃଥିବୀରେ ଯେଉଁ ଅନ୍ୟ ଆତ୍ମୀୟତାଟିର ସୃଷ୍ଟି ହେବ, ଆମେ ତାହାକୁ ପୁଣି ଆଉ କେଉଁ ତନ୍ତ୍ର ବୋଲି ଅଭିହିତ କରିବା ?

ହୁଏତ withering away of the State ଲାଗି ଏଇଟି ହେଉଛି ପ୍ରଶସ୍ତତମ ଉପାୟ । ପ୍ରାୟ ପଚାସ୍ତରୀ ବର୍ଷ ତଳେ ଦଳେ ହଠଧର୍ମୀ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ନିଜ ପତାକାରେ ସେହି ସ୍ଲୋଗାନ୍‌ଟିକୁ ଲେଖି ଯେଉଁ ରାଷ୍ଟ୍ରକୁ ଉଆରି କରିଥିଲେ, ତାହା ଆଧୁନିକ ପୃଥିବୀର ସମ୍ଭବତଃ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ନିଷ୍ପେଷଣକାରୀ ଏକ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଗଲା, ଅମଣିଷ କ୍ଷମତାକାମୀ ମାନଙ୍କ ପାଇଁ କାଳକ୍ରମେ ଏକ ମୁକ୍ତ ଅରଣ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲା । ସେହି ଭ୍ରମକୁ ଭାଙ୍ଗିବା ସକାଶେ ପୃଥିବୀକୁ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ବର୍ଷ ଲାଗିଲା । ପୃଥିବୀର ଅଧିକାଂଶ ଦେଶରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଭ୍ରମଟା ହିଁ ଅଧିପତି ହୋଇ ବସିଛି । ଗଣତନ୍ତ୍ରର ବିକଳ୍ପ ବାଟଟି ହୁଏତ ପୃଥିବୀକୁ କ୍ରମେ ସେହି ଭ୍ରମଟା ଭାଙ୍ଗିବାର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରିନେଇ ପାରିବ । ମଣିଷ ତା'ର ବଡ଼ ପୃଥିବୀଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଏକ ନିବିଡ଼ ସାନ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ତର୍ଗତତା ଦେଇ ବଞ୍ଚିପାରିବ । ଜୀବନର ରଜ୍ଜୁଗୁଡ଼ିକ ଯାହା ହାତରେ ଥିବ, ତାହାକୁ ଆଉ ଯାହାକିଛି କୁହାଯାଉ ପଛକେ, ଅନ୍ତତଃ ରାଷ୍ଟ୍ର ବୋଲି ମୋଟେ କୁହା ଯିବନାହିଁ । ରାଷ୍ଟ୍ରବାଦୀମାନେ ମଧ୍ୟ ସାବାଳକ ପରିପକ୍ୱତାଯୁକ୍ତ ମଣିଷ ହୋଇ ଶିଖିବେ । ମଣିଷ ହାଲୁକା ହେବ । ନେବ ଯେତିକି, ତାହାର ଦଶଗୁଣ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଯିବ । ଏଗୁଡ଼ାକ ରାଜନୀତିର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଗ ଘଟିବ,—ମାତ୍ର ଏହାକୁ ତଥାପି ଏକ ତୁଚ୍ଛା ରାଜନୀତିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ବୋଲି କଦାପି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଏକ ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ବୋଲି କୁହାଯିବ । ପୃଥିବୀରେ ଏକ ଜୀବନଦୃଷ୍ଟିଗତ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଚେରଗୁଡ଼ିକ ଯେତିକି ଗଭୀରକୁ ମାଡ଼ିଯାଇ ପାରୁଥିବ, ସେହି ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଯେତିକି ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ ହେଉଥିବ । ସାନ ବଡ଼ ସକଳ ସମ୍ପର୍କରେ ଓ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାହାକୁ ହିଁ ଅସଲ ବାଟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିପାରିଲେ ଯାଇ ତାହା ସମ୍ଭବ ହେବ ।

୭ । ୮ । ୯୧

ପାକିସ୍ତାନର ଶ୍ରୀମତୀ ବେନଜୀର ଭୁଟ୍ଟୋ ମଧ୍ୟ ଅନଶନ କଲେ । ସରକାରଙ୍କ ଶାସନନୀତିର ପ୍ରତିବାଦ କରି ନିଜ ଦଳର ହଜାର ହଜାର ଅନୁଗାମୀଙ୍କ ସହିତ ସିଏ ମଧ୍ୟ ଅନଶନ-ଧର୍ମଘଟରେ ଯାଇ ବସିଲେ ବୋଲି ସମ୍ବାଦ କହୁଛି । ଏହି ସମ୍ବାଦ ମନଭିତରେ ନାନାବିଧ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି, ମଣିଷକୁ ତା'ର ବହୁବିଧ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରିବା ବିଷୟରେ ବାଟ ଦେଖାଇବା ନିମନ୍ତେ ବିକଳ୍ପ ବାଟଟିଏ ଯେ ରହିଛି, ସେହି ଦିଗରେ କିଛିଟା ଆଶାର ସଞ୍ଚାର ମଧ୍ୟ କରୁଛି । ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରିବା ସକାଶେ ସର୍ବପ୍ରଥମ ମାଧ୍ୟମରୂପେ ବନ୍ଧୁକର ବ୍ୟବହାର ହେବା ଦ୍ୱାରା କିପରି ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ ଆମେରିକାରେ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡମାନ ହୁ

ଦ୍ରୁ ହୋଇ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି, ଏକ ଏପରି ସମ୍ବାଦ ମଧ୍ୟ ଖବରକାଗଜରେ ବାହାରୁଛି । ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ବନ୍ଧୁକ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛନ୍ତି; ତେଣୁ, ରାଜାକୁ ଅନୁସରଣ କରିବା ହିଁ ପ୍ରଜାର ପରମ ଧର୍ମ ବୋଲି ମାନୁଥିବା ପ୍ରଜାମାନେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ସେହି ଅଭ୍ୟାସଟି ଉପରେ କ୍ରମେ ଅଧିକ ନିର୍ଭରଶୀଳ ହେଲେଣି । ମାତ୍ର, ମନୁଷ୍ୟବ୍ୟକ୍ତିର ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାଷ୍ଟ୍ରର ସର୍ବପ୍ରଥମ ଧର୍ମ ବୋଲି ଯେଉଁ ମନୀଷୀମାନେ ଏବେ ବି ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ହୁଏତ ବିକଳ୍ପଟିଏ ଦେଖାଇ ପାରିବାକୁ ଅଧିକ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହେବେ । ଏକ ରାଜନୀତିକ ଅସ୍ତ୍ର ହିସାବରେ ଅନଶନ ସମ୍ଭବତଃ ସେହିପରି ଏକ ମୂଳ ବିଶ୍ୱାସ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ରହିଛି । ଅନଶନ ହେଉଛି ସତ୍ୟାଗ୍ରହର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଏକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ସବୁକିଛି ଉଦ୍‌ଭାବନକୁ ହିନ୍ଦୁ ସ୍ୱାର୍ଥ ବୋଲି କହି ଭାରତକୁ ଦୁ'ଫାଳ କରିବାର ମଞ୍ଜି ପୋତିଥିବା ଜିନ୍ନାଙ୍କର ପ୍ରିୟ କଣ୍ଢେଇ ପାକିସ୍ତାନରେ ଯେ ଅନଶନକୁ ଏକ ରାଜନୀତିକ ଅସ୍ତ୍ରରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରାଗଲା, ତାହା ପ୍ରମାଣ କରୁଛି ଯେ, ଏହି ଅସ୍ତ୍ରର ଏକ ବିଶ୍ୱମୟ ବିକଳ୍ପ ହେବାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ରହିଛି । ପାକିସ୍ତାନରୁ ପ୍ରେରଣା ନେଇ ଭାରତରେ ଶୋଇବାକୁ ଚାଲି ଯାଇଥିବା ସେହି ବିକଳ୍ପ ଶିବିରଟିର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲେ ତାହା ସତକୁ ସତ ଏକ ଆନନ୍ଦର କଥା ହୁଅନ୍ତା । ବାହାର ନ୍ୟାୟରେ ଭାରତ ଓ ପାକିସ୍ତାନ ଦୁଇଟା ଦେଶ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସାମୂହିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରିବାପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଏହି ଅନ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରଟି ଦୁଇ ଦେଶର ମନୀଷୀମାନଙ୍କୁ କେଡ଼େ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରି ଆଣନ୍ତା !

୭ । ୮ । ୯୧

ବିକଳ୍ପ ହିଁ ଅସଲ ଓ ଯଥାର୍ଥ ବିଦ୍ରୂପ କରିପାରିବ । ସାହିତ୍ୟରେ Satireକୁ ଏକ ମୁଖ୍ୟ ଆଙ୍ଗିକ ରୂପେ ବହୁଦିନରୁ ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଇ ଆସିଛି । ତାହାଦ୍ୱାରା ପୃଥିବୀର ମାନବୀୟ ଜୀବନ ଓ ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଭିପ୍ରେତ ପରିବର୍ତ୍ତନଗୁଡ଼ିକୁ ଦ୍ରୁତତର କରିବାରେ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଅବଶ୍ୟ ମିଳିଛି । ତଥାପି, ପୃଥିବୀରେ ଅସଲ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଛି ବିକଳ୍ପମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା । ଯେଉଁମାନେ ଯାହା କହିଛନ୍ତି, ତାହା ହିଁ ହୋଇଛନ୍ତି, ସେହିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା । ଯେଉଁମାନେ ପୁରୁଣା ବଦଳରେ ନୂଆ ଇଚ୍ଛା କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ନିଜର ଜୀବନକୁ ମଧ୍ୟ ନୂଆ ଧାରାରେ ପକାଇବା ଲାଗି ଉଦ୍ୟମମାନ କରିଛନ୍ତି, ସେହିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା । ଯେଉଁ-ମାନେ ପୁରୁଣାଟା ଯାଉ ଓ ଏପରିକି ଭାଙ୍ଗିଯାଉ ବୋଲି କେଡ଼େ ପାଟି କରି କହିଛନ୍ତି ଅଥଚ ସେହି ପୁରୁଣା ଭିତରେ ଛନ୍ଦି ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି; ସେମାନଙ୍କ

ଦ୍ୱାରା ବେଶୀ କିଛି ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ଏକ ଉତ୍ସାହ ହିଁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ଅନେକ ସମୟରେ ଏକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ମଧ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ।

Satire କ'ଣ ଖାଲି କହିବ ? ସାହିତ୍ୟର ଅଧିକାଂଶ satire ପ୍ରଧାନତଃ କହିବା ଭିତରେ ହିଁ ଆପଣାକୁ ସୀମାବଦ୍ଧ କରି ରଖି ଆସିଛି । ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟରେ କବିତା, ଗଳ୍ପ ଓ ଉପନ୍ୟାସରେ ଶୈଳୀପ୍ରଧାନତାର ପର୍ଯ୍ୟାୟଟି ଆସି ପହଞ୍ଚିଯିବା ପରେ ସେଗୁଡ଼ିକର ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରଧାନତଃ ଭଲି ଭଲି ରସପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ satire ହିଁ କୁହାଯାଇଛି ଅର୍ଥାତ୍ କରାଯାଇଛି । କହିବା ମଣିଷମାନେ ସେହି ପୁରୁଣା ଭିତରେ ପୋକ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ପୁରୁଣା ସଭା ଓ ସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ପ୍ରଶଂସା ପାଇବା ସକାଶେ ଆଣ୍ଠେଇ ଛିଡ଼ାହେବାକୁ କେତେ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ, satire ଗୁଳିଛି, ତେଣେ ପୁରୁଣାଗୁଡ଼ାକ ବି ପକ୍‌କା ହୋଇ ରହିଛି । ତେଣୁ, କହିବା ସହିତ ତଦନୁରୂପ ହୋଇପାରିବା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆଗକୁ ସମାଧାନ ମିଳିବ । ନିଜର କହିବାଭଳି ନିଜେ ପାରିବାର ଏକ ଆନ୍ତରିକ ଗତିଶୀଳତା ରହିଥିଲେ ତାହାହିଁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପକ୍ଷରେ ପ୍ରତ୍ୟୟର ଏକ ହାୱଆ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିବ । କହିବା ମଣିଷମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ବି ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଅନେକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇଯିବ । କହି କହି ମଣିଷମାନେ କପରି ଥକି ଯାଆନ୍ତିନାହିଁ, ଅନେକ ସମୟରେ ତାହାହିଁ ଭାରି ବିଚିତ୍ର ଲାଗେ । ପରକୁ ହସିବାର ଆଖିଗୁଡ଼ାକ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ପାରିବାର ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ କାହିଁକି କେଜାଣି ?

୮ । ୮ । ୯୧

କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ବୀର ମାର୍ଶାଲ୍-ଟିଟୋ କ'ଣ କେବଳ କମାଣ ଓ ବନ୍ଧୁକ ସାହାଯ୍ୟରେ ଯୁଗୋସ୍ଲୋଭିଆର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଏକ କରି ରଖିଥିଲେ ? କମାଣ ଓ ବନ୍ଧୁକର ଭୟ ହଟିଯିବା ପରେ ସେଠାରେ ଅଞ୍ଚଳମାନେ ଯେ କଦାପି ଏକାଠି ନଥିଲେ, ସେହି ସତ୍ୟଟି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ପଦା'ରେ ଆସି ପଡ଼ି ଯାଉଛି । ଏବଂ, ସମସ୍ତେ ମିଶି କମ୍ୟୁନିଜ୍‌ମ୍ ନାମକ ଏକ ଆଦର୍ଶର ନିର୍ମାଣ ସେଠାରେ ଗତ ଚାଳିଶିବର୍ଷ ହେଲା କରୁଥିଲେ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରିବା ତ ଅଗ୍ରାଜମୀତିକ ପୃଥିବୀ ନିମନ୍ତେ ଆହୁରି ଅଧିକ କଷ୍ଟକର ହୋଇପଡ଼ୁଛି ।

ଯେଉଁ ଆଦର୍ଶବାଦ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର ହୃଦୟକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରିବ ବୋଲି ଏତେ ଏତେ ସମ୍ଭାବନା ରହିଥିଲା, ତାହାକୁ ଲୋକମାନଙ୍କ ଉପରେ ମାଡ଼ି ଦେବା ପାଇଁ ପୂର୍ବ- ଇଉରୋପର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ, ଏବଂ ଆହୁରି ଅଧିକ ନିର୍ଭୁଲ ଭାବରେ କହିଲେ, ରୁଷିଆର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଶାସନକର୍ତ୍ତାମାନେ କମାଣ ଓ ବନ୍ଧୁକର

ସାହାଯ୍ୟ ନେବାକୁ ହିଁ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ମାର୍ଗରୂପେ କାହିଁକି ଗ୍ରହଣ କଲେ ? ବସ୍ତୁ ଅସମତା ଓ ଅସାମଞ୍ଜସ୍ୟରେ ଜର୍ଜର ଓ ବିକୃତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଆମ ପୃଥିବୀର ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ଅବଶ୍ୟ କମ୍ୟୁନିଜ୍‌ମର ଆଦର୍ଶଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତେ । କମ୍ୟୁନିଜ୍‌ମ୍‌କୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିବାଲାଗି ପ୍ରଥମ କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟର ନେଇଥିବା ପ୍ରମୁଖମାନଙ୍କ ମନରେ କ'ଣ ସେହି ବିଶ୍ୱାସଟି ପ୍ରକୃତରେ ନଥିଲା କି ? ସେମାନଙ୍କର ନିଜର ମଧ୍ୟ କମ୍ୟୁନିଜ୍‌ମ୍ ଉପରେ ଯଥେଷ୍ଟ ବିଶ୍ୱାସ ନଥିଲା କି ? କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଆଦର୍ଶ ସହିତ ସାମ୍ରାଜ୍ୟଲୋଭର ସେହି ଅନ୍ୟ ଉଗ୍ରତାଟି ମିଶିଯାଇ ପାରିଲା କିପରି ? ଜଣେ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ଯେତେବେଳେ ନିଜକୁ ନିଜ ଆଦର୍ଶ ଅନୁସାରେ ନଗଢ଼ି, ଅର୍ଥାତ୍ ଅଧିକ ନମନୀୟ ନହୋଇ ନିଜ କ୍ଷମତାଲିପ୍ସା ଅନୁସାରେ ଆଦର୍ଶଟାକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବ ବୋଲି ଉଗ୍ର ହୋଇ ବାହାରେ, ସମ୍ଭବତଃ ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ଏହିଭଳି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ହୋଇଥାଏ । କମ୍ୟୁନିଜ୍‌ମ୍‌କୁ ନେଇ ଲେନିନ୍‌ଙ୍କ ପରେ ରୁଷିଆର କର୍ତ୍ତାମାନେ ହୁଏତ ଏହିପରି ଉଗ୍ର ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ଇତିହାସର ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ବିବର୍ତ୍ତନକୁ ଏତେ ବିକୃତ କରି ପକାଇଲେ । ଫଳରେ ସେହି ଆଦର୍ଶର ଆଦୌ ବିଶେଷ କୌଣସି କ୍ଷତି ହେଲାନାହିଁ ସତ, ମାତ୍ର ସେମାନେ ନିଜେ ହିଁ ଅସୁସ୍ଥ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହେଲେ । ଅସୁରବଳ ଦ୍ୱାରା ପୃଥିବୀରେ ଯେ କୌଣସି ଆଦର୍ଶର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ, ତାହା ପୁଣିଥରେ ପ୍ରମାଣିତ ହେଲା । କମ୍ୟୁନିଜ୍‌ମ୍ ତଥା ଗଣତନ୍ତ୍ର କୌଣସିଟା ହିଁ ଅସୁର ଓ ମାଙ୍କଡ଼ମାନଙ୍କ ଲାଗି ନୁହେଁ, ତାହା ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ଲାଗି ।

୯ । ୮ । ୯୧

ଅଗଷ୍ଟ ବିପ୍ଳବର ସ୍ମାରକୀଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ସ୍ମାରକୀ ପର୍ବ ପାଳନ କରିବା ବ୍ୟତୀତ ଅଗଷ୍ଟ ବିପ୍ଳବର ଆଉ କେଉଁ ପ୍ରେରଣା ଭାରତ ବର୍ଷର ରାଜନୀତିକ ନେତୃତ୍ୱ ଭିତରେ ଏବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି ? ଦେଶକୁ ଧୋକା ଦେଇ ଆସିଥିବା ଦେଶଦ୍ରୋହୀମାନେ ଏବେ ସାମନା ସାମନି ହୋଇ ଯେ ପରସ୍ପରକୁ ଦେଶଦ୍ରୋହୀ ବୋଲି କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି, ସେଇ ଗୋଟିଏ କଥା ଯାହା ମନଭିତରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ଆଶାର ସଞ୍ଚାର କରୁଛି ।

ପରସ୍ପରକୁ 'ଦେଶଦ୍ରୋହୀ' ବୋଲି ଉଲୁଗୁଣା ଦେଇ ଦେଇ ହୁଏତ ଏପରି ଗୋଟିଏ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଆସି ପହଞ୍ଚିବ; ଯେତେବେଳେ କି ସେମାନେ କିଞ୍ଚିତ୍ ଅନ୍ତର୍ମୁଖୀ ହେବାକୁ ବି ମନ କରିବେ ଓ ଆପଣାକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଶଦ୍ରୋହୀ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବେ । ଏହି ଦେଶରେ ରାଜନୀତିକ ଆହ୍ୱାନ ବୋଲି ଗତ ଚାଳିଶି ବର୍ଷ ଭିତରେ ଯାହାସବୁ ଥିଲା, ଏହି ନେତୃତ୍ୱମାନେ ତେଣେ ଧ୍ୟାନ ନଦେଇ ଆପଣା

ଭୋଗ ଏବଂ ଆପଣା କ୍ଷମତାର ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ବିଷୟରେ ଯେ ଅଧିକତର ଧ୍ୟାନ ଦେଇ ଆସିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସେହି କଥାଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବେ । ତା'ପରେ ହୁଏତ ପରସ୍ପର ସହିତ ଏକାଠି ବସି କଥା ହେଲବେଳେ ସେମାନେ ଏକ ଅନ୍ୟ ଢଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବେ । ଦେଶକୁ, ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ହିଁ ସବା-ଆଗରେ ରଖି କଥା କହିବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ହୁଏତ କ୍ରମେ ଲାଜ ମଧ୍ୟ ଲାଗିବ । ତା'ପରେ ଦେଶ ଶାସନ ଓ ଦେଶ ପାଳନର ଦୁହାଇ ଦେଇ ନିଜଲାଗି ଧନ ଓ କ୍ଷମତା ଠୁଳ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ଅସନା ଲାଗିବ । ବର୍ତ୍ତମାନର ନେତା-ମାନଙ୍କୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉ କିଛି ହେଲେ ଅସନା ଲାଗୁନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ସବାଆଗ ସାମନ୍ତ ବୋଲି ମଣୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ କେବେ କିଛି ଅସନା ଲାଗେନାହିଁ । ଆପଣାର ପୋଷା ଗୁଣ୍ଡା ଗୋଠଙ୍କୁ ନେଇ ସେମାନେ ଯେତେବେଳେ ସଂସାରଟାକୁ ଏବଂ ସମସ୍ତଟାକୁ ଜୁର କରିବାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ସାଆନ୍ତ ହୋଇ ବସିଥିବା ଯାଏ ଦେଶକୁ ବହୁ ବହୁ ପ୍ରମାଦ ମାଡ଼ି ବସିଥାଏ । ପ୍ରମାଦ ଭିତରୁ ବାହାରି ଯିବାକୁ ଆଉ ଆଦୌ କୌଣସି ବାଟ ଅଛି ବୋଲି ମନେ ହେଉନଥାଏ ।

୧୦ । ୮ । ୯୧

ଯେଉଁସବୁ ପ୍ରେରଣା ନେଇ ଏବଂ ଯେଉଁସବୁ ନେତୃତ୍ୱ ଦ୍ୱାରା ପଚାଶବର୍ଷ ତଳେ ଭାରତ ବର୍ଷରେ ଅଗଷ୍ଟ ବିପ୍ଳବର 'କର ବା ମର' ବୋଲି ଡାକରା ଦିଆ ଯାଇଥିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତବର୍ଷକୁ ଶାସନ କରୁଥିବା ସରକାର ଓ ସେହି ସରକାରରେ କ୍ଷମତା ହାସଲ କରିବାର ମତଲବରେ ଦେଶରେ ପଇଁତରା ମାରୁଥିବା ପ୍ରାୟ ସବୁ ରାଜନୈତିକ ଦଳ କୋଉଁକାଳୁ ସେହି ପ୍ରେରଣା ଏବଂ ସେହି ନେତୃତ୍ୱର ଉତ୍ତରାଧିକାରକୁ ହରାଇ ସାରଲେଣି । ଅର୍ଥାତ୍ ସେହିମାନେ ହିଁ ଔପଚାରିକ ଭାବରେ ଅଗଷ୍ଟ ବିପ୍ଳବର ସ୍ମାରକୀକୁ ପାଳନ କରୁଛନ୍ତି । ଆଧୁନିକ ଆଗ୍ରହ ଓ ଅଭିପ୍ରାୟ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ଏକାଧିକ ବିଡମ୍ବନା ମଧ୍ୟରୁ ଇଏ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ । ପୁନଶ୍ଚ, ଯେତେବେଳେ ଭାରତବର୍ଷରେ ରାଜନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ନିମନ୍ତେ ସଂଗ୍ରାମଟିଏ ଲଢ଼ା ଯାଉଥିଲା, ସେତେବେଳେ ବର୍ତ୍ତମାନର ରାଜନୈତିକ ଦଳଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିନଥିଲେ । ସେମାନେ ଜମି ହଳ କଲାବେଳେ ନଥିଲେ, ବିଲ ବାଛୁଲାବେଳେ ନଥିଲେ, ରୋଇବାରେ ନଥିଲେ କି ବେଉଷଣ କରିବାରେ ନଥିଲେ । ଫସଲ କଟାହେବାର ସମୟରେ ହିଁ ସେମାନେ ଫସଲରୁ ଭାଗ ନେବାକୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ।

ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ କହିଥିଲେ ଯେ, ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ସ୍ୱାର୍ଥ ଓ ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ଦଳଗୁଡ଼ିକ ଗଢ଼ିଉଠିବା ଉଚିତ । ମାତ୍ର, ପ୍ରଧାନତଃ

ରାଜନୀତିକ କ୍ଷମତାରେ ରହିବା ବ୍ୟତୀତ ବର୍ତ୍ତମାନର ରାଜନୀତିକ ଦଳଗୁଡ଼ିକର କୌଣସି ଆର୍ଥିକ-ସାମାଜିକ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ହିଁ ନାହିଁ । ତେଣୁ, ବସ୍ତୁତଃ କୌଣସି ରାଜନୀତିକ ଗରଜ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ତଥାକଥିତ ବାମପନ୍ଥୀମାନେ ମଧ୍ୟ କୋଡ଼ିକାଳୁ ଦକ୍ଷିଣପନ୍ଥୀଙ୍କର ଗୁହାଳ ଭିତରକୁ ଆସି ଏକା ପଘାରେ ବନ୍ଧାହୋଇ ସାରିଲେଣି । କୃଷକମାନଙ୍କର, ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ସେପରି କୌଣସି ରାଜନୀତିକ ସଙ୍ଗଠନ ନାହିଁ, ଯାହାକି ସମଗ୍ର ଭାରତବର୍ଷର ଆର୍ଥିକ-ସାମାଜିକ ନବଗଠନ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରୁଛି କିମ୍ବା ସେଥିଲାଗି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିପାରୁଛି । ସେମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ମଜୁରି ବଢ଼ିବାଲାଗି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଉତ୍ସାହ ଏବଂ ଉଦ୍ଦଣ୍ଡତା ସହିତ ସଂଗ୍ରାମ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ଓ ତେଣୁ ସେହିଭଳି ନେତାମାନଙ୍କର କାବୁ ଭିତରେ ଆସି ରହିଛନ୍ତି । ପ୍ରଫେସନାଲ୍ ସଙ୍ଗଠନ-ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିବାର ଆଉ କେଉଁ ପ୍ରୟୋଜନ କାହିଁକି ରହିବ ? ତେଣୁ, ଅଗଷ୍ଟ ବିପ୍ଳବର ଦିନରେ ଦେଶଟାଯାକ ଯେତେଅବା ଭାରି କାଳୁଆ କାଳୁଆ ଲାଗୁଛି ।

୧୧ । ୮ । ୯୧

'ରୋହିତର ଡାଏରୀ' ପାଇଁ ପୁରୁଣା ଡାଏରିଲେଖା ଉତାରି ଲେଖିବା ସମୟରେ ଖାଲି ପୁରୁଣା ଦିନଗୁଡ଼ିକ ମନେ ପଡ଼ିଯାଉନାହିଁ, ଆଗକୁ ମଧ୍ୟ ବାଟ ଦିଶିଯାଉଛି । ଆମର ଅତୀତ ଆମ ସୃଷ୍ଟିକୁ କେବଳ ଯେ ପଛଆଡ଼କୁ ଲଗାଇଦିଏ, ତା' ନୁହେଁ, ସେହି ସୃଷ୍ଟିର ଭବିଷ୍ୟବାଚୀ ଏକ ପ୍ରେରଣା ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ତାହା ବହୁ ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟି ଆଣିଦିଏ ।

ବାଟଗୁଡ଼ାକୁ ଚାଲି ଚାଲି ଆସିଥିବା ଅନ୍ତର୍ପଥିକଟିର ବାଟଟି ଲାଗି କୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିବା ବ୍ୟତୀତ ବୃହତ୍ତର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଆଉ କ'ଣ ଅଛି ? କିଛି ସାକାର କରି ପାଇବାଲାଗି ହାଟମୂଲ କରି ଯଦି ମୁଁ ବାଟ ଚାଲିଥାନ୍ତି, ତେବେ ଏହି ଚାଲିବା କୋଉକାଳୁ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତା । ଟଙ୍କା, ବିଦ୍ୟା, ଯଶ, ମାନ,କ୍ଷମତା,— ଏଗୁଡ଼ାକ ଜଣେ ମଣିଷକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବର୍ବର କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏକ ମିଛ ତୃପ୍ତିର ଅହଙ୍କାର ଆଣି ଦେଇଥାଏ । ଅଧିକ ସଂଗ୍ରହ ସହିତ ଅହଙ୍କାର ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଚେତନାର ଚାରିପାଖରେ କାନ୍ଥ ଘେରିହୋଇ ଯାଏ । ପାହାଡ଼ର ଉପରଯାଏ ଯିବାକୁ ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ କରିଥିବା ମଣିଷ ଅଧବାଟରେ କୋଉଠି ଗୁମ୍ଫାକୁଞ୍ଜଟିଏ ଆପି ସେଇଠାରେ ହିଁ ସବୁ ପାଇ-ଥିବାର ଭ୍ରମ କରୁଥାଏ । ନିଜେ ଯୋଉଠି ଲାଖି ରହିଲା, ସେଇଠି ପ୍ରାପ୍ତିର ଏକ ରାଜପ୍ରାସାଦ ଗଢ଼ି ବାସ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ମାତ୍ର ବିଚାରି ଯେଉଁମାନେ

ଚେତନାକୁ ସରଣୀ କରି ଓ ଚେତନାକୁ ଶିଖର ବୋଲି ବାଛି ବାଟରେ ବାହାରି-ଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର କିଛି ସରେନାହିଁ । ଅନୁଲମ୍ବ ଓ ଅନୁପ୍ରସ୍ଥ ବିସ୍ତାର ଯେ କେବେହେଲେ ସରିବନାହିଁ, ଏହି ସତ୍ୟଟି ସେମାନଙ୍କୁ ସଂସାରରେ ଚିରପଥିକ ଓ ଚିରଶ୍ରଦ୍ଧାଶୀଳ କରି ରଖିଥାଏ । ଅହଙ୍କାରଗୁଡ଼ାକ ଯେ କେତେ ଅଯଥେଷ୍ଟ, ସେମାନେ ଆଗକୁ ଗୋଡ଼ ପକାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାହା ଉପଲବ୍ଧି କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଯାଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେହି ଭାଗ୍ୟବାନମାନେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଋଦ୍ଧ ହୋଇ ଯାଉଥାନ୍ତି ଏବଂ ଯେଉଁ ଅନ୍ୟରସାୟନ ଲାଗି ନିଜକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ ରଖି ଆପଣାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି । ସେହି ଅନୁଭବ ହିଁ ଆକାଶର, ଅସୀମର ସ୍ପର୍ଶ ଆଣିଦିଏ, ସୀମାଗୁଡ଼ିକୁ ଧନ୍ୟ କରେ । ସେହିତ ବାଟ ଚାଲୁଥାଏ । ଭିତର ଓ ବାହାର ଉଭୟ ଆଡ଼କୁ ବାଟ ଚାଲୁଥାଏ । ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ହିଁ ବିଭୁପ୍ରସାଦ ବୋଲି ମଣେ ।

୧୨ । ୮ । ୯୧

ବାଂଲାଦେଶ ଏକଦା ପୂର୍ବ-ପାକିସ୍ତାନ ଥିଲା । ଆରପଟେ ପାକିସ୍ତାନଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ତାହା ଏକ ଅଲଗା ଦେଶରେ ପରିଣତ ହେଲା । ତା'ପରେ ନେତାମାନେ ପରସ୍ପର ଭିତରେ ହଣାହଣି ହେଲେ । ମଧ୍ୟସ୍ଥ ହେବାକୁ ସୈନ୍ୟ-ବାହିନୀର ଗୁରୁମାନେ ପଶି ପହଞ୍ଚିଗଲେ ଓ ନୂଆ ଦେଶଟାକୁ ଗିଳି ପକାଇଲେ । ସୈନ୍ୟାଧ୍ୟକ୍ଷ ମାନଙ୍କର ପେଟ ଭିତରୁ ବାହାରି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ନିଜ ରାଜନୀତିକ ଗଠଣଟିକୁ ନିଜେ ଗଢ଼ିବାର ଅବକାଶ ବାଂଲାଦେଶକୁ ଏବେ ଯାଇ ମିଳିଲା । ସେହି ଭୂମିର ଲୋକମାନେ ହିଁ ସେହି କଥାଟିର ନିଷ୍ପତ୍ତି କଲେ । ଯୋଉ ସୈନ୍ୟା-ଧ୍ୟକ୍ଷ ଆପଣାର ପାପୁଲି ଉପରେ ଦେଶଟାକୁ ଧରି ନଚାଉଥିଲେ, ସେଇ କ'ଣ ଭାବି ଏକଦା ସାଜ୍ରୁ କାଢ଼ି ସାଧା ରାଜନୀତିକ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିଲେ ଓ ଦେଶର ସର୍ବେସର୍ବା ହୋଇ ବସିଥିଲେ । ଲୋକ-ଆନ୍ଦୋଳନ ଦ୍ୱାରା ସିଏ ହଟିବା ପରେ ଯାଇ ଭୋଟ ହେଲା ଓ ତାହା ଫଳରେ ଏକ ନୂଆ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଲାଗି ବାଟ ଖୋଲିଗଲା । ସେହି ନୂଆ ପର୍ଯ୍ୟାୟର ମୁକ୍ତ ପରିବେଶ ଭିତରେ ଦେଶର ସବୁ ଦଳର ସବୁ ଲୋକପ୍ରତିନିଧି ଏବେ ଠିକ୍ କରିଛନ୍ତି ଯେ, ଏଣିକି ଦେଶରେ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟାରି ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରଚଳନ ହେବ । ଅମୁକ ବା ସମୁକ ଧର୍ମର ଫରମାନ୍ ଅନୁସାରେ ଦେଶ ଚାଲିବ ବୋଲି କହି ଆସିଥିବା ନେତା ବର୍ତ୍ତମାନ ଜେଲ୍‌ରେ ।

ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟଟିରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବା ସକାଶେ ସେହି ଦେଶରେ କେତେ ମୁଣ୍ଡ ନକଟିଲା, ଦେଶବାସୀ କେତେ କେତେ ଜରାସନ୍ଧଙ୍କୁ ସହିବା ଲାଗି ବାଧ୍ୟ ନହେଲେ ! ଯଦି ପ୍ରଥମରୁ ହିଁ ଅସ୍ତ୍ରବଳର ସହାୟତା ନିଆ ନଯାଇ ଲୋକମତ

ପରିଶ୍ରୀ ଯାଇଥାନ୍ତା, ତେବେ ହୁଏତ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ କାଳଟି ଅନ୍ୟପ୍ରକାରର ହୋଇଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ, ଅସ୍ତ୍ରବଳରେ ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥଗୁଡ଼ାକୁ କାବୁ କରି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବା କୁଦ୍‌ଦଣ୍ଡ ଆତ୍ମକାମୀମାନେ ସଚରାଚର କେବେହେଲେ ଜନମତ ଲାଗି ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତିନାହିଁ । ଜନମତକୁ ଡରୁଥାନ୍ତି ବୋଲି ସେମାନେ ପାରୁପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜନମତକୁ ଉପେକ୍ଷା କରୁଥା'ନ୍ତି । ନିଜର ସେନାବାହିନୀ ଓ ପୋଲିସ୍‌ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଗଧ ଓ ଘୁଷୁରି କରି ରଖିବେ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥାନ୍ତି । ପୂର୍ବ-ପାକିସ୍ତାନ ତା'ର ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟଟିରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଯେତେ ସମୟ ଲାଗିଲା, ତେଣେ ପଶ୍ଚିମ ପଟଟା ସେହି ପର୍ଯ୍ୟାୟକୁ ଆସିବାଲାଗି ହୁଏତ ଆହୁରି ଅଧିକ କେତେ ବର୍ଷ ସମୟ ଲାଗିବ । ସେହି ପଟଟା ବିଦେଶରେ ଥିବା ତା'ର ସମୁଦାୟର ମାନଙ୍କଠାରୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ତୁଟାଇ ଦେବାପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିସାରିଲେ ଯାଇ ହୁଏତ ନିଜ ଆପଣା ଭିତରେ ନୂଆ ଭାବରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ମନ କରିବ ।

୧୩ । ୮ । ୯୧

ଜଣେ ମଣିଷ ଆହୁରି ଅନେକ ଅନ୍ୟ ମଣିଷଙ୍କ ମଧ୍ୟକୁ ଆପଣାକୁ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେଇ ପାରିଲେ ହିଁ ତା'ର ଅହଂଭାବ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସାରିତ ଅର୍ଥାତ୍ ଦୀକ୍ଷିତ ହୋଇ ଏକ ଚିଦ୍‌ବିସ୍ତାରର ଅବକାଶ ଆଣି ଯୋଗାଇ ଦେଇଥାଏ । ମାତ୍ର, ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କର କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାହା ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଅନେକ ମଣିଷ ଅଧିକ ପଇସା, ଅଧିକ କ୍ଷମତା, ଅଧିକ ସ୍ୱୀକୃତି ଆଡ଼କୁ ମନ କରି ସତେଅବା ଆପଣାଲାଗି ବଡ଼ ଅବାଗିଆ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ଏପରି ହେଲେ ଅହଂ ଅଧିକ ସଙ୍କୁଚିତ ହୁଏ, ଅଧିକ କର୍କଶ ଏବଂ କୃପଣ ହୋଇଯାଏ ।

ଅଧିକ ଦୁରାଗ୍ରହୀ ମଧ୍ୟ ହୁଏ । ସେଥିଲାଗି ଆମ ଆଧୁନିକ ମଣିଷମାନଙ୍କର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିଲେ ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥଳରେ ସେମାନଙ୍କର ଦୁରାଗ୍ରହଗୁଡ଼ାକ ସହିତ ଆସି ଧକ୍‌କା ବାଜି ଯାଉଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହୋଇଥାଏ । ସେହି ଦୁରାଗ୍ରହ ବି ଅଶେଷ ପ୍ରକାରର । ମଣିଷର ଅସଲ ଆଗ୍ରହମାନେ ତା'ର ଗଣ୍ଠି ଫିଟାଇ ଦେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି, ତା' ଜୀବନରେ ଏକ ଅକୃପଣତା ଆଣିଦିଅନ୍ତି । ସେହି ସ୍ୱାଭାବିକ ଅକୃପଣତାର ଅନ୍ୟ ନାମ ହେଉଛି ଶ୍ରଦ୍ଧା । ଶ୍ରଦ୍ଧା ଜୀବନରେ ଏକ ସହଜତା ଆଣିଦିଏ । ଆଧୁନିକ ସମ୍ବନ୍ଧବିଚାର ମାନଙ୍କରେ ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥଳରେ ଏହି ସହଜତା କ୍ରମେ ଅଧିକ ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ୍ୟ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ମଣିଷମାନେ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଅତିରିକ୍ତ ପରିମାଣରେ ଟାଣ ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ଆମ ସାହିତ୍ୟ, ଆମର ବିଦ୍ୟା, ଏପରିକି ଆମର ଧନସମ୍ପତ୍ତି ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ପରସ୍ପର ପାଖରେ ଅଧିକ ସହଜ

ଓ ଅଧିକ ମୁକ୍ତ ଅର୍ଥାତ୍ ଗ୍ରହଣଶୀଳ କରି ପାରୁଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର, କୌଣସି ସମାଜ ଅଧିକ ଆଧୁନିକ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସତେଅବା ତା'ର ସହଜତାକୁ କୋଉଠି ପଛରେ ପକାଇଦେଇ ଆସୁଛି । ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ମଣିଷର ହୃଦ୍‌ବିସ୍ତାର ନିମନ୍ତେ ବହୁତର ସାଧନ ତଥା ସାମଗ୍ରୀ ଆଣି ଯୋଗାଇ ଦେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷମାନଙ୍କର ହୃଦୟ କ୍ରମେ ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇ ଆସୁଛି । କାହିଁକି ? ମଣିଷ ପ୍ରତି ମଣିଷର ଭୟଗୁଡ଼ାକ କାହିଁକି ବଢ଼ୁଛି ? ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ନିଜ ଭିତରକୁ ଅନାଇ ଏହାର କାରଣଗୁଡ଼ିକୁ ଠାବ କରିବା ଉଚିତ । ଜୀବନକୁ ଜୀବନ ସହିତ ଯୁକ୍ତ କରି ରଖିଥିବା ଡୋରଟିକୁ ଠାବ କରି ପାରିବା ଉଚିତ । ନହେଲେ ବହୁ ଦୂରତା ଓ ବହୁ କ୍ରୂରତାର ଲଙ୍କାଗଡ଼ ଭିତରେ କ୍ରମେ ମାନବୋଚିତ ଯାବତୀୟ ଉଷ୍ମତା ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇଯିବ । ଏଠି ହରିନାମ ଉଚ୍ଚାରିତ ହେବାର କ୍ରମେ ହୁଏତ କୌଣସି ଅବକାଶ ହିଁ ରହିବନାହିଁ । ସାମୂହିକ ଜୀବନର ବୃକ୍ଷଟି ଗ୍ରନ୍ଥିବହୁଳ ହୋଇଯିବ, ଡାଳଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ଗୋଦର ଗୋଡ଼ପରି ଦିଶିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବେ ।

୧୪ । ୮ । ୯୧

ପ୍ରକୃତ ତଥ୍ୟ ଘଟଣାମାନ ସଂଗ୍ରହ କରି ଯେଉଁ ଇତିହାସ ଲେଖାଯାଏ, ତାହାକୁ ଇସ୍କୁଲ ପିଲାମାନେ ପଢ଼ିଲେ ପରୀକ୍ଷାରେ ହୁଏତ ଅଧିକ ନମ୍ବର ରଖିପାରିବେ । ଅଧିକାଂଶ ଇତିହାସ ବହି ପ୍ରାପ୍ତ ଏତିକି ଅଭିପ୍ରାୟ ନେଇ ଲେଖା ହୋଇଥାଏ । ସେହିସବୁ ବହି ଆଦୌ କୌଣସି ଇତିହାସ—ଚେତନାର ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରେ ନାହିଁ । ଇତିହାସ ଚେତନାକୁ ଅନେକ ଜାତୀୟତାବାଦୀ, ବିହ୍ୱଳ ଓ ଭାବପ୍ରବଣ ମଣିଷ ତଥାକଥିତ ଜାତୀୟ ଚେତନାର ପରିପୂରକ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର, ଇତିହାସ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ବିଶେଷ vision ନଥିଲେ ତାହାର ଅଧ୍ୟୟନ ଦ୍ୱାରା ବିଶେଷ କିଛି ଉପକାର ହୁଏନାହିଁ । ଏହି visionକୁ ଆମେ କେବଳ ଏକ ପଶ୍ଚାତ୍‌ଦୃଷ୍ଟି ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହି ପାରିବା ନାହିଁ । ଯଥାର୍ଥ ଯାବତୀୟ ପଶ୍ଚାତ୍‌ଦୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଭବିଷ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଚଳ ଭାବରେ ରହିଥାଏ । ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁସବୁ ଘଟଣା ଘଟିଯାଇଛି, ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ନେଇ ମଣିଷ-ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁସବୁ ଘଟଣା ଘଟିଯାଇଛି, ତାହାର ଉପରେ ଯଥାର୍ଥ ବିବେକ ସହିତ ଅବଲୋକନ କଲେ ତାହା ଆମକୁ ଯେଉଁ ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟିର ଅଧିକାରୀ କରାଇ-ଥାଏ, ତାହା ଆପଣାର ଭବିଷ୍ୟତକୁ ଅନାଇବାର ଏକ ଯୋଗ୍ୟତର ଆଖି ମଧ୍ୟ ଆଣି ଯୋଗାଇ ଦେଇଥାଏ । ଅତୀତ ଭିତରେ ଭବିଷ୍ୟତ ଲୁକ୍କାୟିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ ବୋଲି କୁହା ଯାଇଥିବା ଏକ ବାକ୍ୟରେ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତାଟି ସେତେବେଳେ

ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଅନୁଭୂତ ହୋଇଥାଏ । ଅତୀତରୁ ପ୍ରେରଣା ମିଳେ, ଅତୀତରୁ ଚେତାବନୀ ମିଳେ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟକୁ ମନ କରୁଥିବା ମଣିଷ ସେହି ପ୍ରେରଣା ଓ ସେହି ଚେତାବନୀରୁ ଅନେକ ଖୋରାକ ପାଏ ।

ଏ ଜାତି ବା ଏ ଦେଶ କେଡ଼େ ବଡ଼ ଥିଲା, ତାହାହିଁ ପ୍ରମାଣ କରି ଦେଖାଇ ଦେବାକୁ ଯେଉଁ ଇତିହାସ ଖୋଜାଯାଏ ବା ରଚାଯାଏ, ସେଥିରୁ ଆମକୁ ସୁସ୍ଥ visionଟିଏ ସବୁ ସମୟରେ ମୋଟେ ମିଳେ ନାହିଁ । ଆମର ଅତିରିକ୍ତ ଉତ୍ସାହଟା ଆମର ଆଖିଗୁଡ଼ାକୁ ବନ୍ଦୀ କରିପକାଏ ଏବଂ ତା'ପରେ ଆମେ କେବଳ ଖଣ୍ଡିଆ କରି ଦେଖୁ, ଖଣ୍ଡିଆ ଅନୁମାନ କରୁ ଓ ଖଣ୍ଡିଆ ହଜମ କରୁ । ଜାତୀୟତାବାଦ ଅର୍ଥାତ୍ ଯାବତୀୟ ଦ୍ୱୀପବାଦୀ ତାହାକୁ ହୁଏତ କେଡ଼େ ବଡ଼ କଥାଟାଏ ପରି ଗ୍ରହଣ କରେ, ମାତ୍ର ଜଣେ ଜାତୀୟତାବାଦୀ ଲେଖିଥିବା ଇତିହାସ ମଧ୍ୟ ଭାରି ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ରହିଯାଏ; ଉତ୍ତେଜିତ କରେ ସିନା, ମାତ୍ର ଯଥାର୍ଥ visionର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାରି ପଙ୍ଗୁ କରି ରଖିଥାଏ । ଆମକୁ ଏହିସବୁ ପ୍ରଲୋଭନର ବାଡ଼କୁ ଡେଇଁଯାଇ ଇତିହାସ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ହେବ ।

୧୫ । ୮ । ୯୧

ଯଥାର୍ଥ ସ୍ୱାଧୀନତା ବରିଷ୍ଠକର ସବୁଦିନେ ଅନୁଭୂତ ହେଉଥାଆନ୍ତା ଏବଂ ଦେଶର ସବୁ ମଣିଷ ସେହି ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତେ ଅର୍ଥାତ୍ ବଞ୍ଚି ପାରୁଥାନ୍ତେ । ଭାରତବର୍ଷକୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ନାମରେ ଆମ ନେତାମାନେ ଏହି ବିଚିତ୍ର କଅଁଣଟିଏ ଧରାଇଦେଲେ ଯେ ଏହା ଫଳରେ କେତେ ମଣିଷ ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କ ଉପରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଦୁରାଚାର ଓ ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାର କରିବାକୁ ହିଁ ଲାଇସେନ୍ସ ପାଇଲେ, ଅଳପ ପାଠୁଆ ଅନେକ ଅପାଠୁଆଙ୍କ ଉପରେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ିଲେ । ସଂସ୍କୃତି, ସାହିତ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦତା କେବଳ କେତେଜଣ ମଣିଷଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ଓ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ଭିତରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିଗଲା ।

ଅଗଷ୍ଟ ପନ୍ଦରର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆହୁରି ଅନେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି ବାଟ ଫିଟାଇ ଦେଇଥାନ୍ତା । ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆହୁରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଗି ପ୍ରଥମ ପାବଚ୍ଛରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତା । ଗୋଟାଏ ବିପ୍ଳବ ଆହୁରି ଅନେକ ବାହାରର ଓ ଭିତରର ବିପ୍ଳବ ଲାଗି ଦୁଆର ଖୋଲିଦେଇ ପାରିଥାନ୍ତା । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଭାରତବର୍ଷର ରାଜନୀତିକ ନେତୃତ୍ୱ ନାନା କାରଣରୁ ତାହା କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେଥିଲାଗି ତଥାକଥିତ ସ୍ୱାଧୀନତାର ଚାଳିଶି ବର୍ଷ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ସାରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଦେଶର ଅଧିକାଂଶ ମନୁଷ୍ୟଜୀବ ଏଠି ଜଗିଯିବାରେ,

ସମ୍ମାନର ସହିତ, ଭବିଷ୍ୟମୁଖୀ ଓ ଉଦ୍ୟମୁଖୀ ହୋଇ ଜୀବନ ବଞ୍ଚି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଦେଶଯାକ ପ୍ରାୟ ସବୁଦିନେ ଚୁଚ୍ଛା ହୁଣ୍ଡା ଓ ଗୁଣ୍ଡାମାନଙ୍କର ଉତ୍ପାତ ସହିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । କେବଳ ଇଂରେଜମାନଙ୍କୁ ଭାରତ ଛାଡ଼ିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରି ଯଦି 'ଭାରତ ଛାଡ଼' ଆନ୍ଦୋଳନର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ ହୋଇଗଲା, ତେବେ ଏତେ ଅଜ୍ଞାନ, ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟତା ଏବଂ ନାନା ଅସମ୍ମାନଜନକ ଅକିଞ୍ଚନତାକୁ ଛଡ଼ିବାକୁ ଅନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଗୁଡ଼ିକୁ କରିବ ନିମନ୍ତେ ପୁଣି କିଏ ଆସିବ ? କ୍ଷମତା ଭିତରେ ଲୋଭୀ ହୋଇ ରହି ଯାଇଥିବା ଏହି ବାବୁମାନେ ଓ ହୁଣ୍ଡାମାନେ ତାହା କଦାପି କରି ପାରିବେନାହିଁ । ସିଂହାସନ ଉପରେ ବସିଥିବା ରଜାମାନେ କିଛି କରି ପାରିବେନାହିଁ । ସମ୍ଭବତଃ କେବଳ ରାଜନୀତି ମଧ୍ୟ ତାହା କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ରାଜନୀତିକୁ ପଥସର୍ବସ୍ୱ କରି ଧରିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦଳେ କ୍ରୂର ଓ ଅଯୋଗ୍ୟ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଉଥିବେ । ତେଣୁ, ଯଥାର୍ଥ ବିକଳ୍ପଟିଏ ଦରକାର । ପରାଧୀନତା ଓ ଯାବତୀୟ ଅପମାନକୁ ସହି ନପାରୁଥିବା ବିକଳ୍ପ ମଣିଷମାନେ ଦରକାର ।

୧୭ । ୮ । ୯୧

କହିବା, ଲେଖିବା,—କାଳେ କାଳେ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କଳା ବୋଲି କୁହାଯାଇ ଆସିଛି । ସେହି କଳାର ଅନୁରାଗୀମାନେ ପୃଥିବୀରେ କେତେ କ'ଣ କହିଲେଣି ଓ କେତେ କ'ଣ ଲେଖିଲେଣି । ସଜାଇ, ବାଗେଇ, ଅଳଙ୍କୃତ କରି କେତେ କ'ଣ କହି ସାରିଲେଣି ଏବଂ କେତେ କ'ଣ ଲେଖି ସାରିଲେଣି । କହିବାର ଏବଂ ଲେଖିବାର ନୂଆ ନୂଆ ଶୈଳୀମାନ ବାହାରିଲାଣି ଓ ସେହି ଶୈଳୀଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ପଣ୍ଡିତମାନେ, ସୁଧୀମାନେ ଏକାଠି ବସି ଚର୍ଚ୍ଚା ମଧ୍ୟ କଲେଣି । ଆଧୁନିକ ଯାନ୍ତ୍ରିକତାର କୌଶଳପୂର୍ଣ୍ଣ ସାଧନ ଗୁଡ଼ିକର ସାହାଯ୍ୟରେ ଆଗ ଅପେକ୍ଷା ଏବେ ସହସ୍ରଗୁଣ ଅଧିକ ଲେଖା ହେଲାଣି ଏବଂ ସହସ୍ରଗୁଣ ଅଧିକ କୁହା ହେଲଣି । କହିବା ଓ ଲେଖିବାର ଠାଣିମାଣି ଗୁଡ଼ିକୁ ଆୟତ୍ତ କରିବାକୁ ହିଁ ଏକ ଭଲ ରୁଚି ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁ କରୁ ମଣିଷ କାଳକ୍ରମେ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଭୁଲିଗଲା ନାହିଁ ତ ? ଦିନକୁ ଦିନ ଅଧିକ କପଟୀ ଓ ଅଧିକ ଅସାଧୁ ହୋଇ ଗଲାନାହିଁ ତ ?

ଯେତେ ଇଚ୍ଛା କହ, ଯେତେ ଇଚ୍ଛା ଲେଖ, ସେଥିରେ ଆଦୌ କୌଣସି କ୍ଷତି ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଭିତରେ ନିଜପ୍ରତି ସାଧୁତା ଏବଂ ବାହାରେ ସଂସାରପ୍ରତି ସାଧୁତା ରହିନଥିଲେ ଏସବୁ କହିବାର ଓ ଲେଖିବାର ଆଉ କି ମହତ୍ତ୍ୱ ରହିବ ? ଏବେ ଆମ ରାଜନୀତିରେ ଅସାଧୁମାନେ କେତେ କ'ଣ କହିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ଓ ତେଣେ ପୃଥିବୀଯାକର ଆକାଶ ଗୁଡ଼ାକ କଳା ଧୂଆଁରେ ପୋତିହୋଇ ପଡ଼ିଲାଣି ।

ସାହିତ୍ୟରେ ଲେଖିବା ଯେତିକି ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି, ସାହିତ୍ୟ ଓ ଜୀବନ ଭିତରେ ଦୂରତାମାନେ ସେତିକି ଅଧିକ ଓ ସେତିକି ଜଟିଳ ହେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଲେଖିବା ଏକ ବିଳାସରେ ପରିଣତ ହେଲାଣି; ସାହିତ୍ୟଲାଗି ସାହିତ୍ୟ ଓ କଳାଲାଗି କଳା—ଅବୋଲକରା ମାନେ ମର୍ଜିରେ ମର୍ଜିରେ ଏପରି ଅଳଟମାନ ଦେଖାଇବାକୁ ବି ଲଜ୍ଜା ବୋଧ କରୁନାହାନ୍ତି । କହିବା ଓ ଲେଖିବା ପଛରେ ଯେଉଁ ଅସଲ ଆଖିଟି ରହିଥିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦରକାର, ମୁଁ ତାହାକୁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ବୋଲି କହିବି । ଭୂମିଟିକୁ ସେହି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ସ୍ତରକୁ ଉନ୍ନୀତ କରିନେଲେ ମଣିଷ ଆଉ ନିଜପ୍ରତି ଓ ଆଉ କାହାପ୍ରତି ଅସାଧୁ ହେବାକୁ ଆଦୌ ମନ କରିବନାହିଁ । ତା'ର ବଞ୍ଚିବା ଏବଂ କହିବା ଲେଖିବା ଭିତରେ ବ୍ୟବଧାନ ରଖିବାକୁ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଆଦୌ କାମ୍ୟ ବୋଲି ମନେ ହେବନାହିଁ ।

୨୭ । ୮ । ୯୧

ପଢ଼ୁଆ ମଣିଷମାନେ ଯେତେବେଳେ ଏହି ଦେଶରେ ନିଜ ଦେଶର ସମାଲୋଚନା କରନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ସତେ ଯେପରି ଆଦୌ ଏ ଦେଶର ମଣିଷ ନୁହନ୍ତି, ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ଖୁସୀ ହୋଇ ନିଜ ଦେଶର ସମାଲୋଚନା କରିବା ଓ ସେପରି କରି ଆପଣାକୁ ହାଲୁକା ଓ ଦାୟିତ୍ୱ-ମୁକ୍ତ ମନେ କରିବା,—ଏକଥା କେବଳ ଦାୟିତ୍ୱହୀନ ମଣିଷମାନଙ୍କର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ ।

ଆମେ ଯିଏ ଯେଉଁଠି ରହିଛୁ, ସେଠାରେ ଆପଣାର ଉଚିତ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ କରୁନାହୁଁ ବୋଲି ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶ ଏପରି ଏକ ଦୁରବସ୍ଥାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି । ଶିକ୍ଷକ ତା' କାମ କରୁନାହିଁ, କର୍ମଗୃଷୀମାନେ କର୍ମଗୃଷୀର କାମ କରୁନାହାନ୍ତି, ବାବୁମାନେ ଅଳସୁଆ ହୋଇ ଭୋଗ କରିବାଟା ହିଁ ଅନ୍ଧାର ଦେଶରେ ବଡ଼ ସହଜ ହେବ ବୋଲି ଦେଶଟାଯାକକୁ ପରମ କୌତୁକରେ ସହିତ ଅନ୍ଧାର କରି ରଖିଛନ୍ତି, ନେତାମାନେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ରଜା ପରି ଉଆସ ବାଢ଼େଇ ଅଲକ୍ଷଣାପଣ ଦେଖାଉଛନ୍ତି । ସେଇଥିଲାଗି ଦେଶଟାଯାକ ସବୁକିଛି ଏଭଳି ଅଲକ୍ଷଣା ହୋଇ ଯାଉଛି । ସାହିତ୍ୟ, ସଂସ୍କୃତି, ସଦାଚାର, ଏଗୁଡ଼ିକୁ ବଞ୍ଚିବାର ମଣିଷ ଏବେ ଭାରତବର୍ଷରେ ବିରଳ ହୋଇଗଲେଣି । ତେଣୁ, କହିବାର ମଣିଷମାନେ, ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ତୋଷାମଦକାରୀମାନେ ସାମୂହିକ ଜୀବନର ଏହିସବୁ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଘରକୁ ଯାଇ ମାଡ଼ି ବସିଛନ୍ତି । ନିତି ସଭା ହେଉଛି, ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ନିତି ମୈଥୁନ ହେଉଛି ଏବଂ ସେଇଥିରୁ ସମ୍ପୃକ୍ତ ସମସ୍ତେ ପରମ ଆନନ୍ଦ ଲଭ କରୁଛନ୍ତି । ସାଧୁ ମଣିଷଟିଏ

ହେବାକୁ ସ୍ୱାଭାବିକ ସମ୍ବନ୍ଧଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟ ମଣିଷଙ୍କ ସହିତ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବାକୁ କାହାରି ବେଳ ନାହିଁ, କାହାରି ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ତଥାପି ଯେଉଁମାନେ ଏ ଦେଶରେ ଆଲୋକ ମଧ୍ୟକୁ ବାଟ ଖୋଜୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ କ'ଣ ସେହି ଶବ୍ଦ-ସମାରୋହର ଅସାଧୁ ସଭାରେ ଯାଇ ସାମିଲ୍ ହୋଇଯିବେ ? ନାହିଁ, ସେମାନେ ବଞ୍ଚିବେ, ବିକଳ୍ପ ହେବେ । ବିକଳ୍ପ ହେବା ହିଁ ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଆଗକୁ ଏକମାତ୍ର ସୁସ୍ଥତା ଓ ଏକମାତ୍ର ସମ୍ଭାବନା ବୋଲି ଦେଖାଯାଉଛି । ମୁନିଋଷିଙ୍କ ପରି ଏକାକୀ ବିକଳ୍ପ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଚଳିବନାହିଁ । ବିକଳ୍ପ ଗୋଷ୍ଠୀମାନେ ବି ବାହାରିବା ଉଚିତ, ଅନ୍ଧାରର ସାମ୍ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ସେମାନେ ଆଲୋକର ସମର୍ପିତ ସନ୍ତାନ ପରି ବଞ୍ଚି ପାରିବା ଉଚିତ । ଏବଂ, ଏହି ସବୁକିଛି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କୋଲାହଳ-ଶୂନ୍ୟ ଭାବରେ ହୋଇପାରିବା ମଧ୍ୟ ଉଚିତ ।

୧୮ । ୮ । ୯୧

ତାଙ୍କ ପାଇଁ ସମସ୍ତ ଥିଲେ ଜୀବନରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ସମସ୍ତ କରିହୁଏ । ସେଇ କାମ ଦିଅନ୍ତି, କାମପାଇଁ ସମସ୍ତ କରିଦେଇ ନିଅନ୍ତି । ମଣିଷ ଭିତରେ ସେଇ ତାଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ଦେଖାଇବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ମୁଗ୍ଧ କରି ରଖିଥାନ୍ତି;—ତେଣୁ, ଏଣେତେଣେ ବୁଲିଯିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ନଥାଏ, ସମସ୍ତ ନହେବାର ମଧ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ନ ନଥାଏ । ତଥାକଥିତ ଘର ଆଉ ସଂସାର ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି କାନ୍ଥ ଉଠିନଥାଏ । ଆଗ ଘରକାମ ବୁଲାଇ ତା'ପରେ ଯାଇ ସଂସାରର ଅର୍ଥାତ୍ ଭଗବାନଙ୍କର କାମ କରିବାର ଅଥବା ସଂସାରର କାମ ବୁଲାଇ ତା'ପରେ ଯାଇ ଘରକଥା ଦେଖିବାର କୌଣସି ଅବକାଶ ନଥାଏ । ଏଠି କ୍ଳାନ୍ତି ଲାଗେନାହିଁ କି ସେଠି ମଧ୍ୟ କାତର ଲାଗେନାହିଁ ।

ଯେଉଁମାନେ ନିଜକୁ ହିଁ ସଂସାରର କେନ୍ଦ୍ର ବୋଲି ଭ୍ରମ କରୁଥାନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ନିଜ ବାଞ୍ଛିତ ସଂସାରରେ ଆଉ କିଛି ହେଲେ ଦେଖି ପାରୁନଥାନ୍ତି, ସେହି-ମାନେ ହିଁ ହଇରାଣରେ ପଡନ୍ତି । ସେମାନେ ଗାତ ଭିତରେ ପଶିଥାଆନ୍ତି, ଗାତ ଭିତରର ନାନା ଉତ୍କେନ୍ଦ୍ରିକତା ଏକଚ୍ଛତ୍ରତାକୁ ହିଁ ସୁଖ ବୋଲି ଭାବୁଥାନ୍ତି ଓ ସେହି ମୁକ୍ତିଟାକୁ ହିଁ ସତେ ଲୋଡୁଥାନ୍ତି । ହଁ, ଆପଣାକୁ ଆପଣାଠାରୁ ବୃହତ୍ତର କୌଣସି ସମ୍ପଦ ଲାଗି ସମର୍ପିତ କରି ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା,—ଏକଥା ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ସଂସାରଜୀବମାନେ ହିଁ ସଂସାରଟାକୁ; ଭୁଲ୍ଲା ଆପଣାର ବା "ମୋ'ର" ସଂସାରଟାକୁ ଏତେ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଯାବୁଡ଼ି କରି ଧରିଥାନ୍ତି ଯେ, ଭଗବାନଙ୍କ ଲାଗି, ସଂସାର ଲାଗି ସତକୁ ସତ ବଞ୍ଚିବାଟାକୁ ସେମାନେ

ସତେଅବା କଳାପାଣି ଦଣ୍ଡ ପରି ଖାଉଥାନ୍ତି । ସଂସାର ଓ ଘର ଉଭୟେ ସହଜ ହେଲେ ଜୀବନରେ ଆଉ କୌଣସି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ, କାରଣ କେଉଁଠି ହେଲେ ନଥାଏ, ତେଣୁ କେଉଁଠି ଘର ସରିଲା ଏବଂ ସଂସାର ଆରମ୍ଭ ହେଲା, ସେକଥା ଜାଣି ବି ହୁଏନାହିଁ । ଘର ଭିତରେ ଅନନ୍ତ ଆକାଶର ପରିଚୟ ମିଳେ, ଆକାଶଟା ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା କେଉଁ ବୃହତ୍ତର ଘରର ଚୂନ୍ଦୁଆ ପରି ଦେଖା ଯାଉଥାଏ । ଆକାଶ ସହିତ ମାୟା ଲଗାଇ ଦେଇ ପାରିଲେ ଘର ଧନ୍ୟ ହୁଏ ଏବଂ ସୌଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ହୁଏ । ଘରର ତଥାକଥିତ ମାୟା ମଣିଷକୁ ଆଉ ଗାତ ଭିତରେ ରହିବାର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଭୋଗିବା ଲାଗି ବାଧ୍ୟ କରି ପାରେନାହିଁ ।

୨୭ । ୮ । ୯୦

ପ୍ରତିଦିନ ଡାଏରୀ ଲେଖି ପାରିବି ବୋଲି ଏହି ଖାତାକୁ ନେଇ କାଶୀପୁର ଯାଇଥିଲି । ଦିନେ ମଧ୍ୟ ଲେଖି ପାରିଲିନାହିଁ । ଲେଖି ପାରିଲିନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ କୌଣସି ଅନୁଶୋଚନା ନେଇ ଯେ ତେଣୁ ଫେରିଲି, ସେକଥା ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ନୁହେଁ ।

ସେହିତରି ବାଟ ଚାଲିବା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲେ ଯେ ତା'ର ଡାଏରୀ ଲେଖା ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଏ, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ବାଟ ଚାଲିବା, ସମ୍ବନ୍ଧ ଥାପିବା,— ଏଗୁଡ଼ିକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବେଗରେ ଏବଂ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସାବଲୀଳତା ସହିତ ଚାଲିଥାଏ । ଡାଏରୀ ଲେଖା ହୋଇ ଯାଉଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହେଉଥାଏ । ଏହି ଖାତାଟା ଆଗରେ ପଡ଼ିନଥାଏ ଏବଂ ଖାତା ଉପରେ କଲମ ଧରି ଆଦୌ କିଛି ଲେଖା ହେଉନଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ଅସଲ ବହିର ପୃଷ୍ଠାଗୁଡ଼ିକ ଶବ୍ଦଦ୍ୱାରା ପୂରି ପୂରି ଯାଉଥାଏ । ପୁରୁଣା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଆହୁରି ନୂଆ କରି ଅର୍ଥାତ୍ ପୂର୍ଣ୍ଣତର କରି ଚହ୍ନି ନେଉଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ, ଏକାବେଳେକେ ନୂଆ କରି ଚହ୍ନୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ମଧ୍ୟ ସତେଅବା ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ମୋ'ର ଅତି ଆପଣାର ହୋଇ ରହି ଆସିଥିବା ପରି ଲାଗୁଥାଏ । ତେଣୁ, ଏହି ଖାତା ଉପରେ ଲେଖା ହେଉଥିବା ଡାଏରୀ ସହିତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଆଉଗୋଟିଏ ଡାଏରୀ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ରହିଛି । ଏହି ବାହାର ଡାଏରୀଟିରେ ଆଦୌ କିଛି ଲେଖା ନହେଲେ ମଧ୍ୟ ଆର ଡାଏରୀର ଲେଖା ଆଦୌ କେଉଁଦିନ ହେଲେ ବନ୍ଦ ହେଉନାହିଁ । ବାହାରର ଡାଏରୀଟି ଅନ୍ତର୍ଗତ ଡାଏରୀ ଦ୍ୱାରା ନିତ୍ୟପୁଷ୍ଟ ଏବଂ ନିତ୍ୟପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ ଚାଲିଛି । ହଁ, ବାହାରର ଡାଏରୀଟି ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଡାଏରୀଟିକୁ କମ୍ ପ୍ରଭାବିତ କରିନାହିଁ । ବାହାର ଜଗତ ଯେପରି ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ବାଟ ଦେଖାଏ, ଠିକ୍ ସେହିପରି । ବନ୍ଧୁବର୍ଗ ତଳେ, ଯେଉଁଦିନ ଏହି ଡାଏରୀ ଖାତାରେ କିଛି

ଯାଉ ନଥିଲି, ସେତେବେଳେ ଦୁଃଖ ହେଉଥିଲା, ସତେଅବା କ'ଣ ପଛରେ ରହିଗଲା ବୋଲି କ୍ଷୋଭ ମଧ୍ୟ ହେଉଥିଲା । ଏବେ ଆଉ ସେପରି ହେଉନାହିଁ । କାହାର ବୋଲ ଦ୍ୱାରା କୋଉ ଅଭିନୟମଞ୍ଚ ପାଇଁ ବାନ୍ଧି ହେଲାପରି ଜୀବନଟିକୁ ବଞ୍ଚୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ଭବତଃ ରୁଟିନ୍‌ର ଖିଲାପ ହେଲେ ଦୁଃଖ ହୁଏ, କ୍ଷୋଭ ହୁଏ । ମାତ୍ର, ବାଟ ଚାଲୁ ଚାଲୁ ସେଇଟି ମଧ୍ୟ ଚାଲିଯାଏ । ଭିତରେ ଥିଲେ ବାହାରଟା ସାଙ୍ଗରେ ଥାଏ ବାହାରେ ଥିଲେ ଭିତର ମଧ୍ୟ ସାଥୀ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

୨୭ । ୮ । ୯୧

କେବଳ ଆପଣାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ଭଣ୍ଡାର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭିତରେ ଥିବା ଭଣ୍ଡାରଟି ବିଷୟରେ ବହୁ ସଂଶୟ ରହିଥାଏ । ଭଣ୍ଡାରଟି ବିଷୟରେ କେତେ ପ୍ରକାରର ଅସୁସ୍ଥ ଅତିସଚେତନତା ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ । ତେଣୁ ଭିତରେ ସ୍ଥିରତା ନଥାଏ । ସବୁ ମହଲକୁ ଦି ଥାଇ ମଧ୍ୟ ସବୁକିଛି ହରାଇ ବସିବାର ଶଙ୍କାଚ୍ଛନ୍ନତା ଧାରି ରଖିଥାଏ । ସଂସାରରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆପଣାର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ଏଭଳି ସଂଶୟୀମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଏକ ଭଗବାନ ରହିଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର, ସେହି ଭଗବାନଙ୍କୁ ସେମାନେ କେବଳ ନିଜଲାଗି ରହୁଥାନ୍ତି ଓ କେବଳ ନିଜଲାଗି ଲୋଡୁଥାଆନ୍ତି । ଜୀବନ ଅନେକତଃ ଏକ ନୈତିକ ନାମରେ ପଡ଼ି ରହିଥାଏ, ନୈତିକକୁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବୋଲି କହୁଥାଏ ।

ଟିକିଏ ବିସ୍ତାରି ହୋଇଯିବାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ କବାଟ ଫିଟାଇ ଦେବାକୁ ମନ କଲେ ସେହି ଭଣ୍ଡାରର ବିଶ୍ୱଭଣ୍ଡାରଟି ସହିତ ଯୋଗ ଲାଗିଯାଏ । ତେଣୁ, ନିଜର ଭଣ୍ଡାରଟି ମଧ୍ୟ ଏକ ଅକ୍ଷୟ ଭଣ୍ଡାର ପରି ମନେ ହୁଏ । ସମସ୍ତ ସଂଶୟ ଦୂର ହୋଇଯାଏ । ଭିତରେ ରହିଥିବା ଏହି ଭଣ୍ଡାରଟି କେବେ ସରିଯିବ ବୋଲି ଆଦୌ ଶଙ୍କା ହୁଏନାହିଁ । ଆପଣାର ବିଦ୍ୟା, ଆପଣାର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଆପଣାର ଯାବତୀୟ ଅର୍ଜନ ତଥା ସଂଗ୍ରହ ଅକ୍ଷୟ ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ । ଅଭୟ କହିଲେ ସମ୍ଭବତଃ ଏହିପରି ଏକ ଅନୁଭବକୁ ହିଁ ବୁଝାଏ । ସେହି ଅନୁଭବ ନିଜର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ-କାଠି ଗୁଡ଼ିକୁ ବଢ଼ାଉ ବଢ଼ାଉ ସତେଅବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସାବଲୀଳ ଭାବରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ହୁଏ । ନିଜ ଭିତରେ ପାଇହୁଏ । ସିଏ ଆପଣା ଭିତରେ ସତେଅବା ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ସମସ୍ତ ସିଂହାସନଟିକୁ ଅଧିକାର କରି ବସିଥାନ୍ତି, ମୋ'ର ତଥାକଥିତ ଘରଟିକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ତାଙ୍କ ଘରରେ ପରିଣତ କରି ବସିଥାନ୍ତି । ଏକାବେଳେକେ ବନ୍ଧୁ ଭାବରେ, ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ ଭାବରେ ଏବଂ ଅଧୀଶ୍ୱର ଭାବରେ ବସି ରହିଥାନ୍ତି । ତା'ପରେ ଆପଣା ଭିତରେ ସାନ ବୋଲି, ନମ୍ର ବୋଲି, ଭୀତ ବୋଲି ଅଥବା ବର୍ଜିତ ବୋଲି ଆଦୌ କିଛି ରହେନାହିଁ । ଏବଂ, ତା'ପରେ ସବୁ ହାଲୁକା

ଲାଗେ । କର୍ମ ହାଲୁକା ଲାଗେ, ସମ୍ପର୍କ ଗୁଡ଼ିକ ଅପୂର୍ବ ଭାବରେ ହାଲୁକା ଲାଗନ୍ତି । ହାଲୁକା ଲାଗିବାର ସେହି ଅମୋଘ ଉପାୟ ଦ୍ୱାରା ସବୁଯାକ ଦମ୍ଭ କେଡ଼େ ସହଜରେ ଭାଙ୍ଗି ଯାଆନ୍ତି । ଦେବା ଓ ପାଇବା ଭିତରେ ଆଉ କୌଣସି ଦୂରତା ରହେନାହିଁ । ଅକ୍ଷତତା ହିଁ ଏକମାତ୍ର ସୁସ୍ଥତା ବୋଲି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଦର୍ଶନ ସମ୍ଭବ ହୋଇଯାଏ ।

୨୮ । ୮ । ୯୧

ଯୋଗୀ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବ, ଅର୍ଥାତ୍ **share** କରିବ, ଛିଅ ଲଗାଇ ରହିବ । ସିଏ ମହାଜୀବନ ସହିତ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବ, ଅର୍ଥାତ୍ ଜୀବନ ସହିତ ମଧ୍ୟ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବ । ଏହି ଜୀବନକୁ ଛାଡ଼ି ମହାଜୀବନ ଆଉ କୋଉଠି ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଛି ବୋଲି ସେ ବାଇଆ ହୋଇ ଧାଇଁବନାହିଁ । ଆକାଶକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରିବା ଲାଗି ସିଏ ଏହି ଭୂମିଟି ସହିତ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବ । ଯଦି ମହାଜୀବନର ଆକାଙ୍‌କ୍ଷାକୁ ଏହି ଜୀବନ ଭିତରକୁ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ କରାଇ ଆଣିବାକୁ ହୁଏ, ତେବେ ଜୀବନ ହିଁ ଯାବତୀୟ ଯୋଗବାସନା ଲାଗି ଅବଶ୍ୟ ଭୂମି ହୋଇ ରହିବ । ନହେଲେ ଉପେକ୍ଷା ହିଁ ସାର ହେବ । ଉପେକ୍ଷା ଦିବ୍ୟତାର ପରିପନ୍ଥୀ ହୋଇଥିବାରୁ ଉପେକ୍ଷାଧର୍ମୀ ତଥାକଥିତ ଯୋଗୀ ଯାବତୀୟ ଦିବ୍ୟତାରୁ କେବଳ ଉପେକ୍ଷିତ ହୋଇ ହିଁ ରହିବ, ଅରକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହିଥିବ ।

ଯୋଗୀ ଏହି ଜୀବନ ଓ ଏହି ଜଗତର ଯାବତୀୟ ଦୁଃଖରେ **share** କରିବ । ଏଠି ମଣିଷକୁ ନାନାଭାବେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ଓ ମ୍ଳାନ କରି ରଖିଥିବା ଅସମର୍ଥତା-ଗୁଡ଼ିକୁ ସେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବେ ବୁଝିବ, ତାହାରି ଭିତରେ ହନ୍ତସନ୍ତ ହେଉଥିବା ମଣିଷକୁ ବୁଝିବ, ଅର୍ଥାତ୍ ତା'ର ଯଥାର୍ଥ ବନ୍ଧୁରୂପେ ସିଏ ତା'ର ହାତ ଧରି ତାକୁ ବାଟ କଢ଼ାଇ ନେଇଯିବ । ପୃଥିବୀ ବାହାରକୁ ଆଉ କେଉଁ ଅନ୍ୟଧାମକୁ ନୁହେଁ, ଏଇଠି ନାନା ଅସମର୍ଥତା ଭିତରୁ ମନୁଷ୍ୟ ଲାଗି ଅଭିପ୍ରେତ ଯାବତୀୟ ସମର୍ଥତା ଏବଂ ସମ୍ଭାବନା ମଧ୍ୟକୁ ଦିବ୍ୟତାର ସମ୍ଭାବନା ବିଷୟରେ ସିଏ ଏଇଠି ମନୁଷ୍ୟର ମନରେ ବିଶ୍ୱାସ ସୃଷ୍ଟି କରିବ, ନିର୍ଭର ସୃଷ୍ଟି କରିବ । ଯାବତୀୟ ପରାଜୟବୋଧ ଏବଂ ପଳାୟନବାଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସିଏ ଏଇଠି ଏକାଠି ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଲଢ଼ାଇ କରିବ । ମଣିଷ ସହିତ ଏକାଠି ହୋଇ ଅନ୍ଧାରମାନଙ୍କୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବ । ସଂସାରକୁ ବହୁବିଧ ଭୀରୁତା ମାଡ଼ି ବସିଥିବା ସମୟରେ ଯୋଗୀ ହିଁ ମଣିଷର ସାଥୀ ହୋଇ ତା' ସହିତ ଆଗେ ଆଗେ ବାହାରିବ । କ୍ଷମତାଲାଳସାରୁ ଜାତ ହୋଇଥିବା ଯାବତୀୟ ଉପଦ୍ରବକୁ ସେ **challenge** କରିବ । ପୃଥିବୀର ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ଏବେ କ୍ରମେ ଏପରି ପ୍ରବଳ ହେଲାଣି ଯେ, କେବଳ ଜଣେ ଯୋଗୀ ଉପରେ ହିଁ

ଏଣିକି ବିଶ୍ୱାସ କରିହେବ, କେବଳ ଜଣେ ଯୋଗୀ ହିଁ ଯଥାର୍ଥ ବୀର ପରି ସ୍ଥିତି-ଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ପାରିବ । କାଳପୁରୁଷ କେବଳ ଯୋଗୀର ପ୍ରାର୍ଥନାକୁ ହିଁ ଶୁଣିବେ ।

୨୯ । ୮ । ୯୧

କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟବାଦ ହାରିଲା ବୋଲି ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଦେଶର ସାମନ୍ତମାନେ ଖୁବ ହର୍ଷ ପ୍ରକାଶ କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ହର୍ଷକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ସମର୍ଥନ ଯୋଗାଇ ଦେଇ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟହ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଶାସନର ସୌଧଗୁଡ଼ିକ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ୁଛି । ଯେଉଁ ଶାସନର ମେରୁହାଡ଼ ଏତେ ଦୁର୍ବଳ ଥିଲା, ତାହା ଏତେବର୍ଷ କାଳ ଏପରି ଉଦ୍ଦଣ୍ଡ ଭାବରେ କିପରି ଚାଲିଥିଲା, ସେଥିରେ ପୃଥିବୀଯାକର ମନୀଷ ଆଚମ୍ବିତ ହେଉଛନ୍ତି ।

ପୁଞ୍ଜିବାଦ ଏବଂ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟବାଦ ଭିତରେ ଅର୍ଥବଳକୁ ପ୍ରଧାନ ନିର୍ଭରରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟରେ ଯେଉଁ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଚାଲିଥିଲା, ସେଥିରେ ପୁଞ୍ଜିବାଦର ଜିତାପଟ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ବ୍ୟକ୍ତି-ଗତ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରଚୁର ରହିଛି । ବିଶେଷତଃ, ଜନକଲ୍ୟାଣ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଧାରଣାଟିକୁ ପୁଞ୍ଜିବାଦ ଗ୍ରହଣ କରିନେବା ପରେ ଏବଂ ସେହି ଶିବିରର ମହୁଡ଼ମଣି ରୂପେ ଆମେରିକା ବହୁ ଦେଶର ଅଭାବସ୍ଥାନ ଗୁଡ଼ାକୁ ଅର୍ଥରେ ଭରିଦେବା ପରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟବାଦର ଆଉ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ ବୋଲି ଅନେକ ମନୀଷ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛନ୍ତି । ମାତ୍ର, ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଡ଼ମ୍ବନାର ବିଷୟ ହେଉଛି ଯେ, ପୃଥିବୀରେ ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନର ଧାରାଟି କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଶିବିରର ନେତା ଗୋର୍ବାଚେଭ୍‌ଙ୍କ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି । ସେଇ ଆଗ ଦୁଆର ଖୋଲି ଦେଇଛନ୍ତି ସନ୍ଦେହୀ ପୁଞ୍ଜିବାଦର ସନ୍ଦେହମୋଚନ କରିବା ଲାଗି ଆବଶ୍ୟକ ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ର ସେଇ ପ୍ରାୟ ଆଗରୁହିଁ ହୋଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ପୂର୍ବ ଇଉରୋପର ତଥାକଥିତ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦେଶର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ମନୋମତ ନେତୃତ୍ୱଟିଏ ବାଛିନେବାକୁ ସେଇ ଏକ ଅନୁକୂଳ ବାତାବରଣ ଯୋଗାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ସମାଜ ଓ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଜୀବନଗ୍ରନ୍ଥ ଗୁଡ଼ାକ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ କ'ଣ ଗୋର୍ବାଚେଭ୍ ଏସବୁ କରିଛନ୍ତି ? ଅଥବା କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଶାସନ ଭିତରେ ଏପରି କ'ଣ ଅସହନୀୟ ଏକ ଉପାଦାନ ରହିଥିଲା, ଯାହା ବିରୁଦ୍ଧରେ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରିବାକୁ ଗୋର୍ବାଚେଭ୍ ନିଜର ସର୍ବପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କଲେ ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ ଏତେ ବଡ଼ ଦ୍ୱାରଟା ଉପରେ ଆଘାତ କରିବାକୁ ପଦକ୍ଷେପ ନେଲେ, ଆମକୁ ସେହି ବିଷୟଟିର ମଧ୍ୟ ସମୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

୩୦ । ୮ । ୯୧

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ସହିତ ତଥାକଥିତ ସାହିତ୍ୟିକ ସମ୍ପର୍କ ଅପେକ୍ଷା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମ୍ପର୍କ ମୋ'ର ଅନେକ ଅଧିକ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ଲେଖା ଅନେକ ଗଳ୍ପ ଓ ଉପନ୍ୟାସ ମୁଁ ପଢ଼ିଛି, ତାଙ୍କ ସହିତ ସାହିତ୍ୟ ଓ ତତ୍ସମ୍ବନ୍ଧିତ ବହୁ ବିଷୟରେ ଏକାଧିକ ବାର ଆଲୋଚନା କରିଛି, ମାତ୍ର ସାହିତ୍ୟିକର ଖୋଳପା ତଳେ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ, ଏକାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଉଷ୍ମତାର ମୂର୍ତ୍ତିଟି ତାଙ୍କଠାରେ ସର୍ବଦା ବିଦ୍ୟମାନ ରହିଥିଲା ମୋତେ ସେଇଟି ହିଁ ଅଧିକ ଆକର୍ଷିତ କରୁଥିଲା, ଅଧିକ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲା ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତି ସରକାରୀ ଚାକିରି କରୁଥିଲେ, ମଣିଷର ଉଦୟ ବିଷୟରେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲେ, ସର୍ବୋଦୟରେ ଆସ୍ଥା ରଖିଥିଲେ ଏବଂ ସାହିତ୍ୟ ବି ଲେଖୁଥିଲେ । ଆପଣା ଭିତରେ ତାଙ୍କୁ ନାନାଭାବେ ତାଡ଼ିତ କରୁଥିବା ଏକ ବହୁ ଗଭୀରର ଅସମର୍ଥତାକୁ ତଥାପି ଭୁଲି ରହିବା ସକାଶେ ସତେଅବା ସେ ଆପଣାର ଗଳ୍ପକାରତାକୁ ଏକ ଭେଷଜ ବା ଉପଶମକ ପରି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ଜଣେ ମଣିଷ ଭିତରେ ଏକାବେଳେକେ ସତେ କେତେ ମଣିଷ ରହିଥାଆନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଖଣ୍ଡମଣିଷଙ୍କ ଭିତରେ ଆପଣା ଆପଣା ପକ୍ଷର ସମର୍ଥନ କରି ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଯୁକ୍ତିମାନ ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ । ଏଣେ ସଂସାରରେ ସଫଳ ହେବାର ଯୁକ୍ତି, ତେଣେ ଏହି ଅସୁନ୍ଦରତା ଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ବିଜୟ ହାସଲ କରିବାର ଶକ୍ତି, ପୁରୁଣା ଭିତରେ ଫୁରୁଣା ଓ ପ୍ରଶସ୍ତ ହୋଇ ଦୃଶିବାର ଯୁକ୍ତି ଓ ପୁରୁଣାକୁ ଏକାବେଳେକେ ଭାଙ୍ଗିଦେଇ ତା' କାଗାରେ ନୂଆ ପରିମଳ ଓ ନୂଆ ସମ୍ବନ୍ଧର ଏକ ମନୁଷ୍ୟବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରବର୍ତ୍ତିନ କରାଇବାର ଶକ୍ତି,—ଅଳ୍ପ ଶକ୍ତି ଓ ଅଳ୍ପ ଆୟୁ ମଣିଷଟିଏ ଏହି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଭିତରେ ବିଚାରି ଭାରି ଭ୍ରମି ହେଉଥାଏ । ବହୁ ଭୂମିକା ମଧ୍ୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖଦ ଭାବରେ ସିଏ ବିଭାଜିତ ହେଉଥାଏ । ମଣିଷର, ପ୍ରତ୍ୟେକ ହେତୁସମ୍ପନ୍ନ ମଣିଷର ଗଭୀରରେ ରହିଥିବା ଗରୁଟିର, ଘାରଟିର ଏବଂ ଭକ୍ତିଟିର ଆଖିରେ ବିଚାର କଲେ ସମ୍ଭବତଃ ତାହାକୁ ହିଁ ବାହାରେ ଭେଷ ପିନ୍ଧି ବଞ୍ଚା ଯାଉଥିବା ଜୀବନର ଏକ ବଡ଼ ଦୁଃଖ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ସ୍ଥିର ସାହିତ୍ୟ କ'ଣ ସେହି ଦୁଃଖ ଉପରେ ମାଠ ମାଡ଼ିଦେଇ ତାକୁ ଦବାଇ ରଖି-ପାରିବ ? ଅଧିକାଂଶ ସାହିତ୍ୟିକ ସମ୍ଭବତଃ ଏହି କାରଣରୁ ହିଁ ଭିତରେ ମୂଳତଃ ଦୁଃଖୀ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

୩୧ । ୮ । ୯୧

କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର କାଶୀପୁରଠାରେ ମୁଁ ଶ୍ରୀ ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତିଙ୍କର ଆମେରିକାରେ ଦେହାନ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଥିବାର ସମ୍ବାଦ ପାଇଲି । କାଶୀପୁର

ହେଉଛି ନିପଟ ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳ । ଏବେ ବି ଆଦିବାସୀମାନେ ଆଦିବାସୀ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ମାଟିର ଅସଲ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନଙ୍କ ହାତକୁ ଆସି-ନାହିଁ । କଞ୍ଚା ମଣିଷମାନେ ସେଠାରେ ଜୀବନଟାକୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ କଠିନ ମଟାଳି ପରି ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି । କୁହାକୁ କୁହା ବର୍ଷା ଭିତରେ ମୁଁ ଯେଉଁ ଆଦିବାସୀ ଗାଆଁ ଗୁଡ଼ିକୁ ଗଲି, ସେଠାରେ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ମଣିଷ ବୋଲି ଚିହ୍ନିବାକୁ ମନ ହେଲାନାହିଁ । ନା ଉପରୁ ଅନୁଗ୍ରହକାଂକ୍ଷୀ ବଡ଼ ବଦାନ୍ୟମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ମଣିଷ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି କିମ୍ବା ସେମାନେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ନିଦରୁ ଉଠି ନିଜକୁ ମଣିଷ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି କିମ୍ବା ସେମାନେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ନିଦରୁ ଉଠି ନିଜକୁ ମଣିଷ ବୋଲି ଚିହ୍ନିବାକୁ ଜିଦ୍ କରି ବାହାରିଛନ୍ତି ! ସତେ ଯେପରି ପ୍ରାକୃତିକ ବିବର୍ତ୍ତନର ମନ୍ଥର ଧାରାର ଅନୁସରଣ କରି ସେମାନଙ୍କର କେବେ ଆଖି ଫିଟିବ ବୋଲି କାଳ ସେଠି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି ।

ସାହିତ୍ୟ କ'ଣ ଖାଲି ଏତିକି ? ସାହିତ୍ୟିକ କ'ଣ ଖାଲି ଦେଖିବ, ଖାଲି ଲେଖିବ ଏବଂ ଖାଲି ବିଖ୍ୟାତ ହେବ ? ସାହିତ୍ୟିକ ଗୋପୀବାବୁ କ'ଣ ଖାଲି ଏତିକିରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ? ଆଦିବାସୀ ଅରଣ୍ୟାଞ୍ଚଳର ବଇଁଶୀ, ବାଡ଼ି ଓ ନିଉଛୁଣିକୁ ମାଗିଆଣି ଆଣି ନିଜ ଘରେ ସୁଶୋଭିତ କରି ଝୁଲାଇ ରଖି ସିଏ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଆଦିବାସୀ ମଣିଷ ସୁହାଗର ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଲଭ କଲେ ବୋଲି କ'ଣ ସତରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିଥିଲେ ? ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କୁ ଆଦିବାସୀ ମଣିଷକୁ ସିଏ ସାହିତ୍ୟୋପନ୍ୟାସ ଭିତରକୁ ଆଣି ସଜଫୁଲ ଅଥବା ଛନଛନ ଝରଣାର ଶବ୍ଦ ପରି ଫୁଟାଇ ଦେଇ ଅଥବା ବୁହାଇ ଦେଇ ପାରିଲେ ବୋଲି ଶ୍ରେୟଃ ଦେଉଥିଲି, ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ ହୁଏତ କେବଳ ସେତିକି ବୋଲି ଦେଖୁ-ଥିଲୁ । ଉପରର ପ୍ରଗଳ୍‌ଭ ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତି ହୁଏତ ସେହି ଶ୍ରେୟଃ ପ୍ରଶସ୍ତିରେ ଉପରେ ଉପରେ କେତେ ହୃଷ୍ଟ ହେଉଥିଲେ ଏବଂ ଭିତରର ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତିଟିକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ ପାରୁଥିଲେ । ମାତ୍ର, ସିଏ ଭିତରେ ସତେଅବା କୌଣସି ଅସଲ ସଖ୍ୟ ଏବଂ ସାନ୍ନିଧ୍ୟରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥିଲା, ଖୋଜୁଥିଲା ପାଉନଥିଲା, ଦେଖୁଥିଲା ଅଥଚ ଛୁଇଁ ପାରୁନଥିଲା ଏବଂ, ବାହାରି ଗୁଲି ଆସିବାକୁ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହେଉଥିଲା ଅଥଚ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ି ବାହାରିଯାଇ ପାରୁନଥିଲା, ସିଏ ନିତ୍ୟ-ଦୁଃଖୀ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଖାଲି ସାହିତ୍ୟ ଯେ କେତେ ଅଳାପ, ସେହି କଥାଟିକୁ ଉପଲବ୍‌ଧି କରି ଝିଅକ ମାରି ରହୁଥିଲା ।

୧ । ୯ । ୯୧

ଗଳ୍ପକାର ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତି ଶୁଙ୍କୁ ଜାନି ମାନଙ୍କୁ ଭୁବନେଶ୍ୱରଯାଏ ଆଣିଲେ, ସାହିତ୍ୟ କଲେ, ସାହିତ୍ୟପାଠକ ମାନଙ୍କୁ ମୁଗ୍‌ଧ କରିପାରିଲେ,

ସାହିତ୍ୟର ବେଢ଼ା ଭିତରେ ନିଜପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଦେଉଳଟିଏ ତିଆରି କରାଇଲେ, ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବାନା ଉଡ଼ାଇଲେ । ମାତ୍ର ଶୁଦ୍ଧ୍ରଜ୍ଞାନମାନେ ତାଙ୍କୁ ଆପଣା ଘରେ ରଖି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଆଲ୍‌ବର୍ଟ୍ ସ୍ୱାଇତ୍‌ଜର୍ ଆଫ୍ରିକାରେ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଗଲେ, ଶ୍ରୀ ଡ଼ାନିଲୋ ଦୋଲ୍‌ଚି ସିସିଲିରେ ରହିଗଲେ । ଏମାନେ ଖାଲି ଲେଖୁ ନଥିଲେ, ଏମାନେ ଲେଖି ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ । ଆଖିରେ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ହୃଦୟର ଆଖିଯାଏ ପହଞ୍ଚି ପାରୁଥିଲେ । ଖାଲି ସାହିତ୍ୟ ଯେ କେତେ ଅଯଥେଷ୍ଟ, ଏହା ତାହାକୁ ହିଁ ସୂଚିତ କରିଦେଉଛି ।

ଏଇଠାରେ ହିଁ ସାହିତ୍ୟର ଅସଲ ଦୁଃଖ, ସାହିତ୍ୟିକ ଲାଗି ଅସଲ ଆହ୍ୱାନ । ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ସିଏ ଯାହା ଲେଖିବ, ତାହାକୁ ଖାଲି ଲେଖିବାର ସଉକରେ ଲେଖିବ ନା ତା'ର ଏହି ନିଷ୍ଠାପର ସଉକଟି ଏକ ଗଭୀର ନିବେଦନ-ଆକାଙ୍‌କ୍ଷାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ପ୍ରକୃତରେ ତା' ଜୀବନରେ କିଛି ନା କିଛି ଘଟାଇବ ? ସିଏ ନିଜେ କିଛି ହେବ ନା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ତା' ସାହିତ୍ୟ ଲାଗି ପଣ୍ୟରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରିବାରେ ଲାଗିଥିବ ଏବଂ ମଣିଷକୁ ଦରିଦ୍ର କରି ରଖି-ବାରେ ଯେଉଁମାନେ ସ୍ପଷ୍ଟତଃ ଦାୟୀ; ସେହିମାନଙ୍କର କଳାତ୍ମକ କାମନାଗୁଡ଼ିକର ଘରେ ଉଲ୍ଲାସ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବ ? ସାହିତ୍ୟିକ ଇଚ୍ଛା କଲେ, ସତକୁ ସତ ଇଚ୍ଛା କଲେ, ଆପଣା ଧର୍ମର ଏହି ସଙ୍କଟଟିକୁ ଅବଶ୍ୟ ଅତିକ୍ରମ କରି-ଯାଇ ପାରିବ । ମାତ୍ର, କେବଳ ଇଚ୍ଛା କଲେ, ଗାରଗୁଡ଼ିକୁ ଲୁବ୍‌ଧତାର ଗାର-ଗୁଡ଼ିକୁ ଅତିକ୍ରମ କଲେ ଯାଇ, ଆପଣାକୁ ଆପଣାର ଲେଖନୀଟିର ଆହ୍ୱାନ ଅନୁସାରେ ଘଷି ମାଜି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହେବାକୁ ବାଟ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଯାଇ ସେହି ଅତିକ୍ରମ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ । ନହେଲେ ସଭିଗୁଡ଼ାକ ଜୀବନଠାରୁ ବହୁଦୂରରେ ପଡ଼ି ରହିଥିବେ । ସଭିର ମଣିଷ ଏହିପରି ଭାବରେ ଖୋଳଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖାଇ ଭିତରର ଅସଲ ସତଟିକୁ ଉଣା ଉଣି ରହିଥିବ । ପ୍ରାୟ କିଛି ହେବନାହିଁ । ପୃଥିବୀରେ କୌଶଳ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଥିବ, ମାତ୍ର, ତା'ସହିତ ଉପେକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ବଢ଼ୁଥିବ, ଉପେକ୍ଷାଜନିତ ଉପଦ୍ରବମାନ ବି ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଥିବ ।

୭ । ୯ । ୯୧

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତି ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ସାହିତ୍ୟର ମସନଦ ଭିତରକୁ ଆଣିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଏହି ମହ୍ୟମଣ୍ଡଳରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଚାଲିଯିବା ବେଳକୁ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ପାଖରେ ସେହି ସମ୍ବାଦଟି ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ପାରିଲା କି ନାହିଁ କେଜାଣି ? ସେମାନଙ୍କର ଜଣେ ଦରଦୀ ବନ୍ଧୁ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ସେମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଡ଼ିକ୍ଟି ହୋଇ ଆସିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତା'ର ହୃଦ୍‌ବିସ୍ତାର

ବଳରେ ସେମାନଙ୍କୁ ସିଏ ସାହିତ୍ୟିକ ଜୀବନ୍ୟାସ ଦେଇ ତା'ର ଲିଖିତ ଏତେ-ଗୁଡ଼ିଏ ଉପନ୍ୟାସରେ ଠାବ ଦେଲ, ସେ କଥା ସେମାନେ ନିଜେ ଜାଣିଥିଲେ କି ନାହିଁ କେଜାଣି ? ଏବଂ, ସେହିସବୁ ଜୀବନୋପନ୍ୟାସକୁ ପାଠ କରି ଆପ୍ୟାୟିତ ହୋଇଥିବା ଭଦ୍ର ଓ ଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ସର୍ଜନାର କଣ୍ଢେଇମାନଙ୍କର ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ସତକୁ ସତ ମଣିଷ ହିସାବରେ ନିଜ ଭିତରକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରିଥିଲେ କି ନାହିଁ କେଜାଣି ? ଏକ ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ ସଙ୍କୋଚପୀଡ଼ିତ ସମାଜରେ ସାହିତ୍ୟ ସଚରାଚର ସମ୍ଭବତଃ ଏହିପରି ଭାବରେ ବିଡ଼ମ୍ବିତ ହୋଇ ରହିଯାଏ ।

ଔପନ୍ୟାସିକ ଗୋପୀନାଥ ବନବାସୀ ଗୋପ ହେବାର ଉଲ୍ଲସିତ ଆକାଂକ୍ଷା ରଖିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଶେଷକୁ ଭୁବନେଶ୍ୱରବାସୀ ହିଁ ହେଲେ । ଆପଣାର କାମନାପୂର୍ତ୍ତି ନିମନ୍ତେ ସାଙ୍ଗରେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେତୋଟି ନମୁନାକୁ କଣ୍ଢେଇ କରି ନେଇ ଆସିଥିଲେ, ସେହି କଣ୍ଢେଇମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆପଣାର ସାହିତ୍ୟକୁ ସଜାଇଦେଇ ପାରିଲେ, କଣ୍ଢେଇମାନଙ୍କର ସନ୍ତକ ଦ୍ୱାରା ଘରକୁ ମଧ୍ୟ ସଜାଇ ରଖିଲେ । ଏ ବିଷୟରେ କଣ୍ଢେଇମାନେ ହୁଏତ କିଛି ଜାଣି ପାରିଲେ-ନାହିଁ । ସେମାନେ ଯେମିତି ଥିଲେ, ହୁଏତ ସେମିତି ଅରଣ୍ୟର ପ୍ରାଣୀ ହୋଇ ପଛରେ ଅନ୍ଧାରରେ ପଡ଼ି ରହିଲେ । ଗୋପୀନାଥ ନିଜର କଳାଶକ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ କାଳସୀଶକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କୁ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଆଣି ନଚାଇ ପାରିଲେ ସତ, ମାତ୍ର ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ତଥାପି ସେହି ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସିଲେ । ଗଡ଼ିଏ ଭଲ ପାଇଲେ, ନିଜ ଭଲ ପାଇବାର ଉପକରଣ କିମ୍ବା ଉପସାମଗ୍ରୀ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କଲେ । ସାହିତ୍ୟ କ'ଣ ସେତିକି କରିବ ? କାଳସୀ ଲାଗିଲାବେଳେ ଅରଣ୍ୟରେ ସାହିତ୍ୟିକ ପାରିଧି କରିବ ଏବଂ କାଳସୀ ଛାଡ଼ିଲେ ଆପଣାର ଶିଷ୍ଟ କାଷ୍ଠାସନଗୁଡ଼ିକୁ ଫେରି ଆସୁଥିବ ?

୩ । ୯ । ୯୧

ଶିଷ୍ଟ ଓ ସାଧୁ ହୋଇ ଦିଶୁଥିବା ଏଡ଼େ ଏଡ଼େ ମଣିଷମାନେ କହୁଛନ୍ତି, ସେକାଳ ଆଉ ଆସିବନାହିଁ କି ସେ ମଣିଷ ଆଉ ସମ୍ଭବ ହେବେନାହିଁ । ଏମାନେ ଠିକ୍ କୋଉ କାଳ ଓ କୋଉ ମଣିଷଙ୍କର କଥା କହୁଛନ୍ତି, ସେକଥା ମୋତେ ସ୍ପଷ୍ଟ ହେଉନାହିଁ । ମାତ୍ର ଏଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭାବପ୍ରବଣ ଏବଂ ଆବେଗପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ସେମାନେ ଏପରି କହୁଛନ୍ତି ଏବଂ କୌଣସି ଏକ କିମ୍ବା ଏକାଧିକ କାରଣରୁ ଏମାନେ ପଛକୁ ଅନାଇବାକୁ ଅଧିକ ପସନ୍ଦ କରୁଛନ୍ତି ।

ସେକାଳଠାରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଭଲ କାଳ ଆସୁଛି ଓ ସେ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଆହୁରି ଅଧିକ ଭଲ ମଣିଷମାନେ ଆସୁଛନ୍ତି ବୋଲି ମୋ'ର ବିଶ୍ୱାନୁଭବ ମୋତେ ସତେଅବା କେତେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ସତତ କରିଦେଇ ଯାଉଛି । ମୋ' କଥାକୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଅବଶ୍ୟ ସତ ବୋଲି ଦାବୀ କରିବିନାହିଁ ସିନା, ମାତ୍ର ମୁଁ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ସେହିଭଳି ଅନୁଭବ କରୁଛି । ଏହା ହେଉଛି ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସତ କଥା । ଅନ୍ୟମାନେ ଯାହା ବା ଯେପରି କହୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ହୁଏତ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିବେ । ହୃଦୟ କହୁଛି, ସେମାନଙ୍କ କଥା ମୋଟେ ସତ ନୁହେଁ; ଅସଲ କାଳ ଆସୁଛି, ଅସଲ ମଣିଷମାନେ ଆସୁଛନ୍ତି । ଅସଲ ଚେତନାଟା ଗୋଡ଼ କାଟି ବାଟକୁ ବାହାରିଥିବା ସର୍ବଲୋକୋଜ୍ଜ୍ୱଳ ମଣିଷମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆସୁଛି । ଯୋଉ ମଣିଷ ଆସୁଛି, ସିଏ ତା'ର ଏହି ଠିକ୍ ଦୁଇଟି ଆଖିରେ ବର୍ତ୍ତମାନର ମଣିଷ ତୁଳନାରେ ଅନେକ ଅଧିକ ଦେଖି ପାରିବ, ତାହାର ଏହି ଗୋଟିଏ ହୃଦୟରେ ସେ ଅନେକ ଅଧିକ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବ । ତା'ର ବ୍ୟକ୍ତିବିଶ୍ୱ ଏବଂ ଶିଳାବିଶ୍ୱ ମଧ୍ୟରେ ଆଜିର ମଣିଷ ପରି ଏତେବେଶୀ ବୈରି ଅଥବା ବିରୋଧ ରହିବନାହିଁ । ସିଏ ଅହଂକାମୀ ନହୋଇ ଅନ୍ୟପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ମମତା ରଖିବ, ତା' ଆପଣା ଭିତରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଲାଗି ଅନେକ ଅଧିକ ସ୍ଥାନ ରହିଥିବ । ମୁଁ ଏପରି କାହିଁକି ଅନୁଭବ କରୁଛି କେଜାଣି ? ମୋ' ହାତରେ କୌଣସି ପ୍ରମାଣ ନଥାଇ ମୁଁ ଏପରି ଅନୁଭବ କାହିଁକି କରୁଛି କେଜାଣି ? ପ୍ରମାଣ ନାହିଁ, ମାତ୍ର ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି । ଗୋଡ ଦୁଇଟା ବି ସତେଅବା ସିଆଡ଼କୁ ପଡି ପଡି ଯାଉଛନ୍ତି । ଆବିଷ୍କାର-ମାନେ ସଫଳ ହେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି, ମୋ'ର ଅନୁମାନଗୁଡ଼ାକୁ ସେମାନେ ଅଧିକ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗାଇ ଦେଉଛନ୍ତି ।

୪ । ୯ । ୯୧

ଭିତରେ ନିଜର ଲଗାମ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ନିଜ ହାତରେ ନଥାଏ; ସଚରାଚର ସେଇମାନେ ମଣିଷ ଅଧିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ କରୁ ଓ ମୁକ୍ତ ଭାବରେ ନିଜର ସ୍ୱଭାବ ଅନୁସାରେ ନିଜର ବିକାଶ କରୁ ବୋଲି ମୋଟେ ସମ୍ମତ ହୋଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସିଏ ନିଜର କେନ୍ଦ୍ରଟିକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥାଏ, ସିଏ ନିଜର ଜୀବନରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସଂଯମ ଅର୍ଜନ କରି ପାରିଥାଏ । ତେଣୁ, ସ୍ୱାଧୀନତାର ସ୍ୱାଦକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝିଥାଏ ଓ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ସ୍ୱାଧୀନତାର ଏକ ପରିବେଶ ମଧ୍ୟରେ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ଛାଡି ଦିଆଯାଉ ବୋଲି ସିଏ ଭାରି ସହଜରେ ରାଜି ହୋଇଯାଏ ।

ସିଏ ନିଜ ଜୀବନରେ ଲକ୍ଷ୍ୟଟିଏ ପାଇଥାଏ, ଅର୍ଥାତ୍, ଜୀବନ ନାମକ ଏହି ସମଗ୍ର ବ୍ୟାପାରଟି ପଛରେ ସତକୁ ସତ ଏକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରହିଛି ବୋଲି

ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ, ସିଏ କଦାପି କାହାକୁ ନିଜର ଅଧୀନ କରି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେନାହିଁ । କାରଣ, ସିଏ ଧରି ନେଇଥାଏ ଯେ, ଅନ୍ୟ ମଣିଷମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଆପଣା ଆପଣାର ଜୀବନରେ ଏକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ରହିଥିବ । ସେମାନେ ସେହି ଲକ୍ଷ୍ୟ ବିଷୟରେ ସଚେତନ ଥିବେ ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବେ । ଅପର ପକ୍ଷରେ, ଯିଏ ବିଚରା ଆପଣା ହାତରେ ଆଦୌ କୌଣସି ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ଖିଅ ପାଇନଥାଏ, ନିଜ ଭିତରେ ରହିଥିବା କେନ୍ଦ୍ରଟିର ବାରତା ପାଇନଥାଏ, ସେଇ ଆଶଙ୍କା କରୁଥାଏ ଯେ, ମଣିଷକୁ ତା' ସ୍ୱାଧୀନତାରେ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ସେ ବିପଥଗାମୀ ହୋଇଯିବ, ବାଉଳା ହୋଇଯିବ ଓ ତା'ର ଜୀବନ ମଧ୍ୟ ଅକାରଣ ହୋଇଯିବ । ଅସଲ ସଂଯମ ମଧ୍ୟ ସବୁବେଳେ ଏହି ସ୍ୱାଧୀନତାରୁ ଆସିଥାଏ । ବୋଲ ମାନି ତଥାକଥିତ ବାଟରେ ଚାଲିଥିବା ସଂଯମୀମାନେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ନୈତିକ ନିଦ୍ରାଳୁ ସ୍ତରରେ ରହିଯାଆନ୍ତି ଏବଂ କର୍ମ ପରି ବୋଲ ମାନୁଥାନ୍ତି, କଷଣ ଖଟୁଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଭିତରେ କୌଣସି ଲଗାମ ପାଇନଥାନ୍ତି, କାରଣ କେନ୍ଦ୍ରଟି ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ଅନୁଭବ ଭିତରକୁ ଆସିନଥାଏ । ଗଧମାନଙ୍କର ସମାଜରେ ଏମାନେ ବେଶ୍ ସଫଳ ହୁଅନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ପୁରୁଷାର୍ଥର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଅଯୋଗ୍ୟ ମଣିଷମାନେ ହିଁ ମଣିଷ ପରି ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ବାଟ ଚାଲିବା ବିଷୟରେ ନିଜର ଉତ୍ତରାଧିକାରକୁ ଭୟ କରନ୍ତି । ଏବଂ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ବାଟ ଚାଲିବାରେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତରାୟ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

୫ । ୯ । ୯୯

ଲଗାମଗୁଡ଼ିକ ହାତକୁ ଆସିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସତେଅବା ଭିତରୁ ହିଁ କାହାର ଅନୁମୋଦନ ପାଇଯିବା ପରି ଡେଣାଗୁଡ଼ିକ କଅଁଳି ଆସେ ଏବଂ ମୁକ୍ତ ଆକାଶ ଅର୍ଥାତ୍ ମୁକ୍ତ ଜୀବନ ଓ ମୁକ୍ତ ବିଚରଣ ପାଇଁ ମନ ହୁଏ । ଯୋଉ ଲଗାମକୁ ବାହାରୁ ଆଣି ଲଗାଇ ଦିଆଯାଇଥାଏ, କୌଣସି ଶାସ୍ତ୍ର ବା କୌଣସି ଗୁରୁବାଣୀ ଆକଟ ଯେ ଆମକୁ ଲଗାମର ଏକ ପ୍ରତୀତି ଦେଇ ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ନାନାଭାବେ ଦାସ ଏବଂ ଭ୍ରାନ୍ତ କରି ରଖିଥାଏ, ସେକଥା ମୁଁ କହୁନାହିଁ । ମାତ୍ର, ନିଜ ଭିତରେ ଆଖିଟିଏ, ଶ୍ରଦ୍ଧାଟିଏ ଆପଣା ଖୁସିରେ ପାକଳ ହୋଇ ଯେତେବେଳେ ଆପଣାଲାଗି ଲଗାମଟିଏ ବା କେନ୍ଦ୍ରଟିଏ ପାଇଯାଏ, ସେତେବେଳେ ସତକୁ ସତ ହୃଦୟରେ ଡେଣା ଲାଗେ, ସତକୁ ସତ ବିମୋଚନ ଘଟେ ଏବଂ ସଂସାରର ସବୁ ଜାଗାକୁ ଉଡ଼ିଯିବାକୁ ମନ ହୁଏ ।

ତା'ପରେ ଅନ୍ୟ କାହାରି ଉପରେ ଲଦି ହୋଇ ବସିବାକୁ ମଧ୍ୟ ମୋଟେ ମନ ହୁଏନାହିଁ । ଯାହାର ସତକୁ ସତ ଏକ ଡେଣା ରହିଛି, ସିଏ କାହିଁକି ଅନ୍ୟ

କାହାର ଡେଣାକୁ ଈର୍ଷା କରିବ ? ପୃଥିବୀରେ ଯେଉଁମାନେ ଈର୍ଷା କରନ୍ତି, ସେହି ଈର୍ଷା ଯେକୌଣସି କାରଣରୁ ହୋଇଥାଉ ପଛକେ, ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ମୋ'ର ଅନୁଭବ ହୁଏ ଯେ, ବିଚରାମାନେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଡେଣାଟିଏ ପାଇନାହାନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ସେମାନେ ନିଜ ଭିତରେ ଲଗାମଟିଏ ମଧ୍ୟ ପାଇନାହାନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ କେନ୍ଦ୍ରଟିଏ ପାଇନାହାନ୍ତି । ନିଜ ଜୀବନରେ ସେମାନେ ହୁଏତ ଆଦୌ କିଛିହେଲେ ଠାବ କରି ପାରିନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ଗଧ ପରି ବୋଲି ମାନୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଭଗବାନ ନାମକ ଏକ କାଳ୍ପନିକ ବରିଷ୍ଠତା ଅଥବା ଗରିଷ୍ଠତାକୁ ହିଁ ଭୟ କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଅନ୍ୟକୁ ଡେଣା ଫଡ଼ଫଡ଼ କରୁଥିବାର ଦେଖିଲେ ଆତଙ୍କିତ ହୋଇ ଉଠୁଛନ୍ତି । ସତେଅବା ପୃଥିବୀ ଭୁସ୍ଡ଼ି ପଡ଼ିବ ବୋଲି ଆଶଙ୍କିତ ହୋଇ ଉଠୁଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ଏହିପରି ଡେଣା ନଥିବା ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜ ଭିତରେ କୌଣସି ଲଗାମ କିମ୍ବା କୌଣସି ନିର୍ଭର ପାଇନଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ମୋତେ ଭାରି ଡର ଲାଗେ । ସେମାନେ ମୋତେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଅଷ୍ଟହସ୍ତ ସଣ୍ଢ ଆସି ପରି-ଲାଗନ୍ତି; ପୃଥିବୀରେ ଯଥାସମ୍ଭବ ସମସ୍ତଙ୍କର ଡେଣା କାଟିଦେଲେ ପୃଥିବୀ ଶାନ୍ତ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ଭାବି ସତେଅବା କେତେ ପରାକ୍ରମରେ ସେମାନେ ପୃଥିବୀକୁ ବାହାରିଥାନ୍ତି ।

୭ । ୯ । ୯୧

ୟୁଗୋସ୍ଲାଭିଆର ସର୍ବ୍‌ମାନେ କହୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ କ୍ରୋଏଟ୍ ଭୂମିରେ କ୍ରୋଏସିଆନ୍ ମାନଙ୍କ ସହିତ କଦାପି ଏକାଠି ବାସ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଏବଂ, ସର୍ବ୍‌ମାନଙ୍କ ସହିତ କ୍ରୋଏଟ୍‌ମାନେ ବାସ କରି କ୍ରୋଏସିଆରେ ମଧ୍ୟ କ୍ରୋଧମାନେ ଫଣ ଫଣ ହେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସତେଯେପରି ଭଗବାନ୍ ତେଣୁ ସର୍ବ୍ ଏବଂ କ୍ରୋଏସୀୟ ମାନଙ୍କୁ ଅଲଗା ଅଲଗା ତିଆରି କରି ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ପଠାଇ ଦେଇଥିଲେ ! ବିବେକ କହୁଛି, ଭଗବାନ ହୁଏତ ଖାଲି ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ହିଁ ତିଆରି କରି ପୃଥିବୀକୁ ପଠାଇଥିଲେ । ମଣିଷମାନେ କାଳକ୍ରମେ ଏଇଠି ନାନା କାଳଭିତରେ ଅଲଗା ଅଲଗା ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିବାକୁ ପସନ୍ଦ କରି ହିଁ ଅଲଗା ଅଲଗା ହେଲେ; ସର୍ବ୍ ହେଲେ ଅଥବା କ୍ରୋଏସୀୟ ହେଲେ, ଭାରତୀୟ ହେଲେ ବା ପାକିସ୍ତାନୀ ହେଲେ ଏବଂ, ବଙ୍ଗାଳୀ ହେଲେ କିମ୍ବା ଓଡ଼ିଆ ହେଲେ । ସର୍ବ୍ ଆଉ କ୍ରୋଏସୀୟମାନେ ମଣିଷ ନହେବେ ପଛକେ, ସବାଆଗ ସର୍ବ୍ ବା କ୍ରୋଏସୀୟ ହୋଇ ରହିବେ ବୋଲି ଅତ୍ୟାଗ୍ରହ ଏବେ ସେଠାରେ ବନ୍ଧୁକ, ବୋମା ଓ ଆଉ କେତେ କ'ଣ ଧରି ବାହାରିଛନ୍ତି ।

ଆମେ କ'ଣ ଏହାକୁ ଜାତୀୟତାବାଦ ବୋଲି କହିବା ? ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଯେଉଁ ସଂସ୍କାରଗତ ଅନୁରାଗ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ନିଜର ଭାଷା ଓ ନିଜର

ସଂସ୍କୃତିକୁ ଅଧିକ ଆତ୍ମୀୟତା ଏବଂ ମମତା ସହିତ ଦେଖି ଶିଖେ, ଏଇଟାକୁ କ'ଣ ସେହି ଅନୁରାଗ ବୋଲି କୁହାଯିବ ? ଇତିହାସର ଆରମ୍ଭରେ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଆଦିମତା ଓ ବର୍ବରତା ରହିଥିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନର ଏଇଟାକୁ ହୁଏତ ସେହି ବର୍ବରତା ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ, ମାତ୍ର ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିମ୍ନ ଓ ଅନାଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସ୍ତରର ବର୍ବରତା ବୋଲି ଅବଶ୍ୟ କୁହାଯିବ । ମଣିଷ ସଭ୍ୟ ହେଲା, ସାହିତ୍ୟ କଲା, ସଂସ୍କୃତିର ସାଜଗୁଡ଼ାକୁ ଦେହ ଉପରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଗଲା, ଠାକୁରମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଭବ୍ୟମନ୍ଦିର ଓ ଗୀର୍ଜାମାନ ଗଢ଼ି ଥୋଇଦେଲା, ତଥାପି କେଉଁଠି କାହିଁକି ଏକାନ୍ତ କଠିନ ଓ ଅସମ୍ମତ ହୋଇ ରହିଲା କାହିଁକି କେଜାଣି, ତା'ର ମୂଳ ବର୍ବରତାଟାକୁ ଛାଡ଼ି ପାରିଲାନାହିଁ । ଏଭଳି ଅଲକ୍ଷଣାପଣ ଗୁଡ଼ାକୁ ଆମେ ହୁଏତ ସେହି ବର୍ବରତା ବୋଲି କହି ପାରିବା । ମାତ୍ର, ଏହି ବର୍ବରତାମାନଙ୍କୁ ଆମେ ତଥାପି ଜଣେ ସଭ୍ୟ ମଣିଷର ଚଳଣି ସହିତ କିପରି କୌଣସି ସଙ୍ଗତି ରଖି ଦେଖିପାରିବା ?

୬ । ୯ । ୯୧

ମାଆ କହନ୍ତି ପୁଅର ଜିଦ୍‌ଟା ହେଉଛି ତା'ର ଏକ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଖରାପ ଗୁଣ ଏବଂ ସେଇଟାକୁ ସିଏ ଆଦୌ ସହ୍ୟ କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ପୁଅ ସାନ ହୋଇଥିଲା ବେଳେ ସେ ବାପାଙ୍କର ଜିଦ୍‌ଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଆଦୌ ସହ୍ୟ କରି ପାରୁ-ନଥିଲେ ଓ ତାହାକୁ ତାଙ୍କର ଏକ ଖରାପ ଗୁଣ ବୋଲି ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରୁଥିଲେ ।

ସଂସାରରେ ଅନେକ ମଣିଷ ନିଜ ଜିଦ୍‌ଟାକୁ ଦେଖି ପାରନ୍ତିନାହିଁ ବୋଲି ଅନ୍ୟ ମଣିଷମାନଙ୍କର ଜିଦ୍‌ଗୁଡ଼ାକୁ ସହ୍ୟ କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଆପଣାର ଜିଦଗୁଡ଼ିକୁ ସେମାନେ ଯେତିକି ସ୍ୱାଭାବିକ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିନଥାନ୍ତି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଜିଦ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କୁ ସତେଯେପରି ସେତିକି ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଲାଗୁଥାଏ । ଜିଦ୍ ନଥିଲେ ଜଣେ ମଣିଷର ଦଶା ଯେ କିପରି ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତା, ସେକଥା ଜିଦ୍‌ଗୁଡ଼ିକୁ ଖରାପ ଗୁଣ ବୋଲି କହୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ କ୍ୱଚିତ୍ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଭିତରେ କିଛି ସ୍ୱାଧୀନ ଇଚ୍ଛା ଥାଏ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ଏକ ଦୃଷ୍ଟି ରହିଥାଏ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଆପଣା ଆପଣା ପ୍ରତ୍ୟାଶାର ଆକାଶରେ ବିଶେଷ ଭାବରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ତାରାଙ୍କୁ ଠାବ କରିଥାନ୍ତି, ନିଜଠାରୁ ତଥା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟାଶାର ଆକାଶରେ ସେମାନେ ହୁଏତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସଚେତ ଭାବରେ ଆପଣାଲାଗି ବାଟଟିଏ ପକାଇ ସାରିଥାନ୍ତି ଓ ସେହି ବାଟରେ ଚାଲିବାକୁ ଆକାଙ୍କ୍ଷା ରଖିଥାନ୍ତି । ମଣିଷ ବଡ଼ ହେଲେ ତା'ର ସ୍ୱାଧୀନ ଇଚ୍ଛାମାନ ବି ବଢ଼େ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ସହିତ

ଟେକ୍‌କର ଖାଇଲେ ଅନ୍ୟମାନେ ତାହାକୁ ଜିଦ୍ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଯେଉଁ ମଣିଷମାନେ ଏହିସବୁ ଟେକ୍‌କର ବାଜୁ ବାଜୁ ବଣ ହୋଇଯାଆନ୍ତି, ପରାଜୟ ମାନିଯାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ସଂସାରର ଗୁଳାଗୁଣ୍ଡିକ ଭିତରେ ଏଡ଼େ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ଖାପ ଖାଇଯାଆନ୍ତି ଯେ, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଅଲଗା ଆଖି ଅଛି ବୋଲି ମୋଟେ ଜାଣି ହୁଏନାହିଁ । ସେମାନେ ଗୁରୁଜନମାନଙ୍କ ପାଖରେ ସୁନାପୁଅ ହୋଇ ରହନ୍ତି । ସଂସାରର ଆକଟଗୁଡ଼ାକୁ ମାନି ନଅନ୍ତି । ଆଉରି ଅନେକେ ତାହା ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଏମାନେ ଦୁଃଖ ପାଆନ୍ତି, ତଥାପି ଜୀବନ ଭଳି ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚନ୍ତି । ପୃଥିବୀ ତା'ର ଜିଦ୍‌ଖୋରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆଗକୁ ଯିବାର ଅଧିକ ବଳ ପାଏ ।

୮ । ୯ । ୯୧

ମାଆ କହୁଛନ୍ତି, ପୁଅଟା ଏବେ ମଧ୍ୟ ସାଂସାରିକ ବୁଦ୍ଧି ଶିଖିଲାନାହିଁ, ଭାରି ସରଳ ହୋଇ ରହିଗଲା । ତେଣୁ ସେ ଭାରି ଦୁଃଖ ପାଇବ, ନାନାବିଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନ୍ୟମାନେ ତା' ସରଳତାର ଫାଇଦା ଉଠାଇବେ । ସଂସାରରେ ଏବେ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧିଟାକୁ ହିଁ ଅନେକ ବୁଦ୍ଧି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଉଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଚତୁର ଭାବରେ ସଂସାରକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ କମ୍ ଦେଇ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ମାରିନେବା ସକାଶେ ଆପଣାର ଭିତରେ ଏବଂ ବାହାରେ ସଦାତତ୍ପର ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ପୁଅ ବୁଦ୍ଧି ଶିଖୁ, ସୁଲକ୍ଷ ହେଉ, ଅନ୍ୟମାନେ ତା'ଠାରୁ ଅନୁଚିତ ଫାଇଦା ନଉଠାନ୍ତୁ, ମାଆ ଶୁଭାକାଙ୍କ୍ଷୀଣୀ ହିସାବରେ ପୁଅଠାରୁ ଏହାହିଁ ଆଶା କରୁଛନ୍ତି । ସିଏ ସେହି ମୁତାବକ ତାକୁ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ସବୁ ସାଂସାରିକ କାଇଦା ଅର୍ଥାତ୍ ସବୁଯାକ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି କେତେ ଚଞ୍ଚଳ ଶିଖାଇ ଦିଆଯାଇ ପାରିବ, ସେହି ବିଷୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ଭାବିବାକୁ ଆରମ୍ଭ ମଧ୍ୟ କରିଦେଲେଣି ।

ସଂସାର କୁଟିଳମାନଙ୍କ ସକାଶେ ନୁହେଁ, ସରଳମାନଙ୍କ ସକାଶେ ହିଁ ତିଷ୍ଠି ରହିଛି । ଯୁଗେ ଯୁଗେ କୁଟିଳମାନେ ଏହି ସଂସାରରେ ଅଧିକ ଭୋଗର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି, ଏକଥା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସତ । ତଥାପି, ସମସ୍ତେ ସେହିମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଶିଖି କୁଟିଳ ହେଉଥିଲେ ପୃଥିବୀର ଦଶା କ'ଣ ହୋଇଥାନ୍ତା ବା ହେଉଥାନ୍ତା କେଜାଣି ? ସରଳ ମଣିଷ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ କି ଉପାଦାନ ରହିଛି କେଜାଣି, ଶିଖାରେ ପଡ଼ି କୁଟିଳ ହେବାକୁ ସିଏ ଆଦୌ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ସମ୍ମତ ହୋଇନାହିଁ । କୌଣସି ଟେକ୍‌ନିକ୍‌ର ସହାୟତା ଗ୍ରହଣ କରି ତଥାକଥିତ ଅର୍ଥରେ ଜଗତରେ ଅଧିକ ଲାଭବାନ୍ ହେବାକୁ ସିଏ ନିଜର ସରଳତାକୁ ଆଦୌ

ଶିକ୍ଷା କରିନାହିଁ । ସିଏ ତା'ର ସ୍ୱଭାବ ସରଳ ବୋଲି ହିଁ ସରଳ ହୋଇଛି । ସରଳତାକୁ ଏକ ଜୀବନଯୋଗ୍ୟ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଛି ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ ବଞ୍ଚୁଛି । କୁଟିଳମାନଙ୍କର ଦରୁ ଜ୍ଞାନ ଆଣିଦେବା ଲାଗି ସିଏ ଖୁବ୍-ବେଶୀ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିନାହିଁ । ବଜାରରେ ହାଟୁଛି, ହାରୁଛି, ତଥାପି ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକତାରେ ହିଁ ବଞ୍ଚୁଛି । ସତେଅବା କେଉଁ ଦୃଢ଼ ନିଭରଶୀଳା ଉପରେ ପରମ ଆସ୍ଥା ରହିଛି ବୋଲି ସେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସରଳ ହୋଇ ରହିଛି ।

୯।୪।୬୧

ଯୋଉମାନେ ଏହି ସଂସାରରେ କେବଳ ଆପଣା ଲାଗି ବଞ୍ଚୁଥାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ସଂସାରରୁ ଗଲାବେଳେ ସତକୁ ସତ ଭାରି ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଟଙ୍କା ଥାଏ; କୋଠା ଥାଏ, ଧନ, ଜନ, ଗୋପ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସମସ୍ତେ ଥାଆନ୍ତି, ତଥାପି ସେମାନେ ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ସଂସାରରୁ ଯାଆନ୍ତି । ଏହି ସବୁ କିଛିକୁ ସେମାନେ ନିଜର ବଞ୍ଚିଥିବା କାଳରେ ନିଜର ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି ଧରି ନେଇଥାନ୍ତି,—ସେଗୁଡ଼ାକୁ ପଛରେ ଛାଡ଼ି ଯାଉଥିବାର ଦୁଃଖରେ ଜର୍ଜର ହୋଇ ସେମାନେ ବଡ଼ରି ଭାରି ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ସଂସାରରୁ ପ୍ରସ୍ଥାନ କରନ୍ତି । ସତେଯେପରି ଏଠି ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ହେଲେ ମଞ୍ଜି ପୋତି ନଥାନ୍ତି । ତେଣୁ, ସଂସାରର ସମସ୍ତ ଅଧିକାରରୁ ବେଦଖଲ ହେଲାପରି ଭାରି ହନ୍ତସନ୍ତ ହୋଇ ପ୍ରସ୍ଥାନ କରନ୍ତି ।

ସଂସାରରୁ ଗଲାବେଳେ ଅସଲ ଭକ୍ତ, ଅସଲ ମନୀଷୀ ଅର୍ଥାତ୍ ଅସଲ ସଂସାରୀ ହସି ହସି ଯାଏ । ଏଗୁଡ଼ାକୁ କୌଣସିଟିକୁ ସିଏ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଯିବ ବୋଲି କେବେହେଲେ ଭ୍ରମ କରିନଥାଏ । ସେ ଆଲୋକ ଭିତରେ ଥାଏ, ମାତ୍ର ଆଲୋକକୁ କଦାପି ନିଜର ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି ଭାବି ନଥାଏ । ଡୋରରେ ବନ୍ଧାହୋଇ ରହିଥାଏ, କେତେ କାହାର ହୋଇ ରହିଥାଏ, ଅରଣ୍ୟର ଅନୁରାଗସଖ୍ୟ ଭିତରେ ବୃକ୍ଷଟିଏ ହୋଇ ବଢ଼ିଥାଏ; ତେଣୁ ଡୋରଗୁଡ଼ାକୁ ଛିଣ୍ଡାଇ ମୁକ୍ତ ପାଇବାର କୌଣସି ଖାଲି ଉଦାସୀନତା ସିଏ କେବେହେଲେ ଦେଖାଇ ନଥାଏ । ଗଲା-ବେଳେ ଏହି ସବୁଗୁଡ଼ିକ ତା'ର ଅତି ଆପଣାର ପରି ଲାଗନ୍ତି, ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକ ଚିରନ୍ତନର ବୋଲି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହୁଅନ୍ତି । ଏକ ଚିରନ୍ତନର ବିଧାନ ଓ ଭିଆଣ ଅନୁସାରେ ଏହି ପୃଥିବୀ ଆତଯାତ ହେଉଛି ବୋଲି ସିଏ ନିଜ ଦେହର କୋଷ-ଗୁଡ଼ିକରେ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ତେଣୁ ସଂସାରରୁ ଗଲାବେଳେ ତା' ଲାଗି ନିଜକୁ ଏକୁଟିଆ ବୋଲି ଭାବିବାର ଆଦୌ କୌଣସି ଅବକାଶ ନଥାଏ । ସମ୍ବନ୍ଧ ଲାଗିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଚିରନ୍ତନ ଲାଗନ୍ତି । ଡୋରଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଭୁଇଁଟାକୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଯାଉଥିବା ପରି ଆଦୌ ମନେ

ହୁଏନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ସଂସାରକୁ ଜୁରି କରି, ଖିଅଗୁଡ଼ାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ଏଠାରେ ଏକୁଟିଆ ପୁଙ୍ଗବ ହୋଇ ବଞ୍ଚିବାର ଦୁଷ୍ଟ ହୁନ୍ଦର ଲଗାଇ ଥାଆନ୍ତି, ବିଚରା ସେଇମାନେ ଦୁଃଖରେ ମରନ୍ତି, ବିକଳ ହେଉ ହେଉ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାଣ ଗ୍ଲୁଡିଯାଏ, ଲାଞ୍ଛିତ ମୃତ ଶରୀରଟା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ଏଇଠି ପଡ଼ି ରହିଥାଏ ।

୧୦ । ୯ । ୯୧

ମିସଲ 'ହଁ'ଟି ପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ପାରିଲେ ସଂସାରରେ ଅନେକ "ନାହିଁ"ର ଦୁଷ୍ଟ ଦଉଡ଼ିଗୁଡ଼ାକରେ ବାନ୍ଧହୋଇ ରହିବାର ଆଉ ଆଦୌ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନଥାଏ । କେତେ "ହଁ"ର ସୋପାନକୁ ପାରି ହୋଇ ଯେ ଏହି ଅସଲ "ହଁ"ଟିର ଅନୁଭବମୟ ପରିଚୟ ମିଳେ, ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ସେକଥାକୁ ଅବଶ୍ୟ ଜାଣିଥିବେ । ଏହି ପାହାଚଗୁଡ଼ିକୁ କେବଳ ବାହାରେ ନୁହେଁ, ନିଜ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ପାରି ହେବାକୁ ପଡ଼େ, କେବଳ ନିଜ ଭିତରେ ନୁହେଁ, ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ପାରି ହେବାକୁ ପଡ଼େ । କୌଣସି ଆବସ୍ଥାର ଯାହାଠାରୁ ପାରି ହେବାର ଏହି ଯାତ୍ରାଟିକୁ ଆଦୌ କୌଣସି ଗୁଣରେ କମ୍ ବୈଚିତ୍ର୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି କହି ହେବନାହିଁ । କୌଣସି ପ୍ରେମାଭିସାର ଠାରୁ ମଧ୍ୟ ପାରିହେବାର ଅଭିସାରଟିକୁ କମ୍ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ମହିମାମୟ ବୋଲି କଦାପି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ ।

ଅନେକେ କହନ୍ତି, ବହୁତ ବହୁତ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ ପରେ କୁଆଡ଼େ ଏହି ଅସଲ "ହଁ"ଟି ପାଖକୁ ଆସିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ମୋ' ଭିତରେ ଥାଇ ପରମ ସାଙ୍ଗଟା କହୁଛି ଯେ, ବହୁତ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଏହି ଅସଲ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରିବାର ନେଇଟି ଖୋଲିଯାଏ । ଅନେକ ଅନେକ ପବିତ୍ରତାର ଗାରକୁ ପାରି ହୋଇ ପାରିଲେ ଯାବତୀୟ ପବିତ୍ରତାକୁ ଆବୋରି ଧରିଥିବା ସେହି ପରମ ପରିପୂରକଟି ପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ହୁଏ । ଯାହାଙ୍କୁ ପାଇଲେ ସବୁକିଛୁକୁ ପାଇହୁଏ, ତାହାଙ୍କୁ ମୁଁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ ଦ୍ୱାରା ପାଇବା ଲାଗି କେବେହେଲେ କୌଣସି ଦମ୍ଭ କରିନାହିଁ । ଯାହାଙ୍କୁ ପାଖରେ ଦେଖି ପାରୁଥିଲେ ଜଗତଯାକ ପାଖରେ ରହିଥାଆନ୍ତି, ଜଗତଟାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ଆସିପାରିଲେ ସିଏ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ପାରିବେ ବୋଲି ସେହି ଅନ୍ୟ ଯୁକ୍ତିଟିକୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିନାହିଁ । ତେଣୁ, ନିଜ ଭିତରଟା ଘାସଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ମହାବ୍ରହ୍ମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁକିଛୁକୁ ଧରି ରଖିଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ଏହି ସମସ୍ତେ ମୋ'ର ସାକ୍ଷୀ ପରି, ସାଙ୍ଗ ପରି ଅନୁରାଗ, ନିବେଦନ ଓ ସମର୍ପଣର ସକଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତିରେ

ସେହି ଅସଲ "ହଁ"ଟିକୁ ହିଁ ପ୍ରକୃତ ସତ୍ୟାନୁଭବ ଏବଂ ପ୍ରକୃତ ସତ୍ୟାନୁଭବର ବୋଲି କହିବା ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

୧୧ । ୯ । ୯୧

ଅସଲ "ହଁ"ଟିର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଲେ ଜୀବନରେ ଏଠା ସେଠା ମଧ୍ୟରେ ଆଉ କୌଣସି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱର ସମ୍ଭାବନା ନଥାଏ । କାରଣ ଯାହାଙ୍କୁ ମହିଭାଗ୍ରି କରି ଦେଖି ମୁଁ ଆକାଶଟିର ଅନ୍ଦାଜ କରି ପାରୁଛି, ସିଏ ଏଠି ଥାଆନ୍ତି, ସେଠି ମଧ୍ୟ ଥାଆନ୍ତି । ବାହାରେ ରହିଥାଆନ୍ତି, ମୋ' ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ରହିଥାନ୍ତି । ବାହାରେ ରହି ମୋତେ ସତତ ବାହାର କରି ନେଉଥାନ୍ତି ଏବଂ ଭିତରେ ରହି ମୋ'ର ଗୋଡ଼ଗୁଡ଼ିକୁ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ପକାଇ ଦେଉଥାନ୍ତି । ସମ୍ମୁଖରେ ଲକ୍ଷ୍ୟଟିଏ ହୋଇ, ତାରାଟିଏ ହୋଇ ସେଇଆଡ଼କୁ ଟାଣି ନେଉଥିବା ଏବଂ ଭିତରେ ସାଙ୍ଗଟିଏ ହୋଇ ବାଟ ଚଲାଇ ନେଉଥିବାର ଆଧାର ଯେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ହୋଇଯାଏ, ସେତେବେଳେ ଜୀବନରେ ସବୁକିଛି କେତେ ସହଜ ହୋଇଯାଏ । ଦୁଇଟା ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ରହିଥାଏ । ନିଜ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସତେଅବା ଦୁଇଭାଗ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଦୁଃଖ ଲାଗି ରହିଥାଏ ।

ଦର୍ଶନବତ୍ତ୍ୱମାନେ ଦ୍ୱୈତ୍ୟ ଓ ଅଦ୍ୱୈତ୍ୟର କଥା କହିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ଏକାବେଳେକେ ଅନୁଭବ କରି ପାରିଲେ ଜୀବନରେ ଯେଉଁ ସିଦ୍ଧି ମିଳିଥାଏ, ହୁଏତ ତାହାକୁ ହିଁ ଯଥାର୍ଥତମ ଅଦ୍ୱୈତସିଦ୍ଧି ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଈଶ୍ୱର ଗୋଟାଏ କି ଦୁଇଟା ଠାବ କରିବା ପୂର୍ବରୁ, ମୋ' ନିଜ ଭିତରେ କିଏ ଗୋଟାଏ ହୋଇ ରହିଛି ନା ଦୁଇଭାଗ ହୋଇ ରହି ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ସବୁକିଛିକୁ ଦୁଇଫାଳ ଓ ଦୁଇ ଭାଗ କରି ଦେଖୁଛି, ଆଗ ଥିର ହୋଇ ସେଇଟିକୁ ଠାବ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଯେଉଁମାନେ ଦ୍ୱୈତବାଦର ଅବଧାରଣା ଦ୍ୱାରା ଜୀବନକୁ ଓ ଜଗତକୁ ବୁଝିବାର ଫର୍ମୁଲା ପକାଇ ଦିଅନ୍ତି, ସେମାନେ ଖୁବ୍‌ସମ୍ଭବ ନିଜ ଭିତରେ ନିଜ ପାଖରେ "ହଁ" ଭରିନଥାନ୍ତି ଓ ତେଣୁ ଦୁଇଫାଳ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଭିତର ଓ ବାହାରକୁ ଏକାକାର ଓ "ସକଳ ନିରନ୍ତର" କରି ଦେଖି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଦୂରତାଟାଏ ଆରୋପିତ କରି ନଦେଖିଲେ ହୁଏତ ଆଦୌ କୌଣସି ଅନୁମାନ ହିଁ କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ଏଠାଟା ସେଠାଭିତରେ ନଥାଏ, ସେଠାଟା ଏଠାଭିତରେ ନଥାଏ । ବହୁ ବିରୋଧର ନକାସୀକାମରେ ସେମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିଟା ବହୁଭାଗ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ତେଣୁ, ଆଗ ଅସଲ "ହଁ"ଟିର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ତା'ପରେ ତାଙ୍କୁ ଅବିଭକ୍ତ ସାତତ୍ୟ ସହିତ ଲାଭ କରିବା, ତାହାହିଁ ସହଜ ବାଟ, ଏବଂ ସ୍ୱାଭାବିକ ବାଟ ।

୧୨।୯।୯୧

ରହସ୍ୟକୁ ଭେଦ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଜିଜ୍ଞାସା ଦ୍ୱାରା ରହସ୍ୟକୁ ଭେଦ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଅନ୍ତଃପ୍ରବେଶ ଏବଂ ଆରୋହଣ ଦ୍ୱାରା ରହସ୍ୟକୁ ଭେଦ କରିବାକୁ ହୁଏ; ଆପଣାର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ରହିଥିବା ଆବରଣଗୁଡ଼ିକୁ କାଢ଼ିଦେଇ ଏକ ପରମ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ଏବଂ ଆତ୍ମୀୟତାର ସ୍ଥାପନା ଦ୍ୱାରା ରହସ୍ୟର ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । "ଅସ୍ମିନ୍ ଆତ୍ମନ" ଏବଂ "ଅସ୍ମିନ୍ ଆକାଶର"ର ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ବ୍ୟବଧାନଟିକୁ ଦୂର କରି ରହସ୍ୟର ଭେଦ କରିବାକୁ ହୁଏ । ତଥାପି ରହସ୍ୟ ରହିଯାଏ, ତଥାପି ଉନ୍ମୋଚନ ଲାଗି ରହିଥାଏ ।

ଉଦ୍‌ଘାଟନ ସତ୍ତ୍ୱେ ରହସ୍ୟ ତଥାପି ରହିଥାଏ । ଏହାକୁ କ'ଣ ଆରୋହଣକାରୀ ପକ୍ଷରେ ଏକ ପରାଜୟ ବୋଲି କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ? ଯେଉଁ ତଥାକଥିତ ବିଜ୍ଞାନୀ ଜଗତର ସକଳ ରହସ୍ୟକୁ ଭେଦ କରି ପାରିଲା ବୋଲି ଭ୍ରମ କରେ ଏବଂ ଆଉ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବାକୁ ଆଦୌ କିଛିବାକୀ ରହିଲାନାହିଁ ବୋଲି ସପ୍ରମାଣ ଘୋଷଣା କରେ, ବିଚରା ସେଇ ହାରିଯାଏ, ସେଇ ଅଟକିଯାଏ, ସେଇ ବିଡ଼ମ୍ବିତ ହୋଇ ରହେ । ଯିଏ ସତକୁ ସତ ଆହୁରି ଅନେକ ରହସ୍ୟ ତଥାପି ରହିଲା ବୋଲି ଉପଲବ୍ଧି କରୁଥାଏ ଏବଂ ତେଣୁ ବାଟ ଚାଲିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ତା'ର ଆତ୍ମୀୟତା, ସତ୍ୟ ସହିତ ଆତ୍ମୀୟତା ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ବସ୍ତୁର ମର୍ମପ୍ରବେଶ ଲାଗି ରହିଥାଏ ଏବଂ ତଥାପି ବିସ୍ମୟ ଲାଗି ରହିଥାଏ । ଆକର୍ଷଣ ଲାଗି ରହିଥାଏ, ଏକ ପରମ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାର ଆକର୍ଷଣ ଲାଗି ରହିଥାଏ, । ଗୋଟିଏ ମଣିଷର ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତ ରହସ୍ୟକୁ ଜାଣି ହୁଏନାହିଁ : ସେଇଥିଲାଗି, ମଣିଷଟିଏ ଦେଖିଲେ ଏତେ ଆକର୍ଷକ ମନେହୁଏ । ଗୋଟିଏ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟର ରହସ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ଭେଦ କରି ହୁଏନାହିଁ । ତେଣୁ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନର ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ଏତେ ଆକର୍ଷକ ବୋଧ ହୁଏ । ନିଜର ଏହି ସାନ ଶରୀରଟି ଭିତରେ, ସାନ ହୃଦୟଟି ଭିତରେ କେତେ କେତେ ଯେ ରହସ୍ୟ ରହିଛି, ତାହାର ସମୁଦାୟ ସମ୍ବାଦ କେବେହେଲେ ମିଳେନାହିଁ । ତେଣୁ, ନିଜ ଭିତରକୁ ଭେଦିବାର ଧନ୍ଦାଟା ମଧ୍ୟ ଏପରି ଆକର୍ଷକ ମନେ ହୁଏ । ନିଜର ପାଖକୁ ଆସିବା ସମୟରେ ସତେଅବା କୌଣସି ଏକ ତୀର୍ଥର ବେଢ଼ା ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ; ମହାସାଗରର ଅନ୍ତ ମିଳେନାହିଁ, ମହିମା ସତକୁସତ ଅପରମ୍ପାର ମନେ ହୁଏ ଏବଂ, ଆପଣାକୁ ଠାବ କରୁ କରୁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଠାବ କରିବାର ବାଟ ମଧ୍ୟ ମିଳିଯାଏ ।

୧୩।୯।୯୧

ଆତୁରତା ସବୁଦିନେ ରହେନାହିଁ, ମାତ୍ର ଖୋଜା ଚାଲିଥାଏ । ସତେ-ଯେପରି ଏକ ପୁନରାବିଷ୍କାର ଲାଗି ରହିଥାଏ, ଏକ confirmation ଲାଗି

ରହିଥାଏ । ସତକୁ ସତ ସାକ୍ଷାତ ପାଇନଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆତୁରତା ରହିଥାଏ; କାଳେ ବିଳମ୍ବ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ଭିତରଟା ତରତର ହେଉଥାଏ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ କୋଉଠି ସତେଅବା ଆଗରୁ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଯିବା ନିମନ୍ତେ ଭିତରେ କିଏ ଭାରି ଆତୁର ହେଉଥାଏ । ଭିତରଟା ଖାଲି ପଡ଼ିଥାଏ କି କ'ଣ, ବାହାରଟାକୁ ଦୁହିଁ ଆଣି ଭିତରେ ପୂରାଇ ଦେବାକୁ ସର୍ବଦା ବିକଳ ଲାଗୁଥାଏ ।

ସେହି ପ୍ରଥମ ଖୋଜାର ଆତୁର ଉଦ୍‌ବେଳନ ଗୁଡ଼ିକ ମୋ'ର ମଧ୍ୟ ମନେ ଅଛି । ସେହି ଖୋଜିବାଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଁ କଦାପି ଅର୍ବାଚୀନ ବୋଲି କହି ଉଡ଼ାଇ ଦେଇ ପାରିବିନାହିଁ । ପ୍ରଥମ ଉନ୍ମେଷ ତଥା ଅନୁରାଗର ସେହି ବ୍ୟାକୁଳ ଧନଗୁଡ଼ିକ ଏବେ ମଧ୍ୟ ମୋ' ଚେତନାର ପ୍ରଥମଖୁଣ୍ଟ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ଏବଂ ମୋତେ ତଥାପି ନିତ୍ୟୋଦ୍ଦୀପ୍ତ କରି ରଖିଛନ୍ତି । କେବଳ ଆତୁରତାଟି ନାହିଁ । କୋଉଠି ବିଳମ୍ବ ହୋଇଯିବ, ମୁଁ ସେଠାରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ସିଏ ସେଠାରୁ କାଳେ ଆଉ କୁଆଡ଼େ ଚାଲି ଯାଇଥିବ, ତେଣୁ ବଞ୍ଚିତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଶୂନ୍ୟ ହସ୍ତ ହୋଇ ଫେରି ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିବ,—ଆଉ ସେପରି କୌଣସି ଭାବନା କିମ୍ବା ଆଶଙ୍କା ମୋତେ ଆଦୌ ହନ୍ତସନ୍ତ କରି ପକାଉନାହିଁ । ଏକ ଅଖଣ୍ଡ ନିର୍ଭରର ତେଣା ଭିତରକୁ ଆସିଯିବା ପରେ ମଧ୍ୟ ଖୋଜା ଚାଲିଥାଏ । ଭିତରେ ଠାବ କରିଥିବା ସମ୍ପଦକୁ ବାହାରେ ଆଉ ଥରେ ଠାବ କରିବାର ଓ ବାହାରେ ଠାବ କରିଥିବା ସମ୍ପଦକୁ ଭିତରେ ଆଉଥରେ ଠାବ କରିବାର ଅନନ୍ଦ ଲାଗି ରହିଥାଏ । ପରମ ନିର୍ଭରର ଅଧିକାର ମିଳି ସାରିବାପରେ ଆତୁରତାର ଆଉ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ଖୋଜିବା, ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ ହେବା ଲାଗି ରହିଥାଏ । ସକଳ ପ୍ରହରରେ ସବୁଦିନେ ବାର ବାର ନୂତନ କରି ପାଇବାର ଅନୁଭୂତିଲାଭ ଲାଗି ରହିଥାଏ । କେବଳ ଖୋଜିଗଲେ ଯେ ଖୋଜିବାକୁ ପଡ଼େ, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ, ପାଇବା ପରେ ମଧ୍ୟ reaffirm କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥାଏ । ତା'ପରେ କେବଳ ଆଲୋକ ହିଁ ପାଇବାର ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ରହେନାହିଁ କିମ୍ବା ଅନ୍ଧାରଗୁଡ଼ାକୁ ହରାଇ ବସିଥିବାର ପରିଣାମ ରୂପେ ଭୋଗ କରୁଥିବା ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ବୋଲି ଲାଗେ-ନାହିଁ । ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଆଲୋକର ଠାବ କରିହୁଏ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରି କିଛି ଆତ୍ମସାତ୍ କରି ଆଣିବାର ଆତୁରତା ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଖୋଜା ଚାଲିଥାଏ ।

୧୪ । ୯ । ୯୧

ଆପେ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ି ନବାହାରି ଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୃଥିବୀଟାଯାକ ସତେଅବା ସେଇ ପୁରୁଣା ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଅଳସୁଆ ଭରି ଆଣ୍ଟ ଧରି ରହିଥାଏ, ସିଏକି ସବୁ ଜାଣୁଥାଏ, ହୁଏତ ସବୁ

ବୁଝୁଥାଏ, ମାତ୍ର ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ମନ କରୁନଥାଏ । ମନ କରି ପାରୁନଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ମନ କରୁନଥାଏ । ସେଇ ଅଲସୁଆଟିକୁ ସବାଆଗ ବିଶ୍ୱାସ ଆଣିଦେବାକୁ ପଡ଼େ; ରାଗରେ ନୁହେଁ କ୍ଷୋଭରେ ନୁହେଁ, କୌଣସି ଶାସନ ଅଥବା ଆକଟର ଭାବ ନେଇ ନୁହେଁ, ଆପଣା ଭିତରେ ବାହାରୁ ଆସି ପଶିଥିବା ଓ ବାହାରି ଚାଲିଯିବାକୁ ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା କରୁନଥିବା କୌଣସି ଦୁଷ୍ଟ ଓ ମନ୍ଦକାମୀ ଉପାଦାନରୂପେ ନୁହେଁ, ଆପଣାର ଏକ ଅଂଶରୂପେ ହିଁ ତାକୁ ଠାବ କରିବାକୁ ହୁଏ । ତା'ପାଖକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ବନ୍ଧୁଭାବରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ହୁଏ । ତେବେଯାଇ ସିଏ ଧରା ଦିଏ, ଡାକିଲେ ଆସେ, ପରତେ ଯାଏ ଓ ପାଖରେ ଆସି ବସେ, ସାଙ୍ଗରେ ଯିବାକୁ ରାଜି ହୋଇଯାଏ ।

ସେଇଟି ହେଉଛି ଜୀବନରେ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ସୌଭାଗ୍ୟମୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତ । ତା'ପରେ ଦୁଆର ଖୋଲିଯାଏ ଅର୍ଥାତ୍ କୁଣ୍ଠା ଦୂର ହୁଏ, ଭୀରୁତା ଯାଏ, ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାର ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ରହେନାହିଁ । ନିଜେ ବାଟ ଚାଲିଲେ ପୃଥିବୀଟାଯାକ ସମସ୍ତେ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ପରି ଦେଖାଯାଆନ୍ତି, ଏକାବେଳେକେ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ପରି ଦେଖାଯାଆନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ସେଇ ଗୋଟିଏ ତାରାଆଡ଼କୁ, ଗୋଟିଏ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ କରି ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ପରି ଦେଖାଯାଆନ୍ତି । ଏହିପରି ଭାବରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଏକାଠି ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରି ପାରିଲେ ଏହି ପୃଥିବୀ ସତକୁ ସତ ଏକ ତୀର୍ଥ ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ । ସମସ୍ତେ ଆତ୍ମୀୟ ପରି ମନେ ହୁଅନ୍ତି । ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସ୍ୱଭାବ ସତ୍ତ୍ୱେ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ଗୋଟିଏ ସୂତାରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ପରି ଲାଗନ୍ତି । ଲାଜ ଚାଲିଯାଏ, ନିଜର କିଛିହେଲେ କାହା ପାଖରେ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ମନ ହୁଏନାହିଁ । ଏହି ସଂସାର ଏକ ସରୋବର ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ ଏବଂ ତାହାର ଭିତରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ପଦ୍ମଟିଏ ହୋଇ ଫୁଟି ଉଠିଥିବା ପରି ଲାଗେ । ଏହି ସବୁକିଛି ମହିମାମୟ ଲାଗେ, ସୌରଭଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଲାଗୁଥାଏ । ଏକାବେଳେକେ ସମସ୍ତଙ୍କର ହୋଇଯିବାକୁ ବାଟ ଦିଶିଯାଏ । ତତଃ ନ ବିଜୁଗୁପ୍ସତେ ।

୨୫ । ୯ । ୯୧

ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ଫୁଲବାଣୀ ଓ ଫୁଲବାଣୀରୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର । ସେଠି ମୋ'ର ଘର, ଆଉ ଏଠି ଏମାନେ କ'ଣ ମୋ'ର ପର ? ଆତ୍ମୀୟତାଟା ଗୋଟିଏ ଏପରି ସହଜପ୍ରସାରୀ ଓ ସ୍ୱଭାବପ୍ରସାରୀ ଶବ୍ଦ ଯେ, ତାହାକୁ ତଥାକଥିତ ପ୍ରାଚୀରଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ କଦାପି ଜାକି କରି ରଖାଯାଇ ପାରେନାହିଁ । ତଥାକଥିତ ଓଡ଼ିଶା ଭିତରେ ଥିଲାବେଳେ ମୁଁ କ'ଣ ଖାଲି ଓଡ଼ିଶାକୁ ଦେଖେ, ଓଡ଼ିଶାକୁ ଚାହେଁ ଓ ଓଡ଼ିଶା ଭିତରେ ହିଁ ରହିଥାଏ ?

ଜାତୀୟତାର ଯୁଗରେ ଏହି ଦେଶରେ ଆସି ଥିବା ଲୋକମାନେ ଭାରତବର୍ଷକୁ ସେମାନଙ୍କର ସୀମା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁ ନିଜ କବିତାରେ ଭାରତବର୍ଷକୁ ନିଜ ଅନୁରାଗର ସାକାର ସରହଦ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ପ୍ରଭୃତି ମନୀଷୀମାନେ ଭାରତବର୍ଷର ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆତ୍ମା ରହିଛି ବୋଲି କେତେ ଗୂଢ଼ ଏବଂ ଆନ୍ତରିକ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ ! ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶର କିମ୍ବା ଜାତିର ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆତ୍ମା ରହିଛି ବୋଲି କେତେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ସିଏ ତଥା ଅନ୍ୟମାନେ ଘୋଷଣା କରି ନ ଥିଲେ ! ମୁଁ ଭାବେ, ମଣିଷ ସବୁଠାରେ ଯାହାକୁ ଦେଖେ, ତାହାକୁ ହିଁ ନିଜ ଘରେ ଦେଖେ, ନିଜ ଦେଶରେ ଦେଖେ, ନିଜ ଜାତିର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିଥାଏ । ସବୁଟିର ସାନ୍ନିଧ୍ୟକୁ ଏକାବେଳେକେ ଅନୁଭବ କରି ସିଏ ଯେଉଁ ଖୁସିକୁ ଆତ୍ମସ୍ୱରେ ପରିଣତ କରିଥାଏ, ସେ ତାହାକୁ ହିଁ ଏକକ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆୟତନରେ ଦୋହରାଇ କରି ଦେଖେ ଏବଂ ଖୁସି ହୁଏ । ଆପଣାର ଆକାଶଟି ଅନୁସାରେ ହିଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଆପଣାର ତାରାଟିକୁ ଠାବ କରନ୍ତି ଏବଂ ଆପଣାର ତାରାଟି ଅନୁସାରେ ଆପଣାର ଘରକୁ ଠାବ କରନ୍ତି । ସତେଅବା ଏକ ନକ୍ଷତ୍ର ସଭାରେ ଏଇଟାକୁ ବା ସେଇଟାକୁ ଅଲଗା ଅଲଗା କରି ଦେଖୁଥାନ୍ତି ସିନା, ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କର ଅନୁଭୂତ ଅଥବା ସ୍ୱାଙ୍ଗୀକୃତ ଆକାଶଟା ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ଯାବତୀୟ ଓ ସକଳକ୍ଷେତ୍ରୀୟ ସ୍ୱାଙ୍ଗୀକରଣରେ ଦିଗ୍‌ଦର୍ଶନ ଦେଉଥାଏ । ସେଇଥିଲାଗି ଏତେଟିକିଏ ଆସି ଥିବା ଏତେଟିକିଏ ମଣିଷ ଆପଣାର ଅସଲ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେହି ଆକାଶଟାକୁ ଝୁରି ହେଉଥାଏ, ନିଜର ତଥାକଥିତ ବିଶ୍ୱଟି ମଧ୍ୟରେ ବୃହତ୍ତର ବିଶ୍ୱକୁ ଝୁରି ହେଉଥାଏ । ତାହାକୁ ଆଧାର କରି ତାକୁ ଏକାବେଳେକେ ବିନ୍ଦୁ ଓ ସିନ୍ଧୁର ଆଘ୍ରାଣ ଦେଇ ଯାଉଥିବା ସୂତାଟିକୁ ଆମେ କ'ଣ ତା'ର ଅସଲ ଆତ୍ମୀୟ ବା ପରମାତ୍ମୀୟ ବୋଲି କହିବା ?

୧୬ । ୯ । ୯୧

ଆପଣାକୁ ଶିକ୍ଷିତ, ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏବଂ ସମ୍ମତ କରିନେବାର ଏକ ସମବେତ ପ୍ରୟାସ,—ତାହାର ନାମ ଶିବିର । ଏହି ପ୍ରସ୍ତୁତି ନିରନ୍ତର ଲାଗି ରହିଥିବ । ପରସ୍ପର ସହିତ ଏହି ଆତ୍ମୀୟତା ନିରନ୍ତର ଲାଗି ରହିଥିବ । ଆମେ କେହି ଗୁମ୍ଫା ଭିତରେ ଆବଦ୍ଧ ରହି ନିକାଞ୍ଚନ ଭାବରେ ଆମ ନିଜ ଭିତରେ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଶକ୍ତିକୁ ଖୋଜିବାକୁ ଯିବୁନାହିଁ । ସେହି ଶକ୍ତିର ଉନ୍ମୀଳନରେ ଆମେ ପରସ୍ପରକୁ ପ୍ରେରଣା ଦେବୁ, ସାହାଯ୍ୟ କରିବୁ,— ତାହାର ନାମ ଶିବିର । ଯେଉଁଠି ଅନେକ ସ୍ୱାଧୀନ ମଣିଷ ପ୍ରଧାନତଃ ଅନୁରାଗ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ

ଏକତ୍ର ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ଏବଂ ପରସ୍ପରକୁ ଆହୁରି ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଯିବା ରେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି, ସେହିଠାରେ ହିଁ ସଂପୃକ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ଏକ ଯଥାର୍ଥ ଶିବିରର ଅନୁଭବ ହୋଇଥାଏ । କେହି କାହାକୁ ବାଧ କରେନାହିଁ, କେହି କାହାରିକୁ ଗିଳି ପକାଇବାର ଚକ୍ରାନ୍ତ କରେନାହିଁ, କେହି କାହାରି ଉପରେ ଲଦିହୋଇ ବସିବାର ଆକାଙ୍କ୍ଷା ରଖିନଥାଏ । ଅଥଚ, ପରସ୍ପରର ପାଖରେ ବସି ସତକୁ ସତ ଖୁସୀ ହୁଏ, ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟକୁ ଅବାଧରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରୁଥାଏ ଓ ତାହାର ମାଧ୍ୟମରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏକାଠି ବାନ୍ଧି ରଖିଥିବା ସୂତ୍ରଟିକୁ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଓ ଅନୁଭବ କରେ । ଏହିପରି ଏକ ଅବସରର ନାମ ଶିବିର ।

ଏହି ଶିବିର ସରେନାହିଁ । ଶିବିର ଭିତରେ ରହିଥିବା ସମୟରେ ସିଧା ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ । ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଯେ କ'ଣ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନର, ସମ୍ଭାବନାର ଆକର୍ଷଣରେ ବାଟ ଚାଲୁଛୁ, ତାହାର ଅନୁଭବ ଶିବିରରେ ମିଳେ । ହୁଏତ ପରସ୍ପରର ପରିପୂରକ ଭାବରେ ବାଟ ଚାଲୁଥିବାର ଅନୁଭବ ମିଳେ । ସ୍ୱଭାବତଃ ଯେତେ ବିଭିନ୍ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଯେ ତଥାପି ଏକତ୍ର ଗୋଟିଏ ଫୁଲବଗିଚାର ଆଘ୍ରାଣ ପାଇଛୁ ଓ ସେହିଠାରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବା ଲାଗି ବାଟ ଚାଲୁଛୁ, ତାହାର ଅନୁଭବ ମିଳେ । ଆମେମାନେ କ'ଣ ସତରେ ସେଠାରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ପାରିବୁ ? ଏପରି ଏକ ଜାଗାଟିଏ କ'ଣ ସତରେ କେଉଁଠି ବାଡ଼ ଦିଆହୋଇ, କାନ୍ଥ ଦିଆଯାଇ ଆମଲାଗି ଚିହ୍ନଟ ହୋଇ ରହିଛି ? ସେକଥା କେହି କହି ପାରିବନାହିଁ । ମାତ୍ର, ସେଇ ବଗିଚାଟିର ବାସନା ଯେ ଆମ ନିଜ ନିଜ ଭିତରୁ କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସୁନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ମିଳିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାଣି, ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ତାହାର ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେବାକୁ ଆଦୌ କୁଣ୍ଠିତ ହେବୁନାହିଁ ।

୨୭ । ୯ । ୯୧

ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଜୀବନଚଞ୍ଚଳ ଅରଣ୍ୟାନୀ ମଧ୍ୟରେ ବାସ କରୁଥିବା ଦରିଦ୍ର ଆଦିବାସୀର ଜୀବନରେ ତଥାପି ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଔଜ୍ଜ୍ୱଲ୍ୟ ରହିଛି । ଏକ ସ୍ୱକୀୟ ସ୍ନିଗ୍ଧତା ଓ ସ୍ୱକୀୟ ଖୁସୀ ରହିଛି । ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଆସୁଣୁ ଯାଉଣୁ ସରଳ ଓ ନିରୀହ ବୋଲି କହି ସେହି କଥାଟିକୁ କଦାପି ଉଡ଼ାଇ ଦିଆଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଆମେ ଅନ୍ୟଥା ନିଃସଙ୍ଗ ହୋଇ ରହିଥିବା ଅନେକେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ସରଳ ନିଃସଙ୍ଗ ବୋଲି କହିଥାଉ । ଏବଂ, ସେହିପରି କହି କେତେ ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରିଥାଉ, କେତେ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଲାଭ କରିଥାଉ ।

ପ୍ରଥମ ଗୃହାଣିରେ ଆଦିବାସୀ କେତେ ଉଦାସୀନ ଦିଶେ, ତୁମେ ଗୋଟାପୁଣ୍ଡା ମଣିଷ ପରି ଦିଶୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତୁମେ ସତକୁ ସତ ମଣିଷ ହୋଇଥିବ କି ନାହିଁ, ସେହି ବିଷୟରେ ସେ ଆପଣା ଭିତରୁ ହଠାତ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟ ପାଇ ପାରେ-ନାହିଁ । ଟିକିଏ ଦୂରରେ ଥାଏ, ପାଖରେ ବସିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବହୁଦୂର ହୋଇ ରହିଥାଏ । ତା'ପାଖକୁ ଏମିତି କେତେ ମଣିଷ ଆସିଛନ୍ତି, ତାକୁ ଭଣ୍ଡାଇ ଦେଇଛନ୍ତି, ବୋକା ବନାଇଛନ୍ତି,—ଯୁଗଯୁଗର ଏହିପରି ଏକ ଅଭିଜ୍ଞତା ସତେ ଅବା collective unconscious ହୋଇ ତାକୁ ଭାରି ସନ୍ଧିହାନ କରି ରଖିଥାଏ । ତା'ପାଖକୁ ସଚରାଚର ଯେଉଁମାନେ ଆସନ୍ତି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ କେଜାଣି କାହିଁକି ତାକୁ ଆଗ, ସବାଆଗ ଆଦିବାସୀ ବୋଲି ଦେଖନ୍ତି, ତା'ପରେ ଯାଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଦାରିକ୍ ଭାବରେ ତାକୁ ମଣିଷ ପରି ଦେଖନ୍ତି । ମାତ୍ର, ଯଦି ତୁମେ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ହୋଇଥିବ, ଯଦି ତୁମେ ଆଦିବାସୀ ବୋଲି ଦେଖିବା ପୂର୍ବରୁ ତାକୁ ମଣିଷ ବୋଲି ଦେଖି ପାରୁଥିବ, ତାକୁ ଦୟା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଯଦି ତୁମେ ତାକୁ ତୁମରି ପରି, ସମକକ୍ଷ କରି ଜଣେ ମଣିଷ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେଇ ପାରୁଥିବ, ତେବେ ଆଦିବାସୀ ଚଟ୍ କରି ସେକଥା ସମଝି ନେଇ ପାରିବ, ତୁମକୁ ମିତ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେଇ ପାରିବ, ତୁମ ପାଖକୁ ଲାଗି ଆସିବ, ତୁମରି ଦେହ ସହିତ ଦେହ ଲଗାଇ ବସିବ । ମୁଁ ଏକଥା ସବୁଦିନେ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇ ଆସିଛି । ଏଥର ମଧ୍ୟ ଫୁଲବାଣୀ ଜିଲ୍ଲାର କେତୋଟି ଆଦିବାସୀ ଗାଆଁରେ ଠିକ୍ ସେହିକଥା ଅନୁଭବ କରି ଆସିଲି । ଫୁଲବାଣୀ ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱର ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ଏହାକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଫରକ ବୋଲି ଏଥର ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କଲି । ଆଉ ଥରେ ଆଶ୍ୱସ୍ତ ହେଲି ।

୧୮ । ୯ । ୯୧

ନାଆଁ କମାଇବା ସକାଶେ ମୁଁ କୌଣସିଦିନ ହେଲେ ଲେଖୁ ନଥିଲି । କୌଣସି ସାହିତ୍ୟ ଅଥବା ତଥାକଥିତ ମୋ' ସାହିତ୍ୟକୁ କେଉଁ ଉଚ୍ଚ ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ନେଇ ବସାଇଦେବା ଲାଗି ମୁଁ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖୁ ନଥିଲି । ମୁଁ ସାଥୀ ଖୋଜୁଥିଲି ବୋଲି ଯାହାକିଛି ଲେଖୁଥିଲି । ଯାହା ଖୋଜୁଥିଲି, ତାହା ପାଇଲି । ଏବେ ମଧ୍ୟ ପାଉଛି । କେବଳ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନୁହେଁ, ନିଜ ଭିତରେ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ପ୍ରଧାନତଃ ସାଥୀଟିଏ କରି ପାଉଛି । ଯାବତୀୟ ଅନ୍ୟ ପଥ ଅପେକ୍ଷା ମୋ' ସାହିତ୍ୟପଥଟି ହିଁ ମୋତେ ଏହି ସାଥୀ ଖୋଜିବାରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି । ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଯେ ମୂଳତଃ ସାଥୀମାନେ ହିଁ ଅଛନ୍ତି, ମୋତେ ସେହି ମୂଳ ପ୍ରତ୍ୟୟଟିକୁ ଦେଇଯାଇଛି ।

ନିଜକୁ ନିର୍ମଳ, ନିର୍ଭୟ ଏବଂ ଅନୁରାଗପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରି ପାରିବା, ଅର୍ଥାତ୍ ଗର୍ଭୀରକୁ ଭେଦି ପାରିବା । ଏହି ଉପର ଅନ୍ତଃସ୍ତରଣଟାର ଯାବତୀୟ ବିରୋଧ ଓ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ସତ୍ତ୍ୱେ ଭିତରେ ଯେ ସାଥୀଟିଏ ବସିଛି, ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛି, ତାହାରି ଆବିଷ୍କାର କରିବା । ସେହି ସାଥୀଟି ପାଖକୁ ଯାଇପାରିଲେ ତଥାକଥିତ ଏହି ବାହାରର ପୃଥିବୀରେ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିପାରିବା କଷ୍ଟକର ହୁଏନାହିଁ । ବାହାର ପୃଥିବୀରେ କେତେ ବାଦ ଓ କେତେ ବିବାଦ, କେତେ ମତ କି କେତେ ପଥ, ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବା ଲାଗି କେତେ ନା କେତେ ଅଭିନୟ, ଆପଣାର ଅମଳ ପରିଚୟ ଏବଂ ଅସଲ ବେଦନାଗୁଡ଼ିକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାର ଅଭିପ୍ରାୟରେ ନିଜକୁ ରାଜା ଓ ମନ୍ତ୍ରୀ ଭଳି ଦେଖାଇ ହେବାର କେତେ ନା କେତେ ଯନ୍ତ୍ରଣାଦାୟକ ପ୍ରୟାସ । ମ ଣ, ଏହି ସବୁକିଛିର ଆବରଣ ତଳୁ ସାଥୀଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିନେଇ ପାରିଲେ ଏଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ ହୋଇ-ଯାଏ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ସହଜରେ ସମାଧାନ ହୋଇଯାଏ । ଆପଣାକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରି ପାରିବା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଏହି ସମାଧାନର ସୂତ୍ରଖିଗୁଡ଼ିକ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇ ଆସନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟ,—ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିଜର ଦୋସର ବୋଲି ଆବିଷ୍କାର କରିବା ନିମନ୍ତେ ଏକ ଅଦ୍‌ଭୁତ ଶକ୍ତିର ପଥ । ତେଣୁ, ଯେଉଁମାନେ ନିଜର ସାହିତ୍ୟ-କାରିତାକୁ ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାର ଏକ ମାଧ୍ୟମ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥାନ୍ତି, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଦୌ ବୁଝି ପାରେନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଥିବା ବେଳେ ମୁଁ ଭାରି ବିଡମ୍ବନାରେ ପଡ଼ିଥାଏ ।

୧୯ । ୯ । ୯୧

ମନ ଧରା ଦିଏ ନାହିଁ; ମନ ବାଆଁରେଇ ହୁଏ, ମନ ସମସ୍ତ ଗଢ଼େଇ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଏ । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ମନ ଉପରେ କ୍ରୋଧ କରେ-ନାହିଁ । ମୁଁ ତାକୁ ତା' ଚଗଲାମିରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇଥାଏ, ଏବଂ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥାଏ । ଏକାନ୍ତ ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥାଏ । ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥାଏ ଯେ, ଏହି ମନ ପୁନର୍ବାର ବାହୁଡ଼ି ଆସିବ, ଆପେ ଆପେ ଧରାଦେବ ଓ ସତେଅବା ଯନ୍ତ୍ର ପରି କାମ କରିବ ।

ଏ ମନ ଯାହାର ଯନ୍ତ୍ର, ସିଏ ମଧ୍ୟ ମନର ଏହି ଚଗଲାମିଟିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣିଛି । ଚଗଲାମି ସକାଶେ ଶାସନ କରିବା କିମ୍ବା ଦଣ୍ଡ ଦେବା ଆଦୌ ସେହି ଅନ୍ତରସ୍ଥ ସତ୍ତାଟିର ଆଚାର ନୁହେଁ । ଅନ୍ତରରେ ବସିଥିବା ସୁହୃଦ୍ କେବେହେଲେ ଦଣ୍ଡ ଦିଏନାହିଁ । ଯୋଉ ମନ ତାହାର ଯନ୍ତ୍ର ହୋଇ ରହିବ ବୋଲି ନିଷ୍ପତ୍ତି କରି ନେଇଥାଏ, ସିଏ ସେହି କଥାଟିକୁ ଖୁବ୍ ଭଲ କରି

ଜାଣିଥାଏ । ତେଣୁ, ବେଳେ ବେଳେ **prodigal son** ପରି ବ୍ୟବହାର କରେ, ପଳାଇଯାଏ, ପୁଣି ଫେରିଆସେ । ବେଳେ ବେଳେ ଭାରି ଚଗଲା ହୁଏ, ମାତ୍ର କଦାପି ସୂତା ଛିଣ୍ଡାଇ ପଳାଇ ଯାଏନାହିଁ । ଖିଅଟି, ଦଉଡ଼ିଟି ସବୁବେଳେ ଲାଗିଥାଏ । ସତେଅବା ଏକ ଗୁଡ଼ିଆମଣା ହୋଇଥିବା ପରି ଭିତରୁ ଏକାବେଳକେ ଲମ୍ବା ଦଉଡ଼ି ଛାଡ଼ି ଦିଆଯାଏ ଓ ମନକୁ ମନ କୁଆଡ଼େ ତେଇଁ ବୁଲିବାର ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିଆଯାଏ । ଏସବୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ହୁଏ । ତେଣୁ, ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅମାନ୍ୟ କରି, ପଘା ଛିଡ଼ାଇ ପଳାଇ ଯିବାର କୌଣସି ଆଶଙ୍କା ନଥାଏ । ସିଏ ଯେ ପୁନର୍ବାର ସମୟ ଜାଣି ଫେରିଆସିବ ଓ ଧରା ଦେବ, ମନ ସେକଥା ଖୁବ୍ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଜାଣିଥାଏ । ଯେତେବେଳେ ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଜାଣିଛନ୍ତି, ଗୋଟାଏ ପକ୍ଷ ହୁଏତ ଆଉଗୋଟାଏ ପକ୍ଷର ଯେତେବେଳେ ଏକ ନିତ୍ୟଖିଅ ଲାଗି ରହିଛି, ସେତେବେଳେ ବିଶ୍ୱାସରେ ହିଁ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲିଛି । ବିଶ୍ୱାସରୁ ହିଁ ମଝିରେ ମଝିରେ ଧରା ନଦେବାର ଏହି ଗେହ୍ଲାପଣ ବାହାରୁଛି । କ୍ଷୋଭର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ପ୍ରକୃତ ବଳ ଦୁର୍ବଳତାକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝିପାରେ, ସାମୟିକ ଧରା ନଦେବାକୁ ସତେଅବା ଅତି ଆପଣାର କାହାରି ଏକ ସାମୟିକ ଅଳିଅଳପଣ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରେ । ନୀତିବାଣୀ ଏସବୁର ପତ୍ତା ପାଏନାହିଁ । ତା'ର ଶାସନ ଏହି ଅନ୍ୟ ଶାସନଟିକୁ ମୋଟେ ବୁଝି ପାରେନାହିଁ ।

୨୦ । ୯ । ୯୧

ଯନ୍ତ୍ରୀ ଯନ୍ତ୍ରଟିକୁ ଖୁବ୍ ଭଲ କରି ଜାଣେ । କାରଣ, ସେଇ ଯନ୍ତ୍ରଟି ଭିତରେ ଜନନୀର ବାସନା ରୂପେ ରହି ଯନ୍ତ୍ରଟିକୁ ତିଆରି କରି ଆଣିଥାଏ । ଯନ୍ତ୍ର ସେହି ବିଷୟରେ ହୁଏତ ଆଦୌ କିଛିହେଲେ ଜାଣିନଥାଏ, ତଥାପି ତିଆରି ହେଉଥାଏ । ଆଭାସ ପାଉଥାଏ, ପାହାଚ ପରେ ପାହାଚ ଅତିକ୍ରମ କରି ସତେ-ଯେପରି କେଉଁ ଅନ୍ତରତମର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଏବଂ, ଏହି-ପରି ଯାଉ ଯାଉ ଯନ୍ତ୍ରୀର ପରିଚୟ ମିଳେ; ଦର୍ଶନ ମିଳେ, ସ୍ପର୍ଶ ମିଳିଯାଏ । ଯନ୍ତ୍ର ଧନ୍ୟ ହୁଏ; ତାକୁ ତା'ର ବାଟ ଦିଶିଯାଏ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଚେତନ ଭାବରେ ତାକୁ ତା'ର ବାଟ ଦିଶିଯାଏ ।

ତା'ପରେ ସବୁକିଛି ଆପଣାର ଲାଗେ । ଥରେ ମିଳିଗଲେ ସିଏ ଯେ କଦାପି ଛାଡ଼ି ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ, ସେହି ବିଶ୍ୱାସଟି ଦୃଢ଼ ହୋଇଯାଏ । ଆତୁରତା ଛାଡ଼ି ପଳାଏ, ନିଡ଼ଟି ଭିତରେ ସୁନିଶ୍ଚିତ ସ୍ଥାନ ପାଇଥିବାର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଧ ଆସିଯିବା ପରେ ଆତୁରତା ଲାଗି ଆଉ କାହିଁକି ବା କୌଣସି ଅବକାଶ ରହିବ ? ତା'ପରେ ଯାହାକିଛି ହୁଏ ବା ଘଟେ, ତାକୁ କେବଳ ଲୀଳା ବୋଲି କୁହାଯାଇ

ପାରବ । ଲୀଳାର ସେହି ଅନ୍ୟ ଶୃଙ୍ଖଳାଟି ଆସିଗଲେ ପୁରୁଣା ସ୍ୱଭାବ ଓ ପୁରୁଣା ଶୃଙ୍ଖଳା ଭାଙ୍ଗିଯାଏ । ମଝିରେ ମଝିରେ ଖେଳିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ, ବନ୍ଧୁ ସହିତ ଖେଳିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ସତେଅବା ବନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟ କ'ଣ ପାଇଁ ନିଜେ ଖେଳର ଭିଆଣ କରିବସେ । ବେଳେବେଳେ ଗ୍ରନ୍ଥି ଖୋଲିଯିବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଉଥାଏ, ମାତ୍ର ପୁନର୍ବାର ଧରା ଦିଏ । ଯନ୍ତ୍ରଟା ମଧ୍ୟ ବେଳେବେଳେ ଝିଅ ଛଡ଼ାଇ ଦେଇ ଖେଳିବାକୁ ଭଲ ପାଏ, ଘଣ୍ଟାକଲାଗି ଅମଙ୍ଗ ହୁଏ, ଟେଣ୍ଟି ଶୋଇବାକୁ ଭଲ ପାଏ । ସେଇ ଆସି ଦୁଆର ଖଡ଼ଖଡ଼ କରିବେ ବୋଲି ହୁଏତ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଏ । ବିଶ୍ୱାସ ପ୍ରଗାଢ଼ ହେଲେ, ଲୋଡ଼ିବା ବସ୍ତୁଟିକୁ ସତତ ନିଜ ଭିତରେ ଧରି ରଖିଥିବାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରତ୍ୟୟ ହୋଇଗଲେ ଯାଇ ଏହି ଖେଳଟି ସମ୍ଭବ ହୁଏ । କେହି ଚୋର ହୁଅନ୍ତିନାହିଁ କି କେହି ପୋଲିସ୍ ମଧ୍ୟ ହୁଅନ୍ତିନାହିଁ । ତଥାପି ଚୋରପୋଲିସ୍ ଖେଳ ଲାଗି ରହିଥାଏ । ପୁଣି ଦୁହେଁଯାକ ଖେଳ ଭାଙ୍ଗି ପରସ୍ପରକୁ ଭେଟନ୍ତି । ଯନ୍ତ୍ରକୁ ଗୋଟାଏ ପାହାଚ ଉଠାଇ ନେବାକୁ ବେଳେ-ବେଳେ ଜାଣିଶୁଣି ଏହି ଖେଳର ଭିଆଣ କରିବାକୁ ମନ କରିଥାଏ କି ?

୬୧ । ୯ । ୯୧

ଶ୍ରୀମା ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦଙ୍କ ବିଷୟରେ କିଛି ଲେଖିବାକୁ ହେଲେ ଶ୍ରୀମା ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦଙ୍କ ଭିତରେ ମଜ୍ଜି ଯିବାକୁ ହୁଏ । ତା'ପରେ ଲେଖୁଥିବା ଲୋକଟି ମୋଟେ ଆଗରେ ରହେନାହିଁ, ଶ୍ରୀମା ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ହିଁ ଆଗରେ ରହନ୍ତି । ଲେଖୁଥିବା ଲୋକଟି ପଛରେ ଥାଏ । ଶ୍ରୀମା ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ଆଗରେ ଥାଇ ଯାହା କହୁଥାନ୍ତି ବା ଯାହାକିଛି ଅନୁଭବ କରାଉଥାନ୍ତି, ଲେଖକ ତାହାକୁ ହିଁ ଲେଖି ରଖୁଥାନ୍ତି, ଧନ୍ୟ ହେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି ।

ଏହାଦ୍ୱାରା ଲେଖକର ବଳ ବଢ଼େ, ଲେଖନୀର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ବଢ଼େ । ଲେଖକ ଏକୁଟିଆଟି ତା' ଲେଖିବା ବିଷୟଟିକୁ ସତେ ଅବା କେତେକ କଞ୍ଚାମାଲ ଭଳି ଗ୍ରହଣ କରି କିଛି ଲେଖୁଥିଲେ ସିଏ କେବଳ ଗୁଣେ ବଳ ପାଉଥାନ୍ତା, କେବଳ ଗୁଣେ ବାଟ ଚାଲି ପାରୁଥାନ୍ତା, କେବଳ ଗୁଣେ ଭିତରକୁ ଭେଦ କରି ପାରୁଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର, ଶ୍ରୀମା ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦଙ୍କର ସଙ୍ଗ ପାଇପାରିଲେ ଓ ଶ୍ରୀମା ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ଆଗରେ ରହି ବାଟ ଦେଖାଇ ପାରୁଥିଲେ ଲେଖକର ବଳ ଦଶଗୁଣ ହୁଏ, ବିଶ୍ୱାସ ବି ଅଧିକ ସୁନିର୍ଭର ହୁଏ; ବାଟ ଚାଲିବାର ଅଥବା ଗଭୀରକୁ ଭେଦ କରିବାର ସାହସ ମଧ୍ୟ ଦଶଗୁଣ ହୋଇଯାଏ । ଏପରି ଏକ ଲେଖକକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଭାଗ୍ୟବାନ୍, ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ବୋଲି କୁହାଯିବ । ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ କଟାଇଥିବା ମୋ'ର ସେହି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦିନଗୁଡ଼ିକ ଠାରୁ, ସେଦିନ ଠାରୁ ମୁଁ

ସନ୍ଥମାନଙ୍କର ରଚନାରେ ମଜ୍ଜିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲିଣି, ସେହି ଦିନଠାରୁ ଯାବତ୍ଶାସ୍ତ୍ର ଲେଖିବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୁଁ ଏହିପରି ମଜ୍ଜି ଯିବାର ଓ ମୂଳ ପ୍ରେରଣାଟିକୁ ଆଗରେ ରଖି ବାଟ ଚାଲିବାର କଳାଟିକୁ ଆୟତ୍ତ କରି ନେଇଛି । ଭାବୁଛି, ନିଜେ ସନ୍ଥ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ହୁଏତ ମୋ'ର ଏତେ ଭାଗ୍ୟ ହୋଇନଥାନ୍ତା । ଆପେ ସନ୍ଥଟିଏ ହୋଇ ଚେଲା ଓ ଗୃମୁଣ୍ଡା ଧରି ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ନାମକ ଏକ ଡାବଲ ଭିତରେ ପଶି ପୃଥିବୀକୁ ସେହି ଡାବଲର ସୀମାଭିତରେ ହିଁ ଦେଖିବାର ଅପକୀର୍ତ୍ତି ମୋତେ ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । ପ୍ରେରଣା ମୂଳ ହେଲେ ଯେ ମଠଟିଏ ବା ଗାଦୀଟିଏ ଅବଶ୍ୟ ଆଦରି ନେବାକୁ ହୁଏ, ସେକଥା ମୋଟେ ସତ ନୁହେଁ । କାହାକୁ ତା' ମଠରେ ଯାଇ ପୂଜା କରିବା ଅପେକ୍ଷା ତାକୁ ନିଜ ବାଟରେ ସାଥୀ କରି ପାଇବା ହେଉଛି ନିଶ୍ଚୟ ଅନେକ ଅଧିକ ଭାଗ୍ୟର କଥା ।

୨୨ । ୯ । ୯୨

ଭିତରେ ଥାଇ ଯିଏ ବେଳେ ବେଳେ କେତେ କୁଣ୍ଠାର ସହିତ ପଛକୁ ଟାଣି ରଖୁଛି ଓ ପୁଣି ବେଳେ ବେଳେ ହୁଏତ ଆଉ ଯିଏ ମୋତେ ସତେଅବା କେଡ଼େ ସ୍ୱାଭାବିକ ଏବଂ ସରସ ଭାବରେ ଦଉଡ଼ାଇ ନେଉଛି, ଏମାନେ ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ ଦୁଇଜଣ ହୋଇଥାଆନ୍ତି, ତେବେ ସେମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଏକାନ୍ତ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ କହିବି ଯେ, ମୋ' ଜୀବନରେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆଦୌ କୌଣସି ବିରୋଧ ନାହିଁ । ବିରୋଧ ନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ବଞ୍ଚିଯାଇଛି । ନହେଲେ ନାନା ନିତ୍ୟ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱରେ ମୁଁ ଗୋଟାପୁଞ୍ଜା ଦୁଇଭାଗ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ପକ୍ଷ ଆଉଗୋଟାକ ପଛରେ ବାଡ଼ି ଧରି ଗୋଡ଼ାଇ ଥାଆନ୍ତା ଏବଂ ସେହି ଆଉ-ଗୋଟାକ ଆଉଟି ପାଖରୁ ବହୁ ଛଦ୍ମରେ ଲୁଚି ଲୁଚି ବୁଲୁଥାନ୍ତା । ନିଜ ଭିତରର ଏହି ବ୍ୟାଧିରେ ମୁଁ ସତତ ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ଓ ଆପଣାର ସେହି ବ୍ୟାଧି ତଥା ପୀଡ଼ାଗୁଡ଼ିକୁ ଲୁଚାଇ ରଖି ବାହାରକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ଧୋବ ଦେଖାଯିବି ବୋଲି ମୁଁ କେତେ କେତେ ଖଳ ନୈତିକତାର ଆଶ୍ରୟ ବି ଗ୍ରହଣ କରୁଥାଆନ୍ତି ।

ମୋ'ର ଭିତରେ ଥିବା ସନ୍ତାନଟି ତା' ଜନନୀକୁ ଭଲ କରି ଚିହ୍ନିଛି । ମୋ' ଭିତରର ଜନନୀ ମଧ୍ୟ ସନ୍ତାନଟିର ଯାବତ ଅଳିଅଳକୁ ଜାଣିଛି । ମୋ' ଭିତରର ସନ୍ତାନ ହିଁ ତା' ଜନନୀକୁ ଜନ୍ମ ଦେଇଛି ଅଥବା ମୋ' ଭିତରର ଜନନୀ ଏହି ଅଳିଅଳ ସନ୍ତାନଟିକୁ ଜନ୍ମ ଦେଇଛି, ସେକଥାଟିକୁ ମୁଁ ଯେତେ ଅଧିକ ଗବେଷଣା କଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଥିର କରି କହି ପାରିବିନାହିଁ । ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର-ଗୁଡ଼ିକ ସମେତ ଏହି ପୃଥିବୀର କୌଣସି ଶାସ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ମୋତେ ସେହି ଗବେଷଣାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରିବନାହିଁ । ପୃଥିବୀର କୋଉଁ ଜନନୀ ତା' ସନ୍ତାନର ସାମର୍ଥ୍ୟକୁ

ଭୁଷାଗୁଡ଼ାକୁ ନଜାଣେ ? ପୃଥିବୀରେ କୋଉ ସନ୍ତାନ ତା'ର ଯାବତୀୟ ଖୁଣ୍ଟ ଓ ଖ୍ମାଣ ସତ୍ତ୍ୱେ ତା'ର୍ ଜନନୀର ସ୍ନେହ ଅର୍ଥାତ୍ ଆର୍ଦ୍ରତା ବିଷୟରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତ୍ୟୟ ରଖିନଥାଏ ? ମୁଁ ଭାବେ, ସେଇଥି ସକାଶେ ହିଁ ପୃଥିବୀ ସତତ ଚାଲିଥାଏ, ମୋ' ଭିତରେ ଚାଲିଥାଏ, ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଥାଏ । ଏବଂ, ଯେଉଁମାନେ ଗୋଟାଏ ପଟକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖି ଅପର ପଟଟାକୁ ଦେଖାଇ ହେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ବହୁ ପ୍ରକୃତ ଗୌରବରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

୨୩ । ୯ । ୯୧

ପଶୁମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନଗତ ଧରାବନ୍ଧା ପ୍ରୟୋଜନ ଦ୍ୱାରା ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ଦେବତାମାନେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ମହିତ ଛନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଥିବା ମହିମାରେ ହିଁ ପରିତୃପ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଏକମାତ୍ର ମନୁଷ୍ୟ ହିଁ ବାଟ ଚାଲିଥାଏ, ପାହାଚ ପରେ ପାହାଚ ଉଠିବାର ଆଶୀର୍ବାଦ ଅଥବା ଅଭିଶାପ ଲାଭ କରିଥାଏ, ଏକାନ୍ତ ଭାବରେ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥାଏ । କାଲି ପାଠଚକ୍ରରେ ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କର The Life Divine ଗ୍ରନ୍ଥରୁ ଆମର ଏହି କଥାଟି ପଢ଼ିଥିଲୁ । ଭିତରେ ସନ୍ତୋଷ ନାମରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥିବା ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ଖୋଲି ଖୋଲି ଯାଉଥିଲା ।

ପଶୁ ଜନ୍ମ ହେବାକୁ ଆସିନଥାଏ । ପଶୁ ପଶୁଷ୍ଟି ଭିତରେ ରହିଥାଏ । ନିଜର ସମସ୍ତ କାଳକୁ ଲଗାଇ ସେ ଅଧିକାଂଶତଃ ତା' species— ଧର୍ମର ପୁନରାବୃତ୍ତି କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଦେବତାମାନେ ମାଦଳ ହୋଇ ବସିଥାଆନ୍ତି । ମାଦଳ ହୋଇ ବସିବାକୁ ହିଁ ଅନେକ ସମୟରେ ମହିମା ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ମଣିଷ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଉପାଦାନଟି ନାନା କାରଣରୁ ମାଦଳ ହୋଇ ବସିବାକୁ ହିଁ ସୁଖ ମଣୁଥାଏ, ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଟି ହିଁ ଆପଣା ଆକାରର ଅନୁରୂପ କରି ଦେବତାମାନଙ୍କର ଭିଆଣ କରିଥାଏ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ପୂଜା କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସେଇଥିରେ ହିଁ ନିଜ ପ୍ରୀତିଭଣ୍ଡାରର ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ପୁଞ୍ଜିକୁ ସାରିଦେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ମାତ୍ର, ନିଜ ଭିତରେ ଅସଲ ଜନନୀ ଅର୍ଥାତ୍ ଉନ୍ମେଷକାରିଣୀ ଶକ୍ତିର ସନ୍ଧାନ ପାଇଲେ ମଣିଷ ଅସନ୍ତୋଷର ମହାପ୍ରେରଣା ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ପରମଭାଗ୍ୟ ଲାଭ କରେ । ସିଏ ଆପଣା ଭିତରେ ନିରନ୍ତର ପାହାଚ ଉଠିବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ତଥାପି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ସନ୍ତୋଷଲାଭର ଯାବତୀୟ ପ୍ରଲୋଭନକୁ ଡେଇଁ ଡେଇଁ ଚାଲି ଯାଉଥାଏ । ଗୁରୁ ପରେ ଗୁରୁ ଡେଇଁ ଚାଲି ଯାଉଥାଏ, ଖୋଳ ପରେ ଖୋଳ ଅତିକ୍ରମ କରି ଯାଉଥାଏ । ନିଜ ଭିତରର

ପରମଗୁରୁ ତାଙ୍କୁ ପର୍ବତ ପରେ ପର୍ବତର ଅତିକ୍ରମଣ କରାଇବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଦେବତାମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ତ୍ରାସ ପାଇ ତା' ପଥରୁ ହଟି ଯାଆନ୍ତି । ଅଥବା, ସିଏ ନିଜକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଅନୁରାଗୀ ଓ ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରି ରଖି ପାରିଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ପାହାଚ ପରେ ପାହାଚ ଉଠିଯିବାରେ ପ୍ରେରଣା ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତି ।

୨୪ । ୯ । ୯୧

କାର୍ଲ୍ ମାର୍କ୍ସ୍ ଏକଦା vulgar communism ର କଥା କହିଥିଲେ ଓ ଅସଲ କମ୍ୟୁନିଜମ୍ ସହିତ ତାହାର ଅନ୍ତରଗତ ବିଭେଦଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖାଇ ଦେଇଥିଲେ । ପ୍ରାୟ ଏକ vulgar ନେତୃତ୍ୱର କବଳରେ ପଡ଼ି ରାଜନୀତିକ ତଥା ଶାସନକାରୀ କମ୍ୟୁନିଜମ୍‌ମାନେ ଯେ କ୍ରମେ ଏକାନ୍ତ vulgar ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ, ଗତ ଅଳ୍ପ କେତେବର୍ଷ ଭିତରେ ସେକଥା ଧରା ପଡ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା ଓ ଏବେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଧରା ପଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି । ଯୋଉମାନେ ଉପର ଆଖିରେ ଦେଖି ଭିତରର ସତ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ଠୋ' ଠୋ' ଜାଣିଗଲେ ବୋଲି ଦମ୍ଭ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରୁ କମ୍ୟୁନିଜମ୍ ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ବୋଲି କେଡ଼େ ଠୋ' ଠୋ' ହୋଇ ହସିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ।

Vulgar communism ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡ଼ିବାପରେ Vulgar capitalism କ'ଣ ତାହାର ସ୍ଥାନ ପୂରଣ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବ ? ସାମ୍ପ୍ରତିକ ପୃଥିବୀର ତଥାକଥିତ democracy ଗୁଡ଼ିକ ଯେପରି ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ vulgar capitalism ସହିତ ପ୍ରାୟ ଅସହାୟ ଭାବରେ ଛନ୍ଦିହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ତାହା ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଭାରି vulgar କରି ରଖିଛି । ଖାଲି ଅଧିକ ଅସ୍ତ୍ର ଏବଂ ଅଧିକ ଅସ୍ତ୍ରବଳରେ ହିଁ ସେମାନେ ପୃଥିବୀରେ ନିଜର ପରାକ୍ରମକୁ ଯାହା ବଜାୟ ରଖି ପାରିଛନ୍ତି । Democracy କହିଲେ ଯେ ରାଜନୀତିକ ବଳ, ଅର୍ଥବଳ ତଥା ଅସ୍ତ୍ରବଳ ଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ କଥାକୁ ବୁଝାଏ, ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ଏକ ଅନ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧର ମୂଲ୍ୟକୁ ବୁଝାଏ, ଏବର democracy ମାନେ ଆପଣାର ପରାକ୍ରମବାଣ ଗୁଡ଼ାକୁ ମାରି ତାହାକୁ ସତେଅବା ଭୁଲୁଡ଼ାଇ ଦେବାର ଚେଷ୍ଟା କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ନିଜର ଭୋଗାଧିକ୍ୟ ଗୁଡ଼ାକୁ ଦର୍ଶାଇ ସେମାନେ democracy ଅନ୍ୟ ଯେକୌଣସି ism ଠାରୁ ଅଧିକ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିଦେବାକୁ ଭାରି ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । ଏହାକୁ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଅର୍ଥରେ ଏକ vulgarity ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ମଣିଷର ଅସଲ ଯୁଦ୍ଧ ଏହି vulgarity ସହିତ ହିଁ ହେବ । ରାଜନୀତି, ଜାତୀୟତା, ଅସ୍ତ୍ରଡ଼ମ୍ଭ ଓ କ୍ଷମତାର କାଡ଼, ଏହି ନାନାକାରୀୟ vulgarity କୁ କାଟି କାଟି ମନୁଷ୍ୟ ଶେଷକୁ ତା'

ଜୀବନର ଯାବତୀୟ vulgarityର ବିଲୋପସାଧନ ନିମନ୍ତେ ସଚେତନ ହୋଇ ବାହାରିବି । ଆଗକୁ ଯିବାଲାଗି ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ହିଁ ଆମର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସମ୍ବଳ ହୋଇ ରହିଥାଉ ।

୨୫ । ୯ । ୯୧

ଅନେକ ଦିନ ହେଲା ମୁଁ ପ୍ରାୟ କିଛି ପଢ଼ିନଥିଲି । ଆହୁରି ଅଧିକ ଠିକ୍ ଭାବରେ କହିଲେ ପଢ଼ିଲାଭଳି କିଛି ପଢ଼ି ନଥିଲି । ପ୍ରଧାନତଃ ଏଇଟା ଲେଖୁଥିଲି ଅଥବା ସେଇଟା ଲେଖୁଥିଲି । ଭିତର ଅଥବା ବାହାରର ବରାଦ ପୂରଣ କରି ଏଇଟା ବା ସେଇଟା ଲେଖୁଥିଲି । କାଲି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଘଣ୍ଟାଏ ଦେଢ଼ଘଣ୍ଟା ସମୟ ପାଇ କିଛି ପଢ଼ି ବସିଲି । ଭିତରର ଅନେକ ଖାଲି ଅଂଶ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଗଲାପରି ମନେ ହେଲେ । ଅନେକ ଶୁଖିଲା, ଝାଉଁଳା ପଡ଼ିଥିବା ଅଂଶ ପୁନର୍ବାର ସତେଜ ହୋଇ ଉଠିଲେ । କେତେ ହାଲୁକା ଲାଗିଲା, କେତେ ସହଜ ମଧ୍ୟ ଲାଗିଲା ।

ପଢ଼ିବା ଲେଖିବାର ଆଦୌ ପରିପନ୍ଥୀ ନୁହେଁ । ପଢ଼ିବା ହେଉଛି ଗ୍ରହଣ କରିବାର ପର୍ଯ୍ୟାୟ, ଲେଖିବା ହେଉଛି ଆତ୍ମଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ଆପଣାକୁ ଦେଇ ଦେଉଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରିବାର ପର୍ଯ୍ୟାୟ, ଅବଶ୍ୟ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ସତ ଯେ, ପଢ଼ୁଥିବା ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ସମୟରେ ଆପଣାକୁ ଦେଇ ଦେଉଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ନୂତନ ବିସ୍ତାର ପାଖରେ ଆପଣାକୁ ସତକୁ ସତ ଦେଇ ଦେଉଥିବା ପରି ଲାଗେ । ପଢ଼ିଲାବେଳେ ଗଣ୍ଠି ଫିଟିଯାଏ, ସଂଶୟର ଅନେକ ଦୁଆର ଖୋଲି ଖୋଲି ଯାଏ; ତେଣୁ ସବାଆଗ ଆପଣାକୁ କାହାପାଖରେ ଆଣି ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଉଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । କାହା ପାଖରେ ନିଜକୁ ଆଣି ପହଞ୍ଚାଇ ଦେବା ତାହାହିଁ ତ ନିଜକୁ ଦେଇ ପାରିବାର ଯୋଗ୍ୟତା ହାସଲ କରିବା । ଲେଖିବା ସମୟରେ ମଧ୍ୟ କେତେ କେତେ ନୂଆ କଥା କେତେ କୁଆଡ଼ୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ଆଣୁଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ଆଗରୁ କୌଣସି ସୁରାଖ ମିଳିନଥିବା ଅନେକ କଥା, ଅନେକ ପ୍ରେରଣା ଏବଂ ଅନେକ ସ୍ପର୍ଶ ସହିତ ଲେଖିଲାବେଳେ ହିଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଜାଣତ ଓ ସାବଲୀଳ ଭାବରେ ସମ୍ପର୍କ ଲାଗିଯାଏ, ସମ୍ପର୍କର ମାଧ୍ୟମରେ ସଂଗ୍ରହ କରି ଆଣିବାର ଅବକାଶ ମିଳିଯାଏ । ତେଣୁ, ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ଲେଖୁଥିବା ଲେଖାଟିକୁ ସାରିଦେବା ପରେ ମୁଁ ଏବେ ଆଉ ମୋଟେ କିଛି ଲେଖିବନାହିଁ ଓ ଖାଲି ପଢ଼ିବି ବୋଲି ମନେ ମନେ କେଡ଼େ ପୁଲକରେ ଯେଉଁ ଅଭିଳାଷ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାରେ ଲାଗିଥିଲି, ସେକଥା ମଧ୍ୟ ସତ ନୁହେଁ । ପରେ ଆପଣା ଭିତରର ଏହି ଏକବାଗିଆ ପୁଲକଗୁଡ଼ାକୁ ଚିହ୍ନି ସେଥିଲାଗି ବେଶ୍ ହସ ବି ଲାଗୁଥିଲା ।

୨୭ । ୯ । ୯୧

ଈର୍ଷା, ଦ୍ୱେଷ, ଘୃଣା,-ଅନେକ ମଣିଷ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ସତେଅବା କେବଳ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ନୈତିକ ଅବଗୁଣ ବୋଲି ବିଚାର କରିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ

ଏହିସବୁ ଅବଗୁଣକୁ ବର୍ଜନ କରିବାଲାଗି କେତେ ପ୍ରକାରର ଉପଦେଶ ମଧ୍ୟ ଶୁଣାଇ ଥାଆନ୍ତି । ନିଜେ ନାନା ପ୍ରକାରର ଘୃଣା ଓ ଦ୍ୱେଷର କବଳରେ ପଡ଼ି ପୀଡ଼ିତ ହେଉଥିବା ବୟସ୍କମାନେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଇସ୍କୁଲରେ ତଥା ପରିବାର-ମାନଙ୍କରେ କେତେ କେତେ ପକ୍ଷୀକାହାଣୀ, ପଶୁକାହାଣୀ ଓ ଅସୁର-କାହାଣୀର ଉଲୁଗୁଣା ଦେଇ ଅବଗୁଣ ଗୁଡ଼ିକୁ ଛାଡ଼ିବା ବିଷୟରେ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥାନ୍ତି । ଏହିପରି କାହାଣୀମାନ ଶୁଣିଲେ ଯେ ପିଲାମାନଙ୍କର ମନ ଆପେ ଆପେ ଅବଗୁଣ-ଗୁଡ଼ିକୁ ଛାଡ଼ି ଆସିବାଲାଗି ଆଗ୍ରହ କରିବ, ସେମାନେ ଏହିଭଳି ଏକ ଭ୍ରମବିଶ୍ୱାସର କବଳରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥାଆନ୍ତି ।

ଈର୍ଷା, ଦ୍ୱେଷ ଓ ଘୃଣା,—ଏଗୁଡ଼ିକ ବାହାରୁ ଆସି ଭିତରେ ପଶିଥିବା ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅବଗୁଣ ନୁହନ୍ତି ଯେ, ଆମେ ଉପଦେଶ କାହାଣୀର ଝାଡ଼ୁ ଦେଇ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଝରକ ଝାଡ଼ୁଆ କରି ବାହାରକୁ ଫିଙ୍ଗିଦେଇ ପାରିବା । ଭିତରେ କୋଉଠି ଯେ କ'ଣ ଗଭୀର କ୍ଷତଟିଏ ଅଛି, ବାହାରେ ଆପଣାକୁ ପ୍ରକଟ କରାଇ ସେମାନେ ମୂଳତଃ ସେହି ସୂଚନା ହିଁ ଦେଇଥାନ୍ତି । କୌଣସି deprivation ଜନିତ କ୍ଷତ, କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅହଙ୍କାରିତା—ଜନିତ କ୍ଷତ, ଏହିପରି କେତେ କ'ଣ । ସେହି କ୍ଷତଗୁଡ଼ିକୁ ଦୂର କରିବାଲାଗି ବାହାରେ କୌଣସି ଔଷଧ ମିଳେନାହିଁ । ଭିତରେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ବସିଥିବା କୌଣସି ଅବିଶ୍ୱାସକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ମୃତ୍ୟୁବିଶ୍ୱାସକୁ ଜୀବନବିଶ୍ୱାସରେ ପରିଣତ କରିଦେଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଭିତରର କ୍ଷତ ପୂରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ, ଥୁଣ୍ଟା ଗଛମାନଙ୍କର ଡାଳରେ ପୁଣି ଫୁଲ ଧରି ଆସୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ, ଏବଂ ମଣିଷମାନେ ଭଲ ଲାଗନ୍ତି । ଆପଣା ଆଡୁ ସେମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ମନ ହୁଏ, ସେମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଧୁ ଭଳି ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ତା'ପରେ ଈର୍ଷା, ଦ୍ୱେଷ, ଘୃଣାର କୌଣସି ଅବକାଶ ରହେନାହିଁ । ଗୁଡ଼ାଏ ଅନାବଶ୍ୟକ myth ର କବଳରୁ ରକ୍ଷା ମିଳେ, ଦଉଡ଼ି-ଗୁଡ଼ାକ ଫିଟି ଫିଟି ଯାଆନ୍ତି ।

୨୭ । ୯ । ୯୧

ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ କାମ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ବୋଝ ପରି ରହିଥାଏ । କାମଟିକୁ କରୁଥିବା ସମୟରେ ମୁଣ୍ଡଉପରେ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ବୋଝକୁ ମୁଣ୍ଡାଇ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଯାଉଥିବା ପରି ଲାଗୁଥାଏ ଏବଂ ଅସଲ ମୁଣ୍ଡରେ ପହଞ୍ଚି-ଯାଇ ପାରିଲେ ଅର୍ଥାତ୍ କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ସମ୍ପାଦିତ କରିଦେଇ ପାରିଲେ ନିଜକୁ ଏଡ଼େ ହାଲୁକା ମନେହୁଏ ଓ ଭିତରୁ କିଏ ଏଡ଼େ ଖୁସୀ ହୋଇଯାଏ ଯେ, ଏକାବେଳେକେ ଦଉଡ଼ିଯାଇ ସମସ୍ତଙ୍କର ପାଦ ଛୁଇଁ ପ୍ରଣାମ କରି ଆସିବାକୁ ମନ ହୁଏ, ସବୁ ପ୍ରିୟଜନଙ୍କୁ ଚୁମ୍ବନ ଦେଇ ଆସିବାକୁ ମନ ହୁଏ, ଫୁଲ ଫୁଟିଥିବା ସବୁ ଗଛକୁ ଆନନ୍ଦରେ ଯାଇ କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଇବାକୁ ମନ ହୁଏ ।

ମୁଣ୍ଡଉପରେ କାମଟିଏ ରହିଥିବା ବେଳେ ଯାହା ଯାହା ମନ କରିବାକୁ ଆଉ କୌଣସି ସ୍ୱାଧୀନତା ନଥାଏ । ପ୍ରସନ୍ନ ମନର ଆଖି ଆଗରେ ସେହି କାମଟି ବ୍ୟତୀତ ସତେଅବା ଆଉ କିଛିହେଲେ ଦେଖା ଯାଉନଥାଏ । ବିଶେଷତଃ, ସେଉଁ କାମଟିରେ ମୁଁ ହାତ ଦେଇଛି, ଯଦି ତାହାକୁ ସମ୍ପନ୍ନ କରିବା ପଛରେ ଭିତରେ କୌଣସି ଅହଂ ବା ସ୍ୱାର୍ଥ ଜଡିତ ନଥାଏ, ସେତେବେଳେ ସତକୁ ସତ ଏତେଟିକିଏ ହଲଚଲ ହେବାକୁ ମଧ୍ୟ ଇଚ୍ଛା ହୁଏନାହିଁ । ସିଏ ମଧ୍ୟ ଏକ ଅପୂର୍ବ ସମର୍ପଣର ଅନୁଭୂତ, ଏକ ଅପୂର୍ବ ସ୍ୱାଧୀନତାର ଅନୁଭୂତ । ଏହା ମୋ'ର କାମ ନୁହେଁ, ଏହା ତାଙ୍କର କାମ,—ଏହା ହେଉଛି ମୋ' ଭିତରେ ରହିଥିବା ସବୁ-କିଛିର ମାଧ୍ୟମରେ ତାଙ୍କୁ ହିଁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିବାର ଏକ ଅପୂର୍ବ ଅନୁଭୂତ,—ଏହିଭଳି ଅନୁଭବ ହେଉଥାଏ । ବୋଧହୁଏ ସେଇଥିଲାଗି ହିଁ କାମଟି ଶେଷ ହେବା ପରେ ତାଙ୍କର ପାଦକୁ ଛୁଇଁ ଆସିବାପରି ମନେ ହୁଏ । ଏହି ବିହ୍ୱଳତା ଜୀବନରେ ଅନେକ ବାର ହୋଇଛି । ନିଜର ବହୁ ଗଣ୍ଠିକୁ ଫିଟାଇ ଦେବାର ଏହି ବିହ୍ୱଳତା ମୋତେ ଅନେକ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି । ପାହାଚ ପରେ ପାହାଚ ଉଠିଯାଇ ମୁଁ ଯେ ଯଥାର୍ଥ ଥାନଟି ଆଡ଼କୁ ଯାଉଛି, ସେତେବେଳେ ସେହି ପ୍ରତ୍ୟୟଟି ହିଁ ଜୀବନର ସ୍ୱାଭାବିକ ପ୍ରତ୍ୟୟ ବୋଲି ଅନୁଭୂତ ହୋଇଛି । ନିଜ ପାଖରେ ଦଣ୍ଡବତ କରି ଆସିବାକୁ ମନ ହୋଇଛି, ସିଏ ତାଙ୍କୁ ଧରି ରଖି ପାରୁଛି, ତାଙ୍କୁ ସମ୍ଭାଇ ପାରୁଛି, ସିଏ କ'ଣ କମ୍ ବଡ଼ କଥା ?

୨୮ । ୯ । ୯୧

ଯେଉଁମାନେ ନଡ଼ିଆପତ୍ରର ପେଁଏଁ କାଲି ବଜାଇ ପ୍ରକୃତିର ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ବାହାରିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ମଣିଷର ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ବାହାରି ପାରୁନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ? ପ୍ରକୃତିର ବନ୍ଧୁମାନେ ଏବେ ସଂଗଠନମାନ କଲେଣି, ଫଟୋ ଉଠାଇ ଖବର କାଗଜ ମାନଙ୍କୁ ଦେଲେଣି । ମାତ୍ର ଆଗ ମନୁଷ୍ୟର ମିତ୍ର ନହୋଇ ପାରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ ପ୍ରକୃତିର ବନ୍ଧୁ ହୋଇପାରିବେ ବୋଲି କିପରି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛନ୍ତି ?

ପୃଥିବୀରେ ଆଗୁଆ ପଛୁଆ ସମସ୍ତ ଦେଶରେ ପରିବେଶର ସୁରକ୍ଷା ନେଇ ଉପରୁ ଯେଉଁ ଆତଙ୍କ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଉଛି ଏବଂ ଯେଉଁ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ମହୋତ୍ସବର ରୂପ ଦିଆଯାଉଛି, ତାହା ପଛରେ ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ରହିଥିବା ପରି ମନେହେଉଛି । ଆଗ ମଣିଷକୁ, ସବୁ ମଣିଷକୁ ନିଜ ସାଥିରେ ଏକାଠି ନେବାଟାକୁ ଯେଉଁମାନେ ସଲ ମଣୁଛନ୍ତି, ସେଇମାନେ ପ୍ରକୃତିକୁ ଦୂଷିତ ହୋଇ ଯାଉଥିବାର ପ୍ରମାଦରୁ ରକ୍ଷା କର ବୋଲି ହୁରି ପକାଉଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଜଳର ସୁରକ୍ଷା, ପବନର ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲର ସୁରକ୍ଷା ବିଷୟରେ ଚିତ୍ରପଟମାନ

ତିଆରି କରି ଗୃରଆଡେ ଝାଙ୍ଗି ସତେଅବା ତାହାକୁ ହିଁ ସାପ୍ରତିକ ପୃଥିବୀର ବଡ଼ ବିପ୍ଳବ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ବଦ୍ଧପରିକର ହୋଇ ବାହାରିଛନ୍ତି, ଏହି ତଥାକଥିତ ପରିବେଶ ଯେ ଦୂଷିତ ହୋଇଛି, ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର କଥାକୁ କାନକୁ ନନେଇ ଆପଣା ଲାଗି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଆବୋରି ନେବା ଓ ମାଡ଼ି ବସିଥିବା ମଣିଷ ବା ଅମଣିଷମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସେକଥା ହୋଇଛି । ପୃଥିବୀଯାକ ଏବେ ପ୍ରଧାନତଃ ସେହି ଅମଣିଷମାନଙ୍କର ଅର୍ଥନୀତି, ରାଜନୀତି ଏବଂ ଶିକ୍ଷାନୀତି ଚାଲିଛି । ସର୍ବତ୍ର ସବଳ ମଣିଷ ଦୁର୍ବଳ ମଣିଷକୁ ତୋଡ଼ ଦେଖାଇ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଛନ୍ତି ଓ ଏହିପରି ଭାବରେ ଅନେକଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ପୃଥିବୀଯାକ ଅଳପମାନଙ୍କର ସୁଖଭୋଗ ଚାଲିଛି । ମଣିଷକୁ ମଣିଷ ହାତରୁ ରକ୍ଷା କରିବାଲାଗି ଉଚିତ ବନ୍ଧୁମାନେ ପୁଣି କେବେ ଆସିବେ ? ଆମ ଇସ୍କୁଲ, ଆମ ଅଫିସ, ଆମର ଅସ୍ୱକ୍ଷମତା,—ଏହିସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁସବୁ ଦୂଷିତତାକୁ ମୁହଁ ଦିଆଯାଉଛି ଓ ମଣିଷର ବେକ ଧରି ବାଧ କରି, ଅକିଞ୍ଚନ କରି ରଖାଯାଉଛି, ତା'ର ପ୍ରତିକାର ଲାଗି ଅଣ୍ଟା ଭିଡ଼ି କେବେ କେଉଁ ବନ୍ଧୁ ବାହାରିବେ ?

୧୯ । ୯ । ୯୧

ବିଶ୍ୱ-ସମ୍ବାଦ-ପରିବେଷଣର ଗୋଟାଏ ମୁଥରେ ଏକାବେଳେକେ ପରସ୍ପରର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଭାବରେ ସକାଳୁ ଦୁଇଟି ଖବର ଶୁଣିଲି; ତେଣେ ଆମେରିକା ସରକାର ତାଙ୍କ ପରମାଣୁ ଅସ୍ତ୍ରର ଗୋଦାମରୁ କିଛି ଅସ୍ତ୍ର ହ୍ରାସ କରିଦେବା ଲାଗି ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଏଣେ ବଙ୍ଗଳା ଦେଶରେ ମାରାତ୍ମକ ଝାଡ଼ାରୋଗରେ ହଜାର ସରିକି ମଣିଷଙ୍କର ପ୍ରାଣହାନି ଘଟିଲାଣି ।

ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ପଇସା ଏତେ ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି ଯେ, ସବୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ତୁଲାଇ ସାରିବା ପରେ ଏବଂ ଆରାମ ଓ ବିଳାସର ପ୍ରାୟ ଚରମ ସୀମାକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ସାରିବା ପରେ ସେଠି କୋଟି କୋଟି ପରିମାଣର ଧନ ତଥାପି କର୍ତ୍ତା-ମାନଙ୍କର ହାତରେ ରହିଛି, ଯାହାଦ୍ୱାରା କି ବୋମା ତିଆରି ହେଉଛି; ଭଲି ଭଲି କ୍ଷେପଣାସ୍ତ୍ର ତିଆରି ହେଉଛି ଏବଂ ତାହାର ପ୍ରଦର୍ଶନ ଦ୍ୱାରା ପୃଥିବୀରେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଓ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଅର୍ଥନୀତିର କ୍ଷମତା ବେଶୀ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରି ଦିଆଯାଉଛି । ଆମେରିକାର ଏତେ ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟ ଦେଖି ବିଶ୍ୱବାସୀ ଆଚମ୍ବିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ଏବଂ ବିବେକ ସତେଅବା ହାରି ମାନି ଚୁପ୍ ହୋଇ ରହିଯାଉଛି । ତେଣେ, ବାଂଲାଦେଶରେ, ପେଟରେ ଯେତିକି ପଡ଼ିଲେ ପେଟ ଶୀତଳ ରହି ପାରନ୍ତା, ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତିଦିନ ସେତିକି ଜୁଟୁନାହିଁ ବୋଲି ମଣିଷମାନେ ଝାଡ଼ା ରୋଗରେ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି, ନିତାନ୍ତ ଅସହାୟ ଏବଂ ଅକିଞ୍ଚନ ଭାବରେ ମରିବାକୁ ବାଧ

ହେଉଛନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ପୃଥିବୀରେ ଏପରି ଦୁଇପ୍ରକାର ଘଟଣା କାହିଁକି ଘଟିବ ? ଇସ୍କୁଲମାନଙ୍କରେ ପୃଥିବୀଯାକର ପିଲାମାନଙ୍କୁ କାହିଁକି ଅଲଗା ପ୍ରକାରର ଶିକ୍ଷା ଦିଆନଯିବ, ଯେପରିକି ସେମାନେ ସମ୍ପୃକ୍ତି ଓ ସିକ୍ତି କହିଲେ ଖାଲି ଆପଣାର ଦେଶରେ ଗୋଟାଏ ଅସାଧୁ ଓ ଅମାନୁଷିକ ବଜାରନୀତି ବଳରେ ହାସଲ କରି-ଯାଇଥିବା ସିକ୍ତିଗୁଡ଼ାକୁ ବୁଝିବେ ନାହିଁ, ତଥାକଥିତ ଜାତୀୟ ବଡ଼ପଣଟାକୁ ଅସଲ ଜୀବନର ଧର୍ମ ବୋଲି ବୁଝିବେନାହିଁ । ସେମାନେ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀକୁ ଗୋଟିଏ ଦେଶ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଘର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବେ, ଦେଶ ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତେ ପରସ୍ପର ପାଇଁ ଦାୟୀ ହେବେ । ଆଉ ପାଞ୍ଚଟାଙ୍କୁ ଗିଳି ମୋଟା ହେବାର ପଶୁରୀତକୁ ସେମାନେ କଦାପି ସ୍ୱୀକାର କରିବେନାହିଁ ।

୩୦ । ୯ । ୯୧

ମନୁଷ୍ୟ-ଶରୀରର ଯେ ଏତେ ଶକ୍ତି ଓ ଏତେ ସାମର୍ଥ୍ୟତା ରହିଛି, ମନୁଷ୍ୟ କେବଳ ଶରୀରଧାରୀ ପ୍ରାଣୀଟିଏ ହୋଇଥିଲେ ସେକଥା କଦାପି ଉପଲବ୍ଧି କରି ପାରିନଥାନ୍ତା । ତେଣୁ, କେବଳ ଏହି ଶରୀରର ଚତୁଃସୀମା ଭିତରେ ଶରୀର ମୋଟେ କିଛି ନୁହେଁ । ଯାହା ସହିତ ଅସଲ ଖିଅଟିକୁ ଯୋଡ଼ି ପାରିଲେ ଶରୀର ଆପଣାର ଯାବତୀୟ ଔଜ୍ଜ୍ୱଲ୍ୟ ସହିତ ବଞ୍ଚିବାଲାଗି ସମର୍ଥ ହେଉଛି, ସେହି ବସ୍ତୁଟି ବିଷୟରେ ଜାଣିବା କେବଳ ଆପଣା ଭିତରକୁ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ପଶି ପାରୁଥିବା ଏବଂ ସମଗ୍ର ଫୁଲଟିଏ ପରି ଫୁଟିଉଠି ପାରୁଥିବା ମନୁଷ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ହିଁ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ । ଏକାଧିକ କାରଣରୁ ମନୁଷ୍ୟ ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବଳ ମନଟାକୁ ହିଁ ସର୍ବସାର ଓ ସର୍ବନିୟାମକ ବୋଲି ମାନୁଥିଲା, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସିଏ ଶରୀରସ୍ଥ ଜୀବନଟାକୁ ସାଂସାରିକତାର ଯାବତୀୟ ଦଉଡ଼ରେ ସଫେଇବା ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଲକ୍ଷ୍ୟ-ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଉଥିଲା । ଏବଂ, ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ, ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆତ୍ମା ନାମକ ଏକ ଅସଂଲଗ୍ନ ପଦାର୍ଥକୁ ଏକମାତ୍ର ସତ୍ୟ ବୋଲି କୁହା ଯାଉଥିଲା, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷର ଶରୀରଟା କେବଳ ଅବଜ୍ଞାର ବସ୍ତୁ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଶରୀରର ଜଞ୍ଜାଳରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବାକୁ ହିଁ ତଥାକଥିତ ଜ୍ଞାନକାମୀମାନେ ପ୍ରାୟ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ବିଚାର କରୁଥିଲେ । ଖଣ୍ଡସତ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ମଣିଷକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ଖଣ୍ଡିଆ କରି ରଖିଥିଲେ । ଜୀବନର ଅସଲ ମହିମାକୁ ବୁଝିବା ଅସହଞ୍ଜ ହୋଇ ରହିଥିଲା ।

ମନୁଷ୍ୟନାମକ ଏକ ମହିମାମୟ ସମଗ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଶରୀର ମଧ୍ୟ ଏକ ଭୂମି । ଏକ ଅଂଶ ନୁହେଁ, ଏକ ଭୂମି । ଯାବତୀୟ ଅନୁଧାବନରେ ତାହା ହେଉଛି ସର୍ବ-ପ୍ରଥମ ଭୂମି । ତେଣୁ, ଶରୀରକୁ ତୁଚ୍ଛ ଭଙ୍ଗୁର ବୋଲି ଅବଜ୍ଞା କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତଥାକଥିତ ଅନ୍ୟ ଯାବତୀୟ ଭୂମି ମଧ୍ୟ ଅବଜ୍ଞା ଭିତରେ ପଡ଼ି ରହିଥିବ । ବସ୍ତୁବାଦୀ ଭାବପ୍ରବଣତା ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ନାନା ବାୟବୀୟ ଭାବପ୍ରବଣତା

ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାନାବିଧ ରୋଗ ଜୀବନକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥିବ । ନିଜ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଅଂଶକୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ମଣିଷ ଯେତେ ବେଗରେ କମ୍ପା ଯେତେ ପ୍ରଦର୍ଶନ ସହିତ ଆଗକୁ ଦଉଡ଼ି ପଳାଇବାକୁ ମନ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଭାରି ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଥିବ । ବଡ଼ ଦରିଦ୍ର ଓ ଅଳ୍ପ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଥିବ ।

୧।୧୦।୯୧

ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟରେ ଗୃଷ୍ଟୁଷ ଭାବରେ ଅଧିକ ସଂହତି ଅଣାଇବା ପାଇଁ କାଲି ଗୋଷ୍ଠୀ ପକ୍ଷରୁ ସମବେତ ଧ୍ୟାନର ଆୟୋଜନ କରା ହୋଇଥିଲା । ସେଥିରେ ଗୋଷ୍ଠୀର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଧ୍ୟାନ ପରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକୋଷ୍ଠରେ ତା'ପରେ ସମବେତ ଶାସ୍ତ୍ରପାଠ ମଧ୍ୟ ହେଲା । ଅର୍ଥାତ୍, ଜଣେ ପଢ଼ି ଶୁଣାଇଲେ, ଏବଂ ସମସ୍ତେ ନୀରବରେ ବସି ଶୁଣିଲେ । ତା'ପରେ ଗୋଷ୍ଠୀ ଭାଙ୍ଗିଲା,—କେହି କେହି ସାନ ସାନ ଦଳରେ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇ ଦଣ୍ଡେ ଛିଡ଼ା-ହୋଇ ହୁଏତ ନିଜଭିତରେ ଆଉ କ'ଣସବୁ ଆଲୋଚନା କରୁଥିଲେ ସିନା, ମାତ୍ର ତାହାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁପ୍‌ଚୁପ୍ ଭାବରେ କରୁଥିଲେ । କେହି କାହାରିକୁ ଅନାଇ ଖୋଲା ଖୋଲି ଭାବରେ ହସୁ ନଥିଲେ । ହୁଏତ ଅସଲ କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ଭିତରେ ରଖିଥିଲେ ଏବଂ ବାହାରେ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ବାହାରକୁ ସମସ୍ତେ ଭଦ୍ର ଓ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଦିଶୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବତଃ ନିଜ ଭିତରେ ସତେଅବା ଅପରାଧୀ ପରି ମନେ ହେଉଥିବା ଦୋଷର ବା ନିନ୍ଦାକୁ ଚାପି କରି ଲୁଚାଇ ରଖିଥିଲେ ।

ସଂହତି ଥିଲେ ଯାବତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସଂହତିଯୁକ୍ତ ହୁଏ । କୌଣସି ଖାଲି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଦ୍ୱାରା ସଂହତି ଆଣିବାର ଚେଷ୍ଟା ଦ୍ୱାରା ସଂହତି ଆସିଗଲା ବୋଲି ଏକ ସାମୟିକ ଗୃଷ୍ଟୁଷ ସାନ୍ତ୍ୱନା ମିଳିପାରେ ସତ, ମାତ୍ର ସେଥିକରୁ ବିଶେଷ କିଛି ଲାଭ ହୁଏନାହିଁ । ଦଣ୍ଡେକଲାଗି ହୃଦୟ ଓଦା ହୋଇ ଆସିଲାପରି ମନେ ହୁଏ ଏବଂ ପୁଣି ତା'ପରେ ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକତା ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇଯାଏ । ଆମେ ଭାବୁ, ଧ୍ୟାନ, ପ୍ରାର୍ଥନା, ନୀରବତା,—ଏଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛନ୍ତି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଟେକନିକ, ଯାହାକି ମଣିଷର ଭିତରେ ଏବଂ ବାହାରେ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ଲାଗିଥିବା ଗୋଳଗୁଡ଼ିକୁ ଶାନ୍ତ କରି ଆଣିପାରିବ । ଆନୁଷ୍ଠାନିକତା ଦ୍ୱାରା ବିଶେଷ କିଛି ହୁଏନାହିଁ । ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ିକ ସତକୁ ସତ ଫିଟିଯିବା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଯାହାକିଛି ହୁଏ । ଅନ୍ତତଃ, ଗୋଷ୍ଠୀରେ କେତେଜଣଙ୍କର ଗଣ୍ଠି ଫିଟି ଯାଇଥିଲେ ତାହା ଅନ୍ୟ-ମାନଙ୍କର ଗଣ୍ଠି ଫିଟିଯିବାରେ ମଧ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ବଗିଚା ଭିତରେ ଅନ୍ତତଃ କେତୋଟି ଗଛରେ ଫୁଲ ଫୁଟିଥିଲେ ସତେଅବା ସବୁଯାକ ଗଛରେ ଫୁଟିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ । ଆସ, ଆମେ ମଧ୍ୟ ଏହି ବାଟରେ ଯିବା ।

୭ । ୧୦ । ୯୧

ଗାନ୍ଧୀ ଖାଲି ମନେ ପଡ଼ୁନାହାନ୍ତି, ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଖୋଜା ପଡ଼ୁଛି । କାଳର ରକ୍ଷକ ଭଗବାନ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଖୋଜିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଏବେ ସବାଆଗ ନିର୍ଭୟ ମଣିଷମାନେ ହିଁ ଦରକାର । ପୁରୁଣା ପୃଥିବୀଟାରେ ଭୀରୁମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରବଳ ହୋଇ ଉଠିଲେଣି । ଦାନ୍ତ ଲଗାଇ, ହାତରେ ଛୁରି ଧରି, ନିଜ ଭିତରେ ହୃଦୟଟାକୁ ଗୋଟାପୁଣି ପୋଡ଼ିଦେଇ ଭୀରୁମାନେ ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ଭାବରେ ସଂସାର ଭିତରକୁ ବାହାରିଛନ୍ତି । ନିପଟ ଅସାଧୁମାନେ, ନିରାପତ୍ତାକାମୀମାନେ, କେବଳ ନିଜକୁ ହିଁ ପୃଥିବୀରେ ଏକମାତ୍ର ବୋଲି ଦେଖୁଥିବା ଦୁରାଗ୍ରହୀମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀରେ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ବଡ଼ ହୋଇ ଦେଖାଯାଉଛନ୍ତି ଯେ, କେବଳ ସାହସୀମାନେ ହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ ସାଧି କରିପାରିବେ । ସେହି ସାହସୀ ମଣିଷମାନେ କାହାନ୍ତି ? ସେଇଥିଲାଗି ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ପୁଣି ଆଉ ଖୋଜା ପଡ଼ୁଛି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ପୃଥିବୀରେ ଜ୍ଞାନ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଛି, ବିଦ୍ୟା ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଛି, ଚତୁରତା ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଛି; ବୁଦ୍ଧି ବେତା ବେତା ହୋଇ ବିଞ୍ଚା ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ମାତ୍ର ସାହସୀ ମଣିଷଟିଏ କାହିଁ ? ସାହସୀ ମଣିଷଟିଏ, ଯିଏ ଗୋଳି କରିବନାହିଁ, କୋଳାହଳ କରିବନାହିଁ, ଯାବତୀୟ ଖୋଳକୁ ଖୋଳ ବୋଲି କହି ଯିଏ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆଗରେ ସିଧା ଛିଡ଼ାହୋଇ ପାରିବ, ଯାବତୀୟ ଆସ୍ଥାନ ଉପରେ କେବଳ ସେହି ସର୍ବୋତ୍ତମ ଓ ସର୍ବୋଚ୍ଚକୁ ଦେଖି ପାରୁଥିବ, ଯାବତୀୟ ଆସ୍ଥାନର ମାଧ୍ୟମରେ ଯିଏ ସେହି ସୂର୍ଯ୍ୟର, ସର୍ବୋତ୍ତମର, ସର୍ବୋଚ୍ଚର ଏବଂ ସର୍ବ-ଅନ୍ତରଙ୍ଗର ଆଘ୍ରାଣ କରି ପାରୁଥିବ, ଯିଏ ବାଟଟିଏ ଖୋଜି ପାଇଥିବ ଏବଂ ନିର୍ଭୀକ ଅଥଚ କୋଳାହଳଶୂନ୍ୟ ଭାବରେ ସେହି ବାଟଟିକୁ ଚାଲି ପାରୁଥିବ, ସେହିପରି ଅନେକ ସାହସୀ ମଣିଷଙ୍କର ଗୋଷ୍ଠୀ ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀରେ ଦରକାର । ନାନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେହିଭଳି ଗୋଷ୍ଠୀମାନେ ଦରକାର । ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସୁପ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବା ସେହି ବିଶ୍ୱାସବାନ୍ ସାହସୀଟି, ସେହି ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀଟି, ସେହି ଜୀବନକାମୀ ପ୍ରେମୀଟି,—ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହାର ଖୋଜା ପଡ଼ୁଛି । ସେଇମାନଙ୍କର ଗୋଷ୍ଠୀଟିଏ ବର୍ତ୍ତମାନ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଲୋଡ଼ା । ଏହି ଆବଶ୍ୟକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପ୍ରତୀକାତ୍ମକ ଭାବରେ ଗାନ୍ଧୀ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଦେଖା ଯାଉଛନ୍ତି । ନିଜ ଭିତରକୁ ଅନାଇଲେ ମଧ୍ୟ ସବାଆଗ ଗାନ୍ଧୀ ହିଁ ଦିଶି ଯାଉଛନ୍ତି ।

୩ । ୧୦ । ୯୧

ଆତ୍ମା, ଚୈତ୍ୟସତ୍ତା, **Self, the real man,**—ଏହିସବୁ ଶବ୍ଦକୁ ନେଇ ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମରେ କେଡ଼େ ଭାବପ୍ରବଣତା ସହିତ କେତେ ନା କେତେ

ହୁଲସ୍ଥୁଲ ପଡ଼ିଯାଇଛି । ଏବେ ମଧ୍ୟ କମ୍ ପଡ଼ିନାହିଁ । ଭାଷ୍ୟକାରମାନେ ଏଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ କେତେ କେତେ ଭାଷ୍ୟ ଦେଇଛନ୍ତି, କେତେ ଶାସ୍ତ୍ରର ସମର୍ଥନ କରିବାକୁ ଯାଇ ଆଉରି କେତେ ଶାସ୍ତ୍ରର ଖଣ୍ଡନ କରିଛନ୍ତି । ଏଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଶବ୍ଦ ନୁହନ୍ତି, ଏଗୁଡ଼ିକ ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚିବାର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଭୂମି; —ହୁଏତ ଆପେ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଇଥିବା ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଭୂମି । ସେହି ଭୂମିରେ ବଞ୍ଚିପାରିବା ଲାଗି ମଣିଷ ଭିତରେ ଏକ ସମ୍ଭାବନା ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି । ସେହି ସମ୍ଭାବନା ଉପରେ ପ୍ରତ୍ୟୟ ରଖି ଯେତେଦୂର ଯାଇ ପାରିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସେହି ଅନୁସାରେ ସେଇଟି ବିଷୟରେ ସମାଗ୍ରିକ ମଧ୍ୟ କହିଛନ୍ତି ।

ଆତ୍ମା ଅର୍ଥାତ୍ ଚୈତ୍ୟସତ୍ତ୍ୱର ଭୂମିରେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ପ୍ରମାଣ ସର୍ବଦା ସେଇ ଗୋଟିଏ । ନିଜ ଭିତରେ ଆତ୍ମାକୁ ଦେଖିବା ଅଥ ତ୍ ଚୈତ୍ୟ ଆବେଦନଟିକୁ ସବା ଆଗରେ ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି, ଅନ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସବାଆଗ ସେହି ଚୈତ୍ୟସତ୍ତ୍ୱ ବା ଆତ୍ମାକୁ ହିଁ ଦେଖିବା । ଏପରି ଏକ ସମ୍ମାନବୋଧ ସହିତ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା ଯାହାକି ଖିଅ ଲଗି ରହିଥିବା ସମୟରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଅହଙ୍କାରର ପ୍ରରୋଚନାରେ ପଡୁନଥିବ । ଏବଂ, ଆଧୁନିକ ଶବ୍ଦ ଦେଇ କହିଲେ, କିଏ egologically ମୋଟେ ବଞ୍ଚୁନଥିବ, ସେପରି ବଞ୍ଚିବାର ପ୍ରୟୋଜନ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରୁନଥିବ । ନିଜ ଭିତରେ ଆତ୍ମାକୁ ଅନୁଭବ କରିବାର ଅଥ ହେଉଛି ଅନ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ଭିତରେ ସେହି ଆତ୍ମାକୁ ହିଁ ଅନୁଭବ କରିବା, ସଭିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କର ଚୈତ୍ୟସତ୍ତ୍ୱ ହିଁ ଯେ ସେମାନଙ୍କର ସର୍ବୋତ୍ତମ ପରିଚୟ, ଏହିପରି ଏକ ପ୍ରତ୍ୟୟର ମୂଳଭୂତ ପ୍ରେରଣାଟି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ପୃଥିବୀରେ ସମ୍ପର୍କ ଯୋଡ଼ିବା । ଚୈତ୍ୟସତ୍ତ୍ୱର ଦର୍ଶନ ଲାଭ କରିନଥିବା ଆତ୍ମକାମୀମାନେ ଯେତେବେଳେ ଏକ କୃତ୍ରିମ ଭାବାକୁଳତା ସହିତ ଲୋସଡ଼ି ପଡ଼ୁଥିବା ପରି ଆତ୍ମା ଓ ଚୈତ୍ୟସତ୍ତ୍ୱର ମହିମା ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ବାହାରନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସଢ଼ିଅଡ଼ା ଅହଂଟା ହିଁ ଯେପରି ବାବାଜୀ ବେଶ ଧରି ପୃଥିବୀ ପାଖରେ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସାଉଁଳେଇ ରହିବାର ଫିକର କରୁଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ ।

୭।୧୦।୯୧

ସହରରେ କୁଆଡ଼େ ସବୁ ରହିଥାଏ । ତଥାପି, ସହରରେ ସବୁକିଛି ରହିଥାଏ ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ ସହରରେ ଥାଇ କହନ୍ତି, ସେମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରକାଶ୍ୟଭାବେ କହିଥାନ୍ତି ଯେ, ଏହି ସବୁକିଛି ଥାଇ ମଧ୍ୟ ସହରରେ ଗୋଟାଏ କ'ଣ ପ୍ରକୃତରେ ନଥାଏ ।

ଗାଆଁରେ ସହରର ଅନେକ କିଛି ନଥାଏ । ତଥାପି, କ'ଣ ଗୋଟିଏ ଥାଏ, ତାହା ସକାଶେ କିଛି ନଥାଇ ମଧ୍ୟ ଗାଆଁ ସତେଅବା ପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିଥିବା ପରି ଲାଗୁଥାଏ । ଗାଆଁର ଆକାଶ, ଗାଆଁର ସବୁଜ ବିସ୍ତୃତ, ପରସ୍ପର ସହିତ ଠେଁସା-ଠେଁସି ହୋଇ ରହିଥିବା ଗ୍ରାମଜୀବନର ପ୍ରାୟ ଦୃଶ୍ୟ ଓ ଅଦୃଶ୍ୟ ଯାବତୀୟ ସମ୍ବନ୍ଧ, —ଏହି ସବୁକିଛି ଭିତରେ ପଶିଗଲା ମାତ୍ରକେ ଭିତରେ ସତେଅବା ସବୁକିଛି ପୂରିଗଲା ପରି ମନେହୁଏ । ଅନେକେ କହନ୍ତି, ସହରର, ସଭ୍ୟତାର ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକ ଗାଆଁ ଭିତରକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଉଥିବା ସହିତ ଗାଆଁରୁ ମଧ୍ୟ କ୍ରମଶଃ ଶିଘ୍ର ଲୁଚିଯିବ, ଗାଆଁଟା ବି କୁଆଡ଼େ ଭାରି କୃତ୍ରିମ ହୋଇଯିବ । ଏହା ଯେ ଆଦୌ ସତ ନୁହେଁ, ଗାଆଁକୁ ଗଲେ ଯାଇ ସେହି କଥାଟିକୁ ବୁଝିହୁଏ । ଯେଉଁ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ନେଇ ସହରଗୁଡ଼ିକ ଗଢ଼ିଉଠିଛି, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଗାଆଁରୁ ଆସିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଆଉ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ପାଇବେ ବୋଲି ଗାଆଁ ଛାଡ଼ି ସହରକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ଚେରମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ାଇ ସତେଅବା ଆଉ କ'ଣ ନୂଆ ଚେରମାନ ସମ୍ଭବ କରିବାରେ କାମନା ନେଇ ଆସିଛନ୍ତି । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆକସ୍ମିକ ଭାବେ ସେମାନେ ସହରରେ ପରସ୍ପରକୁ ଭେଟିଛନ୍ତି ଏବଂ ତଥାପି ସମ୍ବନ୍ଧଟିଏ ଯୋଡ଼ିବା ଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଔପଚାରିକ ଭାବରେ ଏହି ଚେଷ୍ଟାମାନ ଚାଲିଛି । ଗାଆଁରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଯୋଡ଼ିବାର ସେଭଳି କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା ହେଉନାହିଁ । ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକ ରହିଛି, ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକର ସମାହାର ହିଁ ଗାଆଁରେ ଯାବତୀୟ ଜୀବନର ସ୍ୱାଭାବିକ ଭିତ୍ତି ହୋଇ ରହିଛି । ତୁମେ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ୟକାମୀ ହେଲେ ସେହି ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକୁ ଛାଡ଼ାଇ ପଳାଇ ଆସିପାର, ମାତ୍ର ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବାର ଆଦୌ କୌଣସି ବାଟ ନାହିଁ । ଚେର-ଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଉଠି ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରାଯାଏ, ଯେଉଁଠି ଏଥିଲାଗି ବିବିଧ ଔପଚାରିକତା ସୃଷ୍ଟି କରିବାଲାଗି ଆଦୌ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନଥାଏ, ମଣିଷକୁ ସମ୍ଭବତଃ ସେହିଠାରେ ହିଁ ଭଲ ଲାଗେ । ସବୁ ଚହଳା ଚହଳା ଲାଗେ । ସେଠାରେ ଭିତର ସହିତ ବାହାରର ବିଶେଷ ଅମେଳ ମଧ୍ୟ ନଥାଏ ।

୮ । ୧୦ । ୯୧

ଜୀବନରେ ବେଳେ ବେଳେ ସତେଅବା ସତକୁ ସତ ହାରି ଯାଉଥିଲା ପରି ମନେ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ତଥାପି, ସ୍ଥିର ହୋଇ ଭିତରକୁ ଅନାଇଲେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ ଯେ, ପୃଥିବୀରେ ଯାହାକିଛି ଘଟୁଛି, ସେହି ଯାବତୀୟ ସବୁ-କିଛିର ମାଧ୍ୟମରେ କେବଳ ସେଇ ଜିତି ଜିତି ଯାଉଛନ୍ତି । ସେଇ ଜିତିଲେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଜିତିଲି ବୋଲି ଯଦି ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଅନୁରୂପ ଭାବରେ ମଙ୍ଗାଇଦେଇ

ପାରିଲି, ତେବେ ମୋ'ର ଧାରଣା ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଜଳଜଳ ହୋଇ ତାଙ୍କର ଜଗୁଥିବାର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପରିପୂରକ ଅର୍ଥାତ୍ ସହାୟକ ପରି ମନେ ହେବାକୁ ଲାଗନ୍ତି ।

ମାତ୍ର, ତାଙ୍କ ଜଗତର ବାହାରେ ଯଦି ମୁଁ ଆଉ କେଉଁଠି ଗଡ଼ ଜଗି ରହିବାର ଫିକରରେ ପଡ଼ିଥାଏ, ତେବେ ସବୁଯାକ ଅଡ଼ୁଆ ସେହିଠାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚେ ଓ ମୋତେ ଉତ୍ତେଜିତ କରି ପକାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ଭଗବାନ ସତେଅବା ମୋତେ ଧୋକା ଦେଲେ ବୋଲି ମନେହୁଏ । ସେତେବେଳେ ଆପଣାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବଳହୀନ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ପରି ମନେ ହୁଏ । ଏହିପରି ବଳହୀନ ହୋଇ ପଡ଼ିବାର ଏକ ଅନ୍ୟ ନାମ ହେଉଛି ଅହଙ୍କାର । ଅହଙ୍କାରୀ-ମାନେ ବାହାରକୁ ଯେତେ ବଳୁଆ ପରି ଦେଖା ଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ବଳହୀନ ହୋଇ ଥାନ୍ତି । ଭିତରେ ଆପଣାର ବଳହୀନତାଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କୁ ଏପରି ଲାଜରେ କରି ରଖିଥାଏ ଯେ, ବାହାରେ ଯାଉସାଉ କେତେ-ପ୍ରକାର ଉତ୍ତେଜନା ଦେଖାଇ ସେହି ହୀନ ଅବସ୍ଥାର ଏକ କ୍ଷତିପୂରଣ କରିବାଲାଗି ସେମାନେ ଭାରି ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ତଥା ଜଗତକୁ ବହୁପ୍ରକାରେ ବିଡ଼ମ୍ବିତ କରି ରଖିଥାନ୍ତି । ଜଗତର ଅଧିକାଂଶ ଦୁଃଖ ଏହି ବିଡ଼ମ୍ବନାରୁ ହିଁ ଜାତ ହୋଇଥାଏ । ବହୁବିଧ ସଖ୍ୟର ଡୋରଗୁଡ଼ିକ ଏହି ସଂସାରରେ ବିଛାଇ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷମାନେ ତଥାପି ଏକୁଟିଆ ନିଜକୁ ହିଁ ଦେଖୁଥାନ୍ତି ଓ ଏକୁଟିଆ ବାଟ ଚାଲିବେ ବୋଲି ହଠ କରି ଦୁଃଖ ପାଉଥାନ୍ତି । ଭିତରର ଏହି ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ସ୍ଥିତିର କାହାଣୀଗୁଡ଼ିକୁ ପରସ୍ପର ଆଗରେ କହି ପାରୁଥିଲେ ହୁଏତ ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି ଦୁଃଖର ବାଡ଼ଗୁଡ଼ାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବାର ଅନେକ ବାଟ ମିଳି ଯାଉଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ, ତେଣେ ସମ୍ମତ ଦେଇ ପାରୁଥିଲେ ସିନା! ସେମାନେ ତାହା କରି ପାରୁଥାନ୍ତେ ।

୯ । ୧୦ । ୯୧

ଭିତରେ ଉତ୍ସାହର ବାଘଟା ମୋତେ ଆଗକୁ ଟୋକାରି ନେଇଯିବା ପାଇଁ ବାହାରିବା ବେଳକୁ ବେଳେ ବେଳେ ସଙ୍କୋଚ ନାମକ ଅନ୍ୟ ବାଘଟା ମୋତେ ଯେଉଁଠି ସେଇଠି ପକାଇ ରଖିବାକୁ କେତେ ଫିକର କରୁଛି । କୌଣସି କାମ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ସତେଅବା ଏକ ବୋଝପରି ମନେ ହେବା ମାତ୍ରକେ ଭିତରେ ବାଘ, ବାଘ ଭିତରେ ସେହି କୌତୁକପୂର୍ଣ୍ଣ ଲଢେଇଟିର ସନ୍ଦର୍ଶନ ଲାଗି ସୌଭାଗ୍ୟ ମିଳିଯାଉଛି । ଏହି ଦୁଇ ବାଘ ଗୋଟିଏ ଆରଟିର ପ୍ରତିପକ୍ଷୀ ବୋଲି ଆଗେ ମୁଁ କେତେ ଭାବୁଥିଲି । ଗୋଟାକର ପକ୍ଷ ନେଇ ଆର ପକ୍ଷଟା ସହିତ ଲଢ଼ିବାକୁ ତିଆରି ହୋଇ ଯାଉଥିଲି । ତାହା ହେଉଛି ଏକାବେଳକେ ଏକ ଅନ୍ୟ

ଅନୁଭୂତ । ସେହି ପର୍ଯ୍ୟାୟଟିକୁ ମୁଁ କଦାପି ଅଜ୍ଞାନର ଏକ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ବୋଲି କହିବନାହିଁ । ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଟିର ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଥିଲା ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଭିତରେ କୌଣସି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ନାହିଁ । ମୋ'ର ଉତ୍ସାହ ଓ ମୋ'ର ସଙ୍କୋଚ ପରସ୍ପରର ପରିପୂରକ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ସଙ୍କୋଚର ଅର୍ଥ ଅନିଚ୍ଛା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ମୋ'ର ସଙ୍କୋଚଗୁଡ଼ିକ ମୋତେ ମୋଟେ ଅଟକାଇ ରଖିନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ସ୍ଥିର ହୋଇଯିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ଉତ୍ସାହଟା ସତେଅବା ଆଖି ବୁଜି ଡେଇଁ ପଡ଼ିବାକୁ ବାହାରିବା ସମୟରେ ସଙ୍କୋଚ ଆସି ତା'ର ପିଠିକୁ ଥାପୁଡ଼େଇ ଦେଇଛି ଓ ସ୍ଥିର ହୋଇ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଛି । ନିଜ ତରଫରୁ ସିଏ ଉତ୍ସାହକୁ ଆଶୀର୍ବାଦ ମଧ୍ୟ ଦେଇଛି । ଅଧିକ ଅନ୍ତଃଦୃଷ୍ଟି ଯୋଗାଇ ଦେଇଛି । ସବୁ ସଙ୍କୋଚ ମଣିଷର ଉତ୍ସାହକୁ ଯେ ପଣ୍ଡ କରି ଦିଅନ୍ତିନାହିଁ । ମୁଁ ସେକଥା ନିଜ ଜୀବନରୁ ଶିକ୍ଷା କରିଛି । ସେହି ଶିକ୍ଷା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅନ୍ତରସ୍ଥ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ଦୁଇ ବାଦଙ୍କର ଏହି କୌତୁକମୟ ଟଣାଟଣିକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଖୁବ୍ ଉପଭୋଗ କରିଛି । ତେଣୁ ନିଜ ଉପରେ ଆଦୌ ବିରକ୍ତ ହୋଇନାହିଁ । ନିଜ ଭିତରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ରହିବାର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ମଧ୍ୟ ଭୋଗ କରିନାହିଁ ଏବଂ, ଆପେ ଆଦରି ନେଇଥିବା କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଯିବା ପରେ ସେଥିରେ ଉତ୍ସାହ ଏବଂ ସଙ୍କୋଚ ଉଭୟେ ଆମୋଦିତ ହୋଇଛନ୍ତି, ସତେଅବା ପରସ୍ପରର କାନ୍ଧରେ ହାତ ପକାପକି ହୋଇ ସେମାନେ ଦୁହେଁଯାକ ମୋ' ଖୁସିରେ ଭାଗ ନେବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ମୋ'ର ବିଶ୍ୱାସକୁ ଦୃଢ଼ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ମୋ' ସହିତ ସବୁଦିନେ ରହିବେ ବୋଲି ମୋତେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ବି ଦେଇଛନ୍ତି ।

୧୦ । ୧୦ । ୯୧

ଯେଝା ଦୁଃଖରେ ସିଏ ଅଛନ୍ତି, ଯେଝା ଚିନ୍ତାରେ ସିଏ ଅଛନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଝା ଲାଭରେ ସିଏ ଲାଗିଛନ୍ତି,—ସାରା ପୃଥିବୀର କଥା ଭାବିବାକୁ କୋଉଠି କିଏ ଅଛନ୍ତି ? ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀ ଉପରେ ନିଜକୁ, ନିଜ ଦୁଃଖକୁ ଓ ନିଜ ଲାଭକୁ ବିଚାର କରିବାର ମଣିଷ କିଏ କୋଉଠି ଅଛନ୍ତି ? ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ ଲାଭରେ ଲାଗିଲେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଲାଭକୁ ମିଶାଇ ଦେଶ ମଧ୍ୟ ଯୁଗପତ୍ ଲାଭବାନ୍ ହେବ ବୋଲି ଏକଦା ଯେଉଁ ଅର୍ଥନୀତିଜ୍ଞ ଫତୁଆ ଦେଇଥିଲେ, ତାହାଦ୍ୱାରା ବଣ ହୋଇ ପୃଥିବୀ ସତେଅବା ସର୍ବସ୍ୱାନ୍ତ ହେବାକୁ ବସିଲାଣି । ଆଗ ପୃଥିବୀ ରହିଲେ ଯେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ରହିବି, ପୃଥିବୀଲାଗି ବଞ୍ଚିପାରିଲେ ଯେ ମୁଁ ନିଜଲାଗି ମଧ୍ୟ

ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ ଭାବରେ ବଞ୍ଚି ପାରିବି ଏକଥା ଆମ consensus ଗୁଡ଼ାକର ଆକାଶରୁ ସତେଅବା ସବୁଦିନ ପାଇଁ ବିଦାୟ ନେଇ ଯାଇଥିବା ପରି ମନେ-ହେଉଛି ।

ଭୀମଦେ ଭାଇଙ୍କର ବିଶ୍ୱଦୃଷ୍ଟି ବିଷୟରେ ଏହି କେତେଦିନ ହେଲା ମୁଁ ଯେଉଁ ପ୍ରବନ୍ଧ ଦୁଇଟି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଥିଲି, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଲେଖିଲାବେଳେ ଅନେକ ସମୟରେ ମୋର ସେହିକଥା ମନେ ହେଉଥିଲା । ବସ୍ତୁବାଦ ନଜର ଚରମ ଦୁରବସ୍ଥାକୁ ଆସି ଆମକୁ ଏତେଯାଏ ଆଣି ଉପନୀତ କରାଇଲାଣି ବୋଲି ଅନେକ ନୀତିବାଦୀ ହୁଏତ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଝିଙ୍ଗାସି କହିବାକୁ ବାହାରି ଆସିବେ । ମଣିଷ ତା'ର ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଆପଣାଭିତରେ ବାଣ୍ଟି ଯେ ଭୋଗ କରି ପାରିଲାନାହିଁ, ଏଇଟି କ'ଣ ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକର ଦୋଷ ? ବିଶେଷତଃ, ବର୍ତ୍ତମାନର ପୃଥିବୀରେ ବସ୍ତୁ ସମ୍ଭାବନା ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଯଥେଷ୍ଟ ଯୋଗାଇ ଦେବାର ପ୍ରତ୍ୟୟମାନ ପ୍ରଦାନ କରି ଯାଉଥିବା ସମୟରେ ଏହି ସଂସାରରେ କାହିଁକି ଲୋଭ, ଭୟ ଓ ଶଙ୍କାର ରାଜ୍ୟନୀତି ଓ ରାଜନୀତି ମଣିଷକୁ ତଥାପି ଅଶକ୍ତ କରି ରଖିଥିବ ? ଏକଦା ପୃଥିବୀର ସନ୍ଥମାନେ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଏହି ଆହ୍ୱାନ ଦେଇ ଯାଇଥିଲେ । ସେହି ଆହ୍ୱାନ ଦେଇ ସନ୍ଥମାନେ ରାଜନୀତିରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ନିର୍ଭୀକ ସନ୍ଥମାନଙ୍କ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା ରହିଛି, ଭଣ୍ଡାଳୁମାନେ ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ାକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିବା ବେଳେ ଏଭଳି କେତେ ମଣିଷଙ୍କର ଅପେକ୍ଷା ରହିଛି, ଯେଉଁମାନେ କି ପରସ୍ପର ପାଖରେ ବସିବେ, ପରସ୍ପର ସହିତ ବାଣ୍ଟି ଖାଇବେ ଏବଂ ପରସ୍ପରକୁ ବାଟ ଚାଲିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ।

୧୨ । ୧୦ । ୯୧

ଲେଖାଟିଏ ମୋତେ ଗତ ତିନି ଚାରିଦିନ ହେଲା ଗୋଟାପୁରା ମଗ୍ନ କରି ରଖିଥିଲା । ଲେଖାଟି ସରିଯିବା ପରେ କାହିଁ ଆଜି ସବୁ କାମ ସରିଗଲା ବୋଲି ମୋତେ ମନେ ହେଉନାହିଁ ତ ! ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ କାମକୁ ମଣିଷ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ କରୁଥାଏ, ଆଉକାହାରି ବୋଲି ମାନି କରୁଥାଏ । ତେଣୁ, ସେହି କାମଟି ସରିଯିବା ମାତ୍ରକେ ସିଏ ପଦା ଛୁଆଇ ବାହାରି ପଳାଇବା ପରି ତା' ଭିତରୁ ବାହାରି ପଳାଏ । ଲେଖାର କାମ ଆଦୌ ସେପରି ନୁହେଁ । କାହାରି ବୋଲି ମାନି କେବେହେଲେ କିଛି ଲେଖି ହୁଏ ନାହିଁ । ଖୁସୀ ହିଁ ଲେଖେ, ଖୁସୀ ହିଁ ପ୍ରେରିତ କରାଏ, ପ୍ରବୃତ୍ତ କରାଏ ।

ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ ଗବେଷଣା—ବିଭାଗ ଭିତରେ ଥିବାବେଳେ ମୁଁ କ୍ଷିତିମୋହନଙ୍କର ଚର୍ଚ୍ଚା କରିଥିଲି । ଏତେ ବର୍ଷପରେ ଦୁଇଟି ଲେଖା ଲେଖିବା

ସକାଶେ ତାଙ୍କର ଲେଖାଗୁଡ଼ିକୁ ଆଉଥରେ ପୁଣି ବିଶଦ ଭାବରେ ପଢ଼ିଲି, ସେହିସବୁ ବିଷୟରେ ବିଶଦ ଭାବରେ ଚିନ୍ତା କଲି । ଏପରି ଅନେକ ବିଷୟ ପାଇଲି, ଯାହାକି ସେହି କଞ୍ଚା ବୟସ ବେଳେ ମୋ' ଆଖିରେ ମୋଟେ ପଡ଼ିନଥିଲା । ଏହି ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ କେତେ ବର୍ଷ ଭିତରେ ମୋ'ର ବି ତ କିଛି ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଛି, —ଗ୍ରହଣଶୀଳତାରେ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଛି, ପରିପାଚନ ଓ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ସାମର୍ଥ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଛି । ନୂଆ ଆଖିରେ ପୁଣିଥରେ ପୁରୁଣା ପ୍ରେରଣାଟିକୁ ସାକ୍ଷାତ କରିବା,—ଏଥର ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ଅଭିନବ ଅନୁଭୂତି ହୋଇପାରିଲା । ଭୀମଭୋଇଙ୍କ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ମୁଁ ନିଜଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସତେଅବା ନୂଆ କରି ପ୍ରବେଶ କରୁଥିବାର ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କଲି, ଧନବାନ୍ ହେଲି । ରଚନାଗୁଡ଼ିକୁ ନୂତନ ଆତ୍ମୀୟତା ସହିତ ଚିହ୍ନିଲି । ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ଲେଖାଟି ସରିଯିବା ପରେ ସତେ ଅବା କେଉଁ ବନ୍ଧନରୁ ମୁକୁଳି ବାହାରି ଆସିବାପରି ଆଦୌ ଲାଗୁନାହିଁ । ଏକ ପ୍ରିୟଜନ ପାଖରେ, ଜୀବନପ୍ରେରଣାର ଏକ ଚିହ୍ନା ଉତ୍ସ ପାଖରେ ପୁନର୍ବାର ଆସି ଧରା ଦେଇଥିବା ପରି ଲାଗୁଛି । ଜ୍ଞାନ ହୃଦୟକୁ ବି ବଳ ଦିଏ, ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରେ, ବନ୍ଧନଗୁଡ଼ିକୁ ବଳ ଦିଏ । ତେଣୁ ନିର୍ଭୟ କରେ,—ଏହିପରି ନାନା ଅନୁଭୂତି ଆଜି ମୋତେ ନିଜଭିତରେ କେଡ଼େ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ପ୍ରସନ୍ନ କରି ରଖିଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ଭୀମଭୋଇଙ୍କ ପରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ କୃତଜ୍ଞ ରହିବାର ଅନେକ କାରଣ ରହିଛି । ଏହି କୃତଜ୍ଞ ରହିବା,—ଏହାହିଁ ତ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଯାବତୀୟ ସାନ୍ନିଧ୍ୟଲାଭର ପରମ ଫଳ !

୧୬ । ୧୦ । ୯୧

ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପୃଥିବୀଯାକ ଲାଗିଛି । କିଏ ପୃଥିବୀ କହିଲେ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଧର୍ମକୁ, ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦେଶକୁ ଅଥବା ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମତବାଦକୁ ବୁଝୁଛି । ଏବଂ, ଆଉକିଏ ତା' ନିଜ ଘରଟିକୁ ବୁଝୁଛି । ଆପଣା ସାମ୍ରାଜ୍ୟଟିରେ ସତେଅବା ରାଜଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ବସିଛି । ତାହାକୁ ହିଁ ପୃଥିବୀ ବୋଲି ମଣୁଛି, ପୃଥିବୀ ବୋଲି ଦେଖୁଛି,—ତା' ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛିହେଲେ ଦେଖି ପାରୁନାହିଁ । ଅହଙ୍କାର ତାକୁ ତା' ନାକ ଅଗଯାଏ କାମୁଡ଼ି ଧରିଛି । ସିଏ ପୃଥିବୀ କହିଲେ ସେତିକି ବୁଝୁଛି ସିଏ କେବଳ ସେତିକି ଲାଗି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକୁଛି । ଭଗବାନଙ୍କୁ ନିଜର ଗାତଟି ଭିତରକୁ ଟାଣି ଆଣି ସତେଅବା ସବୁଯାକ ପ୍ରସାଦର ଅଧିକାରୀ ହେବ ବୋଲି କେତେ କେତେ ଗରିମା ସହିତ ଦଳଗଠି ଧାଇଁବାରେ ଲାଗିଛି । ନିଜେ ଯେତିକିଯାଏ ଧାଇଁଛି, ସେତିକୁ ସତ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରୁଛି । ଅର୍ଥାତ୍, ନିଜକୁ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରୁଛି ।

ଏହି ପୃଥିବୀରେ ନିଜର ଗାତଟି ଭିତରୁ ବାହାର ବୃହତ୍ତର ଆକାଶଟିକୁ ଆପଣାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଧରଣୀ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ ହିଁ ଗାତ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଉପୁଜୁଛି । ଏବେ ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ମନ୍ଦିର ଅହଂକାରୀ ମାନଙ୍କ ହାତରେ, ସବୁଯାକ ଅର୍ଥ ଓ ସବୁଯାକ ସମ୍ବଳ ମଧ୍ୟ ସେଇ ଅହଂକାରୀମାନଙ୍କ ହାତରେ । ତଥାପି, ଗୋଟାଏ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି, ଯାହାକି ଏହି ଯାବତୀୟ ବାଡ଼କୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ସମଗ୍ର ଆକାଶରେ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ରହିଥିବା କୋଉଁଟି ଭିତରକୁ ଚାଲିଯିବା ଲାଗି ଓ ସେହି ସାନ୍ନିଧ୍ୟଟିର ମମତା ଅନୁସାରେ ନିଜର ପୃଥିବୀଟିକୁ ଗଢ଼ିବା ଲାଗି ଉତ୍ସାହିତ କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ଦିନେ ନା ଦିନେ ପୃଥିବୀର ବିଶ୍ୱାସରେ ପରିଣତ ହେବ ବୋଲି ଭିତରୁ ଅନନ୍ତ ଭରସା ଆସୁଛି । ସେହି ଭରସାରୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତାର ବୋଧ ଆସୁଛି । ସେଇଥିରୁ ଏକ ଅସଲ ଗର୍ବର ଅନୁଭବ ହେଉଛି, ଯାହାକି ବହୁତ ସାନ ସାନ ଗର୍ବକୁ ଦେଖି ମଧ୍ୟ ତଥାପି ନଦେଖି ଆଗକୁ ବାହାରିଯିବା ପାଇଁ ବଳ ଆଣି ଦେଉଛି । ପୃଥିବୀର ଗର୍ବୀମାନେ କାଳେ କାଳେ କେତେପ୍ରତାପ ଦେଖାଇଛନ୍ତି, ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କୁ କିଏ ମନେରଖିଛି ? ସେମାନଙ୍କୁ କିଏ କାହିଁକି ମନେ ରଖିବ ?

୧୩ । ୧୦ । ୯୧

ତେଣେ ରାଜନୀତିର ଉଚ୍ଚାଭିମାନୀ ଉଗ୍ରମାନେ ମନ୍ଦିର ତୋଳିବାର ଦୁଆ ଦେଇ ଦେଶରେ ଜାତୀୟତା ଓ ଧର୍ମପ୍ରାଣତାର ଜାଗୃତି ଘଟାଇବାକୁ ଭୁମୁଲ ଏବଂ ଆଡମ୍ବରପୂର୍ଣ୍ଣ ଯୋଜନାମାନ କରୁଛନ୍ତି । ଏବଂ ଏଣେ ମଣିଷର ବିବେକ ଭିତରେ ସାଧାରଣ ମାନବୀୟ ଅବବୋଧ ମଧ୍ୟରୁ ସତେଯେପରି ସବୁଯାକ ମନ୍ଦିର ଭାଙ୍ଗି ପଡିବାରେ ଲାଗିଛି । Rudolf Otto ଯାହାକୁ the idea of the holy ବୋଲି କହିଥିଲେ, ଆମେ ଏଯୁଗର ପୃଥିବୀଟାରେ ସେଇଟା ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ହାନସ୍ଥା ଭୋଗ କରୁଛୁ ।

ସେହି ଅବବୋଧ ହେଉଛି ଯାବତୀୟ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଏବଂ ଧର୍ମର ସର୍ବମୂଳ କଥା । ଯାବତୀୟ ନୀତିକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ତାହା ହିଁ ସବା ମୂଳରେ ରହିଥିବା ଉଚିତ । ସମଗ୍ର ମାନବସମୂହକୁ ଯଦି ଗୋଟିଏ ପରିବାର ବୋଲି କୁହାଯାଏ, ତେବେ, ସେହି ଅବବୋଧକୁ ନିଜ ଭିତରୁ ଉତ୍ପାଟିତ କରିଦେବାର ଯାବତୀୟ ଦୁଷ୍ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ହିଁ ଅସଲ incest ବୋଲି କୁହାଯିବ । ମଣିଷମାନେ ଏଭଳି incestuous କାହିଁକି ହେଲେ ? କାହିଁକି ସେମାନେ ପରିବାରର ଅସଲ ବିବେକ ଏ ପରିମଳଟିକୁ ମାନିଲେ ନାହିଁ ? କେହି ବସ୍ତୁବାଦକୁ ଦୋଷ ଦେବେ ।

ଦେବେ, କେହି ପୁଣି ଆଧୁନିକ media ଗୁଡ଼ାକୁ ଦୋଷ ଦେବେ । ଦୋଷ ଦେବାର କୌଣସି ଅଧିକାର ମୋ'ର ରହିଛି ବୋଲି ମୁଁ ଆଦୌ ଅନୁଭବ କରୁନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଆମେ ସେହି ଗର୍ହିତ କୋପେନ ପ୍ରବୃତ୍ତିରୁ ଆପଣାକୁ ମୁକ୍ତ ରଖିବାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର ମୋ'ର ଅବଶ୍ୟ ଅଛି । ଯେଉଁଦିନ ମୁଁ ଏହି ମୌଳିକ ପବିତ୍ରତାବୋଧଟିକୁ ହରାଇ ବସିବି, ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କର ଉଦ୍ୟାନ ଭିତରୁ ବହିଷ୍କୃତ ହୋଇ ରହିବି । ଏବଂ ଏହିପରି ବହିଷ୍କୃତ ହୋଇ ଏହି ଅଭିମାନୀମାନେ ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁ ଆଦର୍ଶର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ବାହାରିଛନ୍ତି ? ଅଭିମାନୀ ଓ ପ୍ରତିଅଭିମାନୀଙ୍କ ଭିତରେ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗି ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଖତମ ହୋଇଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୁଏତ ପୃଥିବୀକୁ ବହୁତ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ସହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମାତ୍ର ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କ'ଣ ମଣିଷମାନେ, ସାଧାରଣ, ନିରୀହ ଏବଂ ପରମଳ ଯୁକ୍ତ ମଣିଷମାନେ କ'ଣ ନିକମା ହୋଇ ବସିଥିବେ, ବକା ହୋଇ ପୃଥିବୀରେ ସବୁ ପ୍ରତ୍ୟୟର କାନ୍ଥଗୁଡ଼ାକ ଭୁସୁଡ଼ି ପଡୁଥିବାର ଦେଖୁଥିବେ ? କ'ଣ ଏହାକୁ କେହି ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ଅପେକ୍ଷା କରିବା ବୋଲି କହିପାରିବେ ?

୧୪ । ୧୦ । ୯୧

ରାଜନୀତି ଲୋକଶକ୍ତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥାନ୍ତା । ପୁଞ୍ଜିବାଦ ଏବଂ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ଜାତୀୟତାବାଦର ମୁଖା ପିନ୍ଧି ପୃଥିବୀରେ ଉତ୍ପାତ କରିବାଲାଗି ବାହାରିବା ଦିନଠାରୁ ରାଜନୀତି ଅସ୍ତ୍ରଶକ୍ତି ଉପରେ ହିଁ ନିର୍ଭର କରି ଆସିଲା । ଅସ୍ତ୍ରନୀତି ଓ ଅର୍ଥନୀତି ପରସ୍ପରକୁ ନିଶା ଯୋଗାଇଲେ ଏବଂ ପୃଥିବୀର ରାଜନୀତିକ ବିବେକକୁ ଏକାବେଳେକେ ନଷ୍ଟ କରି ପକାଇଲେ । ଅସ୍ତ୍ର ଉପରେ ଏହି ନିର୍ଭରଶୀଳତା କ୍ରମେ ବିଶ୍ୱମୟ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାଣି ଏବଂ ବିଶ୍ୱର ଯାବତୀୟ ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱପ୍ନକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଭାବରେ ବିଡ଼ମ୍ବିତ କରି ରଖିଲାଣି । ଆଦର୍ଶବାଦୀ ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାନୀୟ ଭାବରେ ଆପଣାର ଜିଦ୍‌ଗୁଡ଼ିକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବାର ମତଲବରେ ଛୁରୀ, ବନ୍ଧୁକ ଓ ବୋମା ହାତରେ ଧରି ବାହାରିଲେଣି । ସେମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ ଏବଂ ଉତ୍ସାହ ଦେଇ କେତେ ରାଷ୍ଟ୍ର ପୁରୋଗାମୀମାନଙ୍କର ଭୂମିକାରେ ବେଶ୍ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଭାବରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେଣି । ରାଜନୀତିର ଦଶା ଆଖର କ'ଣ ହେବ ?

ଆପଣାର ଆଦର୍ଶକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାଲାଗି ଏକଦା ଚରମ ତ୍ୟାଗ ଓ ବଳିଦାନ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ବୋଲି କୁହା ଯାଉଥିଲା । ଏବେ ଆଦର୍ଶବାଦୀମାନେ ଆପଣାର ନାନାବିଧ ଦୁରାଗ୍ରହ ଦ୍ୱାରା ତାଡ଼ିତ ହୋଇ ଗୈର ଡକାଏତଙ୍କ ପରି ମଣିଷ ମାରି ବାହାରିଲେଣି । ଯେଉଁମାନେ ସେମାନଙ୍କର

ସମସ୍ୟା ସହିତ ଆଦୌ ସମ୍ପୃକ୍ତ ନୁହନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ହତ୍ୟା କଲେଣି ଏବଂ ଅପହରଣ କରିନେବାର ଫିକର କଲେଣି । ଏକଦା ରାଜନୀତିକୁ ଏକ ବିଜ୍ଞାନ ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା । ଏବଂ, ତ୍ରାସଶକ୍ତିର ନାନା ଫିସାଦ ଭିତରେ ପଡ଼ି ସେହି-ସବୁ ଆଗର ସଂସ୍କାର ପୃଥିବୀରୁ ଏକାବେଳକେ ଲୁପ୍ତହୋଇ ଯିବାକୁ ବସିଲାଣି । ଏହି ବ୍ୟାଧିର ଶେଷ ପରିଣାମ କ'ଣ ଓ କେଉଁଠାରେ କେଜାଣି ? ଅର୍ଥାତ୍, ଏଇଟାର ବିରୋଧ କରି କେଉଁଦିନ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ ପ୍ରତିବାଦ ଆରମ୍ଭ ହେବ ଓ ବନ୍ଧୁକ ବିରୋଧରେ ମଣିଷ ସତକୁ ସତ ଶକ୍ତିମାନ୍ ହୋଇ ବାହାରିବ,—ତାହାର ଲାଗି ହିଁ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । କିନ୍ତୁ ନିକଂଥିବା ଜଣେ ସଜ୍ଜନ ଭାବରେ ଆଦୌ ନୁହେଁ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ସକ୍ରିୟ ଭାବରେ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ବନ୍ଧୁକର ସକଳ ପରାକ୍ରମଶକ୍ତିକୁ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଭାବରେ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହେବ ।

୧୫ । ୧୦ । ୯୧

ସବୁ ହିନ୍ଦୁ ଖାଲି ହିନ୍ଦୁ ନୁହନ୍ତି କିମ୍ବା ସବୁ ମୁସଲମାନ ମଧ୍ୟ ଖାଲି ମୁସଲମାନ ନୁହନ୍ତି । ଇହୁଦୀ ଭିତରେ ମଣିଷଟିଏ ଅଛି, ଯିଏକି ଉପରର ଛୁଲ୍‌ଟା ଇହୁଦୀର ସକଳ ପ୍ରକୋପ ଓ ସକଳ ଉଗ୍ରତା ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ବଞ୍ଚିରହିଛି । ଉପରର କାଟ୍ଟରତାବାଦୀଟା ତାହାକୁ ଯେତେ ଦବାଇ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି, ତଥାପି ମଣିଷଟି ଅବଶ୍ୟ ବଞ୍ଚିଛି ।

ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର Peace Now ସଂସ୍ଥା ପକ୍ଷରୁ ଇସ୍ରାଏଲ୍ ସରକାର ଜର୍ଡାନ୍ ନଦୀର ପଶ୍ଚିମ ତଟବର୍ତ୍ତୀ ପାଲେଷ୍ଟାଇନ୍ ଅଞ୍ଚଳରେ ଇହୁଦୀ ବସତିସ୍ଥାପନ ବନ୍ଦ କରନ୍ତୁ ବୋଲି ଦାବୀ କରି ସେହି ଦେଶର ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟରେ ମୋକଦ୍ଦମା ଦାୟର କରିଛି । ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର Neve Shalom ଗାଆଁରେ ମୁଁ ଏହି Peace Now ସଂସ୍ଥା ସମ୍ପର୍କରେ ଶୁଣି ଆସିଥିଲି । ସେଠି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ପ୍ରଖର ଧୀଶକ୍ତିସମ୍ପନ୍ନ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଦେଖିଛି, ଯେଉଁମାନେ କି Peace Nowର ପ୍ରୟାସଗୁଡ଼ିକର କଥା ଶୁଣିବା ମାତ୍ରକେ ବିରକ୍ତ ଓ ତିକ୍ତନତ ଏକ ତ୍ରାସରେ ଶୀତେଇ ଉଠୁଥିଲେ । ସେମାନେ ନାନା inhibition ହେତୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରୁନଥିବା ସତ୍ୟଟି ପ୍ରତି ତ୍ରାସ । ମଣିଷ ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ସତ୍ୟପ୍ରତି ତ୍ରାସ ଭାବରେ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଦେଖାଏ, ସେତେବେଳେ ସେହି ତ୍ରାସ ତାକୁ ସତେଅବା ଭୂତ ପରି ଗୋଡ଼ାଇଥାଏ । ପୃଥିବୀର ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶରେ ସତ୍ୟମାନେ ଏହିଭଳି କ୍ଷମତାସୀନ ଏବଂ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ଉଗ୍ରମାନଙ୍କ ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇଛନ୍ତି । ସେହି ସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ଦିନ

ଆସୁଛି । କ୍ଷମତା ଉପରୁ, ଅସ୍ତ୍ରବଳ ଉପରୁ, ନିଜ ଭିତରେ ନିଜକୁ ଉତ୍ପନ୍ନ କରି ରଖିଥିବା ଯାବତୀୟ ପ୍ରିୟସତ୍ୟର କବଳରୁ ମଣିଷମାନେ ଯେତିକି ମୁକ୍ତ ହୋଇ ଆସୁଥିବେ, ସତ୍ୟମାନଙ୍କର ଧନ ସେତିକି ପାଖେଇ ଆସୁଥିବ । ଏବଂ, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୃଥିବୀରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀମାନେ ରହିଥିବେ ଓ ପ୍ରତିବାଦ କରୁଥିବେ । କ୍ଷମତାସୀନ ଖୁରୁମାନଙ୍କର ଦରବାରରେ ସେମାନେ ବିକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକୁ ଉତ୍ଥାପିତ କରିବାରେ ଲାଗିଥିବେ । ସେହି ସାହସୀମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ୁ, ସାହସୀମାନଙ୍କର କଣ୍ଠ ଆହୁରି ଦୃଢ଼ ହେଉ, ଆହୁରି ସଂଗଠିତ ହେଉ; ଜାତି, ଧର୍ମ, ବର୍ଣ୍ଣ ଓ କ୍ଷମତାର ସକଳ ଗାରକୁ କାଟି ଯାଇ ତାହା ସବୁ ହୃଦୟକୁ ଛୁଇଁବାଲାଗି ସମର୍ଥ ହେଉ ।

୧୭ । ୧୦ । ୯୧

ଭୟ ଯେତିକି ଯେତିକି କମିବ, ବିଶ୍ୱାସ ସେତିକି ସେତିକି ବଢ଼ିବ । ମାତ୍ର ପୃଥିବୀରେ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ନେତୃତ୍ୱମାନେ ଏମିତି ଏକ କୁସଂସ୍କାର ଭିତରେ ପଡ଼ି ରହି ଆସିଛନ୍ତି ଯେ ସେମାନଙ୍କର ଭୟ ସହଜରେ ଦୂରୀଭୂତ ହୋଇଯିବାକୁ ମୋଟେ ସମ୍ମତ ହେଉନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ଭୟ ଦୂର ହେବାର ଉପକ୍ରମ ହେଉ ହେଉ ତାହାର ସ୍ଥାନାପନ୍ନ ଭାବରେ ଆଉଏକ ଭୟର ଚନ୍ଦାନ୍ତ ଆସି ହାଜର ହୋଇଯାଉଛି ।

ଫ୍ରାନ୍ସ ଓ ଜର୍ମାନୀ ନିଜର ଏକ ମିଳିତ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଗଢ଼ିବେ ବୋଲି ନୋଟିସ ଦେଇଛନ୍ତି । ଏହି ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ପ୍ରକୃତରେ କାହା ବିରୋଧରେ ଏହି ଦୁଇ ଦେଶର ରକ୍ଷା କରିବ, ସେକଥା ଜର୍ମାନୀ ଓ ଫ୍ରାନ୍ସର ସାଧାରଣ ମଣିଷମାନେ ହୁଏତ ଅନୁମାନ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ, ମାତ୍ର ସରକାରମାନେ ତାହା କରି ପାରୁଛନ୍ତି । ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବିତ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ କୁଆଡେ ଏକ ସାରା-ଇଉରୋପୀୟ ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ଭିତ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରିବ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ଭବିଷ୍ୟତର ସେହି ସୈନ୍ୟବାହିନୀରେ ଫ୍ରାନ୍ସ ଓ ଜର୍ମାନୀ ଯେପରି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ବଳଶାଳୀ ଓ ମତଶାଳୀ ହୋଇ ରହିବେ, ସଂପୃକ୍ତ ଦୁଇ ଦେଶର ପୁଙ୍ଗବମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହାର ମସୁଧା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେଣି । ଫରାସୀ ବିପ୍ଳବ ପରେ ସେହି ବିପ୍ଳବ ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀକୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ କେତେପ୍ରକାର ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରୁଛି ସିନା, ମାତ୍ର ଫ୍ରାନ୍ସ ଲମ୍ବୃତଃ ଜାତୀୟତାବାଦୀ ହୋଇ ରହିବ ବୋଲି ଫରାସୀ ରାଜନୀତିର ମାମଲତକାରମାନେ ତଥାପି ବିଚାର କରୁଛନ୍ତି । ଏକ ଜାତୀୟ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ନିଜର ଉଗ୍ର ଓ ବର୍ବର ଲକ୍ଷଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ପୃଥିବୀଲାଗି ଯେ କେଡ଼େ ବଡ଼ ସମସ୍ୟା ହୋଇପାରେ, ଗୋଟାଏ ହିଟ୍ଲର୍-ଯୁଗକୁ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇ ସାରିବା ପରେ ମଧ୍ୟ ଜର୍ମାନୀର ଅର୍ବାଚୀନ ରାଷ୍ଟ୍ର ବିଧାତାମାନେ ସେକଥାକୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ହୃଦୟଙ୍ଗମ

କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ସେଇ ପୁରୁଣା ଗୁଳାଟା ଉପରେ ଲାଗି ରହିଛନ୍ତି, ମଣିଷର ଭିତରଟା ଅପେକ୍ଷା ମଣିଷ ହାତରେ ରହିଥିବା ବନ୍ଧୁକଟା ଉପରେ ସେମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ଅଧିକ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛନ୍ତି । ତାହାହିଁ ଏହି ଅତିବୁଦ୍ଧିଆ ମାନଙ୍କର ସବୁଠାରୁ ବଡ ସମସ୍ୟା ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଆମର ଏହି ବୃହତ୍ତର ପୃଥିବୀର ମଧ୍ୟ ଏକ ବଡ ସମସ୍ୟା ।

୧୭ । ୧୦ । ୯୧

ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ଇହୁଦୀମାନେ ଏତେ ଭୟପ୍ରପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ଯେ, ପୃଥିବୀ ପ୍ରାୟ ଯେକୌଣସି ଆଗ୍ରହ ଏବଂ ପରାମର୍ଶକୁ ଭଙ୍ଗ କରି ସେମାନେ ଆଗ ଯାହାକୁ ମନ ତାକୁ କାମୁଡ଼ି ଦେବାକୁ ବାହାରି ପଡୁଛନ୍ତି, ଜ୍ୱର ବିରକ୍ତିକର ଭାବରେ ଧରା ପଡ଼ି ଯାଉଛନ୍ତି । ଏଠାରେ ମୁଁ ଆଦୌ ସବୁ ଇହୁଦୀଙ୍କର କଥା କହୁ ନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଯେଉଁମାନେ ସେଠି ରାଷ୍ଟ୍ରଶାସନରେ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇଯିବାର ଭୟଟା ନିଜ ଭିତରେ ଏପରି କାମୁଡ଼ି ଧରିଛି ଯେ, ସେମାନେ ଆଗ ବାହାରେ କାହାକୁ ଯାଇ କାମୁଡ଼ି ପକାଇବାକୁ ହିଁ ସତେଅବା ପ୍ରତିକାରର ଏକମାତ୍ର ପନ୍ଥା ବୋଲି ବିଚାର କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଯେ, ପୃଥିବୀର ଅସ୍ୱସ୍ତିତ ଭିତରେ ସେମାନଙ୍କ ନିଜ ଖାତିରେ ବି ଆଗ ଯାଇ କାମୁଡ଼ି ପକାଇବା ଭଳି ଦୁରାଗ୍ରହ ଗୁଡ଼ାକୁ ଅନ୍ଧ ଏବଂ ଉଗ୍ର କରି ରଖିବାର ଅସ୍ୱମାନ ମହଜୁଦ ହୋଇ ରହିଛି ।

Carl Gustaf Jang କୋଉକାଳେ Collective Unconscious‌ର କଥା କହିଥିଲେ । ମଣିଷକୁ ଓ ତା'ର ସମୂହଟିକୁ ବୁଝିବାରେ ଏହି ତତ୍ତ୍ୱଟି ଅନେକ ସହାୟତା କରିଥାଏ ଓ ବହୁତ ଅନ୍ତଃଦୃଷ୍ଟି ଯୋଗାଇ ଦେଇଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ତଥାପି ମୁଁ ଏଯାବତ୍ ତାହାକୁ ମୋଟେ ଏତେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉ ନଥିଲି । ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ରେ ରାଜନୀତି, ରାଜ୍ୟରକ୍ଷାନୀତି ଓ ଯୁଦ୍ଧନୀତିକୁ କହିଁର ତିନ ଥର ଦେଖିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ଏବେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଭାବୁଛି ଯେ, ପ୍ରାୟ ପଚାଶବର୍ଷ ଅତିବାହିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଇହୁଦୀନାମକ ଏକ ସମୂହ ତାହାର ପୁରାତନ ଘାଆଟାକୁ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ଭୁଲି ପାରିନାହିଁ । ସେଥିଲାଗି ସବାଆଗ ଯଥାସମ୍ଭବ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କାମୁଡ଼ି ଦେବାକୁ ବାହାରୁଛି, ନିଜଭିତରେ ନାନାବିଧ ଦହନର ଦାସ ହୋଇ ରହିଛି ଏବଂ ସେଥିଲାଗି ଆପଣାର ଉଗ୍ରତାମାନଙ୍କୁ ଏକ ନିର୍ମଳ ଦୁରାଗ୍ରହ ସହିତ ହୁଏତ କ୍ଷମା ଦେବାରେ ଲାଗିଛି । ମଣିଷମାନେ କାହିଁକି ସେମାନଙ୍କର Collective Unconscious‌ର ଦାନ୍ତଗୁଡ଼ାକ ଭିତରୁ ବାହାରିଆସି ପାରିବେନାହିଁ ? ଏବଂ, ବାହାରି ନଆସିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ ନିଜ ଘରେ ମଧ୍ୟ କିପରି ସୁସ୍ଥ ହୋଇ ବାସ କରିପାରିବେ ? ମଣିଷ ଦେଖିଲେ ହିଁ

ସିଏ ପଶୁଶବର୍ଣ୍ଣ ତଳେ ତାକୁ ନିର୍ମମ ଓ ବର୍ବର ଭାବରେ ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ କରିଥିବା ମୁହଁଟାକୁ ହିଁ ପ୍ରାୟ ଇଚ୍ଛା କରି ଦେଖିବାରେ ଲାଗିଥିବ, ତାକୁ ସଂସାରରେ ଆଖି ବନ୍ଧୁର ଠାବ ମିଳିବ କିପରି । ନିଜ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ଭୟମୁକ୍ତ ବନ୍ଧୁଟିକୁ କିପରି ଦର୍ଶନ କରି ପାରିବ ?

୧୮ । ୧୦ । ୯୧

ଯୋଉ ପୃଥିବୀ ଆସୁଛି, ଆପଣାର ଉପସ୍ଥିତ ପୃଥିବୀଟିକୁ ତା' ସହିତ ସ୍ପର୍ଶ କରାଇ ରଖିଥିଲେ ବୁଢ଼ାହେବାର ସର୍ବବିଧ ପ୍ରମାଦରୁ କେଡ଼େ ଅବଲୀଳା ସହିତ ଯେ ମୁକ୍ତ ରହିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇଯାଏ, ମୁଁ ସେକଥା ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଉଛି । ତାହା ହେଉଛି ମୋ'ର ସବୁଠାରୁ ବଡ ଭାଗ୍ୟ । ଯେଉଁମାନେ ଆଗାମୀ ପୃଥିବୀରେ ଫୁଲ ହୋଇ ଫୁଟିବେ, ସଂସାରଯାକକୁ ମହକାଇବେ ଓ ଜୀବନର ଏହି ବଗିଚାଟିକୁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆବେଦନ ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତା ପ୍ରଦାନ କରିବେ, ସେହିମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକାଠି ବସିଥିବା ସମୟରେ ମୋ' ଭିତରେ, ଯେପରି କୌଣସି ଜର୍ଜରତା, କୌଣସି ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତତା ଏବଂ କୌଣସି ଉଗ୍ରତା ନରହୁ । ଏହାଦ୍ୱାରା ମୁଁ ସେହି କଢ଼ିଗୁଡ଼ିକର ଯେତେ କ୍ଷତି ନକରିବି, ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ କ୍ଷତି ନିଜର ହିଁ କରିବି । ମୁଁ ଶୀଘ୍ର ଶୁଖି ଶୁଖିଯିବି, ସେହି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାଟି ହେତୁ ଉଗ୍ର ହେବି, ଅହଙ୍କାରୀ ହେବି, ସଂସାରଟା ବୁଡ଼ିଯାଉଛି ବୋଲି ଢ଼ୁରି କରିବାରେ ଲାଗିଥିବି । ଏ ସଂସାରର ଏକ ଭବିଷ୍ୟତ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ସେତେବେଳେ ଆଉ କୌଣସି ଭବିଷ୍ୟତ ଦୃଶ୍ୟ ହେଉ ନଥିବ, ଯାବତୀୟ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଉପରେ ପହଡ଼ ପଡ଼ି ରହିଥିବ । ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଆଉ କିଛି ହେବନାହିଁ ବୋଲି ମାନିନେଇ ମୁଁ ହୁଏତ ସ୍ୱର୍ଗର ଲୀଳା କୀର୍ତ୍ତନ କରୁଥିବି ଏବଂ ଏଠି ମାଟିଟାକୁ ଗୋଇଠା ମାରୁଥିବି ।

କେଡ଼େ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ମୁଁ, ଏହି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାରେ ପଡ଼ିନାହିଁ । ସେଥିଲାଗି ମୁଁ ବାହାର ପରି ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ବଗିଚାଟିଏ ଦେଖିବାକୁ ପାଉଛି, ଭିତରୁ ମହକ ଆସି ମୋ'ର ସବୁଯାକ ଆଖିକୁ ବାହାରର ଯାବତୀୟ ମହକ ସହିତ କେଡେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସଂଲଗ୍ନ କରି ରଖିଛି । ଏହାକୁ କା'ଣ କେବଳ ଏକ ଆଶାବାଦୀ ଜୀବନ-ଦୃଷ୍ଟି ବୋଲି କହି ତାର ଯଥାର୍ଥ ପରିଚୟ ଦେଇ ହେବ ? ନାହିଁ,—ଇଏ ହେଉଛି ସତକୁ ସତ ଏକ affirmation, ଯାହାକି ମୋ'ଠାରୁ ଏହି ସଂସାର ସରିଗଲା ବୋଲି ଭାବିବାର ଯାବତୀୟ ଦୁଷ୍ଟାମିରୁ ମୋତେ ଜନନୀ ପରି ରକ୍ଷା କରି ଆସିଛି, ଆସୁଛି । ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରଭାତରେ ମୁଁ ସେହି ଜନନୀକୁ ପ୍ରଣାମ କରି ପାରୁଛି, ଏକାବେଳେକେ ଶିଶୁଟିଏ ହୋଇ, ତାଙ୍କର ଶିଶୁଟିଏ ହୋଇ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ

ପ୍ରଣାମ କରି ପାରୁଛି । ଆନ ପାଉଛି, ଭରସା ପାଉଛି । ଅନାୟାସରେ ଜୀବନର
ସବୁଯାକ ଦ୍ୱାରକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣୋନ୍ମୋଚିତ କରିଦେଇ ମୁଁ ଏକଥା କହିପାରୁଛି ।

୧୯ । ୧୦ । ୯୧

ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀଟିକୁ ଘଣ୍ଟାଏ ବଞ୍ଚିଲେ ଯଦି ଏତେ ସୁଖ, ତେବେ ସମଗ୍ର
ଜୀବନଟା ସେହିପରି ବଞ୍ଚିପାରିଲେ ମଣିଷ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ସୁଖର ଅଧିକାରୀ
ହୋଇ ନପାରନ୍ତା ! ଯଦି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଘଣ୍ଟାଏମାତ୍ର ଅନୁଭବ କଲେ ଏତେ ଖୁସି,
ତେବେ ଜୀବନଟାଯାକ ତାଙ୍କର ଅନୁଭୂତିକୁ ହିଁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରି ପାରୁଥିଲେ
ମଣିଷ କେତେ କ'ଣ ଖୁସିର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ନପାରନ୍ତା ! କିନ୍ତୁ କ'ଣ
କେବଳ ଘଣ୍ଟାଏ ହୁଅନ୍ତି, କେବଳ ଘଣ୍ଟାକଲାଗି ଭଲ ପାଆନ୍ତି ? ଏସବୁକୁ ନିଜ
ଶରୀରର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଣୁ ଭିତରକୁ ବହନ କରିନେବା ଏବଂ ତା'ପରେ ସେହି
ମୂର୍ତ୍ତି ପ୍ରେରଣାଟି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା, ମଣିଷମାନେ କେବେ
ସେହି ମହାଭାଗ୍ୟର ଭାଜନ ହୋଇପାରିବେ ?

ଏବଂ, ସବୁ ମଣିଷ ଦିନେ ନା ଦିନେ ତାହାର ଭାଜନ ହେବେ ଏବଂ ମୁଁ
ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଠି ଏହି ସଂସାରରେ, ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ସମ୍ବନ୍ଧର ସଂସାରରେ
ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବି, ଏହାକୁ କେବଳ ନିର୍ବୋଧତା ବୋଲି ହିଁ କୁହାଯିବ ।
ଜଗତଯାକ ମୋ' ଆଡ଼କୁ ହାତ ବଢ଼ାଇବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଆଗ ଜଗତ ଆଡ଼କୁ
ହାତ ବଢ଼ାଇବି । ମୁଁ ଆଗ ହାତ ବଢ଼ାଇ ପାରିଲେ ଯେ ଜଗତର ମୋ' ଆଡ଼କୁ
ହାତ ବଢ଼ାଇବାର ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଓ ପ୍ରକ୍ରିୟାଟି ମଧ୍ୟ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ ହୋଇ ଆସିବ, ଏକଥା
ମୁଁ ନିଜ ଜୀବନର ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ଜାଣିଛି । ସେଥିଲାଗି ଏଠାରେ ସବୁଠାରେ ମଧ୍ୟ
ମୋ' ନିଜର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଘର ରହିଥିବା ପରି ଲାଗୁଛି । ଆଦୌ କେଉଁଠି
ହେଲେ ଅନୁପ୍ରବେଶ କରିବି ପରି ଲାଗୁନାହିଁ । ସବୁ ଦୁଆର ଖୋଲା ରହିଛି । ନିଜ
ଦୁଆରଟି ଖୋଲା ରହିଛି, ଅର୍ଥାତ୍ ସବୁଯାକ ଦୁଆର ଖୋଲା ରହିଛି । ଏହିପରି ଏକ
ଅନୁଭୂତି ଓ ସମ୍ମତି ହିଁ ମୋତେ ଏହି ପୃଥିବୀଗତ ଜୀବନର ଅସଲ ମୂଳଟିକୁ ଛୁଇଁ
ପାରିବାରେ ମୋତେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି । ଏହି ଅସଲ ଛୁଇଁବାଟିକୁ
ମୂଳକାଠି କରି ମୁଁ ଜୀବନରେ ତତ୍ତ୍ୱଗୁଡ଼ିକୁ ଜାଣିଛି, ମତଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝିଛି ଏବଂ
ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଡ଼ିଛି । ସଂସ୍ପର୍ଶର ସବୁଯାକ ଗଣ୍ଠି କେଉଁ ପରମବିଶ୍ୱାସର
ଆବେଦନ ଦ୍ୱାରା ଖୋଲି ଯାଇଛି । ମୋତେ ଆଦୌ କୌଣସି କଷ୍ଟ କରିବାକୁ
ପଡ଼ିନାହିଁ । ସବୁଯାକ ଭଗବାନ୍ ମୋତେ ଏଇଠି ଏହି ହାତପାଆନ୍ତାରେ ଦେଖା
ଦେଇଛନ୍ତି, ନିଜ ଭିତରର ଆସ୍ଥାନଟି ଉପରେ ତାଙ୍କୁ ଆପିରଖିବା ତା'ପରେ
କେଡ଼େ ସହଜ ଓ ସ୍ୱାଭାବିକ ହୋଇ ଯାଇଛି ।

୨୬ । ୧୦ । ୯୧

ଯେଉଁମାନେ କେବଳ ଏକାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ଆପଣାର ଉନ୍ନତି ଓ ଉତ୍ଥାନରେ ଲାଗିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସମୟର ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ କଦାପି ସମାହିତ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ସେହିମାନେ ହିଁ ସମ୍ଭବତଃ ଗୋଟିଏ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଆମ ଏହି ସମୟର ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଦୁରାଗ୍ରହଯୁକ୍ତ କରି ରଖିଥିବା ପାଇଁ ଦାୟୀ ହେବେ । ସେମାନେ, ସବୁକିଛି ଯେପରି ଯାହା ରହିଛି, ତାହାରି ସହିତ ମୂଳତଃ ଖାପ ଖାଇଯିବାକୁ ହିଁ ଆପଣା ଜୀବନ ପ୍ରୟାସର ଯାବତୀୟ ଧର୍ମରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଛନ୍ତି ଓ ସେହି ଅତିସୀମିତ ଗାରଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ସଫଳ କରାଇ ନେବାର ଫନ୍ଦିରେ ଦିନରାତି ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଖଡ଼ା ସିଝିବ ନାହିଁ ।

ଏମାନେ ଆମ ସମାଜରେ ସର୍ବବୃହତ୍ତର ଅଂଶ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷକ ରହିଛନ୍ତି, ଛାତ୍ର ରହିଛନ୍ତି, ଘରୁଆମାନେ ରହିଛନ୍ତି, ଗୁଚ୍ଛା ପରିବାରଟାକୁ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେଇ ତାହାରି ଉପରେ ହିରୋ ହେବାରେ ସମସ୍ତ ସାରି ଦେଉଛନ୍ତି । ଚାକିରିଆଟିଏ ତା' ପଦୋନ୍ନତି ପାଇଁ ଲାଗିଛି । ଯୋଉଥି ସକାଶେ ତାକୁ ପଦଟିଏ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା ଓ ସେ ବେତନ ପାଉଥିଲା, ସେହି ପଦର ଉଚିତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ କରିବାରେ ତା'ର ଯେତେ ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ, ଆପଣାର ନିତାନ୍ତ ଆପଣାର ପାହାଚଗୁଡ଼ିକୁ ଛିଟିବାରେ ତା'ଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ ଆଗ୍ରହ ରହିଛି । ପାଠପଢୁଥିବା ଅଧିକାଂଶ ପିଲା ଏକାନ୍ତ ଭାବରେ ନିଜ ଭବିଷ୍ୟଟିର ସୁରକ୍ଷା ହେବା ସକାଶେ ହିଁ ପାଠ ପଢୁଛନ୍ତି । ପାଠପାହାଚରେ କେତେ କ'ଣ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ହୁଏତ ନିଜ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କାହାକୁହେଲେ ଦେଖି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଏବଂ ଆମ ସମାଜର ସଫଳ ଘରୁଆମାନଙ୍କର କଥା ହୁଏତ ନକହିବା ହିଁ ଭଲ । ସେମାନେ ନିଜ ଘରଟିକୁ ପ୍ରଶସ୍ତ ଓ ପ୍ରଭାଯୁକ୍ତ କରି ରଖିବା ପାଇଁ ଜାଣତ ଓ ଅଜାଣତରେ ଆହୁରି କେତେ ଘରକୁ ଉଜାଡ଼ି ଦେବାକୁ ମଧ୍ୟ ନିଜର ସାଂସାରିକ ଧର୍ମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟବତ୍ ମନେ କରୁଛନ୍ତି । ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ଏମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ । ଯେକୌଣସି ସମସ୍ୟାର ଯଥାର୍ଥ ସମାଧାନ ବାଟରେ ହୁଏତ ଏହିମାନେ ହିଁ ସବୁକାଳରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଅନ୍ତରାୟ ହୋଇ ରହିଥିବେ ।

୨୭ । ୧୦ । ୯୧

ପ୍ରତିମାପୂଜାକୁ ସାଧନା-ଇତିହାସର କେଉଁ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଭିଆଣ କରାଯାଇଥିଲା କେଜାଣି ? ଯେତେବେଳେ ଆସ୍ପୃହାଗୁଡ଼ିକ ମୂର୍ତ୍ତିରେ

କୁହାହେଲେ ଏବଂ ମୂର୍ତ୍ତିର ମାଧ୍ୟମରେ ଉପାସିତ ହେଲେ, ସମ୍ଭବତଃ ସେହି ଦିନଠାରୁ ମଣିଷ ତା'ର ଆସ୍ପୃହା ଗୁଡ଼ିକ ପାଖରୁ ଚମ୍ପଟ କରିବାକୁ ହିଁ କେତେ-ପ୍ରକାର ସୁବିଧା ପାଇଗଲା ଏବଂ ଅସଲ ଘରଗୁଡ଼ିକ ଭିତରୁ ନିର୍ବାସିତ ହୋଇ ରହିଲା ।

ଆପଣାର ଆସ୍ପୃହାରେ ଗଭୀରରୁ ଗଭୀରତର ହେବା,—ମଣିଷ ପାଇଁ, ଆରୋହଣରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ରଖିଥିବା ଯେକୌଣସି ଭଗବତ୍ସନ୍ଧାନ ପାଇଁ ତାହାହିଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ମଣିଷକୁ ତା'ର ସେହି ଅସଲ ପଥରୁ ବାଉଳା କରି ଏହି ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଗୁଡ଼ିକ କେଉଁଠୁ କାହିଁକି ଆସିଲେ ? ଧର୍ମମାନେ ଅଧିକ ସ୍ଥୂଳ ହୋଇ କାହିଁକି ଆପଣାକୁ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଅଲଗା ବୋଲି କହିଲେ, କାହିଁକି ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଅପରଠାରୁ ନିଜକୁ ଉଚ୍ଚ ବୋଲି ଭାବିଲେ ? ନିଜେ ଆରୋହଣ ଲାଗି, ଉନ୍ମୋଚନ ଲାଗି, ଯଥାର୍ଥ ସ୍ପର୍ଶ ପାଇବାଲାଗି ଅନୁରାଗ ରଖିଥିଲେ ଯାଇ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକୁ ପଚାରିହୁଏ ଏବଂ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକୁ ପଚାରି ଆପଣାକୁ ସୁରକ୍ଷିତ ରଖିହୁଏ । ହିନ୍ଦୁଧର୍ମରେ ପିତୁଳାପୂଜା ରହିଛି ସତ, ମାତ୍ର ହିନ୍ଦୁଧର୍ମରେ ମୂଳ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି । ତୁମେ କେଉଁଟାକୁ ନିଜର ବୋଲି ବାଛିନେବ, ତାହା ଧର୍ମତଃ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଉପରେ ହିଁ ନିର୍ଭର କରୁଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର, ଏକ ଅନ୍ୟ ପ୍ରଲୋଭନରେ ପଡ଼ି ମଣିଷମାନେ ଆପଣାକୁ ଏପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସମ୍ପ୍ରଦାୟରେ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀକ୍ରମେ ପଲ କରି ଆଣିଲେ ଯେ, ଧର୍ମ ଯାଇ କ୍ରମେ ତୁଚ୍ଛା ଗୁଣ୍ଡାମାନଙ୍କ ହାତରେ ରହିଲା । ତା'ପରେ ମୂର୍ତ୍ତିଟିକୁ ନିଜଭିତରେ ନଦେଖି ତାହାକୁ ବାହାରେ ସୁନାରୂପାରେ ସଜାଇ ରାଜକୀୟ କରି ଦେଖାଇବାର ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧିକୁ ଆଣି ପଶାଇ ଦିଆଗଲା । ଏଥିରେ ରାଜାମାନେ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟକଲେ ଏବଂ ପୁରୋହିତମାନେ ସେଥିଲାଗି ଆବଶ୍ୟକ ଦୁଷ୍ଟବୁଦ୍ଧିଗୁଡ଼ିକୁ ଆଣି ଯୋଗାଇଦେଲେ । ଯଦି ତୁମେ ଯଥାର୍ଥ ହିନ୍ଦୁ ଭାବରେ ଏକା ସାଙ୍ଗେ ଉପନିଷଦ ଓ ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ବାଛି ନପାରିବ, ତେବେ ମୁଁ ତୁମକୁ ଆଦୌ ହିନ୍ଦୁ ବୋଲି କହିବି କାହିଁକି, ଆଦୌ ମୋ' ସାଙ୍ଗରେ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ଜଣେ ସାଥୀ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହିବି କାହିଁକି ?

୨୮ । ୧୦ । ୯୧

ଏ ଦେହ ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗରେ ଅଛି । ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ତପସ୍ୟାରେ ଏବଂ ସ୍ପର୍ଶ ଲାଭରେ ଦେହ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ରହିଛି । ଏ ଦେହ ଆପଣାକୁ ଆଉ ମନର ଅଥବା ତୁଚ୍ଛା ପ୍ରାଣିକତାର ଅଧୀନ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଆଦୌ ଅନୁଭବ କରୁନାହିଁ । ବେଶୁ, ଦାସମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି, ଅନୁରାଗଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି ।

ଏହାହିଁ କ'ଣ ଦେହର ଅମରତ୍ୱବୋଧ ? ଅର୍ଥାତ୍, ହଜିଯିବାର, ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବାର କୌଣସି ଆଶଙ୍କା ଆଉ ଦେହକୁ ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ କରି ପାରୁନାହିଁ । ଦେହ ଯୋଗ୍ୟ ହେଲେ, ଅସଲ ବାସନାଗୁଡ଼ିକୁ ଆପଣାର ମୂଳଭୂତ କାମ୍ୟତାରେ ପରିଣତ କରି ପାରିଲେ ଯେ ଦେହ ମଧ୍ୟ ଶିଖର-ବିଚରଣର ପ୍ରବେଶାଧିକାର ଲାଭ କରେ, ମୁଁ ତାହା ଏବେ ଅଙ୍ଗେ ଅଙ୍ଗେ ଅନୁଭବ କରୁଛି ।

କାମନାଗୁଡ଼ାକୁ ଖାଲି ଦେହର କଳଙ୍କ ବା ଦେହର ସନ୍ତାପପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାରବ୍ଧ ବୋଲି କହି କହି ଆମେ ତାକୁ ଆପଣା ପାଖରୁ କେତେ ଦୂରଛଡ଼ା କରି ରଖିଥାଉ । ଶିଆଣିଆ ମନଟା ଅନେକ ସମୟରେ ଆପଣାକୁ ଏକମାତ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ଦେହକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଶୂଦ୍ର ବୋଲି କହି ଘୃଣା କରୁଥାଏ, ତାକୁ ଆପଣା ପାଖରୁ ଦୂରରେ ରଖିଥାଏ । ଦେହଟାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ଲଜ୍ଜ ଭାବରେ ଭୋଗ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ତାକୁ ହିଁ ଆପି ଯାବତୀୟ ଅପବାଦ ଏବଂ ବିସମ୍ବାଦ ପାଇଁ ଦାୟୀ କରିବାରେ ବି ଲାଗିଥାଏ । ମନର ବହୁ ଅପପରାକ୍ରମ ଦ୍ୱାରା ବିଚରା ଦେହଟା ବଡ଼ ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଆପଣାର ଏହି ଉତ୍ପୀଡ଼ନଟାକୁ ଜାରି କରି ରଖିବାକୁ ମନ ଯାବତୀୟ ବହୁ କୌଶଳ ଦ୍ୱାରା ଗାଦୀ ମାଡ଼ି ବସିଥାଏ, ଦେହଟାକୁ ପବିତ୍ର କରି ରଖିବା ସକାଶେ କେତେ କେତେ ବାହ୍ୟାଚରଣର ଫିସାଦ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସଂସାରର ବହୁତର ନୈତିକତା ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଥିରୁ ହିଁ ସବୁ ଉତ୍ସାହ ପାଏ । ଦେହ ଭିତରେ ଯେ ଏକ ମୂଳଭୂତ ପବିତ୍ରତା ରହିଥାଏ, ଯାବତୀୟ ତପସ୍ୟାରେ ଦେହକୁ ତା'ର ଉଚିତ ଭାଗ ଦେବା ପରେ ଯାଇ ମୁଁ ଏବେ ତାହା ଅନୁଭବ କରିପାରୁଛି । ଦେହ ସତେଅବା ଏପରି ଏକ ଘର ହୋଇ ରହିଛି, ଯାହାକି ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ଅଭିଜ୍ଞମରେ ତଥା ଆସ୍ପୃହାରେ ଆସ୍ଥାନଟିଏ ହୋଇ ରହିପାରିବ, ଭୂମି ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବ । ଅମରତ୍ୱ କହିଲେ ହୁଏତ ଏହାଠାରୁ ଭିନ୍ନ ଆଦୌ ଅନ୍ୟ କିଛିକୁ ବୁଝାଏ ନାହିଁ । ପାହାଚ ଉଠିବାର ମାର୍ଗ ରହସ୍ୟଟି ଦେହଯାଏ ସଂକ୍ରମିତ ହୋଇଯାଇ ପାରିଲେ ଆଉ କୌଣସି ଚିନ୍ତା ରହେନାହିଁ ।

୨୯ । ୧୦ । ୯୧

ମଣିଷ ଭିତରେ ତା'ର ଅସଲ ପରିଚୟଟି ଯେଉଁଠାରେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥାଏ; ସିଏ ଆପଣା ଗଭୀରକୁ ସେ ଯାଏ ଯାଇ ନିଜେ କବାଟଟିକୁ ଖୋଲି ଦେବାଲାଗି ଏତେ କୁଣ୍ଠିତ ହୁଏ କାହିଁକି ? ମଣିଷ ଉପରେ ତା'ର ସାମାଜିକ ସଂସ୍କାରମାନ କେତେ ବହଳ ଓ ପ୍ରଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଯେ ମାଡ଼ି ରହିଥାଏ, ଏଇଥିରୁ ତାହାର ପ୍ରମାଣ ମିଳିଯାଉଛି । ବାହାର ସେହି ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ିକ ତାକୁ

ନିଜ ଭିତରେ ଏପରି ଭୟାଳୁ କରି ରଖିଥାଏ । ଭିତରେ ଭୟାଳୁ ହୋଇ ରହିଥିବାରୁ ସେ କେଡ଼େ ସହଜ ଭାବରେ ଏହି ବାହାରଗୁଡ଼ାକ ସହିତ ଖାପ ଖାଇ ଯାଉଥାଏ ଓ ସେଥିଲାଗି ଆପଣାକୁ କେଡ଼େ ସାହସୀ ଓ ସଫଳ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ନିଜ ଭିତରେ ବିଫଳ ହୋଇ ବାହାରେ ନିଜକୁ ସଫଳ ବୋଲି ଦେଖାଇବାର ଦାମ୍ଭିକତା,—ଏହାହିଁ ଅନେକ ସମୟରେ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଭାରି ଉଗ୍ର କରି ରଖିଥାଏ । ଅସଲ ବିଶ୍ୱାସଟିକୁ ହରାଇ ବସିଥିବା ମଣିଷ ହିଁ ବାହାରେ **fanatic** ହୁଏ, ଅସଲ ଆଗ୍ରହଟିକୁ ହରାଇ ବସିଥିବା ମଣିଷମାନେ ଦୁରାଗ୍ରହୀ ହୁଅନ୍ତି । ଏବଂ, ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀକୁ ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ଉପଦ୍ରବ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ ।

ମଣିଷକୁ ତା'ର ଅସଲ ପରିଚୟଟି ବିଷୟରେ ସଚେତ କରିଦେବାକୁ ଯେଉଁମାନେ ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ପୁରୁଣା ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ଭାରି ଗୁରାଇ ତୁରାଇ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ବୋଲି ସମ୍ଭବତଃ ସେମାନଙ୍କ କଥାର ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରଭାବ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼େନାହିଁ । ଏହିପରି, ଦୁଇ ପକ୍ଷର ଏହିସବୁ ପ୍ରତିକୂଳତା ସକାଶେ ହୁଏତ ସତ୍ୟଟିଏ ମୂର୍ତ୍ତିରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ବିଗ୍ରହଟିଏ ବାଦରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ମୂର୍ତ୍ତିକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଧର୍ମଟିଏ ଫନ୍ଦାଯାଏ ଓ ବାଦକୁ ମୂଳ କରି କ୍ଷମତା ହାସଲ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମମାନେ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି । ଆମ ପୃଥିବୀର ଇତିହାସରେ ଏହାର ବହୁତ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିବ । ଅସଲ ସତ୍ୟଟି ବହିରେ, ପବିତ୍ର ବାକ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଥିବାର କେତେ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିବ । ସଂସ୍କୃତିର ପରିଣତି କ'ଣ କେବଳ ଏତିକିଯାଏ ? ମଣିଷ କ'ଣ ପରସ୍ପରକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଜାଣିବାକୁ ଓ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବନାହିଁ, ଯେପରିକି ସିଏ ମଣିଷର ଅସଲ ପରିଚୟ ଦେଇ ପରସ୍ପରକୁ ଦେଖିବ, ପରସ୍ପରକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରିବ ?

୩ । ୧୦ । ୯୧

ହିନ୍ଦୁ ଘରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ସିଏ ଖାଲି ହିନ୍ଦୁ ହୋଇ ରହିଗଲା ଓ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ଅଚେତନା-ଗାର ଗୁଡ଼ିକୁ ଡେଇଁଯାଇ ପାରିଲାନାହିଁ, ତା'ର ହିନ୍ଦୁଧର୍ମରେ ଜନ୍ମ ହେବା ମଧ୍ୟ ବ୍ୟର୍ଥ ଗଲା । ମୁସଲମାନ ଧର୍ମରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ସିଏ ଖାଲି ମୁସଲମାନ ହୋଇ ରହିଗଲା, ସେହି ଧର୍ମର ଅଚେତନାଗାର ଗୁଡ଼ିକୁ ଡେଇଁ ପାରିଲା ନାହିଁ, ତା'ର ମୁସଲମାନ ଧର୍ମରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା ମଧ୍ୟ ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଗଲା । ପୃଥିବୀର

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧର୍ମର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ସେହି କଥା କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଯିଏ ପିଲାଟି ଦିନରୁ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଭଗବାନ ବୋଲି ଜାଣି ଶିଖିଥିଲା, ମାତ୍ର ସେହି ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଠାରେ ରହିଗଲା ଓ ସେଥିଲେ ରହିଥିବା ଅଚେତନା-ଗାରଗୁଡ଼ିକୁ ଡେଇଁଯାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ, ତା'ର ରାମଉପାସନା ମଧ୍ୟ ବ୍ୟର୍ଥ ହେଲା । ଧର୍ମ ଗୁଡ଼ିକରେ ରହିଥିବା ସବୁ ଦେବତାଙ୍କ ବେଳକୁ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ଏହି କଥା କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକୁ ଡେଇଁଯିବାକୁ ହିଁ ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସରଣୀ ବୋଲି ଜାଣିଥିଲେ ଯାଇ ଆମେ ଧର୍ମର ଅସଲ ପରିଚୟ ପାଇ ପାରିଥାନ୍ତୁ, ଧର୍ମକୁ ଦ୍ୱାରରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ଆମେ ଅସଲ ଘରଟି ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିଥାନ୍ତୁ, ଅସଲ ଘରର ଅଧିକାର ଲାଭ କରି ପାରିଥାନ୍ତୁ । ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ, ସେମାନେ ତାହା କରି-ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ସେଇଥିପାଇଁ ସଂସାରଯାକ ଗୋଳ ଲାଗିଲା । ସେଇଥିଲାଗି ଏହି ମନ୍ଦିର, ମସ୍‌ଜିଦ୍ ଓ ଗୀର୍ଜାମାନେ ଆକାଶଯାକକୁ ଆସ୍ଫାଳନ କରିପାରିଲେ, ବଡ଼ାଇ କଲେ । ମନ୍ଦିରମାନେ ଆକାଶକୁ ମଣିଷଠାରୁ ଉଚ୍ଛୁଆଳ କରି ରଖିଲେ, ଦେବତା-ମାନେ ମଣିଷଠାରୁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଛୁଆଳ କରି ରଖିଲେ । ମଣିଷ ପୌତ୍ତଳିକ ହେଲା, ନିଜର ଖୋଳଟି ଭିତରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିଲା, ଏକାନ୍ତ ଦୟନୀୟ ଭାବରେ unilingual ହୋଇ ରହିଗଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା ପୃଥିବୀରେ ବହୁ ଅଶୁଭ ଆସି ପଶିଗଲା । ସେହି ଅଶୁଭମାନେ ମଣିଷର ହୃଦୟକୁ ବଣା କରି ରଖିଲେ, ତାକୁ ଅବିବେକୀ କରି ରଖିଲେ । ଏବେ ଆମ ପୃଥିବୀରେ ଅବିବେକୀମାନେ ହିଁ ରାଜା ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି । ଅସଲ ଥାନରେ କୌଣସି ଦେବତା ନାହାନ୍ତି । ଅଳପରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥିବା ନାସ୍ତିକମାନେ ହିଁ ଏଠି କ୍ରୂରତା ଓ ଉଦାସୀନତାର ଅବତାର ହୋଇ ବୁଲୁଛନ୍ତି ।

୩୧ । ୧୦ । ୯୧

ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟର ଶାନ୍ତି ସମ୍ମିଳନୀ ଇଉରୋପର ଏକ ସହରରେ ଯାଇ ତେଣେ ବସିଛି । ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟରେ ଆରବ ଓ ଇହୁଦୀମାନେ ଏକାଠି ବସି ପାରିଲେ ନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କୁ ନାନାଭାବେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ଇଉରୋପଯାଏ ନିଆଯାଇଛି ଏବଂ ଏକାଠି ଗୋଟିଏ ସଭାରେ ବସାଯାଇଛି । ଅସ୍ତ୍ର ବା ସନ୍ତ୍ରାସବାଦ ଦ୍ୱାରା ପରସ୍ପରର ମୁକାବିଲା ନକରି ଏକାଠି ବସି କଥାବାର୍ତ୍ତା ଦ୍ୱାରା ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ଯାବତୀୟ ସମସ୍ୟା ଭିତରୁ ବାଟ କଢ଼ାଯାଇ ପାରିବ ବୋଲି ଭଲ ଲୋକମାନେ

ସେମାନଙ୍କୁ ଅନେକ ଦିନରୁ ଦୂରେଇ ଆସିଛନ୍ତି ଓ ଯେଉଁଭଳି ଉପାୟରେ ହେଉ ପଛକେ, ସେମାନଙ୍କୁ ଏକ ମିଳିତ ବୈଠକରେ ଗୋଟିଏ ତୁଠରେ ଏକାଠି କରି ପାରିଛନ୍ତି ।

ମୁକାବିଲାର ବାଟ ଉପରୁ ସତେ ଯେପରି ସାରା ପୃଥିବୀର ପ୍ରତ୍ୟୟ ତୁଟି ତୁଟି ଯାଉଛି । ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ପକ୍ଷରେ ଏହା ହେଉଛି ଏକ ଶୁଭ ସୂଚନା । ପୃଥିବୀର ପ୍ରତ୍ୟୟଗୁଡ଼ିକ ଯେ ଏକ ନୂଆ ଆଡ଼କୁ ମୁହାଁଉଛି, ଏଥିରୁ ତାହାରି ସୂଚନା ମିଳୁଛି । ସାଧାରଣ ମଣିଷ କଦାପି ଯୁଦ୍ଧ ଚାହେଁନାହିଁ ବୋଲି ପ୍ରଚାରିତ ହୋଇ ଆସୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ସବୁବେଳେ ଅସ୍ତ୍ର ଉପରେ ହିଁ ଅଧିକ ବିଶ୍ୱାସ ରଖି ଆସିଥିଲେ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ପୃଥିବୀର ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ସେହି ଅସ୍ତ୍ରବଳ ଉପରେ ହିଁ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି । ତଥାପି ପୁରୁଣା ଫାଟୁଛି ଓ ଏକ ନୂତନ ପାରସ୍ପରିକତା ଜନ୍ମଲାଭ କରୁଛି । ଯେଉଁ ସାନ ସାନ ପ୍ରୟୋଗଗୁଡ଼ିକ ମୂଳରୁ ସେହି କଥାଟି ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖି ଆପଣାକୁ ଏକ ବିକଳ୍ପ ହିସାବରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ପ୍ରତିକୂଳ ପୃଥିବୀରେ ସକ୍ରିୟ କରି ଆସିଛନ୍ତି ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଇମାନଙ୍କର ଆବେଦନ ପୃଥିବୀର କାନରେ ଯାଇ ବାଜୁଥିଲା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ଇସ୍ରାଏଲର ନେଭେ ଶାଲୋମ୍ ପରି ଆରବ ଅଞ୍ଚଳରେ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଗ ହୁଏତ ହେଉନଥିବ ସତ, ମାତ୍ର ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ମନୋଭାବ ଅର୍ଥାତ୍ ସେହି ଅନୁରାଗର ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଅବଶ୍ୟ ରହିଥିବେ । ସେମାନେ ସଂଖ୍ୟାରେ ବଢ଼ନ୍ତୁ, ପୃଥିବୀଯାକ ସେମାନଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ସଂଖ୍ୟା ବି ବୃଦ୍ଧି ପାଉ । ପୃଥିବୀଯାକ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ହିଁ ବଢ଼ୁ । ବନ୍ଧୁମାନେ କେଉଁଠି ହେଲେ କୌଣସି ରାଜନୀତିକ କ୍ଷମତା ହାସଲ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତିନାହିଁ, ସେମାନେ ବନ୍ଧୁଭଳି ଏକାଠି ବଞ୍ଚିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି,– ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ଏକ ବିକଳ୍ପ ଯଥାର୍ଥତାର ଭୂମି ଉପରେ ଗଢ଼ିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ।

୨ । ୧୨ । ୯୨

ମୁଁ ନିଜେ କାହାକୁ ଘୃଣା କରିନାହିଁ । ମୋ'ର ନିଜ ଧର୍ମଟାକୁ ନେଇ ବଡ଼େଇ କରିବାର ନିଶାରେ ମୁଁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଧର୍ମକୁ ସାନ ବୋଲି କହି ହସିନାହିଁ । ଜୀବନରେ କାହାକୁ ହେଲେ ଯବନ, ପତିତ, ମ୍ଲେଚ୍ଛ ବା କାଫେର ବୋଲି କହିବାକୁ ମନ କରିନାହିଁ । ଆଜି ମୋ'ର ଚାରିପାଖରେ ପ୍ରାୟ ପୃଥିବୀଯାକ ଘୃଣା କରୁଥିବା, ଅନ୍ୟର ମନ୍ଦିରକୁ ଭାଙ୍ଗିଲେ ଯାଇ ନିଜ ମନ୍ଦିରର ରକ୍ଷା ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ଆଖି ବୁଜି ହତ୍ୟା କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ହତ୍ୟା କରିବା ହିଁ ସତେଯେପରି ରାଜନୀତିକ ଅଭିପ୍ରାୟଗୁଡ଼ିକୁ ସିଦ୍ଧ କରିବାର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଉପାଦେୟ ଉପାୟ ବୋଲି ସ୍ୱୀକୃତ ହେଲାଣି । ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ପୃଥିବୀରେ ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ?

ଗୃହ ପାଖରେ ଅମଣିଷମାନେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଏହି ପୃଥିବୀ କ୍ରମେ ସେହିମାନଙ୍କର କବଳରେ ଆସି ପଡ଼ିଗଲାଣି ବୋଲି ଏଠି ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି ଏବଂ ପ୍ରମାଦ ଗଣିଲେଣି । ସେମାନେ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଖାପ ଖାଇ ଚଳିଯିବାକୁ ମଧ୍ୟ ନୂଆ ନୂଆ ଉପାୟ ଖୋଜି-ଲେଣି । ନିଜକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସହାୟ ଭାବି ସେମାନେ ଏହିସବୁ ଉପାୟ ଖୋଜୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଆପଣା ଭିତରେ ସତେଅବା କୋଉଠି ହାରିଗଲା ପରି ଚୁପ୍ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

ଏଠି ଜଣେ ମଣିଷ ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ ଜଣେ ମଣିଷ ପରି ବଞ୍ଚିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବ, ନିଜର ମହତ୍ତ୍ୱ ରକ୍ଷି ବଞ୍ଚିବାକୁ ବସିବ, ତେବେ ସିଏ କ'ଣସବୁ କଲେ ତାହା କରିପାରିବ ? ଆଗେ ପୃଥିବୀ ଉପରେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଯେମିତି କେତେ ମଣିଷ ଜଙ୍ଗଲକୁ ପଳାଇ ଯାଉଥିଲେ ସିଏ କ'ଣ ସେହିପରି କିଛି କରିବ ? ଯାବତୀୟ ଆଦର୍ଶକୁ ଖୋଲା ଦାଣ୍ଡରେ ହତ୍ୟା କରାଯାଉଥିବା ସମୟରେ ସିଏ କ'ଣ ତଥାପି ନୀରବ ହୋଇ ରହିଲେ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ସତକୁ ସତ ବିଶ୍ୱାସୀ ମଣିଷଟିକୁ ସବଳ କରି ଆଣିପାରିବ ?

୬ । ୧୧ । ୯୧

ଆରବ ଓ ଇହୁଦୀ ପ୍ରତ୍ୟେକ୍ ଗୋଟିଏ ଭଗବାନରେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କୁ କେବଳ ଏକମାତ୍ର ଭଗବାନ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରନ୍ତି । ଏଇ ଦୁଇ ଭଗବାନ ଯେ ସତକୁ ସତ ଏକ ଭଗବାନ ହୋଇଥିବେ, ସେମାନେ ସେହି କଥାକୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ରାଜି ହୋଇନାହାନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ଅଧିକାଂଶ ଧର୍ମ ଯେ ସେମାନଙ୍କର ନାବାଳକ ଆଦିମତାର ସ୍ତରକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିନାହାନ୍ତି, ଏଥିରୁ ସେହି ଦୁଃଖଦାୟକ ସତ୍ୟଟିର ହିଁ ପ୍ରମାଣ ମିଳୁଛି ।

ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ ବହୁବିଧ ଆର୍ଯ୍ୟ ଓ ନୈବେଦ୍ୟ ଦେଇ ଯେଉଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡକାଯାଉଛି, ସେହି ଭଗବାନ୍ ଯେ ମସଜିଦ୍ ଭିତରେ ଉପାସକ-ମାନଙ୍କର ପ୍ରାର୍ଥନାକୁ ଶୁଣି ପାରୁଛନ୍ତି, ଭାରତବର୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ସେକଥା କାହିଁକି ବୁଝି ପାରୁନାହାନ୍ତି ? ମଣିଷମାନେ ଏକଥା ବୁଝିଥିଲେ ରାଜନୀତିର ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତତାଗୁଡ଼ାକ ଆଜି ଧର୍ମ ଭିତରେ ପଶିବାଲାଗି ହୁଏତ ଆଦୌ କୌଣସି ବାଟ ପାଉନଥାନ୍ତା । ନିଜ ନିଜ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଇହୁଦୀ ଓ ଆରବ ଉଭୟେ ସମ୍ଭବତଃ ନିଜ ନିଜ ଭଗବାନଙ୍କ ଉପରେ ଆଦୌ ନିର୍ଭର କରୁନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ଅସ୍ତ୍ରବଳ ଉପରେ ହିଁ ଅଧିକ ନିର୍ଭର କରୁଛନ୍ତି । ଏହା ଆମ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ପକ୍ଷରେ ଏକ ବୃହତ୍ତ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ । କୋଉ ଆଦିମ କାଳରୁ

ଧର୍ମ ରାଜସିଂହାସନ ମାନଙ୍କର ଚଉକି ଖୁଣ୍ଟର ଆଶ୍ରୟରେ ନିଜକୁ ଗୁଡ଼ାଇ ରଖିଛି ଏବଂ ସେଇଥିରୁ ସତେଅବା କେତେ ଅଭୟ ଲାଭ କରିଛି । ରାଜା ରାଜ୍ୟଜୟ କଲାବେଳେ ତାହାକୁ କେତେ ଉଲ୍ଲାସର ସହିତ ଭଗବାନଙ୍କର ବିଜୟ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯାଇଛି । ରାଜା ପୁରୁଷୋତ୍ତମଙ୍କର କାଞ୍ଚିବିଜୟକୁ ଠାକୁର ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ବିଜୟ ଓ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ଇଚ୍ଛାପୂରଣ ବୋଲି ଏବେ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାରେ ଲୋକେ ସହସ୍ର ସଂଖ୍ୟାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛନ୍ତି । ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଶାସନରେ ମଣିଷ ଭିତରେ ମାନବିକ ଅନୁରାଗ ଅଥବା ଗଣତନ୍ତ୍ରମୂଳକ ଚେତନା ଯେତେ ବଢ଼ିନାହିଁ, ମଣିଷମାନେ ହିଁ ନିଜକୁ ଜଣେ ଜଣେ ରଜା ଅନୁଭବ କରିବାର ମନ୍ଦ ପରମ୍ପରାଟି ହିଁ ହୁଏତ ଅଧିକ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ସାମୂହିକ ନାନା ଦମ୍ଭକୁ ଭ୍ରମରେ ପଡ଼ି ଏବେ ଜାତୀୟତା ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି ଏବଂ ଜାତୀୟତାକୁ ଆଧୁନିକ ଅସ୍ତ୍ରବଳ ଓ ଦର୍ପଗବାଦ ଆବଶ୍ୟକ ଇନ୍ଧନ ଯୋଗାଇ ଦେଇଛି । ତେଣୁ, ଏବେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷର ଇପ୍‌ସିତଗୁଡ଼ିକ ଏକ ଆରେକୁ ସବୁଥାନ ଛାଡ଼ିଦେବାକୁ ରାଜି ହେଉନାହାନ୍ତି ।

୩ । ୧୧ । ୯୧

ବଡ ପୃଥିବୀଟାରେ ସ୍ୱାମାସ୍ୟ ଓ ସାନ କେତେ କେତେ ହିଂସା, ଅସୂୟା, ସନ୍ଦେହ, ଅବିଶ୍ୱାସ ଏବଂ ସେହିସବୁ ହେତୁ ଜୀବନ ଉପରେ ଘୋଟି ରହିଥିବା କେତେ କେତେ ବିକୃତତା ! ତଥାପି ମଣିଷ ତା'ର ଧର୍ମଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ କେତେ ଛଳ କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ଯେଉଁ ଧର୍ମକୁ ବଞ୍ଚୁଥିଲେ ଯାଇ ସେଥିରେ ଥିବା ଭଲ ଓ ଭେଳ ଧରା ପଡ଼ି ଯାଉଥାନ୍ତା, ତାହାକୁ କେବଳ କେତେଟା ବିଧି ଏବଂ ବନ୍ଧନ ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ରଖି ମଣିଷମାନେ ଅଫିମଗୁଡ଼ାକୁ କେତେ ଅନୁରାଗର ସହିତ ଜୀବନସାର କରି ରଖିଛନ୍ତି । ଯେକୌଣସି ଧର୍ମସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚି ମୋର ହୃଦୟ ନତ ହୋଇ ରହିଥିବା ସମୟରେ ସବୁ ଧର୍ମର, ସବୁ ଭେକର ସବା ଉପରେ ରହିଥିବା ଭଗବାନଙ୍କୁ ମୋ'ର ତାହାହିଁ ପଚାରିବାକୁ ସବୁବେଳେ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ।

ଏଇ ସାନ ସାନ କଣ୍ଟାଗୁଡ଼ିକୁ ନିଜର ଗୋଡ ଭିତରୁ ବାହାର କରି ନଦେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷ ପ୍ରକୃତରେ ଆଉ କି ବାଟ ଚାଲିପାରିବ ? ମଣିଷର ସାହିତ୍ୟରେ, ତା'ର ସଙ୍ଗୀତରେ, ତା'ର ତଥାକଥିତ ସାଂସ୍କୃତିକ ନାନା ଅନୁଷଙ୍ଗରେ ପ୍ରକୃତରେ ଆଉ କେଉଁ ମହିମା ରହିଛି ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ? ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଙ୍ଗୀତ କରୁଥିବା ବହୁ ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରେ ଯେ କେତେ ଘୃଣା ଓ ଅସୂୟା ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଛି, ତାହା ଦେଖି ବେଳେ ବେଳେ ମୁଁ ଭାରି ଉଦାସୀନ ହୋଇ

ଯାଇଥାଏ । ଜୀବନରେ ସବାଆଗ ଆଉ ଗୋଟାଏ କ'ଣ ଘଟିଲେ ଯାଇ ମଣିଷର ସାହିତ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ ଓ ସଂସ୍କୃତି ସୁନ୍ଦର ହୁଏ । ଏବଂ ସେକଥାଟି ଘଟି ନଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମନୁଷ୍ୟ ଏକ ପାଷଣ୍ଡ ମର୍କଟ ପରି ନିଜର ଅଳପଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ବହୁତ ବୋଲି କହୁଥାଏ ଓ କେତେ ବାହାଦୁରି କରୁଥାଏ । ଓଡ଼ିଶାଠାରୁ ଇସ୍ରାଏଲ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଏହି ଦୁଷ୍ଟବୃତ୍ତି ଗୁଡ଼ାକର କେତେ କେତେ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଖି ଆସିଲି । ମୁଁ ତଥାପି କଦାପି ତାହାକୁ ହିଁ ମଣିଷ ଭିତରର ଅସଲ ପ୍ରବୃତ୍ତି ବୋଲି କହିନାହିଁ । ମଣିଷର ଭୋର ସୂର୍ଯ୍ୟସହିତ ଲାଗିଛି, ତା'ର ଅନ୍ତରଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ସୂର୍ଯ୍ୟ ହିଁ ବିଦ୍ୟମାନ ରହିଛି । ଆମର ଯାବତୀୟ ଭେକ ଏବଂ ତତ୍ସମ୍ବନ୍ଧୀ ସୁଆଙ୍ଗର ଆହୁରି ସେପାଖକୁ ସେହି ସୂର୍ଯ୍ୟ ବିଦ୍ୟମାନ ରହିଛି । ନିତାନ୍ତ ବାହ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ସକାଶେ ଯିଏ ଆଜି ଗୋଟାଏ ହାତରେ ପୁସ୍ତକ ଓ ଆରହାତରେ ଖଣ୍ଡାଧରି ପୃଥିବୀ ଜୟ କରିବାକୁ ବାହାରିଛି, ବରଂ ସିଏ ଆଗ ନିଜଭିତରେ ରହିଥିବା ସେହି ସୂର୍ଯ୍ୟର ଦର୍ଶନ କରୁ । ତେବେଯାଇ ତା'ର ଭେକଗୁଡ଼ାକର, ତା' ଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକର ଓ ତା' ବାହ୍ୟଗୃର ଗୁଡ଼ାକର ଆଦୌ କୌଣସି ମୂଲ୍ୟ ରହିବ ।

୪ । ୧୧ । ୯୧

ଜନ୍ମଦିନ ହୁଏତ ଏକ ଦିନକୁ ବୁଝାଏ ନାହିଁ । ଏହା ମୁହୂର୍ତ୍ତି ମୁହୂର୍ତ୍ତିକୁ ବୁଝାଏ । ନୂଆ ଜନ୍ମ ନୂଆ ମୁହୂର୍ତ୍ତିରେ ହୁଏ, ଜୀବନକୁ ନୂଆ କରେ, ଆଖିକୁ ନୂଆ କରେ । କେତେ କେତେ ନୂଆ ସଂକଳ୍ପର ଯୋଗ୍ୟ କରାଇନିଏ ।

ଆଜି ଜନ୍ମଦିନରେ ସେହିସବୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତିର ଯାବତୀୟ ଅନୁଭବକୁ ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଦେଖିପାରୁଛି । ନିଜର ଜୀବନ କହିଲେ ଭିତର ଓ ବାହାରକୁ ଏକାଠି ଯୋଡ଼ିକରି ରଖିଥିବା ଏକ ବାଟକୁ ବୁଝାଏ, ଯେଉଁଠାରେ କି ନିଜ ଜୀବନର ଅତି ଚହଲା ଫୁଲଗୁଡ଼ିକ ଫୁଟି କରି ରହିଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ମୁହୂର୍ତ୍ତି ମୁହୂର୍ତ୍ତିର ଏହି ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଶୃଙ୍ଖଳା,—ତାହାହିଁ ଜୀବନ । ନିତ୍ୟ ଜନ୍ମଲାଭ, ନିତ୍ୟ ଗତି, ନିତ୍ୟ ପରିଚୟ ଓ ନିତ୍ୟ-ସମର୍ପଣ । ଏହି ଯାବତୀୟ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାକୁ ଛାଡ଼ି ଭଗବାନ ଆଉ ଅନ୍ୟକେଉଁଠି ଏକ ଆଣ୍ଠୁକୁଡ଼ା ମହାନତାର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି ବୋଲି ମୁଁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଜାଣି ପାରିଲିନାହିଁ । ଭଗବାନ ମୋତେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସିଧା ହୋଇ ଦିଶିଲେ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଏଇଠି ଏହି ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ଭିତରେ ହିଁ ଦେଖାଗଲେ । ତେଣୁ ମୁଁ କାନ୍ଥଗୁଡ଼ାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରିଲି-ନାହିଁ, ଖାସ୍ ଆପଣାର ବୋଲି କହି କାନ୍ଥହେଲେ ଲୁଚାଇ ରଖି ପାରିଲି ନାହିଁ । ହାତର ମୁଠା ତଥାପି ମୁଠାଟି ପରି ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହି ପାରିଲିନାହିଁ । ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ପାଖରେ, ଏହି ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି କେଡ଼େ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ

ଖୋଲି ହୋଇଗଲା । ମୁଁ ମୋଟେ କୃପଣ ହୋଇ ପାରିଲିନାହିଁ । କୃପଣମାନଙ୍କର ଅନ୍ଦାଜ ଅନୁସାରେ ମୁଁ କେତେପ୍ରକାରେ ହାରିଗଲି ! ମାତ୍ର, ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାର ସେହି ଅନ୍ୟ ହିସାବଟି ଅନୁସାରେ ମୋ' ଜୀବନର ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକ 'ପ୍ରକୃତରେ ନିତ୍ୟ ଆଲୋକିତ ହୋଇ ରହିଲି । ସେଥିଲାଗି ଆଜିର ଏହି ଜନ୍ମଦିନଟି ପ୍ରଧାନତଃ ଆଲୋକର ହିଁ ଏକ ଅନୁଭୂତି ହୋଇ ମୋତେ ସ୍ପର୍ଶ କରି ରହିଛି । ସେହି ସ୍ପର୍ଶର ଅନ୍ତ ନାହିଁ । ଅସଲ ଜୀବନର ଲୋଭ ବୋଲି ଯାହାକୁ କହନ୍ତି, ଭିତରେ କେବଳ ସେହି ଲୋଭଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ପ୍ରଶ୍ମି ହୋଇ ରହିଛି । ସେହି ଲୋଭଟି ସକାଶେ ଏଠି ସବୁ ଭଲ ଲାଗୁଛି । ଏହି ଯାବତୀୟ ସ୍ପର୍ଶ ମୋତେ ତୀର୍ଥବିଚରଣର ସ୍ପର୍ଶ ଆଣି ଦେଉଛି । ଯେଉଁଠି ମୁଁ ତାଙ୍କର ପାଦଗୁଡ଼ିକର ବିମୋଚନକାରୀ ସ୍ପର୍ଶକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଛି ତାହାହିଁ ତୀର୍ଥର ସ୍ପର୍ଶ । ଏହି ସ୍ପର୍ଶ ନିରନ୍ତର ରହିଥାଉ, ଜନ୍ମମୁହୂର୍ତ୍ତର ଅନୁଭବଟି ମଧ୍ୟ ନିରନ୍ତର ରହିଥାଉ । ଜନ୍ମ ଦିନଗୁଡ଼ିକ ନିତ୍ୟଜନ୍ମର ନିତ୍ୟସ୍ପର୍ଶରେ ପରିଣତ ହେଉ ।

୫ ।୧୧ । ୯୧

ଉତ୍ସାହ ମନୁଷ୍ୟକୁ ବେଶ୍ କେତେ ବାଟ ନେଇଯାଏ । ମାତ୍ର, ଯଥେଷ୍ଟ ଯାଇ ପାରିବାଲାଗି ଉତ୍ସାହ କଦାପି ଯଥେଷ୍ଟ ହୁଏନାହିଁ । ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାରଣରୁ, ପ୍ରଧାନତଃ ଉତ୍ସାହ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ପରିଶେଷରେ ନିଷ୍ଠୁର ହୁଅନ୍ତି, ଏକାନ୍ତବାଦୀ ହୁଅନ୍ତି, ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଭିତରେ ବୁଡ଼ିଯାଆନ୍ତି ଏବଂ ଆଦର୍ଶଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ଧର୍ମାନ୍ଧତାରେ ପରିଣତ କରି ପକାନ୍ତି ।

ଯେତେ ନିଷ୍ଠାପର ଉତ୍ସାହରେ ବ୍ୟକ୍ତିଟିଏ କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଥକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆଗକୁ ଯାଇ ସିଏ ଶତଗୁଣର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ହରାଇ ପକାଏ । ସତେଅବା ଫୁଙ୍କିଟିଏ ମାରିଦେବା ମାତ୍ରକେ ତାହାରି ଫରମାଣ ଅନୁସାରେ ପୃଥିବୀ ବଦଳିଯାଉ ବୋଲି ସେ ଅଳଠ କରିବସେ ଏବଂ ପୃଥିବୀଲାଗି ଏକ ସମସ୍ୟାରେ ପରିଣତ ହୁଏ । କ୍ରମେ ସିଏ ନିଜେ ହିଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆପଣାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅତିରିକ୍ତ ପରିମାଣରେ ଲଦିଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ । ହଁ, ସଙ୍ଗଠନଟିଏ ଗଢ଼ିଥିଲେ ସେ ନିଜେ, ସଙ୍ଗଠନଟିରେ ସବାଉପରେ ଯାଇ ବସେ, ବଂଶରେ ପିତା ବୋଲାଏ ଏବଂ ସଂପୃକ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ଅଧିଶାସନ କରେ । ଭିତରେ ଯେଉଁଠାରେ ଅସଲ ପରିବର୍ତ୍ତନଗୁଡ଼ିକ ଘଟିଲେ ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ କୌଣସି ବୃହତ୍ତର ସମ୍ପଦ ଲାଗି ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାକୁ ମନ କରେ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ସାଥିରେ ରହି ସେମାନଙ୍କର ହାତ ଧରି ସେଯାଏ ଯିବାଲାଗି ଆଉ ତା'ର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ରହେନାହିଁ । ଏବଂ ତା'ପରେ ସବୁକିଛି ବିଗିଡ଼ି ବିଗିଡ଼ି ଯାଏ । ନୂଆଗୁଡ଼ିକରେ ନାନା ପୁରୁଣା ଖୋଳପା ଆସି

ଲୁଚିଯାଏ ଏବଂ ସବୁକିଛୁ ମଳିନ ହୋଇଆସେ । ପୃଥିବୀରେ ଅନେକ ଆଦର୍ଶ-ବାଦୀଙ୍କର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହିପରି ହିଁ ଘଟିଛି । ଆଦର୍ଶ ନାମରେ ଭିତରେ ଥିବା ଅହଂଟି ଅନେକ ସମୟରେ ସତେଅବା ଅନୁକୂଳ ପାଣି ପାଇ ଉତ୍ଫୁଲ୍ଲ ହୋଇ ଉଠିଛି ଓ ତା'ପରେ ସତେଅବା ବଣାହେଲାପରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦଉଡ଼ିରେ ବାନ୍ଧି ଆଗକୁ ଘଉଡ଼ାଇ ନେବାର ଅପକୀର୍ତ୍ତି କରିବାକୁ ଯାଇଛି । ସିଏ ନିଜେ ଯେଉଁ ପୁରୁଣାଟିକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ବାହାରିଥିଲା, ଆପେ ସେହି ପୁରୁଣା ଭିତରେ ଯାଇ ପଶିଯାଇଛି । ତା' ଦ୍ୱାରା ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିବା ନୂଆ ଭେକ ଓ ନୂଆ ସନ୍ତକ-ଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ନିବର୍ତ୍ତାଇ ରଖିବାରେ ଆଦୌ ସମର୍ଥ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ଅପ-କାଳ ବିଜୟ ଘୋଷଣା କରିଛି ।

୭ । ୧୧ । ୯୧

ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଯେତେବେଳେ ନିଜର ବୋଲି ନଲାଗେ, ସେତେବେଳେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ ଯାବତୀୟ ପ୍ରମାଦ ଓ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଆସି ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଏବଂ ପ୍ରମାଦରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାଲାଗି ଜଣେ ଜଣେ କିପରି ସଂସାର ଭିତରୁ ପଳାଇ ଯିବାପାଇଁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥାନ୍ତି, ମୁଁ ସେକଥା ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ । ପଳାଇ ଯିବାଦ୍ୱାରା କ'ଣ କୌଣସି ପରିତ୍ରାଣ ପ୍ରକୃତରେ ସମ୍ଭବ ହୁଏ ?

ଖାଲି ନିଜର ଦେଶ ନା ନିଜର ପ୍ରଦେଶ ନୁହେଁ, ଏହି ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ହିଁ ଏପରି ଅନେକ ଘଟଣା ଘଟୁଛି, ଯାହାକୁ ଦେଖି ଜଣେ ମଣିଷ ପ୍ରକୃତରେ ଏଠି ନିଜ ଘରେ ରହିଛି ବୋଲି ଆଦୌ ଲାଗୁନାହିଁ । ଯାହାକୁ ଘର ଘର ବୋଲି ଲାଗେ, ସିଏ ପୁଣି ନିଜର ନାନା ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧିକୁ ଖଟାଇ ଏହି ଘରକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେବାର ଫିସାଦ କାହିଁକି ଏବଂ କିପରି କରିବାକୁ ମନ କରେ ? ଯାହାକୁ ନିଜ ଘରଟି ସବୁଠୁ ଭଲ ଲାଗେ, ସିଏ ସେହି ଘରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଥାନ ଦେବାକୁ ଚାହିଁବ । ଏହିଭଳି ଚାହିଁବା ଦ୍ୱାରା ସିଏ ସବୁଠୁ ସତ ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରେ । ବୋମା ଓ ବନ୍ଧୁକଗୁଡ଼ାକ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରବଳରୁ ପ୍ରବଳତର ହେବାକୁ ଲାଗିବା ପରଠାରୁ ସମସ୍ତେ ସତେଅବା ଏହି ପୃଥିବୀରେ କେବଳ ଆପେ ରହିବେ ବୋଲି ଆଣ୍ଠୁ କରି ବାହାରିଛନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍, ପୃଥିବୀରେ ଯେପରି ଆଉ କେହିହେଲେ ନରହିବେ, ସେମାନେ ସତେଅବା ତାହାରି ଫିକର କରି ବାହାରିଛନ୍ତି । ଗୁରିଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲେ ପୃଥିବୀରେ ଏପରି କୌଣସି ନେତୃତ୍ୱ ଦେଖା ଯାଉନାହିଁ, ଯିଏକି ବନ୍ଧୁକଗୁଡ଼ାକ ଅପେକ୍ଷା ମଣିଷକୁ ଅଧିକ ଭଲ ପାଉଛି, ଯିଏକି ଆପଣାର ବିକଟ ନାନାବିଧ ଅଜଟକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆଗ ସମସ୍ତଙ୍କର କଥାକୁ ଶୁଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଅସ୍ୱୀକାର

କରିବାକୁ ହିଁ ଯେବେ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଓ ଲୋକସଂସ୍କାରରେ ନାସ୍ତିକତା ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ମଣିଷ ତା'ର ପରି ଅନ୍ୟ ମଣିଷଙ୍କୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବାଦ୍ୱାରେ ଏବଂ ତାହାକୁ ହିଁ ଫଳପ୍ରଦ ରାଜନୀତି ବୋଲି କହେ, ସେହି ନାସ୍ତିକତାଠାରୁ ବଳି ଆଉ ଅଧିକ ଭୟାବହ ନାସ୍ତିକତା ଆଉ କ'ଣ ରହିଛି ? ମୁଁ ତ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ସେହି ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଖୋଜୁଛି, ଯେଉଁମାନେ କି ନିଜର ସଂସ୍କାରଗତ ଅନ୍ଧ ଗାରଗୁଡ଼ିକୁ ଡେଇଁ ବାହାରକୁ ଅବଲୋକନ କରି ପାରୁଥିବେ, ଯେଉଁମାନେ ନିଜର ବନ୍ଧୁବଧ ଏବଂ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ଅହଂବାଦିତା ଗୁଡ଼ିକୁ ଡେଇଁ ଅଧିକ ଗଭୀରକୁ ଯାଇ ଆପଣାର ଆତ୍ମାନାମକ ଧନଟିକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିବେ ଏବଂ ମର୍ମତଃ ଏହି ସବୁଟି ସହିତ ଗୋଟିଏ ଡୋରରେ ବନ୍ଧାହୋଇ ରହିଥିବାର ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରୁଥିବେ । ହୁଏତ ସେହିଭଳି ବନ୍ଧୁମାନେ ଏକାଠି ହେଲେ ଆଗକୁ ତଥାପି ବାଟମାନ ବାହାର କରିପାରିବେ ।

୮ । ୧୧ । ୯୧

ରାମବାଲା ଯଦି ଆଲ୍ଲାଙ୍କୁ ଚହ୍ନି ନପାରିଲେ, ତେବେ ସେମାନଙ୍କର ରାମଙ୍କୁ ଚହ୍ନିବା ମଧ୍ୟ ବୃଥା ହୋଇଗଲା । ଏବଂ, ଆଲ୍ଲାବାଲାମାନେ ଯଦି ରାମଙ୍କୁ ନଚହ୍ନିଲେ, ତେବେ ସେମାନେ ଆଲ୍ଲାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଚହ୍ନିଛନ୍ତି ବୋଲି ଆଉ କିପରି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ? ମାତ୍ର, ରାମଙ୍କୁ ଚହ୍ନିଲେ ଯେ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ଭାବରେ ଆଲ୍ଲାଙ୍କୁ ଚହ୍ନି ହେବ ଏବଂ ଆଲ୍ଲାଙ୍କୁ ଚହ୍ନିଲେ ଯେ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ଭାବରେ ରାମଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଚହ୍ନି ହେବ, ସେଥିରେ ଆଦୌ କୌଣସି ନିଶ୍ଚୟତା ନାହିଁ । ରାମବାଲାଏ ଯଦି ରାମଙ୍କର ଆହୁରି ସେପାଖକୁ ଦେଖି ପାରୁଥିବେ, ତେବେ ଯାଇ ସେମାନେ ଆଲ୍ଲାଙ୍କୁ ଚହ୍ନିବେ, ଯୀଶୁଙ୍କୁ ଚହ୍ନିବେ ଅଥବା ଆଉ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଚହ୍ନିବେ । ଠିକ୍ ସେହିପରି ଯଦି ଆଲ୍ଲାବାଲାମାନେ ଆଲ୍ଲାଙ୍କର ଆହୁରି ସେପାଖକୁ ଦେଖି ପାରୁଥିବେ, ତେବେଯାଇ ସେମାନେ ରାମ, କୃଷ୍ଣ, ଯୀଶୁ ଏବଂ ଆଉ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଚହ୍ନିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବେ । ନାମରେ ଛନ୍ଦି ହୋଇଗଲେ ମଣିଷର ନାମକୁ ଆଶ୍ରା କରିବା ପ୍ରାୟ ଏକ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସରେ ହିଁ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ନାମକୁ ଡେଇଁ ଯାଇ ପାରିବାଦ୍ୱାରା ହିଁ ନାମକୁ ଭଜିବା ସାର୍ଥକ ହୁଏ ।

ଯେଉଁ ରାଜନୀତିବାଲାଏ ହୁଏତ ରାମ ବା ଆଲ୍ଲା, ପ୍ରକୃତରେ କାହାକୁହେଲେ ଗ୍ରହଣ କରିନାହାନ୍ତି, ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କୁଳରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଛନ୍ତି ବୋଲି ସେମାନେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପିତୁଳାକୁ ନିଜର ପିତୁଳା ବୋଲି ମାନି ଆସିଛନ୍ତି ଏବଂ ସିଆଣିଆ ହୋଇଥିବାରୁ ଆମ ଏଯୁଗରେ ଆପଣାଉ ତଥାକଥିତ ମୌଳବାଦିତା ଗୁଡ଼ାକର ବାଣ ମାରି ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ଧ କରୁଛନ୍ତି, ଏହି

ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ସେମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଆଦୌ କିଛି ନକହିବା ହିଁ ଭଲ ହେବ । ବହୁ ମିଛ ଉତ୍ତେଜନା ଦ୍ୱାରା କୁପିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଆମର ଏହି ଅର୍ଦ୍ଧସତ୍ୟ ଗୁଡ଼ାକର ଯୁଗରେ ସେମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ବେଶ୍ କିଛିଦିନ ଲାଗି ଗୋଳିଆ ପାଣି ପାଇଯିବେ ଏବଂ ତାହାର ଭିତରେ କେତେ ଫଡଫଡ଼ ହେବେ । ଦେଶରେ ଅନ୍ଧାର ଗୁଡ଼ିକର ସୁଯୋଗ ନେଇ ସେମାନେ ହୁଏତ କିଛି ଭୋଟ୍ ମଧ୍ୟ ପାଇବେ । ମାତ୍ର, ଚେତନାର ବିବର୍ତ୍ତନରେ, ବିଶ୍ୱବାସ୍ତବତାର ବିବର୍ତ୍ତନରେ ସେମାନେ ଆଦୌ କୌଣସି ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରିବେନାହିଁ । ସେମାନେ ରହିଯିବେ । ଜୀବଇତିହାସର ବିଭିନ୍ନ ଯୁଗରେ ଯେପରି ମହା ମହା ଜୀବମାନେ ରହିଗଲେ, ଏମାନେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ରହିଯିବେ । ବିବର୍ତ୍ତନ ଆଗକୁ ଚାଲିଯିବ । ଚେତନାର ଅଗ୍ରଗତି କରିବାରେ ଏମାନେ ଅସମର୍ଥ ହୋଇ ପଛରେ ପଡ଼ି ରହିବେ । ଏମାନଙ୍କର ତଥାକଥିତ ରାଜନୀତି ଓ ତଥାକଥିତ ସଂସ୍କୃତି ମଧ୍ୟ ଅନାବଶ୍ୟକ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହେବ ଏବଂ ପଛରେ ରହିଯିବ ।

୧୧ । ୧୧ । ୯୧

ହିନ୍ଦୁ କେତେ ପ୍ରକାର, ପୁଣି ମୁସଲମାନ କେତେପ୍ରକାର । ପୃଥିବୀର ଯେକୌଣସି ଧର୍ମ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଠିକ୍ ସେହି କଥା କହିପାରିବା । ଯିଏ ମନୁସଂହିତା ନାମକ ଏକ ପୁସ୍ତକକୁ ମାନୁଛି, ଏବଂ ଯିଏ ଈଶୋପନିଷଦକୁ ନିଜ ଜୀବନର ପ୍ରଥମତମ ପ୍ରେରଣାସ୍ତ୍ର ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଛି, ତାହାରକୁ ଦେଖିବା ଲାଗି ଉଭୟେ ହିନ୍ଦୁ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମୋପଲବ୍ଧିର ମାପକ ଅନୁସାରେ ଆମେ କ'ଣ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ପରିଧି ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରି ରଖି ପାରିବା ? ସେହିପରି ମସ୍‌ଜିଦ୍‌କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରି ଯାଉଥିବା ସମସ୍ତଙ୍କୁ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଭେଳାରେ ବସାଇ ଦେଇ ଆଖି ବୁଜି ଖାଲି ମୁସଲମାନ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ? ଖାଲି ଖୋଳଟା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ହଁ, ମାତ୍ର ଖୋଳଗୁଡ଼ାକୁ ଭେଦି ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଆମେ ସେପରି କରିବା ପୂର୍ବରୁ ହୁଏତ ଆହୁରି କେତେ କ'ଣ ଭାବିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା ଏବଂ ଉପରର ମାର୍କାଟା ସତ୍ତ୍ୱେ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଅଲଗା ଅଲଗା କରି ଚିହ୍ନିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା । ରାଜନୀତିର ଯେଉଁ ଚତୁରମାନେ ଧର୍ମକୁ ନେଇ ବେପାର କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଛୁଚ୍ଛା ଖୋଳଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ମୃଦଙ୍ଗ ବାଡ଼ଉଛନ୍ତି ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧର୍ମ ଭିତରେ ଉପଲବ୍ଧିର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭୂମି ରହିଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧର୍ମରେ ଖୋଳଗୁଡ଼ିକୁ ମାନୁଥିବା ଲୋକମାନେ ଅଛନ୍ତି, ଖୋଳଗୁଡ଼ିକୁ ଭାଙ୍ଗି-ଦେବାକୁ ଅସଲ ଧର୍ମ ବୋଲି ବିଚାର କରୁଥିବା ଅନାମାନେ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧର୍ମରେ ପୌତ୍ତଳିକ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ପିତ୍ତଳାଗୁଡ଼ିକୁ ଭେଦି ଆହୁରି ସେପାଖକୁ ଯିବା ନିମନ୍ତେ ଆଗ୍ରହ ରଖିଥିବା ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି । ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନ କିମ୍ବା ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମର ପରିଧି ଭିତରେ ସମ୍ଭବତଃ ଏପରି ଅନେକ ମଣିଷ ରହିଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ କେବଳ ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନ କିମ୍ବା ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ୍ ବୋଲି କହିଲେ ସେମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଷୁବ୍ଧ ବି ହେବେ । ଉପାସନାର ମଧ୍ୟଦେଇ ଯିଏ ଭଗବାନଙ୍କର ସ୍ପର୍ଶ ଲଭ କରିଛି, ସିଏ ଏହି ଖୋଳଗୁଡ଼ିକୁ ସମ୍ଭବତଃ ଏକ ପ୍ରମାଦ ବୋଲି ଦେଖିଛି । ଖୋଳଗୁଡ଼ିକର ତଳୁ ସିଏ ସର୍ବଦା ଅସଲ ଅନୁରାଗୀ ଓ ଅନ୍ୱେଷଣକାରୀ ମଣିଷଟିକୁ ହିଁ ଚିହ୍ନିବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି । ନିଜର ଖୋଳ-ଗୁଡ଼ିକ ତଳୁ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ଆବିଷ୍କାର କରିବାପାଇଁ ଆଗ୍ରହୀ ହୋଇଛି, ଏବଂ, ଆବିଷ୍କାରର ସେହି ସମ୍ପଦଟିକୁ ସିଏ କେବଳ ହିନ୍ଦୁ, କେବଳ ମୁସଲମାନ ଅଥବା କେବଳ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ୍ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିବାକୁ ସମ୍ଭବତଃ ମୋଟେ ମନ କରୁ-ନାହିଁ । ଧର୍ମର ଖୋଳଗୁଡ଼ିକ ଆଉ କେତେଦିନ ଯାଏ ମଣିଷମାନଙ୍କର ବାଟ ଓଗାଳି ରଖିଥିବେ ?

୧୦ । ୧୧ । ୯୧

ବ୍ୟାକୁଳତା ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କଥା । ବାଟ ଚାଲିବାର ବ୍ୟାକୁଳତା, ସମ୍ବନ୍ଧ ଯୋଡ଼ି ରହିବାର ବ୍ୟାକୁଳତା । ସେହି ବ୍ୟାକୁଳତାଟି ରହିଥିଲେ ପୃଥିବୀ ଭଲ ଦେଖାଯିବ ନାହିଁ କି ମନ୍ଦ ଦେଖା ଯିବ ନାହିଁ, କେବଳ ପାହାଚ ପାହାଚ ହୋଇ ଦେଖାଯିବ । ପରିସ୍ଥିତି ଅନୁକୂଳ ଦେଖା ଯିବନାହିଁ କିମ୍ବା ପ୍ରତିକୂଳ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଦେଖା ଯିବନାହିଁ, କେବଳ ପାହାଚ ପାହାଚ ହୋଇ ଦେଖାଯିବ । ଏବଂ, ସେହି ପାହାଚଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଆହ୍ୱାନ ଦେବାରେ ଲାଗିଥିବେ, ଆପଣା ଭିତରେ ବସି ରହିଥିବା ଅନୁରାଗୀ ପଥିକଟିକୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରୁଥିବେ । ତେଣୁ, ବାଟ ଚାଲିବା ଲାଗି ରହିଥିବ ।

ମୁଁ ପୃଥିବୀକୁ ସମସ୍ୟାପୁଞ୍ଜିକର ପ୍ରତିଫଳନ ରୂପେ ଦେଖି ପାରେନାହିଁ । ପୃଥିବୀକୁ ବହୁତ ସମସ୍ୟା ଘାରି ରଖିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ମୋଟେ ସେପରି ଦେଖି ପାରେନାହିଁ । ପୃଥିବୀ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲେ ମୁଁ କେବଳକେତୋଟି ପାହାଚ ଦେଖିବାକୁ ପାଏ । ଏହି ପାହାଚ ଏଠୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ କୋଉଯାଏ ଲାଗି ରହିଥାଏ କେଜାଣି ? ସେହିପରି ଏହି ବ୍ୟାକୁଳତା ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ କୋଉଠି ଆରମ୍ଭ ହୋଇ କୋଉଠି ଶେଷ ହୋଇଥାନ୍ତି କେଜାଣି ? ବ୍ୟାକୁଳତାମାନଙ୍କର ଶେଷ ନାହିଁ, ମାତ୍ର ସ୍ତର ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି । ଯାହାର ବ୍ୟାକୁଳତା ଯେଉଁ ସ୍ତରର ତା' ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ଉଚାରଣ ଏବଂ ନିବେଦନ ମଧ୍ୟ ସେହି ସ୍ତରର ମାତ୍ର, ସେହି

ମାପକାଠିରେ ପକାଇ ଆମେ କାହାକୁ ଉଚ୍ଚ କିମ୍ବା କାହାକୁ ନିମ୍ନ ବୋଲି କଦାପି କହି ପାରିବାନାହିଁ । କାରଣ ଆହ୍ୱାନଟି ତ ନିରନ୍ତର ରହିଛି । ଦ୍ୱାରୋନ୍ମୋଚନର ଆହ୍ୱାନ; ଅନୁରାଗ ଗୁଡ଼ିକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ବିସ୍ତୃତ କରି ପାରିବାର ଆହ୍ୱାନ, ନିଜର ପ୍ରାଚୀର ଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରତ୍ୟୟର ସହିତ ଉଠାଇଦେଇ ପାରୁଥିବାର ଆହ୍ୱାନ । ଗୋଟିଏ ଭାଷାରେ କହିଲେ, ପାହାଚ ପରେ ପାହାଚ ଉଠିଯିବା ସକାଶେ ଆହ୍ୱାନ । ଆକାଶ ଯେମିତି ଅଛି ସେମିତି ରହିଥିବ । ମାତ୍ର ଆମର ବ୍ୟାକୁଳତା ଏବଂ ପାହାଚ ଉଠିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆମଲାଗି ଏହି ଆକାଶର ଉଚ୍ଚତା ଏବଂ ଗମ୍ଭୀରତା ନିରନ୍ତର ବଦଳି ବଦଳି ଯାଉଥିବ । ଏପରି ଏକ ବେଳ ଆସିବ, ଯେତେବେଳେ କି ଆକାଶଟା ମଧ୍ୟ ଘରଭଳି ଲାଗିବ, ତେଣୁ ଜୀବନଟା ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ତେଣା ଭଳି ଲାଗିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବ । ସେତେବେଳେ ଏହି ତଥାକଥିତ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଦିବ୍ୟାକାଶର ଦର୍ଶନ ଓ ସ୍ପର୍ଶନ ମିଳିଯିବ । ଠିକ୍ ସେହିପରି ଭିତରେ ଆମର ପାହାଚ ଉଠି ଯାଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆମଲାଗି ଏହି ଆଲୋକର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ବଦଳି ବଦଳି ଯାଉଥିବ । ମୂର୍ତ୍ତିପରେ ମୂର୍ତ୍ତିମାନେ ଭାଙ୍ଗିଯିବାରେ ଲାଗିଥିବେ । ଚେତନାର ଭାବସଂଜ୍ଞାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଏବଂ ସ୍ପର୍ଶ ସମର୍ଥ ହୋଇଯାଉଥିବେ । ଜୀବନର ପରିତ୍ରାଣ ଏବଂ ବିମୋଚନ ଘଟି ଘଟି ଯାଉଥିବ ।

୧୩ । ୧୧ । ୯୧

ନିରାଶ ମଣିଷ କହୁଛି, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆଉ ଆସ୍ଥା ରଖି ହେବନାହିଁ । ତେଣୁ, ଏଣିକି ନିଜେ ଯେତିକି କରିବ ସେତିକି । ସେତିକି ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛି ଉପରେ ମୋଟେ ଭରସା ରଖି ହେବନାହିଁ । ପୃଥିବୀଟା କୁଆଡ଼େ କ'ଣ କିଭଳି ହୋଇଗଲା ବୋଲି ସେମାନେ କହୁଛନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ଏପରି କହୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଯେ ସମସ୍ତେ ସଜ୍ଜନ, ଏଥିରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଏମାନେ ସଜ୍ଜନ ସତ, ମାତ୍ର ସମ୍ଭବତଃ କିଞ୍ଚିତ୍ ପରିମାଣରେ ଭୀରୁ । ତେଣୁ, କିଛି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଘଟିଲେ ହିଁ ଏମାନେ ଏକୁଟିଆ ଯିବେ ଓ ଆଉ କାହାରି ଉପରେ ଭରସା ରଖି ପାରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ରକ୍ତ ଭିତରେ ରହିଥିବା ପୁରୁଣା ଏକସିଙ୍ଗିଆଟା ହୁଏତ ଏଭଳି ହେବାଲାଗି ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରରୋଚନା ଦେଉଛି ।

ସଜ୍ଜନମାନେ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଏହିପରି ଭାବରେ ଏକସିଙ୍ଗିଆଙ୍କ ପରି ଆଚରଣ କରି ଆସିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜ ପଟଟିଏ କିମ୍ବା ବିଗ୍ରହଟିଏ ବାଛି ନେଇଥାନ୍ତି ଏବଂ ତାହାକୁ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ଠିକ୍ ପଥକୁ ବିଗ୍ରହ ବୋଲି ମାନୁଥାନ୍ତି ।

ଏବଂ, ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟବଶତଃ, ଯଦି ସଜ୍ଜନମାନେ କୌଣସି ଜଣକୁ ସେମାନଙ୍କର ଗୁରୁ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାନ୍ତି, ତେବେ ସେମାନେ ସେଥିରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଅନମନୀୟ ହେବାର ପ୍ରଶ୍ରୟ ମଧ୍ୟ ପାଉଥାନ୍ତି । ଏଣୁ, ସେମାନଙ୍କୁ ଏକା ଏକା ଯିବାକୁ ହିଁ ହୁଏ । ସେମାନେ ପୃଥିବୀର ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଆକାଙ୍କ୍ଷା ରଖିଥାନ୍ତି ସତ, ତଥାପି ପୃଥିବୀରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗ କରିନେଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଅନ୍ୟର ଅନ୍ତ ଭିତରେ ସେମାନେ ହୁଏତ ତଥାପି କିଞ୍ଚିତ୍ ମାୟାବାଦୀ ଆଚ୍ଛନ୍ନତାର ଶିକାର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ବୋଲି ଏପରି ହୁଏ । ମାୟାବାଦୀ ଚିରଦିନ ଏହିପରି ଏକ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଭିତରେ ପଡ଼ିଥାଏ । ଆପଣାର ସତେଅବା କୌଣସି ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅସମର୍ଥତାର ତାଡ଼ନାରେ ସେମାନେ କେବଳ ନିଜକୁ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞଲୀ ବୋଲି ମାନୁଥାନ୍ତି ଏବଂ ଆଉ ସବୁକିଛିକୁ ମାୟାବୋଲି ବିଚାର କରୁଥାନ୍ତି । ସେମାନେ କଦାପି କାହାକୁ ନିଜ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍, ନିଜେ ଆଦୌ କାହାରି ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଅଥଚ, ପୃଥିବୀର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅବଶ୍ୟ ହେବ ବୋଲି କହିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସଜ୍ଜନମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପୃଥିବୀର ପରିବର୍ତ୍ତନ କଦାପି ହେବନାହିଁ । ପ୍ରାୟ ସବୁବେଳେ ସେମାନେ ସ୍ଥିତାବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକୁ ମାନିନେବାର ପକ୍ଷରେ ହିଁ ପରୋକ୍ଷ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରି ଆସିଛନ୍ତି । ତଥାକଥିତ ଦୁର୍ଜନ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଭଗବାନ ଅଛନ୍ତି ଓ ତେଣୁ ଏକ ସଙ୍ଗତ ବିବେକ ରହିଛି ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ସେମାନେ ରାଜି ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ କେବଳ ନିଜ ଭିତରେ ଦେଖୁଥାନ୍ତି । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଭିତରକୁ ସେଥିଲାଗି ମୋଟେ ବାଟ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ନିଜର କୃପଣ ଗଣ୍ଡୀଗୁଡ଼ି ଭିତରେ ପଡ଼ି ରହିଥାନ୍ତି ।

୧୪ । ୧୧ । ୯୨

ଗତ ଅନେକ ବର୍ଷ ହେଲା ଭାରତବର୍ଷରେ ଯେଉଁ ଶିଶୁଦିବସ ପାଳିତ ହୋଇ ଆସୁଛି, ସେଥିରେ ଭାରତବର୍ଷର ପ୍ରାୟ ଅଧେ ଶିଶୁ କୌଣସି ଭାଗ ନେଉନାହାନ୍ତି । ଯେଉଁ ପିଲାମାନେ କୌଣସି ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଯାଉଛନ୍ତି, କେବଳ ସେଇମାନେ ହିଁ ଏହି ଉତ୍ସବରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବାର ସୁଯୋଗ ଲାଭ କରୁଛନ୍ତି । ଆମ ପୃଥିବୀ ସ୍ତରର ଏକ ମହାସଭାର ମଣ୍ଡନ ମଧ୍ୟରେ ଏକଦା ଶିଶୁ ଅଧିକାର ଗୁଡ଼ିକର ଯେଉଁ ସନନ୍ଦଟିର ଘୋଷଣା ହୋଇଥିଲା, ତାହା କ'ଣ କେବଳ କେତେକ ଶିଶୁଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିଲା ? ଏବେ ପୃଥିବୀରେ ଯାହାକିଛି ହେଉଛି, ସବୁ ତ ସରକାରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହେଉଛି । ତେଣୁ, ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପୃଥିବୀର ସରକାରମାନେ ଯେ ଯଥେଷ୍ଟ ହେଲାଭଳି କିଛି କରୁନାହାନ୍ତି, ଏଥିରୁ ତାହାର ଏକ ପ୍ରମାଣ ମିଳି ଯାଉନାହିଁ କି ?

ଶିଶୁର, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିଶୁର ଯେ କେତୋଟି ମୌଳିକ ଅଧିକାର ରହିଛି, ସେହିଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଅନ୍ତତଃ କୌଣସି ଦେଶର ବାପା ମାଆ ମାନଙ୍କୁ ସବା ଆଗ ଅବଗତ କରାଇବା କଥା । ମାତ୍ର, ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷର ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରାୟ କାବୁ କରି ରଖିଥିବା system ଗୁଡ଼ିକ ବଦଳି ନପାରିଛି, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାପା-ମାଆମାନେ ପିଲାଙ୍କର ଅଧିକାର ବିଷୟରେ ସଜ୍ଞାନ ବା ସଚେତନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ କ'ଣ କରିପାରିବେ ? Systemକୁ ବଦଳାଇବା ବ୍ୟତୀତ ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଆଉ ଅନ୍ୟ ଯଥାର୍ଥ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କ'ଣ ବା ରହିବ ? ବିଶେଷ କରି ଶିଶୁମାନଙ୍କର କଥା ଭାବିବା ପାଇଁ ପୃଥିବୀ ସ୍ତରରେ ଯେଉଁ ସଙ୍ଗଠନ ରହିଛି, ଏହି systemକୁ ବଦଳାଇବା ସକାଶେ ତା'ପାଖରେ ଆଦୌ କୌଣସି mandate ନାହିଁ । ଏହିପରି ଭାବରେ ସାରା ପୃଥିବୀଟା ଯେପରି ବହୁ ଅସମର୍ଥତା ମଧ୍ୟରେ ଗୁରାଇ ଭୁରାଇ ହୋଇ ରହିଯାଇଛି । କେବଳ ସରକାରମାନେ ମନ କଲେ ଅଥବା କେବଳ ରାଜନୀତିକ ସୀମାଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ରହି ରୁଙ୍ଗ ବିଗୃଚ-ମାନ କଲେ ପୃଥିବୀରୁ ପିଲାମାନଙ୍କର ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ଦୂର କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ତଳୁ ମଧ୍ୟ କିଛିତ୍ର ସକ୍ରିୟତା ଆରମ୍ଭ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ପୃଥିବୀରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସଚେତନ ମଣିଷ ପିଲା କହିଲେ ସବୁଯାକ ପିଲାଙ୍କୁ ବୁଝିବା ଉଚିତ । ପୃଥିବୀର ମଙ୍ଗଳ ନିମନ୍ତେ ଯାବତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥା ଏବେ ଯେପରି ପ୍ରଧାନତଃ ଉପରୁ ହିଁ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଉଛି । ସତେଅବା ଅନୁଗ୍ରହ ଦେଖାଇଲା ଭଳି ସବୁକିଛି ହେଉଛି, ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବା ଉଚିତ । ପୁରୁଣା systemଟା ରହିଛି ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ ଉପରେ ଅଛନ୍ତି, ସଫଳତାର ରାଜ-ସମ୍ମାନୋଚିତ ପାବଚ୍ଛମାନଙ୍କଲେ ଯାଇ ବସିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସେଠାରେ ଥିବେ, ଖିଆଲ ଅନୁସାରେ ଅନୁଗ୍ରହ କରୁଥିବେ, ଏହାଦ୍ୱାରା ଖାଲି ଶିଶୁମାନଙ୍କର ସମସ୍ୟା କାହିଁକି, ପୃଥିବୀର ଆହୁରି ବହୁ ସମସ୍ୟା ଅସମାହିତ ହୋଇ ରହିଥିବ ଏବଂ କେବଳ ଦିବସ ଗୁଡ଼ିକୁ ପାଳନ କରାଯାଉଥିବ ।

୨୫ । ୧.୨ । ୯୧

ମୁଁ ଯଦି ଘୃଣା କରିବାକୁ ମନ କରିବି, ତେବେ ମୋତେ ସେଥିଲାଗି ଉତ୍ସାହ ଓ ବଳ ଯୋଗାଇ ଦେବାଲାଗି ପୃଥିବୀରେ, ଏପରିକି ମୋ'ର ହାତ-ପାଆନ୍ତାରେ ପ୍ରାୟ ନିତ୍ୟ ଘଟୁଥିବା ଅଠରଟା ଘଟଣା ନଜରରୂପେ ଆସି ମୋ' ଆଗରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଯିବ । ଘୃଣା ସପକ୍ଷରେ ଅଠର ହଜାର ସଫଳତାର କାହାଣୀ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଯଦି ମୁଁ ତଥାପି ଘୃଣା ନକରିବାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବି, ହୁଏତ ତେବେଯାଇ ଭଲ ପାଇବାର ଏକ ସୁସ୍ଥ ମନୁଷ୍ୟ ପୃଥିବୀର ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ

ହୋଇ ରହିପାରିବ । ଘୃଣା କରି, ମନ୍ଦିର ଭାଙ୍ଗି, ଯାବତୀୟ ରାଜନୀତିକୁ ଆପେ କ୍ଷମତାସୀନ ହୋଇ ରହିବାର ଏକ କୌଶଳରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ସେହିଗୁଡ଼ାକ ଯେ ଏଯୁଗରେ ସିଦ୍ଧିଲାଭର ଶୀଘ୍ରତମ ଉପାୟ, ମୋ'ର ଆଖିରେ ଆଙ୍ଗୁଠି ଗେଞ୍ଜିଦେଲା ପରି ମୋତେ କେତେ ଭୋଡରେ କେତେ କେତେ ଶିବିରରୁ ଉଗ୍ର ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ମିଳିବାରେ ଲାଗିଛି । ଏଥିରେ ଖାଲି ହିନ୍ଦୁ ନାହାନ୍ତି ବା ଖାଲି ମୁସଲମାନ ନାହାନ୍ତି, ଖାଲି ଗରିବମାନେ ନାହାନ୍ତି କି ଖାଲି ଶାସକମାନେ ନାହାନ୍ତି, ଖାଲି କମୁନିଷ୍ଟମାନେ ନାହାନ୍ତି କି ଖାଲି ଅଣକମୁନିଷ୍ଟମାନେ ନାହାନ୍ତି । ଘୃଣା କରିବାର ମଣିଷମାନେ ଯେ ସବୁ ଜଳବାୟୁରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରନ୍ତି, ଆମର ଏହି ସାଂପ୍ରତିକ ପୃଥିବୀ ତାହାକୁ କେତେ ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ଭାବରେ ପ୍ରମାଣ କରିସାରିଲାଣି । ପୃଥିବୀରେ ଅସୁସ୍ଥତା ବହୁତ; ସୁସ୍ଥତାର ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସତେ ଯେପରି ଭୁଲ୍ଲା ବହିପାଠ ହୋଇ ରହିଛି ଏବଂ ଅସୁସ୍ଥ ମଣିଷମାନେ କେତେ କେତେ ଅଳଙ୍କାର ପିନ୍ଧି କେବଳ ସେହିମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସବୁକିଛି ସୁସ୍ଥତା ରହିଛି ବୋଲି ଦାବୀ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଦାବୀକୁ ତୁମେ ସ୍ୱୀକାର ନକଲେ ସେମାନେ ତୁମକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ପ୍ରାଣରୁ ମାରିଦେବେ ବୋଲି ଧମକାଉ-ଛନ୍ତି । ତଥାପି, ଯିଏ ଘୃଣାର ପକ୍ଷେ ଯିବାକୁ ମୋଟେ ମନ କରିବନାହିଁ, ସେଇ ବିହ୍ୱନ ହେବ ।

ଏହା ହେଉଛି ଅତୁଳ ସାହସର କଥା । ଯେଉଁ ସାହସ ଆଦୌ କୌଣସି କୋଳାହଳ କରେନାହିଁ, ଅଥଚ ପାଷଣ୍ଡମାନଙ୍କ ଆଗରେ ତଥାପି ମସ୍ତକ ନତ କରେନାହିଁ, ଠିକ୍ ସେହିଭଳି ସାହସ । ଏହିଭଳି ସାହସ ରହିଥିବା ମନୁଷ୍ୟମାନେ ସବୁ ଧର୍ମରେ ଅଛନ୍ତି, ସବୁପ୍ରକାର ଦେଉଳ ଏବଂ ସବୁପ୍ରକାର ମତବାଦ ଭିତରେ ରହିଛନ୍ତି । ଭଗବାନ ସେମାନଙ୍କୁ ଚିରଞ୍ଜୀବୀ କରି ରଖିଥାନ୍ତୁ । ସେମାନେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ପରସ୍ପରର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୁଅନ୍ତୁ । ପରସ୍ପରକୁ ଚିହ୍ନନ୍ତୁ, ପରସ୍ପରକୁ ସାଙ୍ଗ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ । ତେବେଯାଇ ପୃଥିବୀର ଘୃଣା ଦୂର ହେବ ତେବେଯାଇ ଭୟ ଯିବ । ଏବଂ, ଭୟ ଚାଲିଗଲେ ଉଗ୍ରତା ମଧ୍ୟ ଯିବ । ଭୟ ଚାଲିଗଲେ ଭେକଗୁଡ଼ାକୁ ଭେଦ କରି ଆହୁରି ଭିତରକୁ ଦେଖି ପାରିବା-ଲାଗି ମଧ୍ୟ ଭରସା ହେବ । ଆମକୁ ତାହାହିଁ ଅନ୍ୟ ଏକ ପୃଥିବୀ ଆଡକୁ ବାଟ କଢ଼ାଇ ନେଇଯିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ ସେହିପରି ଏକ ଅନ୍ୟ ଉଦ୍ୟମଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । କାଳର ମନାସ ହିଁ ଫଳବାନ ହେଉ ।

୧୭ । ୧୧ । ୯୨

ଯେଉଁମାନେ ନିଜକୁ ବଦଳିବାକୁ ଆଦୌ ସମ୍ମତ ହେଉନଥାନ୍ତି, ସଚରାଚର ସେହିମାନେ ହିଁ ବଡ଼ ବଡ଼ ବୋଲି ମାରୁଥାନ୍ତି । ବଦଳିବାଟା ଯେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ

ପ୍ରକ୍ରିୟା ଏବଂ ଏଥିଲାଗି ଯେ ସବାଆଗ ନିଜକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଓ ସମ୍ମତ ହେବାକୁ ପଡ଼େ, ଏହି ଅସଲ କଥାଟି ପାଖରୁ ନିଜକୁ ଭୁରୁଡ଼ାଇ ରଖିବାଲାଗି ସମ୍ଭବତଃ ସେମାନେ ବୋଲି ମାରୁଥାନ୍ତି ଓ ସମସ୍ତ ସାରୁଥାନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ନବଜାଗରଣ ବୋଲି ବୋଲି ମାରିଲେ ହୁଏନାହିଁ । ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କର ଭାଗବତ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ନବଜାଗରଣ ସମ୍ଭବ ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ ସଭାରେ କହନ୍ତି, ସେମାନେ ହୁଏତ ମନୀଷୀମାନଙ୍କୁ ଭାରି କୌଶଳରେ ଫାଙ୍କି ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି ଅଥବା ଆପଣାର ନିତାନ୍ତ ନିର୍ବୋଧତାଟିକୁ ଜାହିର୍ କରୁଥାନ୍ତି । କିମ୍ବା, ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଜାଗରଣ-ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ସେମାନେ ଆପେ ହୁଏତ ବହୁବିଧ ପ୍ରକାରେ ବାଧକ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ଏବଂ ତେଣୁ ଅସଲ ଜାଗରଣର ବା ପରିବର୍ତ୍ତନର ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିକୁ ଓହୁଆଳି କରି ରଖିଥାନ୍ତି ।

ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କର ଭାଗବତ ଗ୍ରନ୍ଥ ଓଡ଼ିଆର ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନରେ ଅନେକ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଛି ଓ ଏବେ ମଧ୍ୟ ପକାଉଛି । ମାତ୍ର, ଭାଗବତଟୁଙ୍ଗିଗୁଡ଼ିକର ପୁନଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦ୍ୱାରା ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଶୁଭ ନବଜାଗରଣ ଘଟିବ ବୋଲି କହୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ତଥାପି ଏକ ଅତିଶୟୋକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ଅସଲ ସମସ୍ୟା-ଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଡ଼ାଇ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବା ପରି ମନେ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ଟୁଙ୍ଗିଗୁଡ଼ିକ ଯେତେବେଳେ ଏକଦା ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ରିୟାଶୀଳ ହୋଇ ରହିଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାର ସମାଜ ଭିତରେ ଏକ ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ଜାତି ବ୍ୟବସ୍ଥା କାୟମ୍ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଜୀବନଗତ ନାନାବିଧ ବିଷମତା ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ବିବେକକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥିଲା, ସାମନ୍ତବାଦୀ ନାନା କ୍ରୂରତା ଓ ମଳିନତା ସାମୂହିକ ଜୀବନସମ୍ପୃକ୍ତ ଗୁଡ଼ିକୁ **Vulgar** କରି ରଖିଥିଲା । ଭାଗବତ ଟୁଙ୍ଗି ଥିଲା, ମାତ୍ର ତାହା ବିଭିନ୍ନ ଜାତି ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଜାଗାରେ ଥିଲା । ଦୂରତାଗୁଡ଼ିକୁ ଲଙ୍ଘିବାଲାଗି ଏକ ଯଥାର୍ଥ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ଅସଲ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରଟି ହେବା ଉଚିତ, ଆମର ଟୁଙ୍ଗିମାନେ ତାହାର ଗାରକୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ପର୍ଶ କରୁନଥିଲେ । ଏବଂ, ଆମର ଯେଉଁ ପ୍ରଗଲ୍ଭମାନେ ଦୁଇବାହୁ ଟେକି ଏବେ ଅତିଶୟୋକ୍ତିମାନ କରୁଛନ୍ତି, ନାନା ଅସାଂସ୍କୃତିକ ଉପାୟରେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ସେହି ପୁରୁଣା ମଳିନତା ଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ଥାୟୀ କରି ରଖି ତାହାର ଭିତରେ ଅଧିକ ତୋରା ଦେଖାଯିବାର ନାନା ଅତ୍ୟୁତ୍ସାହ ଦେଖାଇବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ଆମ ବିଚାରରେ ସଂଯମ ଆସୁ । ଓଡ଼ିଆଜାତି କହିଲେ ଆମ ବାବୁମାନେ ଆମ ଓଡ଼ିଶାବାସୀ ମାତ୍ରକେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବୁଝନ୍ତୁ, ଜାଗରଣର ଯାବତୀୟ ଯୋଜନା ମଧ୍ୟରେ ସେମାନେ ଆଗ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଥାନ ଦିଅନ୍ତୁ ।

୧୭ । ୧୧ । ୯୧

ଆପେ ଆରୋହଣ କରିବାକୁ, ଆପେ ଛୁଇଁବାକୁ ମନ ନକରୁଥିବା ସାହିତ୍ୟିକ ସାହିତ୍ୟରେ ରହିଯାଏ । ସାହିତ୍ୟକୁ ହିଁ ନିଜର ଚରମ ଆଶ୍ରୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନିଏ ଏବଂ ତେଣୁ, ସେହି ସାହିତ୍ୟକୁ ହିଁ ଆପଣାର ଅନ୍ତିମ ଧ୍ୟେୟ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଦିଏ । ବିଚରା ସାହିତ୍ୟ ନାମରେ ଗଞ୍ଜେଇ ଖାଏ, ସାହିତ୍ୟ ବେଳକୁ ଯେମିତି, ସଙ୍ଗୀତ ବେଳକୁ ସେମିତି, ମନୁଷ୍ୟର ଯାବତୀୟ ଅନୁଶୀଳନ ବେଳକୁ ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବତଃ ଠିକ୍ ସେମିତି ।

ଅସଲ ରହସ୍ୟ ହେଉଛି, ଜୀବନଲାଗି ସାହିତ୍ୟ. ଏକ ନିବଡ଼ତର ଅନୁଭବ ଲାଗି ସାହିତ୍ୟ, ଯାବଚ୍ଛ ଆରୋହଣ ଲାଗି ସାହିତ୍ୟ । ପରସ୍ତ ପରେ ପରସ୍ତ ଖୋଲି-ଯାଉଥିବା ଲାଗି ସାହିତ୍ୟ । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଚେତନାର ଯୋଗ୍ୟ ହେବାଲାଗି ସାହିତ୍ୟ । ତେଣୁ, ଯଥାର୍ଥ ସାହିତ୍ୟ ଆଉ ନିଜ ଜୀବନରେ ଏକ Catalyst ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବ, ଆମ ନିଜ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମଳି ଛଡ଼ାଇ ଦେବାରେ ଲାଗିଥିବ । ଧର୍ମର ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଏକ ଭୂମିକା ରହିଥିଲା । ମାତ୍ର, ପାହାଚ ଉଠାଇ-ନେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଧର୍ମ ମଣିଷକୁ ନାନା ଗାର ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ପକାଇଲା, ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଧର୍ମାନ୍ଧ କଲା, ଅର୍ଥାତ୍ ଯୁଗପତ୍ ଭାବରେ ଭୀରୁ କଲା ଓ ଉଗ୍ର କରି ରଖିଲା; ପୃଥିବୀରେ ବହୁ ହାନିର କାରଣ ହେଲା । ବିଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ଏକ ଉପଯୋଗ କୌଶଳ ରୂପେ ନିୟୋଜିତ ହେବାର ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ମଣିଷର ଯାବତୀୟ ବୋଧକୁ ଅବୈଜ୍ଞାନିକ କରି ପକାଇଲା । ତେଣୁ, ବିଜ୍ଞାନ ବିଚରା ବହୁ ଉଗ୍ରତା ଓ ବହୁ ଭୀରୁତା ପାଖରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିଗଲା । ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ସାହିତ୍ୟିକଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହିପରି ଭାବରେ ଦୁଆରକୁ କିଳି ରଖିବାର ଏକ ନିମିତ୍ତରୂପେ ହିଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ସାହିତ୍ୟ କହିଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଲେଖିବାକୁ ବୁଝାଉଛି । ବହି ଗଦା ଗଦା ଲେଖା ହେଉଛି । ଅହଙ୍କାର ନାମକ ଶୈଳୀଟି ନାନାବିଧ ନୂତନ ଭଙ୍ଗିମାରେ ସ୍ଫୀତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ତଥାକଥିତ ସାହିତ୍ୟ ନାମରେ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ବହୁ ପ୍ରକାରେ କିଛି ସାନ୍ତ୍ୱନା ମିଳୁଛି ଏବଂ ସେଥିରୁ ପୃଥିବୀଲାଗି ବହୁପ୍ରକାର ଯାତନାର ଉଆଣ ହେଉଛି । ଏଗୁଡ଼ାକୁ ତଥାକଥିତ କଳା ବୋଲି ନକହି ମୂଳତଃ ଜୀବନରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଆରୋହଣ କଳା ବା ଉନ୍ମୋଚନ କଳା ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରନ୍ତା କି ; ମାତ୍ର, ଯେତେବେଳେ ମଣିଷ ସାହିତ୍ୟଠାରୁ ଅଧିକ ବୃହତ୍ତ୍ କୌଣସି ଏକ ସମ୍ପଦର ଉପଲବ୍ଧିକୁ ଜୀବନର ଲକ୍ଷ୍ୟରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବ, ତେବେଯାଇ ସେକଥା ସମ୍ଭବ ହେବ । ତେବେଯାଇ ମଣିଷର ସାହିତ୍ୟ ଖାଲି ସଖକୁ ନୁହେଁ, ତା' ଜୀବନର ସମସ୍ତ ସଦନଟି ଲାଗି ମଧ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ହେବ ।

ସେତେବେଳେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଅନୁରାଗୀ ମଣିଷର ଆଖିକୁ ଭଗବାନ୍ ହିଁ ଦିଶିବେ, କାଲି ଅପେକ୍ଷମାଣ ପୁଷ୍ପ କୋରକଟିଏ ହିଁ ଦେଖାଯାଉଥିବ ।

୧୮ । ୧୧ । ୯୧

ନିଜ ଜୀବନରେ, ନିଜ ଆରୋହଣରେ ଓ ନିଜ ଅନୁରାଗରେ ଆଗ୍ରହ ରଖିଥିବା ମଣିଷ ଯଦି ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ପଶିବ, ତେବେ ନିଜର ଆଖିଦ୍ୱାରା ସିଏ ସାହିତ୍ୟିକ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ହିଁ ନିଜ ସହିତ ଉନ୍ମୋଚିତ କରିନେଇ ପାରିବ । ଯଥାର୍ଥ ଲୋକସଂଗ୍ରହ ତାହାରିଦ୍ୱାରା ହିଁ ସମ୍ଭବ ହେବ । ସେତେବେଳେ ସାହିତ୍ୟକୁ ସତକୁ ସତ ଏକ ଯୋଗମାର୍ଗ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଏବେ ଯେଉଁମାନେ ହାଟ ଭିତରୁ ଶୈଳୀଟିଏ ଆଣି ସେଥିରେ ନିଜସ୍ୱ କିଛି ଘୁଙ୍ଗୁର ଲଗାଇ ସାହିତ୍ୟିକ କଣ୍ଢେଇ କରି ସଭାରେ ନଚାଉଛନ୍ତି, ତଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ଅବସନ୍ନ ଅବସର ଗୁଡ଼ିକର ବିନୋଦନ ହୁଏତ କିଞ୍ଚିତ ପରିମାଣରେ ହେଉଛି, ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କର ଉନ୍ମୋଚନରେ ତାହା ଆଦୌ କୌଣସି କାମରେ ଲାଗି ପାରୁନାହିଁ । ଏବଂ, ପୃଥିବୀର ଉନ୍ମୋଚନରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଜୀବନର ବିନ୍ୟାସରେ ତାହା ସହଯୋଗୀ ହୋଇପାରିବା ତ ଆହୁରି ଅଧିକ ଦୂରର କଥା । ଏହି ସାହିତ୍ୟକୁ ଭରଣି ଭରଣି ଅଜାଡ଼ି ହେବାରେ ଲାଗିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଦୁଃଖ ଯିବନାହିଁ, ମଙ୍ଗଳର ଉଦୟ ହେବା ତ ଆହୁରି ଦୂରର କଥା ।

କୌଣସି ସାହିତ୍ୟିକଙ୍କ ସହିତ ଭେଟ ହେଲାବେଳେ ତାଙ୍କର ସାନ୍ନିଧ୍ୟରୁ ମୁଁ ସର୍ବଦା ସେହି ଅସଲ ବାସନାଟିକୁ ପାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ । ସେଥିଲାଗି କେତେ ଜାଗାରେ ବନ୍ଧୁଟିଏ ପରି ବାନ୍ଧି ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ଆଉକେତେକ ଜାଗାରୁ ଛିଟିପିଟି ହୋଇ ପଳାଇ ଆସିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ସାହିତ୍ୟିକ ହିସାବରେ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧୁ ସତେଅବା ମଣିଷ ହିସାବରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଥାନରେ ଯୋଡ଼ି ହୋଇଯାଏ । ସେହି ସମ୍ପର୍କ ଭିତରେ ସାହିତ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ଥାଏ, ମାତ୍ର ତାହାର ଅନେକ ଗୁଣ ଅଧିକ ନିବିଡ଼ତା ସହିତ ଆଉଏକ ଉତ୍ସୁକତା ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ, ଯାହାକୁ କେବଳ ଏକ ସାହିତ୍ୟିକ ଉତ୍ସୁକତା ବୋଲି କଦାପି କହି ହେବନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକାଠି ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ପରିଚିତ ହୋଇ ମୁଁ ନିଜେ ଗୌରବାନ୍ୱିତ ହେଲାପରି ଅନୁଭବ କରେ । ପ୍ରକୃତ ସାଙ୍ଗଟିଏ ପାଇଲେ କିଏ ଗୌରବ ଅନୁଭବ ନକରିବ, କିଏ ଏକାବେଳେକେ ନିଜର ଘର ଭିତରକୁ ଡାକି ନଆଣିବ ! ଆଉ ପଲେ ସାହିତ୍ୟକାର ବି ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ଖାଲି ନିଜର କରାମତି ଗୁଡ଼ାକୁ ବଖାଣିବାରେ ଲାଗିଯାଆନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର

ନାଆଁକୁ କଏ କୋଉ ବହିରେ କାହିଁକି ଥାନ ନଦେଲା ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ କରନ୍ତି :—ଏମାନେ ସଂଗଠନରେ ଥାଆନ୍ତି, ସଭାରେ ଥାଆନ୍ତି, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ କହିଲେ ଓଡ଼ିଶାର ଏକ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ବୁଝନ୍ତି ଅଥବା ତଥାକଥିତ ଏକ ଅଳଙ୍କାର-ମଣ୍ଡିତ ସ୍ୱାଭିମାନର ବ୍ୟାପରକୁ ବୁଝନ୍ତି । ସେମାନେ ସାହିତ୍ୟନାମକ ସଦନରେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ବଳବର୍ଦ୍ଧ ବିଚକ୍ଷ ପରି ଦେଖା ଯାଉଥାନ୍ତି ଓ ଅନୁରୂପ ଗର୍ଜମାନ ଦେଖାଉଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ସତେଅବା ଖାଲି ଖୁଣ୍ଟି ଦେଉଥାନ୍ତି, ଖାଲି ହୁରୁଡ଼ାଇ ଦେଉଥାନ୍ତି ।

୧୯ । ୧୧ । ୯୧

ପୃଥିବୀରେ ଶିଷ୍ଟତାର ରକ୍ଷା ଲାଗି ଦୁଷ୍ଟ ଦୁଷ୍ଟ କଳହ କଲେ ସିତକୁ ସିତ ଶିଷ୍ଟତାର ରକ୍ଷା ବାଟରେ ବେଶୀକିଛୁ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଏହି କଥା ସାନ ଗାଆଁ ଟିଏ ସ୍ତରରେ ଯେତିକି ସତ୍ୟ । ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର ରାଜନୀତି-ସ୍ତରରେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେତିକି ସତ୍ୟ । ଯଦି ଦୁଇ ଦୁଷ୍ଟ ପ୍ରକୃତରେ ଶିଷ୍ଟତା ହିଁ ସମ୍ଭବ ହେଉ ବୋଲି ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବେ, ତେବେ ସେମାନେ ସବାଆଗ ପରସ୍ପର ଭିତରେ ରହିଥିବା ଶିଷ୍ଟତାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବେ ଓ ତାହାକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରିବେ । ଅର୍ଥାତ୍, କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବା କୌଣସି ପକ୍ଷ ଯେ କଦାପି ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଦୁଷ୍ଟ ନୁହେଁ, ପରସ୍ପରକୁ ଅବଲୋକନ କରୁଥିବା ସମୟରେ ସେମାନେ ସେହି କଥାଟିଏ ଅବଶ୍ୟମନେ ରଖିଥିବେ ।

ଏକଥା ଘଟି ପାରିବ, ଯେତେବେଳେ ଉଭୟ ପକ୍ଷ ଏକ ବୃହତ୍ତର ସତ୍ୟ ରହିଛି ବୋଲି ସିତକୁ ସିତ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବେ ଏବଂ ଆପଣାର ସକଳ ଅପାରଗତା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେହି ବୃହତ୍ତର ସତ୍ୟଟିକୁ ମନ କରୁଥିବେ । ତା' ନହେଲେ, ଯଦି ପ୍ରତ୍ୟେକ ପକ୍ଷ ଆପଣା ପଟର ଦୁଷ୍ଟତା ଗୁଡ଼ିକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାର ଅଭିପ୍ରାୟରେ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷର ଦୁଷ୍ଟତା ଗୁଡ଼ିକୁ ଦଶଗୁଣ ବଡ଼ କରି ଦେଖାଇ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବ, ତେବେ ଶିଷ୍ଟତାର ଯାବତୀୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ କେବଳ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ହିଁ ରହିଯିବ । ଆଜି ଦୁଷ୍ଟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଯାବତୀୟ ଶିଷ୍ଟତା ପ୍ରଧାନତଃ ଶାସ୍ତ୍ରର ବାକ୍ୟ ହୋଇ ହିଁ ରହିଛି । ଦରକାର ବେଳେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ୟ ଆଉଜଣକୁ ଢଗାଇବା ସମୟରେ ସେଗୁଡ଼ିକର ଖାଲି ପ୍ରୟୋଜନ ହେଉଛି । ଦୁଷ୍ଟତାର ନ୍ୟାୟସୂତ୍ର ଅନୁସାରେ ପୃଥିବୀ ଚାଲୁଛି । ଏବଂ, ଏହାର ସମର୍ଥନ ନିମନ୍ତେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପକ୍ଷ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷର ଘୋର ଦୁଷ୍ଟତା ବିଷୟରେ ଉଲୁଗୁଣା ଦେଉଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ବିପତ୍ତିଚକ୍ର ଲାଗି ରହିଛି । ଯଦି ଦୈବ ଅନୁଗ୍ରହରୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷ ସେହି ବିପତ୍ତିଚକ୍ର ଭିତରୁ ବାହାରି ଆସିବାକୁ ମନ କରୁଛି, ତେବେଯାଇ ଶିଷ୍ଟ ପକ୍ଷରେ ଏକ ବାସ୍ତବ

ସମ୍ଭାବନା ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ପାରୁଛି । ଆପଣା ଭିତରେ ସକଳ ଦୁର୍ବଳତା ସତ୍ତ୍ୱେ ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଶିଷ୍ଟାଚାର ଏକ ସମ୍ଭାବନାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ସ୍ୱୀକାର କରିବା, ଏହା ସତେଅବା ବିଲେଇ ବେକରେ ଘଣ୍ଟି ବାନ୍ଧିବା ପରି ଭାରି ଅସାଧ୍ୟ ହୋଇ ରହିଛି । ସବୁ ମୂଷା ନିଜ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବିଲେଇ ପୋଷୁଛନ୍ତି ତେଣୁ ବିଲେଇ ବେକରେ ଘଣ୍ଟି ବାନ୍ଧିବାକୁ କେହିହେଲେ ଇଚ୍ଛା କରୁନାହାନ୍ତି ।

୨୮ । ୧୧ । ୯୧

ଏସବୁ କ'ଣ କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ? ଏ ସ୍ନେହ, ଏହି ପ୍ରେମ, ଏହି ଜଣେ ଜଣକୁ ଖୋଜିବା; ଜଣକୁ ଜଣେ ଝୁରିହେବା,—ଏସବୁ କ'ଣ ଖାଲି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କାମନା ଓ ବାସନା ? ପୃଥିବୀରେ କେତେ କେତେ ମହାପୁରୁଷ, ଏହି କଥାଟି ବିଷୟରେ କେତେ କେତେ କ'ଣସବୁ କହି ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସେହି କଥାଟିକୁ ଆଦୌ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରେନାହିଁ । ନିଜ ଭିତରକୁ ଅନାଇ ମୁଁ ସେହି କଥାଟିର ଆଦୌ କୌଣସି ସମର୍ଥନ ପାଇ ପାରେନାହିଁ ।

ବହୁ ସ୍ୱାର୍ଥ, ବହୁ କ୍ଷୁଦ୍ରତା ଓ ବହୁ ଅହଙ୍କାରରୁ ମୋତେ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାରେ ଏହି ସଙ୍ଗବାସନା ଓ ସଖ୍ୟକାମନା ମୋତେ କେତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି, ଏବେ ମଧ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । କୌଣସି ଆଦର୍ଶବାଦର ମାପକାଠିରେ ପକାଇ ମୁଁ ମଣିଷକୁ କେବେହେଲେ ଓଜନ କରିବାକୁ ମନ କରିନାହିଁ । ମଣିଷ ଭିତରେ, ସେହି ମଣିଷମାନେ ରୂପାୟିତ କରି ରଖିଥିବା ଜୀବନଟି ଭିତରେ କେଉଁଠାରେ କ'ଣ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଛି କେଜାଣି, ମଣିଷକୁ ଅବଲମ୍ବନରୂପେ ମାନିନେଇ ହିଁ ମୁଁ ଅବଲମ୍ବ ଗୁଡ଼ିକୁ ଡେଇଁ ଯିବାଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ ଅନେକ ବଳ ପାଇଛି, ନିରନ୍ତର ଅନେକ ବାଟ ପାଇଯାଇଛି । ମୋ'ର ସବୁଯାକ ଆଦର୍ଶ ମଣିଷର ଏହି ପୃଥିବୀରେ ହି ପରୀକ୍ଷିତ ହୋଇ କ୍ରମଶଃ ପ୍ରସାର ଓ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଲାଭ କରିଛନ୍ତି ! ରକ୍ଷା ହୋଇଛି, କୌଣସି ଆଦର୍ଶକୁ ମୁଁ ଗଡ଼ଆ ଭିତରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବାର ଏକ ପେଟନାରୂପେ କେବେହେଲେ ଗ୍ରହଣ କରିନାହିଁ ! ଏକ ଆଦର୍ଶ ଯେ ନିଜକୁ ନାନାବିଧ କ୍ଷୁଦ୍ରତା ଭିତରୁ ଉଞାଁଇ ନିଏ, ଆଦର୍ଶଗୁଡ଼ିକ ଯେ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ସୋପାନ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ଗଡ଼ଆଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଁ ମୋ' ମନୁଷ୍ୟ-ସଖ୍ୟର ଯାବତୀୟ ପରିମାନ ସହିତ ପରଖି ଦେଖି ହିଁ ସେକଥା ଉପଲବ୍ଧି କରି ପାରିଛି । କାମନା ଏବଂ ବାସନା ଆଦୌ ଏକ ନିଆଁ ପରି ନୁହନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ମଣିଷକୁ ଜାଳି ପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ କରିଦିଅନ୍ତି, ମଣିଷର ଯାବତୀୟ ବଳକୁ ଯେଉଁ-ମାନେ ହରଣ କରି ନିଅନ୍ତି । ବାସନାଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ହିଁ ସମ୍ଭବତଃ ବାସନା-ଗୁଡ଼ିକୁ ଡେଇଁଯିବାର ଦ୍ୱାରଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସେହି ଦ୍ୱାରଗୁଡ଼ିକୁ

ଆବିଷ୍କାର କରିବାର ଆଖି ଖୋଲି ରହିଥିଲେ ହେଲା ! ଯାହା ଭିତରେ ଆଖିଟି ନଥାଏ, ଆତ୍ମୀୟତା ନଥାଏ, କେବଳ ସେଇ ବାସନାଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ବାନ୍ଧିହୋଇ ପଡ଼େ, ତାହାର ଖଳତାଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ଯାବତୀୟ ଆଦର୍ଶକୁ ଆଦର୍ଶବାଦରେ ପରିଣତ କରିଦିଅନ୍ତି । ନିଜର ଆତ୍ମୀୟତାକୁ ସାଙ୍ଗ କରି ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ରାଜି ନଥିବା ମଣିଷ ହିଁ ମିଛରେ ମନ ଅସମର୍ଥତାଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି କାମନା ଓ ବାସନା ଉପରେ ଦୋଷ ଢାଳିଦେବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

୨୯ । ୧୧ । ୯୧

ମରିବାର ମଧ୍ୟ ଏକ ସ୍ୱକୀୟ Grace ଓ ସ୍ୱକୀୟ Dignity ରହିଛି । ଆପଣା ଘରକୁ ଫେରିଯିବା ପରି ମରଣନାମକ ଏକ ଘଟଣା ଘଟିବାର ଅବସରରେ ମଣିଷ ହୁଏତ ସେହିପରି ଏକ ନିଜ ଘରକୁ ହିଁ ଫେରିଯାଏ । ଯାଉଛି ବୋଲି ଆଦୌ କୌଣସି ଗ୍ଲାନି କିମ୍ବା ଖେଦ ନଥାଏ । ଏପାଖରୁ ବନ୍ଧୁ ପ୍ରିୟଜନମାନଙ୍କ ସହିତ ନିଜର ଖେଳ ସାରି ସିଏ ସତେଅବା ସେପାଖରେ ଥିବା ପ୍ରିୟଜନ, ଆତ୍ମଜନମାନଙ୍କୁ ଭେଟିବାକୁ ଯାଉଥାଏ । ଏହିପରି ମରିବାକୁ ମନ graceful ଅଥବା dignified ମରିବା ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ । ଆୟୁ ସରିଥାଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଖେଳ ସରିଥାଏ, ସାଙ୍ଗମେଳ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ନେଇ ଜୀବନର ସବୁ-କିଛି ପ୍ରୟୋଗ ସରି ଯାଇଥାଏ ; ଆପଣାକୁ ସିଦ୍ଧକର୍ମ ପାଚିଲା ଫଳଟିଏ ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ସେତେବେଳେ ମରିବା ତ ଯଥାର୍ଥରେ ମରିବାପରି ହିଁ ଲାଗୁଥିବ । ବିଦାୟ ଦେଉଥିବା ଏହି ପୃଥିବୀ ଖୁସୀରେ ବିଦାୟ ଦେଇଥିବ ଏବଂ ଘରକୁ ଡାକି ନେଉଥିବା ସ୍ୱାଗତକାରୀ ସେପଟଟା ମଧ୍ୟ କେତେ ଖୁସୀ ହେଉଥିବ ।

ଏହିପରି ଏକ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ମରଣ ହେଉଛି ମନୁଷ୍ୟସୃଷ୍ଟିରେ ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବରାଦ ହୋଇ ରହିଥିବା ମରଣ । ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନ ପଛକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ମରଣ; ସତେଅବା ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟଟିର ଏକ ସୁସ୍ଥ ଓ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିପୂରକ ରୂପେ ପୃଥିବୀରେ ଘଟିବାରେ ଲାଗିଥାଏ,—ପୃଥିବୀର ଅଭିପ୍ରାୟଟିକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଦେଉଥାଏ । ମାତ୍ର, ସମସ୍ତ ନହେଉଣୁ ଯେତେବେଳେ ମଣିଷ ମରେ, ଯେତେବେଳେ ସେର ବା ମାଣ କିଛି ପୂରିନଥାଏ, ସେତେବେଳେ ଏହି ମରଣଟା ସତେଯେପରି ଭାରି ଅଲକ୍ଷଣା ପରି ମନେ ହୁଏ । ପୃଥିବୀରେ ରହିଥିବା ନାନା ଅବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଅସୁନ୍ଦରତା ହେତୁ ଜୀବନଟା ଅନେକଙ୍କ ଲାଗି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଲକ୍ଷଣା ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଅନେକ ସମୟରେ ସେଇମାନଙ୍କର ମରଣ ଦ୍ୱାରା ପୃଥିବୀଟା ଯେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅତିଶୟ ଅଲକ୍ଷଣା ହୋଇ ରହିଛି, ତାହାର ପ୍ରମାଣ ମିଳିଯାଏ । ସତେଅବା କଣ୍ଟା ପରି ନିଜ ଦେହରେ ଆସି ଫୋଡ଼ି ହୋଇଯାଏ । ଏଭଳି ମରଣ ପଛରେ କୌଣସି

କାରଣ ଥିବା ପରି ଆଦୌ ମନ ହୁଏନାହିଁ । ଘର ଅଡୁଆ ଅଡୁଆ ଲାଗେ । ସିଏ ଏପାଖରୁ କୌଣସି କାମ ନଥାଇ ସେପାଖକୁ ଗଲା, ସେପାଖରେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ହୁଏତ କୌଣସି କାମରେ ଲାଗି ପାରୁନଥିବ । ଯେପାଖରେ ତା'ପାଇଁ "ମୋଟେ କୌଣସି ଜାଗା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିନଥିବ । ସେଠାରେ ହୁଏତ ତା'ଲାଗି କେହି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିନଥିବେ । ସମ୍ଭବତଃ ଏହିସବୁ କାରଣରୁ, ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚି ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଘର ଅଡୁଆ ଅଡୁଆ ଲାଗିବ, ଭାରି unwanted ପରି ଲାଗିବ । କାଲି ହରଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରର ମୃତ୍ୟୁସମ୍ବାଦ ପାଇ ମୋତେ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଅଡୁଆ ଅଡୁଆ ଲାଗିଲା । ସେଠାକୁ ଯିବାପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଏକ ଯଥାର୍ଥ ସମୟ ରହିଛି । ଏଠୁ ଭଡ଼ା ଖାଇବା ପରି ଅକାଳରେ ଚାଲିଯିବା,—ତାହା ମଣିଷ ପରି ଏକ dignified ଅସ୍ତିତ୍ୱକୁ ସମ୍ଭବତଃ କେତେ ଅଡୁଆରେ ପକାଇ ଦେଉଥିବ ।

୩ । ୧୧ । ୯୧

ପୃଥିବୀ ଯେ ଅବଶ୍ୟ ବଦଳିବ, ପରସ୍ପର ପାଖରେ ଖୋଲା ହୋଇ ବସିଲେ ସେହି ସତ୍ୟଟିକୁ ଆଘ୍ରାଣ କରି ହୁଏ । ମଣିଷ ଭିତରେ ଯେ ଏକ ସ୍ନେହସନ୍ଧାନୀ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି, ଅନୁରାଗ ସହିତ ପରସ୍ପରର ଭିତରକୁ ଦୃଷ୍ଟିପାତ କରି ପାରିଲେ ଗୂଢ଼ ସତ୍ୟଟିର ସନ୍ଧାନ ମିଳେ । ଆଗେ ଗୂଢ଼ବିଦ୍ୟା ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଅନେକାନେକ ଗୂଢ଼ ସତ୍ୟ ଓ ନିଗୂଢ଼ ସମ୍ଭାବନାର ସୂଚନା ବତାଇ ଦେଉଥିଲା । ଗୂଢ଼ବିଦ୍ୟା କାଳକ୍ରମେ ଅନ୍ୟକାମୀ ହେଲା ଓ ମହତ ହରାଇ ବସିଲା, ତୁଚ୍ଛା magicରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲା । ପ୍ରଧାନତଃ ନିଜପାଇଁ କୌଣସି ନା କୌଣସି ଅଲୌକିକ ହଠାତ୍‌ସାମର୍ଥ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ହାସଲ କରିବାର ଅନ୍ୟମତଲବ ଭିତରେ ପଶି ଗୂଢ଼ବିଦ୍ୟା ବାଟ ହୁଡ଼ିଗଲା । ଗୂଢ଼ବିଦ୍ୟା ବରଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଭିତରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ଭଲଟି ଆଡକୁ ବାଟ କାଟି ନେଇଥାନ୍ତା, ହଠାତ୍ କିଛି ହାସଲ କରି ପ୍ରଦର୍ଶନକାମୀ ଓ ପରାକ୍ରମୀ ହେବା ଅପେକ୍ଷା ତାହା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅନୁରାଗ ଆଡ଼କୁ ବାଟ କାଟି ନେଇଥାନ୍ତା । ଏବଂ, ସମ୍ଭବତଃ ତାହାଦ୍ୱାରା ହିଁ ଗୂଢ଼ବିଦ୍ୟା ଆପଣାକୁ ଏକ ଜୀବନବିଦ୍ୟା ବା ଅନ୍ତଃପ୍ରବେଶ ବିଦ୍ୟାର ସ୍ତରକୁ ଉତ୍ତୋଳିତ କରି ନେଇ ପାରିଥାନ୍ତା ।

ହଁ, ଏହିପରି ଏକ ସୂତ୍ର ବାନ୍ଧିବାରେ ହିଁ ସୁଖ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି । ଉନ୍ମୋଚନର ଯାବତୀୟ ଯଥାର୍ଥ ସମ୍ଭାବନା ମଧ୍ୟ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି । ନିଜ ଭିତରେ ଗଣ୍ଠି ଫିଟିଗଲେ ଯାଇ ଜଣେ ମଣିଷର ଆଖି ସେହି ଗୂଢ଼ ଉନ୍ମୋଚନ ମନ୍ତ୍ରଟିର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଥାଏ । ସିଏ ଆପେ ଟାଣିହୋଇ ଯାଏ । ଅନ୍ୟ-ମାନଙ୍କୁ ଘାରି ପେଷି ଆପଣା ଆଡ଼କୁ ଟାଣି ଆଣିବାର ସକଳ ଧୃଷ୍ଟତା ସେତେବେଳେ

ଏକାବେଳେକେ ଭୁଲ ହୋଇଯାଏ । ସମସ୍ତେ ମିଶି କ'ଣ ହାସଲ କରିପାଇ ପାରିବେ, ସେତେବେଳେ ସିଆଡ଼େ ଆଦୌ ବେଶୀ ନଜର ରହେନାହିଁ । ଡୋର ବାନ୍ଧିବାରୁ ହିଁ ପ୍ରଭୂତ ଓ ଅମିତ ଶକ୍ତି ମିଳେ, ଅଭୟ ମଧ୍ୟ ମିଳେ । ତେଣିକି ବିଶ୍ୱାସରେ ବାଟ ଚାଲିହୁଏ । ସକଳ ପ୍ରକାର ନିଃସଙ୍ଗତା ଉପରେ ବିଜୟ ସମ୍ଭବ ହୋଇଯାଏ । ଯେତେବେଳେ ମଣିଷ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ବାନ୍ଧି ରଖିଥିବା ସେହି ଡୋରଟି ପାଖରେ ଆପେ ନତମସ୍ତକ ହୋଇଯାଏ, ସେତିକବେଳେ ତା'ର ଅନେକ ଅନେକ ସଂଶୟ ଦୂର ହୋଇଯାଏ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ନିଜକୁ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ବଡ଼ କରି ଦେଖାଇ ହେବାର ବଳୁ ଦମ୍ଭ ସେତେବେଳେ ପରାଭବ ମାନି ପଳାଇ-ଯାଆନ୍ତି । ଭଗବାନ୍ କେତେ ପାଖରେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଅନ୍ତି । ସଂସାରରେ ସମସ୍ତେ ସୁହୃଦ ବୋଲି ଲାଗିଲେ ତାହାରି ମାଧ୍ୟମରେ ଭଗବାନ୍ ବି ସୁହୃଦ୍ ପରି ଲାଗନ୍ତି । ଭଗବାନଙ୍କୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଇଥିବା ମଣିଷମାନେ କିପରି ଯେ ମଣିଷ ପାଖରୁ ଦୂରଛଡ଼ା ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ମୁଁ ସେଥିରେ ଅତି ବିସ୍ମିତ ହୋଇଯାଏ । ମୁଁ ଭାବେ, ସେମାନେ କ'ଣ ନିଜ ପାଖରୁ ବି ଦୂର-ଛଡ଼ା ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି କି ?

୧ । ୧୬ । ୯୧

ମଣିଷ ମରିଯିବା ସମୟରେ ଜୀବନ ନଶ୍ୱର ଓ ଆତ୍ମା ଅବିନଶ୍ୱର ବୋଲି କହି ଏହି ସଂସାରରେ କେତେ ମଣିଷ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଲାଭ କରିଥାନ୍ତି । ନଶ୍ୱରତା ଏବଂ ଅବିନଶ୍ୱରତା ମଧ୍ୟରେ ସହଜରେ ପଶି ପାରନ୍ତିନାହିଁ ଅଥବା ପଶିବାକୁ ମନ କରନ୍ତିନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନେ ଏହିଭଳି ଏକ ସାନ୍ତ୍ୱନାରେ ଆପଣାକୁ ତଥାପି ନିଜର ସଂସାର ଆଡ଼କୁ ବହଲାଇ ଦେବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥାନ୍ତି ।

ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ଯେ, ସେମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ନିଜକୁ ବୁଝାଇବା ନିମନ୍ତେ ଏସବୁ କଥା କହିଥାନ୍ତି ଓ ଜୀବନ ଭିତରୁ ଗୋଟାଏ ଦର୍ଶନ ବାଛିବା ଦିଗରେ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇଥାନ୍ତି । ଜଣେ ଗଲା, ସିଏ ଆମର କେତେ ଆତ୍ମୀୟ ଥିଲା, —ତାହାର ଚାଲିଯିବା ଜନିତ ଦୁଃଖରୁ ଆପଣାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାକୁ ସେମାନେ ସଚରାଚର ସେହିଭଳି କରିଥାନ୍ତି । ଯିଏ ଗଲା, ତା' ପ୍ରତି ଏସବୁ କଥା ଆଦୌ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନଥାଏ । ମଣିଷମାନେ ବଞ୍ଚିଥିଲା ବେଳେ ଏହି ବିଶ୍ୱାସଟିକୁ କାହିଁକି ଅନୁଭବ ଯେ କରି ପାରୁନଥାନ୍ତି, ମୁଁ ବେଳେ ବେଳେ ସେହିକଥା ଭାବେ । ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ବଞ୍ଚିଥିବା ସମୟରେ ଏହି ଦେହଗତ ଜୀବନକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଜଗତରେ ସେମାନେ ଧରି ରହିଥିବା ଆପଣାର ଜୀବନଟିକୁ ହିଁ ପ୍ରକୃତ ଅବା ଏକମାତ୍ର ଅବିନଶ୍ୱର ସରଞ୍ଜାମ ବୋଲି ବିଚାର କରୁଥାନ୍ତି ଏବଂ ସେହି

ଅନୁସାରେ ଜୀବନଯାପନ କରୁଥାନ୍ତି । ଦେହକୁ ଭେଦ ଓ ଦେହକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଆତ୍ମା ବୋଲି ଗୋଟାଏ ବସ୍ତୁ ସତକୁ ସତ ରହିଛି ବୋଲି ଅନୁଭବଟି ଯଦି ଆମ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ କରଣିକୁ ଅନୁସିକ୍ତ କରି ରଖିଥାନ୍ତା, ତେବେ ଆମେ ନିଜେ ଏହି ସଂସାରରେ କେତେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର, ଅନ୍ୟ ଚେତନାର ହୋଇଥାନ୍ତୁ । ଏବଂ, ଆମର ବାସନା ବାଛି ଏହି ସମୁଦାୟ ଜଗତଟା ମଧ୍ୟ କେତେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ହୋଇନଥାନ୍ତା । ଏହି ଜଗତରେ ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଯେପରି ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି, ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ମୂଳତଃ ସ୍ୱାର୍ଥଟା ହିଁ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ମଣିଷ ନିଜକୁ ଏହି ଜଗତବିଧାନର ଅଂଶରୂପେ participant ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରେନାହିଁ, ଜଗତରୂପୀ ଜଳ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ସତେଅବା ଏକମାତ୍ର କୁମ୍ଭୀର ବୋଲି ଭାବୁଥାଏ କି କ'ଣ କେଜାଣି, ସିଏ ଏହି ସୀମାଗୁଡ଼ାକର ସେପାଖକୁ ଆଦୌ ଦେଖି ପାରେନାହିଁ । ସିଏ ଭିତର ଆଡ଼କୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଦୂରଯାଏ ଦେଖି ପାରେନାହିଁ କିମ୍ବା ବାହାର ଆଡ଼କୁ ମଧ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ ଦୂରଯାଏ ଦେଖି ପାରେନାହିଁ । ତେଣୁ, ଦୁଃଖ ପାଏ, ବହୁ ବହୁ ଯୋଗାଡରେ ସୁଖକୁ ଖୋଜୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଦୁଃଖ ହିଁ ପାଏ । କ୍ଷଣଗୁଡ଼ିକୁ ମିଶାଇ ମୋଟେ ଏକ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନତାରେ ପରିଣତ କରି ପାରେନାହିଁ ।

୬ । ୧୬ । ୯୧

ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସମ୍ଭାବନା-ସମଗ୍ର ନେଇ ମଣିଷମାନେ ପୃଥିବୀରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । ମନଃଶାସ୍ତ୍ରରେ ଆମେ ତାହାକୁ ଏକ ପରିଭାଷା ଦେଇ self ବୋଲି କହିପାରିବା । ନାନା କାରଣରୁ କେତେକ ମଣିଷ ଆପଣାର ସେହି ସମ୍ପଦସାମଗ୍ରୀକୁ ଅସଲ ମହତ୍ତ୍ୱ ନଦେଇ ସେଇଟିର ଚାରିପାଖରେ ଗୋଟିଏ ପାଚେରୀ ଉଠାଇ ଦିଅନ୍ତି ଓ ତାହାକୁ ଅଲଗା ଭାବରେ ସତେଅବା ଖାସ୍ ନିଜର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ବଞ୍ଚିବାକୁ ମନକରନ୍ତି । ଏହିପରି ଏକ ଅପପ୍ରକ୍ରିୟା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦୂଷିତ ହୋଇ ସେହି ସମ୍ପଦଟି ଅହଂରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ପାଚେରୀଟି ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଅନ୍ତରାୟ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଅହଂଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିବା ପ୍ରକୃତିଟି ମଧ୍ୟ ଏକ ଅପପ୍ରକୃତିରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ଅହଂ ଭୟ କରେ, ଅହଂ ପୀଡ଼ା ଦିଏ ଓ ଆପଣାକୁ ମଧ୍ୟ ବହୁ କଳ୍ପିତ କାରଣଦ୍ୱାରା ପ୍ରପୀଡ଼ିତ କରି-ରଖିଥାଏ, ଅହଂ ପୃଥିବୀଟା ମଧ୍ୟରେ ସତେଅବା କେବଳ ନିଜକୁ ହିଁ ଦେଖିବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

ତେଣୁ, ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରକୃତିକୁ କେତେ ମହାପୁରୁଷ ସ୍ୱଭାବତଃ ଅସମର୍ଥ ଏବଂ ଦୂଷିତ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି କାହିଁକି କେଜାଣି ? ମୁଁ ଭାବୁଛି, ଭିତରଟାକୁ ଅଯୋଗ୍ୟ

ବୋଲି ନକହି ସେମାନେ ହୁଏତ ପାଚେରିଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଉଠାଇ ଦେବାଲାଗି ଅଧିକ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇଥାନ୍ତେ । ମାତ୍ର ପାଚେରିଗୁଡାକ ଉଠି ଯାଇଥିଲେ ମଣିଷ ତଥାକଥିତ ଏହି ଧର୍ମଗୁଡ଼ାକର ଦାସ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଆଦୌ ମନ କରି-ନଥାନ୍ତା । ସିଏ ଧର୍ମଗୁଡ଼ାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଯାଇଥାନ୍ତା । ଏହି ଅତିକ୍ରମ କରିପାରିବାର ଅସାମର୍ଥ୍ୟଟା ହିଁ ଏକ selfକୁ ଅହଂରେ ପରିଣତ କରିପକାଏ ବୋଲି ସିଏ ଆପଣାର ବାଟ ଖୋଲିବାକୁ ଭିତରର ତଥା ବାହାରର ବାଟ ଖୋଲିବାକୁ ଉପଲବ୍‌ଧି କରିଥାନ୍ତା । ଏହି ଉପଲବ୍‌ଧିର ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ସିଏ ପିଣ୍ଡୁଳା-ଗୁଡ଼ାକୁ ମଧ୍ୟ ଅତିକ୍ରମଣର ଏକ ଅନ୍ୟତମ ଅନ୍ତରାୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଥାନ୍ତା ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିପାରିବା ଲାଗି ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ପ୍ରୟୋଜନ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିଥାନ୍ତା । ଏବଂ, ପିଣ୍ଡୁଳାସର୍ବସ୍ୱ ଧର୍ମଗୁଡ଼ାକର ଅଧୀନ ହୋଇ ରହିବାକୁ ତା'ପରେ ତାକୁ ଆଉ ମୋଟେ ଭଲ ଲାଗି ନଥାନ୍ତା । ମନୁଷ୍ୟର ସକଳ ସମ୍ଭାବନା— ସମ୍ପଦକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ଅହଂର ବନ୍ଧୁବାଧ୍ୟ ମିଛଖିଟିରେ ଇନ୍ଧନ କରି ଲଗାଇବାରେ ଇତିହାସରେ ଧର୍ମର ଏକ ବୃହତ୍ ଭୂମିକା କାଳେ କାଳେ ରହିଆସିଛି । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଧର୍ମର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲାବେଳେ ପ୍ରଧାନତଃ ସେହି କଥାଟିକୁ challenge ଦେଇଛି । ମାତ୍ର, ମଣିଷ ଗାରଗୁଡାକୁ ଡେଇଁ ଆସିବା-ଲାଗି ସ୍ୱୟଂ ମନ ନ କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେହି challengeର ଅନୁଭବ ହିଁ କରି ପାରିନାହିଁ ।

୩ । ୧୬ । ୯୧

ନିଜର କୌଣସି Conviction ନଥିଲେ ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ସବାଆଗ ଶୈଳୀ ଖୋଜନ୍ତି ଏବଂ ଅବୋଧ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି । Conviction ନଥିବା ମଣିଷ ନିଜ ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ଅବୋଧ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏବଂ, Convictionଟିଏ, ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଟିଏ ପାଇ ଯାଇଥିବା ମଣିଷ ବାଟ ଖୋଲିବାର ଶୈଳୀଟିଏ ଆପେ ପାଇ-ଯାଏ । ନିଜର କୌଣସି ସ୍ୱକୀୟ ସ୍ୱଅର୍ଜିତ Conviction ନଥିଲେ ଜଣେ ମଣିଷ କାହିଁକି ଯେ ସାହିତ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ମନ କରେ, ମୁଁ ସେକଥା ଭାବି ଅନେକ ସମୟରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ଯାହାର ଆଦୌ କିଛି share କରିବାକୁ ନଥିବ, ସିଏ ଭୁଚ୍ଛା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ କାହିଁକି ମଣିଷସଭାରେ, ଜୀବନସଭାରେ ଫିସାଦ କରିବାକୁ ମନ କରିବ ?

Conviction ନଥିଲେ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବଦା ଯେଉଁ କାବ୍ୟିକତା ରହିବା କଥା, ସେଇଟି ଆଦୌ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏନାହିଁ । କାବ୍ୟିକତା ହେଉଛି ଅନନ୍ୟତା । ଶୈଳୀ ଓ ସେହିପରି ଆଉ ଯାବତୀୟ ଅନୁକୃତି ବ୍ୟତୀତ ଭ୍ରମ

ପାଖରେ ଆଉ କିଛି ନଥିଲେ ତୁମେ ଆପଣାର କୌଣସି ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ କଦାପି କାବ୍ୟିକ କରି ପାରିବନାହିଁ । କାବ୍ୟମୟ ଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଝିବନଟିଏ ବଞ୍ଚି ପାରିବନାହିଁ । ଆଧୁନିକ କବିତାରେ ଯାବତୀୟ ଶବ୍ଦଚଞ୍ଚଳିବା ପଛରେ ଅନେକ ସମୟରେ ପ୍ରାୟ କୌଣସି କାବ୍ୟକତା ରହି ପାରୁନାହିଁ । ଯଦି ତୁମ ପାଖରେ କୌଣସି ଅନ୍ୟତା ନଥିବ, ତେବେ ତୁମ ପ୍ରତି ଆଉଜଣେ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ ଦେଖି ଆକୃଷ୍ଟ ହେବ ? କାହିଁକି ତୁମ ପ୍ରୀତିରେ ପଡ଼ିବ ? କୌଣସି ଲେଖା ଭିତରୁ ଯାହା ସେହି ପ୍ରୀତିକୁ ହିଁ ଜାଗ୍ରତ କରିଆଣେ, ତାହା ହେଉଛି କାବ୍ୟକତା । ଜଣେ ମଣିଷ ଭିତରେ ଏକ ଅନନ୍ୟତାର ଆଘ୍ରାଣ ପାଇଲେ ହିଁ ଆଉଜଣେ ମଣିଷ ତା'ପାଖରେ ଅଟକିଯାଏ, ତାକୁ ଭଲପାଇ ବସେ । ସାହିତ୍ୟର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିକଥା ଘଟେ । ପଦ୍ୟ ବା ଗଦ୍ୟର ଆଦୌ କୌଣସି ବାରଣ ରହ୍ନୋନାହିଁ । ପଦ୍ୟମାନେ କାବ୍ୟକତାର ଅଭାବରେ କେବଳ ଶବ୍ଦଭଣଭଣ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଲାଗନ୍ତି । ସ୍ଥାନ ବିଶେଷରେ ତଥାକଥିତ ଗଦ୍ୟ ମଧ୍ୟ କାବ୍ୟକତାର ମାଧୁରୀରେ ପଦ୍ୟମୟ ଅର୍ଥାତ୍ କାବ୍ୟମୟ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ତେଣୁ, ଏହିପରି ରୀତିରେ ହିଁ କିଏ କବି କିଏ ଅକବି, ସେକଥା ବିଚାର କରିହୁଏ । କିଏ ସ୍ୱାଭାବିକ କିଏ କୃତ୍ରିମ ସେକଥା ଜାଣିହୁଏ । କିଏ ସତକୁ ସତ ପାଇଛି ଓ କିଏ ଖାଲି ବାଆଁରେଇ ହେଉଛି, ତାହାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମାଚାରଟି ମିଳିଯାଏ । ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଯାବତୀୟ ଅସାହିତ୍ୟକତା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଧରା ପଡ଼ି ଯାଉଥାଏ ।

୪ । ୧୨ । ୯୧

ପୃଥିବୀର ଅସାଧାରଣ ମଣିଷମାନେ କ୍ରମେ ବୁଢ଼ା ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି ଓ ସେଇଥିଲାଗି ପୃଥିବୀଟା ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ବୁଢ଼ା ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ପରି ମନେ ହେଉଛି କି ? ଅସାଧାରଣ ମଣିଷମାନେ ଅର୍ଥାତ୍ ଉଚ୍ଚ କ୍ଷମତା'ସ୍ଥାନ ମାନଙ୍କରେ ରହି-ଥିବା ମଣିଷମାନେ ସେମାନେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନାନାବିଧ ତାତ୍କାଳିକତା ମଧ୍ୟରେ ପଶି ଯାଉଛନ୍ତି, ତାତ୍କାଳିକ ଓ ସ୍ଥାନୀୟ ପରିଧିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଆବଦ୍ଧ ରହି ବିଶ୍ୱ-ପରିଧ ଗୁଡ଼ିକର ଛଳନା କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ ବିଶ୍ୱର ଯାବତୀୟ ସମସ୍ୟାକୁ ଭାରି ଅଡୁଆ କରି ପକାଉଛନ୍ତି । ସ୍ଥାନୀୟ ପରିଧିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ସମୟରେ ଐକାନ୍ତିକ ଭାବରେ ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ତଥା ଦଳଗତ ମତଲବ ଭିତରେ ଗୁରାଇ ତୁରାଇ ହୋଇ ରହିଯାଉଛି । ସମସ୍ତେ ଆଗ ନିଜପଣିକୁ ଦେଖୁଛନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ ସବାଆଗ ସ୍ୱୟଂ ତିଷ୍ଠି ରହିବେ ବୋଲି ଚିନ୍ତା କରୁଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀ ଉଚ୍ଛନ୍ନ-ଯାଉ ପଛକେ, ତଥାପି ସେହିମାନେ ଅଥବା ସେମାନଙ୍କର କ୍ଷମତାଗୁଡ଼ାକ ବଞ୍ଚ

ହୋଇ ରହିଥାଉ ବୋଲି ଇଚ୍ଛା କରୁଛନ୍ତି । ଏଣେ ପୃଥିବୀଟାଯାକ ଭରି ଲକ୍ଷଣ-ହୀନ ହୋଇଯିବାରେ ଲାଗିଛି ।

ଗାନ୍ଧୀ କ'ଣ କେବଳ ଭାରତର ମଙ୍ଗଳ ଇଚ୍ଛା କରିଥିଲେ ? ଆବ୍ରାହାମ୍ ଲିନ୍‌କନ୍ କ'ଣ ଆପଣାର ଯାବତୀୟ ଆଦର୍ଶ ଓ ଉଦ୍ୟମକୁ ଖାଲି ନିଜ ଦେଶ ଆମେରିକା ଭିତରେ କଳି ରଖିଥିଲେ ? ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ନିଜ ଦେଶର ମଙ୍ଗଳ ଇଚ୍ଛା କରିଥିଲେ ସତ, ମାତ୍ର ନିଜ ଦେଶର ଯାବତୀୟ ମଙ୍ଗଳକଳ୍ପନାକୁ ସେମାନେ ବିଶ୍ୱମଙ୍ଗଳର ଏକ ଅଂଶରୂପେ କଳ୍ପନା କରିଥିଲେ ଓ ଆପଣାର ସକଳ ରାଜନୀତିକୁ ସେହି ଅନୁସାରେ ପରିଚାଳିତ କରିଥିଲେ । ମଣିଷମାନଙ୍କର ଚିନ୍ତାକୁ ସେମାନେ ସେହି ଅନୁସାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଆଣିବାକୁ ଅନବରତ ଉଦ୍ୟମ କରୁ-ଥିଲେ । ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଯାହାସବୁ କରିଥିଲେ ବା କହିଥିଲେ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ କ'ଣ ସେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଧର୍ମର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଗି କହିଥିଲେ ଓ କରିଥିଲେ ? ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଦ୍ୱାରା ବୃହତ୍ ପୃଥିବୀ କ୍ରମେ ଏକ ବୃହତ୍ ପ୍ରତିବେଶରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଯଦି ଆମର ଆଖିମାନେ ତଥାପି ସ୍ଥାନୀୟ ଓ ତାତ୍କାଳିକ ହୋଇ ରହିଥିବେ, ତେବେ ପୃଥିବୀ କିପରି ସୁସ୍ଥ ରହିବ ? ତେଣୁ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ନେତୃତ୍ୱକୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ଆଖିଗୁଡ଼ିକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ, ନିଜର ହୃଦୟରେ ଆହୁରି ଅଧିକ ବିସ୍ତାର ସମ୍ଭବ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

୫ । ୧୨ । ୯୧

ପୃଥିବୀରେ ସବୁଯାକ ସମାଧାନ କ'ଣ ରାଜନୀତି ଦ୍ୱାରା ହେବ ? ଅସଲ ସମାଧାନ ତ ମଣିଷର ଅନ୍ତର ଭିତରେ, ମଣିଷ ଓ ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅନ୍ତର୍ଗତ ସମ୍ବନ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ । ଯଦି ଜଣେ ମଣିଷ ଆଉଜଣେ ମଣିଷକୁ ତୁଚ୍ଛ ଗୋ ଉପଥର ପରି ମନେ କରୁଥିବ, ତେବେ ସାମୂହିକ ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ ଅବଜ୍ଞା ଓ ଉତ୍ପୀଡ଼ନ ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବ । ରାଜନୀତି ଏପରି ଏକ ବାହ୍ୟ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ, ଯେପରିକି ମଣିଷ ନିଜର ଅନ୍ତଃପରିବେଶ ଗୁଡ଼ିକୁ ଯାବତୀୟ ସୁସ୍ଥତାର ଅନୁକୂଳ କରି ବଳଗୀତ କରାଇ ନେବାରେ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଲାଭ କରି ପାରିବ । ଉଗ୍ର ହେବାକୁ, ଅତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ହେବାକୁ ପ୍ରବଳମାନେ ଏହି ଜଗତରେ ପ୍ରାୟ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନମନୀୟ ଭାବରେ ଦାବୀ କରି ଆସିଛନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରାୟ ପୃଥିବୀଯାକର ତଥାକଥିତ ରାଜନୀତି ପ୍ରଧାନତଃ ସେଇଥିରେ ଭିତ୍ୟପରି ଝଟି-ଆସିଛି । ଗୋଟାଏ ହାତରୁ ଆଉଗୋଟାଏ ହାତକୁ କ୍ଷମତା ଆସିଛି । ମାତ୍ର, ଅସଲ ଉଦୟଗୁଡ଼ିକ ଯେପରି ହେବାର କଥା, ତାହା ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ତାହା ଏବେ ବି କ'ଣ ବହୁଦୂର ହୋଇ ରହିଛି ? ମଣିଷ କ'ଣ ସତକୁ ସତ ଏଇଠି ଏତିକିରେ ରହିଯିବ ?

ବସ୍ତୁପ୍ରଧାନ ଜୀବନ ମଣିଷକୁ ଅନାବଶ୍ୟକ ଭାବରେ ଅଧିକ ଶୀତଳ କରି ରଖିବାରେ ଏପରି ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ କ'ଣସବୁ ବିକୃତି ଆଣି ଯୋଗାଇ ଦେଇଛି କେଜାଣି, ଏବେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ବୋଲି ମାନି ରହି ଯାଉଛନ୍ତି । ଭିତରର ବୋଲଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଣିବା ପୂର୍ବରୁ ସେମାନେ ହୁଏତ ବାହାରେ ବହୁ ପ୍ରଚଣ୍ଡତା ସହିତ ଖାପ ଖାଇ ରହି ଯାଉଛନ୍ତି । ସ୍ପୃହା, ଜାଗତିକତା, ସାମରିକ ସିଦ୍ଧି,—ଏଗୁଡ଼ିକ କ୍ରମେ ପୃଥିବୀରେ ବ୍ୟାବହାରିକ ପ୍ରଥମତମ ସତ୍ୟ ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ଜାହିର କରି ରଖିଲେଣି ଓ ଭିତରକୁ ଅନାଇବାକୁ ନାସ୍ତି କରି ଦେଇ-ଥିବା ଭୋଗବାଦୀ ମଣିଷମାନେ ସେହିଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ସମ୍ୟକରୂପେ ମାନିନେବାକୁ ବାହାରିଲେଣି । ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ମାନିନେବାକୁ ଓ ଭୀରୁ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ଆଚରଣୀୟ ପଥରୂପେ ମାନି ବାହାରିଲେଣି । ଅସଲ କଥା, ଅସଲ ମୂଲ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ଓ ଅସଲ **challenge** ଗୁଡ଼ିକ ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଲାଣି । ମଣିଷ ଯେପରି ତା'ର ଭୋଗମୟ ଜୀବନର ଗୋଟାଏ ଇଞ୍ଚକୁ ମଧ୍ୟ ଛାଡ଼ିବାକୁ ରାଜି ହେଉନାହିଁ । ତେଣୁ, ଅସଲ କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ତା'ର ଆଉ କୌଣସି କାଡ଼ ପାଉନାହିଁ ।

୭ । ୧୨ । ୯୧

ପୃଥିବୀର ତପସ୍ୱୀମାନେ ତପସ୍ୟା କରନ୍ତୁ । ସେମାନେ ପୃଥିବୀକୁ ବଦଳାଇବା ନିମନ୍ତେ ତପସ୍ୟା କରନ୍ତୁ । ମଣିଷର ଦୁଷ୍ପ୍ରବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ାକ ପୃଥିବୀଟାକୁ ଯେ ଏପରି କୁତ୍ସିତ କରି ରଖିଛି, ଏହି ବାସ୍ତବଟିର ସମ୍ମୁଖରେ ସେମାନେ ଏକ ଅନ୍ୟ ଶପଥ ନେଇ ତପସ୍ୟା କରନ୍ତୁ । ଏକ ନୂତନ ଆତ୍ମୋଦ୍ଧାର ଓ ଏକ ନୂତନ ସମୃଦ୍ଧିର ତପସ୍ୟା କରନ୍ତୁ । ଆଗେ ଯେଉଁମାନେ ତପସ୍ୟାକୁ ମନ କରୁଥିଲେ, ସେମାନେ ପୃଥିବୀ ଛାଡ଼ି ଅରଣ୍ୟକୁ ପଳାଇ ଯାଉଥିଲେ । ଖାସ୍ ଅରଣ୍ୟରେ ହିଁ ଭଗବାନ୍ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ସେମାନେ କୌଣସି ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ଓ ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ପାଇଥିଲେ କି ନାହିଁ, ସେକଥା ମୁଁ କହି ପାରିବିନାହିଁ । ମାତ୍ର ଏକଥାରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ, ଏହି ସଂସାର ଭିତରେ ଭଗବାନ୍ ମିଳିବେ ବୋଲି ସେମାନେ ସତକୁ ସତ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁନଥିଲେ । ଭିତରେ କେଉଁ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଅର୍ଥାତ୍ ନିଃସଙ୍ଗତା ଘଟିଲେ ଯେ ମଣିଷ ପୃଥିବୀ ଭିତରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରେନାହିଁ ଏବଂ ଅଲଅଳ ଓ ଅନ୍ୟମନା ହୋଇ ଅରଣ୍ୟକୁ ଚାଲିଯାଏ, ଏକଥା ହୁଏତ ସେହି ମୁନିମାନେ କହି ପାରିଥାନ୍ତେ । ଆମ ଏକାଳରେ ମଧ୍ୟ ମୁନି କମ ନାହାନ୍ତି । ଏମାନେ ହୁଏତ ଏହି ସଂସାରରେ ଅଛନ୍ତି ମାତ୍ର ସତେଅବା ଏକ ନିରାପଦ **inner emigration** କରି ରହିଛନ୍ତି । ଯାବତୀୟ ପଳାୟନକାମୀ

ତପସ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ଯେ ପୃଥିବୀ ବଦଳିବ ନାହିଁ, ସେକଥା କାଳେ କାଳେ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଛି । ଆମ ଏକାଳଟାରେ ମଧ୍ୟ ତାହାର ପ୍ରମାଣ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟହ ମିଳିଯାଉଛି । ପଳାୟନକାମୀ କୌଣସି ତପସ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ଯେ ପୃଥିବୀ ବଦଳିବ ନାହିଁ, ସେ କଥା କାଳେ କାଳେ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇ ଆସିଛି । ଆମର ଏକାଳଟାରେ ମଧ୍ୟ ତାହାର ପ୍ରମାଣ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟହ ମିଳିଯାଉଛି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀରେ ଆସୁଛି ଯାଉଛି ଯେଉଁସବୁ ନାନା ବୀଭତ୍ସତାକୁ ପ୍ରାୟ ଝୁଣ୍ଟିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି, ସେହିସବୁର ସମ୍ମୁଖରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ହିଁ ମୁଁ ତପସ୍ୟା କରିବି । ସୁନ୍ଦର ପର୍ଣ୍ଣଗ୍ରାମଟିଏ ହୋଇ ଖଣ୍ଡା ଧରି କୁତ୍ସିତତାର କ୍ଷୟିଷ୍ଣୁଗିରି ଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ହାଣି ବାହାରିବିନାହିଁ । ଏହିସବୁ ଯାବତୀୟ କୁତ୍ସିତତା ସତ୍ତ୍ୱେ ସୁନ୍ଦରତା ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି ବୋଲି ମୁଁ ଅଟଳ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଥିବି । ତୋ'ର ସାନ-ବଡ଼ ଯାବତୀୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏହି ପୃଥିବୀ ଭିତରେ ସେହି ବିଶ୍ୱାସ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ପ୍ରକଟ ହୋଇ ପାରୁଥିବ । ସ୍ୱାର୍ଥଗୁଡ଼ାକ ଯେତେ ଶାଳୀନ ଏବଂ ଭୂଷଣମଣ୍ଡିତ ହୋଇ ଦେଖା ଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ସାମୂହିକ ଜୀବନର ସିଂହାସନଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ସେମାନେ ଯେତେ ଠାଣିରେ ଓ ଯେତେ ଭଦ୍ର କପଟକାରିତା ସହିତ ଯାଇ ବସିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ତଥାପି ସ୍ୱାର୍ଥ ବୋଲି କହିବି । କ୍ଷମତାକାମିତା, ଯାବତୀୟ କ୍ଷମତାକାମିତାକୁ ଅପ୍ରମତ୍ତ ଭାବରେ ବର୍ବର ବୋଲି କହି ପାରୁଥିବି । ପୃଥିବୀଯାକର ସକଳ ମୂର୍ଖ ଏବେ ସତେଅବା ଭୁଇଁତଳେ ଲୋଟୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତଥାପି ମୋ ଭିତରେ ଓ ମୋ' ବାହାରେ ଗିରଶିଖରକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ନଚତ ବାଟ ଚାଲୁଥିବି ।

୬ । ୧୨ । ୯୧

ନିଷ୍କ୍ରିୟ ସମର୍ପଣ କହିଲେ କ'ଣ ବୁଝାଏ ବୋଲି ମୋତେ ବନ୍ଧୁମାନେ ପଚାରିଲେ । ମୁଁ କହିଲି, ବିଲେଇ ଆଗରେ ମୂଷାର ଆତ୍ମସମର୍ପଣ ହେଉଛି ନିଷ୍କ୍ରିୟ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ । ଅନେକ ମଣିଷ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମୂଷା ହୋଇ ରହିବାକୁ ଜୀବନ ବଞ୍ଚନ୍ତି ଏବଂ ତେଣୁ, ସେମାନେ ସଂସାରଯାକ କେବଳ ବିଲେଇକୁ ହିଁ ଦେଖନ୍ତି ।

ସେମାନେ ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବିଲେଇ ବୋଲି ଦେଖନ୍ତି ଓ ଆପଣାକୁ ମୂଷା ପରି ସମର୍ପିତ କରି ରଖିବାକୁ ହିଁ ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚିବାର ପ୍ରାୟ ଏକମାତ୍ର ଧାରା ଓ ରୀତି, ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାନ୍ତି । ଅନେକ ଧର୍ମ ଓ ଅନେକ ସମାଜ ଏପରି ରହିଛି, ଯେଉଁ ଗୁଡ଼ିକର ଯାବତୀୟ ସଂସ୍କାର ଓ ଯାବତୀୟ ଭାବନା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଆପଣାକୁ ମୂଷାଟିଏ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ହିଁ ଶିକ୍ଷା

ଦେଇଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ମଣ କରି ଆଣିଥାଏ । ସେଠି ଭଗବାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ବିଲେଇ ପରି ଦେଖନ୍ତି । ବିଲେଇ ନିଜ ଭିତରେ ଅଛି, ଏହି ଅନୁଭବ ସମ୍ଭବତଃ ଅନେକ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳର । ତାହା ଏହି ଅନ୍ତର ଭିତରେ ରହିଛି, ତାହାହିଁ ସଂସାର ଭିତରେ ରହିଛି, ସଂସାରକୁ ଡେଇଁକରି ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ସେହିସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯାବତୀୟ ଆକାର ଅନୁସରଣ ଓ ଅନୁଶୀଳନ କରିବାକୁ ହେଲେ ନିଜକୁ ମୋଟେ ମୂଷା ବୋଲି ମଣିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ ଏବଂ ତେଣୁ ପ୍ରାୟ ସକଳ ପ୍ରକାର ଐହିକ ତଥା ପାରତ୍ରିକ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱକୁ ବିଲେଇ ପରି ଦେଖିବାକୁ ମଧ୍ୟ ପଡ଼େନାହିଁ । ସେହିଠାରେ ହିଁ ସଂକଳ୍ପର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଥାଏ । ସେଠାରେ ବ୍ୟକ୍ତିସଂକଳ୍ପ ସହିତ ବିଶ୍ୱସଂକଳ୍ପର ଏକ ସାଧର୍ମ୍ୟଗତ ସାଦୃଶ୍ୟ ରହିଥାଏ ଓ ତେଣୁ ବିଶ୍ୱକୁ ଆପଣା ଭିତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରାଯାଏ । କେବଳ ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ହିଁ ବିଶ୍ୱଲାଗି ଜୀବନ ବଞ୍ଚିହୁଏ ଏବଂ ତଥାପି ବିଶ୍ୱ କିମ୍ବା ତାହାର ବିଧାତାକୁ ବିଲେଇ କାନରେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ସେହି ସମ୍ବନ୍ଧଟିକୁ ଭାରତବର୍ଷର ଅଧ୍ୟାତ୍ମରେ ଆତ୍ମା ଓ ପରମାତ୍ମାର ସମ୍ପର୍କ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ବ୍ୟକ୍ତିଜୀବନର ସକଳ ସମର୍ପଣ ସେଠାରେ ସେତୁଟିଏ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରେ, ଆତ୍ମୀୟତା ଆଣିଦିଏ । ସେତେବେଳେ ସାଧନାର ସକଳ ପଥ ଏକ ପରମସଖା ସହିତ ସତତ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ପରି ମନେହୁଏ, ସମର୍ପଣକୁ ଅସଲ ସହଯୋଗ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ଓ ସହଯୋଗକୁ ଅସଲ ସମର୍ପଣ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ମୁଁ ଆଉ ସିଏ ଏକାଠି ହୋଇ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ପରି ନିତ୍ୟ ଅନୁଭବ ହେଉଥାଏ । କ୍ରିୟାଶୀଳତା ହିଁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଧର୍ମ ହୋଇ ରହିଯାଏ ।

୮ । ୧୬ । ୯୧

ଜୀବନ କହିଲେ ମୁଁ ସର୍ବଦା ବାଟ ଚାଲିବା ବୋଲି ବୁଝିଥାଏ, ହଠାତ୍ କାହାର ଜୀବନ ବିଷୟରେ କଥା ପଡ଼ିଲେ ସିଏ ସତେଅବା ରାସ୍ତାଟିଏ ଉପରେ ବାଟ ଚାଲି ଯାଉଥିବାର ମୋତେ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦେଖାଯାଏ । ସେଦିନ କଟକ ସହରରେ ବାଟ ଚାଲି ଏଣେତେଣେ ବନ୍ଧୁ ସନ୍ଧୋଳି ଯାଉଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ ସେହିକଥା ଭାବୁଥିଲି । ଭାବୁଥିଲି ନୁହେଁ, ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ତଳେ ଆଗ୍ରା ସହରରେ ମୁଁ କେତେ ବାଟ ନଚାଲିଛି ।

ନିଜ ସ୍ମୃତିବାର ଫିତା ପକାଇ ବାଟଗୁଡ଼ିକର କଳନା କଲାବେଳେ ମୋତେ ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକ ସତେଅବା ଭାରି ନିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ ବୋଲି ଅନୁଭବ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଖୋଜ ବଢ଼ାଇଲେ ଖୋଜ ଅବଶ୍ୟ ପାଇଯିବ ବୋଲି ମୋ'ର ସବୁବେଳେ ବହୁତ ବଳ ଆସିଥାଏ । ଏହି ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ

ଭୟ କରନାହିଁ । ଯାନବାହନ ଚଢ଼ି ଯିବା ଅପେକ୍ଷା ପାଦରେ ଚାଲି ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ଫଖୋଳ ଆସିବାକୁ ମୋତେ ଚିରଦିନ ଅଧିକ ମର୍ଯ୍ୟାଦାପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ଲାଗି ଆସିଛି । ଅନେକ ସମୟରେ ଯାନ ବା ବାହାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତଥାପି ହାତରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସମୟ ରଖି ପାଦରେ ଚାଲି ଚାଲି ଯିବାକୁ ହିଁ ଅଧିକ ପସନ୍ଦ କରିଛି । ସମସ୍ତେ କହନ୍ତି, ଘରେ ଓ ବାହାରେ ସମସ୍ତେ କହନ୍ତି, ଚାଲିକରି ଗଲେ ମଣିଷର ଗୋଡ଼ ଥକିଯାଏ । ଚାଲିବା ବାଟକୁ ଚାଲିକରି ଯିବାରେ ମୋ'ର ଗୋଡ଼ କେବେହେଲେ ଥକିନାହିଁ । ବର୍ଷେ ବଦ୍ରୀନାଥ ଓ କେଦାରନାଥ ଏବଂ ଆଉ ବର୍ଷେ ଯମୁନୋତ୍ରୀ, ଗଙ୍ଗୋତ୍ରୀ ଏବଂ ଗୋମୁଖକୁ ମୁଁ ଦିନପରେ ଦିନ ଚାଲିକରି ଯାଇଥିବାର ସ୍ମୃତିକୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଭୁଲିନାହିଁ । ଗୋଡ଼ଦୁଇଟା ସହିତ ହୃଦୟର ମଧ୍ୟ କୋଉଠି କେଉଁ ଖିଅ ଲାଗିରହିଛି କେଜାଣି, ହୃଦୟ ଥକିନଗଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଦମାନେ ଯେ ତଥାପି ଥକି ଯାଆନ୍ତିନାହିଁ, ସେକଥା ମୁଁ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଛି । ମୋ'ର ହୃଦୟ ମୋ'ର ପାଦ ଦୁଇଟାକୁ ନିତ ବଳ ଦେଇଛି । ମୋ'ର ପାଦ-ଦୁଇଟା ମଧ୍ୟ ମୋ'ର ହୃଦୟକୁ ଅନେକ ବଳ ଯୋଗାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ପାଦଦୁଇଟା ଚାଲିଛନ୍ତି ବୋଲି ସଂସାରଟା ଏତେ କାଛ ଲାଗୁଛି । ଗହ୍ୱର ବା କାନ୍ତାର ଦେଖି ମୋତେ ଭୟ ଲାଗୁନାହିଁ । ପାଦଗୁଡ଼ିକ ଚାଲିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ସତେଅବା ହାତପାଆନ୍ତାରେ ରହିଥିବା ପରି ମନେ ହୋଇଛନ୍ତି । ମୋ'ର ଏହି ଚାଲିବା କେବେହେଲେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ନଯାଉ ।

୯ । ୧୨ । ୯୧

ସାଙ୍ଗମାନେ କ୍ରମେ ସଂସାର ଛାଡ଼ି, ଚାଲି ଯାଉଛନ୍ତି । ସେମାନେ ପିଲାବେଳେ ମୋ' ସାଙ୍ଗରେ ପାଠ ପଢୁଥିଲେ, ମୋ'ସହିତ ଏକାଠି ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ହୃଦୟଗୁଡ଼ାକ ସତେଯେପରି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଅମରମତା ହୋଇ ରହିଥିଲେ ଏବଂ ସବୁଦିନେ ଆମ ଜୀବନର ଗଛମାନଙ୍କର ଫୁଲ ଫୁଟୁଥିବ ଓ ଫଳ ଧରୁଥିବ ବୋଲି ଧରି ନେଇଥିଲେ । ସିଏ ଗୋଟାଏ ବେଳ ଥିଲା, ସେହି ବେଳ ଅନୁସାରେ ବିଧିଟିଏ ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା । ଆମେ ସମସ୍ତେ ବଡ଼ ହେଲୁ ଯେଝା ଖାତରେ ବାଟମାନଙ୍କୁ ବାଛିଲୁ । ସ୍ୱପ୍ନ ଅଲଗା ଅଲଗା ହୋଇଗଲା । କିଏ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବ ବୋଲି କୁଅଟିଏ ଖୋଳିଲା ଓ ତାହାରି ଭିତରେ ବାସ କଲା । ଆଉକିଏ ଅଧିକ ଆଲୁଅ ପାଇବ ବୋଲି ଝରକାଗୁଡ଼ିକୁ ବଡ଼ କରି ତିଆରି କଲା । ମାତ୍ର, ଖାତ ଅଲଗା ଅଲଗା ହୋଇଗଲା । ତଥାପି ପରସ୍ପରକୁ ଦେଖିଲେ ସାଙ୍ଗ ବୋଲି ଲାଗୁଥିଲା ।

ଏବେ ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କରି ସଂସାରରୁ ଯିବାକୁ ବାହାରି-ଲେଣି । କିଏ କେତେଯାଏ ଅଭିନୟ କରିବ, ସେକଥା କୁଆଡ଼େ ଆଗରୁ ଫଇସଲା

ହୋଇ ରହିଥାଏ ବୋଲି ସଂସାର ଭିତରେ ଥାଇ ଦୁଃଖବାଦୀମାନେ କହିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ସଂସାର ଭିତରେ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଦମ୍ଭରେ ଖେଳରେ ମାତିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସଂସାରରୁ ଦିନେ ନା ଦିନେ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ ବୋଲି ଦୁଃଖରେ ହନ୍ତସନ୍ତ ହେଉଥାନ୍ତି । କେତେ କେତେ ମନୀଷୀ ଦୁଃଖବାଦୀ ସାହିତ୍ୟ ବି ଲେଖନ୍ତି । ଏଠୁ ଗଲେ ସେମାନେ ଯେପରି ଡେଣେ ଅର୍ଥାତ୍ ସେଠି ଭଲରେ ଶୁଖିଲା ପାଚିଲାରେ ରହିବେ, ସେଥିପାଇଁ ନିଜ ନିଜ କଳ୍ପନାର ମହାମହିମ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥାନ୍ତି । ମୁଁ ନିଜ ବିଷୟରେ କିଛି ପ୍ରାର୍ଥନା କରିନାହିଁ । ମୁଁ ନିଷ୍କପଟ ଭାବରେ ବଞ୍ଚିବାକୁ, ଖିଅ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ହିଁ ତାଙ୍କ ସଂସାରରେ ମୋ'ର ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଛି । ତାଙ୍କର ବଗିଚାରେ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ଆହ୍ୱାନ ଭିତରେ ମାଳୀଟିଏ ହୋଇ ରହିବା ପାଇଁ ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ ଏବଂ ମଣି କରି ଆସିଛି । କାତର ହୋଇ ଏଠାରୁ ଚାଲିଯିବା କଥା ମୁଁ କେବେହେଲେ ଚିନ୍ତା କରିନାହିଁ । ଏଠି ସଂସାର ଭିତରେ ନିତ୍ୟସଖା ହୋଇ ମୋ' ଭିତରେ ଓ ମୋ' ବାହାରେ ଯିଏ ମୋ' ସହିତ ଖେଳୁଛନ୍ତି, ମୋତେ କେତେ ଖେଳର ସୁନ୍ଦର ଭିତରେ ଗୌରବାନ୍ୱିତ କରି ରଖିଛନ୍ତି, ମୁହୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣିତସଂକୃତ ଆଣି ଦେଇଛନ୍ତି, ସିଏ ଯେ କଦାପି କେଉଁଠି ହେଲେ ମୋ' ସାଙ୍ଗ ଛାଡ଼ି ଯିବେନାହିଁ, ମୁଁ ନିଶ୍ଚିତ ତାହାହିଁ ଅନୁଭବ କରିଆସିଛି । ତେଣୁ, ଆଦୌ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ମୋତେ ଏଠାଛଡ଼ା କରି ପାରିନାହିଁ ।

୧୦ । ୧୬ । ୯୧

ଭିତରକୁ କଥା ମାଗିଲେ ଭିତରୁ କଥା ମିଳିଯାଏ । ଭିତରକୁ ବିଷୟ ମାଗିଲେ ବିଷୟ ମିଳିଯାଏ । ଏପରିକି, ଭିତରକୁ ଶବ୍ଦ ମାଗିଲେ ଭିତରୁ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ ମିଳିଯାଏ । ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳେ ମୁଁ ଏହି ଖାତାରେ କ'ଣ ଲେଖିବି, ସେକଥା ଅଧିକାଂଶ ଦିନ ଆଗରୁ ମୋଟେ ଠିକ୍ ହୋଇ ନଥାଏ । ଉଚିତ ସମୟରେ ଏଠାରେ ଆସି ବସିଯିବା ପରେ ମୁଁ ହଠାତ୍ ମନକୁ ମନ ଶାନ୍ତ ହୋଇଯାଏ । ତା'ପରେ ଭିତର ଆଡ଼କୁ ଦରଜା ଖୋଲେ । ମନରେ ବହୁ ଭରସା ଆସି ପଶିଯାଏ । ତା'-ପରେ ଶବ୍ଦମାନେ ମିଳିଯାଆନ୍ତି । ମୋ'ର ମନ ଜାଣି ବିଷୟ ମିଳିଯାଏ, ମନ ଜାଣି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ମିଳିଯାଏ । ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିରେ ମୁଁ ଆଦୌ କୌଣସି ଠାକୁରଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରେନାହିଁ ଅଥବା ଭିତରୁ ମତେ କୌଣସି ଠାକୁର ଆଦୌ ଦେଖା ଦିଅନ୍ତିନାହିଁ । ସେଠାରେ ସିଂହାସନ ଉପରେ କିଏ ବସିଥାନ୍ତି, ମୁଁ ସେକଥା କହି ପାରିବିନାହିଁ । ମାତ୍ର, ସିଂହାସନ କେବେହେଲେ ଖାଲି ପଡ଼ିନଥାଏ । ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ମଣିଷର ସିଂହାସନଟି ସମ୍ଭବତଃ କେବେହେଲେ ଖାଲି ହୁଏନାହିଁ । ତାକୁ ତା' ଭଣ୍ଡାର ମାଲିକ କେବେହେଲେ ଧୋକା ଦିଏନାହିଁ ।

ଖାଲି ଏହି ଡାଏରୀର କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୁହେଁ, ମୋ'ର ଅଧିକାଂଶ ଲେଖିବାର ବ୍ୟାପାରରେ ପ୍ରାୟ ଏହିକଥା ଘଟେ ଓ ମୋତେ ଜୀବନର ସେହି ଅଦୃଶ୍ୟ ଅଥଚ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପରମସଖା ଉପରେ ସତତ ବିଶ୍ୱାସ ସ୍ଥାପନ କରାଇ ରଖିଥାଏ। ମାଗିଲେ ମିଳିଯାଏ, ଆଖି ଖୋଲିଦେବା ମାତ୍ରକେ ଅଭିପ୍ରେତ ସବୁକିଛି ଦିଶି ଦିଶି ଯାଏ। ଦରଜା ଉପରେ ହାତ ବାଡ଼େଇଲା ମାତ୍ରକେ ଦରଜା ଖୋଲିଯାଏ। ମୋ'ର ସ୍ତୁତିରେ କମ୍ବା ସ୍ତବରେ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ କିଏ ଯେ ମୋତେ ବର ଦେବାକୁ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍‌ ଆସି ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁନାହିଁ। ସେଠି ତଥାପି କିଏ ଯେପରି ସଦାପ୍ରସନ୍ନ ଏବଂ ସଦାସମ୍ମତ, ସଦାପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥାଏ। ମୁଁ ଯିବାକୁ ବାହାରିଲେ ମୋ' ସହିତ ଚଟ୍‌ପଟ୍‌ ବାହାରିପଡ଼େ। ମୋତେ ଆବଶ୍ୟକ ବଳ ଯୋଗାଇଦିଏ। ଏହି ସବୁକିଛିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାଲାଗି ବଳ ଯୋଗାଇଦିଏ। କୌଣସି ନାମକରଣ ଦ୍ୱାରା ମୁଁ ସେହି ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅନୁଭୂତି ଏବଂ ପ୍ରତୀତିଟିକୁ ମୋଟେ ସାନ କରି ଦେବାକୁ, ତା' ଦେହରେ କଳୁଷ ଲଗାଇ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବିନାହିଁ। କେବଳ, ସିଏ ଅଛି ଓ ମୁଁ ଅଛି ବୋଲି ହିଁ ମୁଁ କହିବି। ହୁଏତ ଆମେ, ଭିତରର ମୁଁ ଓ ଉପରର ମୁଁ ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ସନ୍ଦିଗ୍ଧ କରି ରଖିଛୁ, ମଝିରେ ଥିବା ଏହି ସେତୁଟିକୁ ଗଢ଼ି ରଖିଛୁ।

୧୧।୧୬।୯୧

ଯିଏ ସାହିତ୍ୟକୁ ମନ କରିବ, ସିଏ କ୍ଷମତା ଭିତରକୁ ମନ ବଳାଇବ କିପରି? ମଣିଷ ଭିତରେ ଦେବତ୍ୱ ରହିଛି ବୋଲି ଯିଏ ଅନୁଭବ କରୁଥିବ, ସିଏ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ନାନା ପରାକ୍ରମ ଦେଖାଇ ଗିଳି ପକାଇବାକୁ ଯିବ କିପରି? ଗୋଟାଏ ଯୁଗ ଥିଲା, ଯେତେବେଳେ କି ରାଜାମାନେ ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କୁ ସଭାରେ ବସାଇ ସାହିତ୍ୟରସ ପାନ କରିବାକୁ ମନ କରୁଥିଲେ। ସେତେବେଳେ ସେ ଧର୍ମବକ୍ତାମାନଙ୍କୁ ସଭାରେ ବସାଇ ଧର୍ମକଥା ଶୁଣୁଥିଲେ। ସେତିକବେଳେ ସାହିତ୍ୟିକର ଲୋଭଆଖି ରଜାର କ୍ଷମତାଆଡ଼େ ଲମ୍ବିଗଲା କି ଏବଂ ସିଏ ମଧ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଏକ କ୍ଷମତାର ପରମ୍ପରାକୁ ଆଣି ପୂରାଇବାକୁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କଲା କି? ଏବଂ, ଗୋଟାଏ ସମ୍ବନ୍ଧଗତ atavism ର ସଂସ୍କାର ହିସାବରେ ତାହା ଆମର ଏକାଳକୁ ମଧ୍ୟ ଗଡ଼ି ଆସିଛି ଓ ଆମକୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ରାଜକୀୟତାର ଗଞ୍ଜଣାଗୁଡ଼ାକୁ ସହିବା ନିମନ୍ତେ ବାଧ୍ୟ କରୁଛି କି? ଧର୍ମଭିତରେ ମଧ୍ୟ କେତେ ପ୍ରକାରର ପରାକ୍ରମ-ଲାଳସା ପଶି ଧର୍ମଗୁଡ଼ାକୁ ନିତାନ୍ତ ଦୂଷଣଯୁକ୍ତ କରି ସାରିଲାଣି।

ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ କେତେକ ମଣିଷ ଆଗ ସାହିତ୍ୟକୁ ନଲେଣ୍ଡି, ଯେତେ-ବେଳେ କ୍ଷମତାକୁ ଲୋଡ଼ନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ଏହି ମିଛ ସାମନ୍ତବାଦୀ vestige ଗୁଡ଼ାକ ଭାର ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ । ମଣିଷ ସତକୁ ସତ ନିଜକୁ ଯେତିକି ଯେତିକି ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଆରେଇ ଆଣିଥାନ୍ତି, ତା'ର କ୍ଷମତାକାମୀ ମନଟା ସେତିକି ସେତିକି ବଶ ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତା । କ୍ଷମତାର ଯାବତୀୟ କୋପନପ୍ରବୃତ୍ତି ତା'ଠାରୁ କ୍ରମେ ବିଦା ହୋଇ ଚାଲି ଯାଇଥାନ୍ତା । ସାହିତ୍ୟକତାର ଚର୍ମାବରଣ ତଳେ ଏହି ରାଜାମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ସତେଅବା କୌଣସି ବିଟପୁରୁଷକୁ ନିଜ ଘରକୁ ଡାକି ଆଣିଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ଆମ ଏ ଯୁଗର ଅନେକ ଅସୁନ୍ଦରତାର କାରଣ ରୂପେ ଏଇଟିର ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ବିଚାର କରାଯାଇ ପାରିବ । ଏମାନେ ସତକୁ ସତ ସାହିତ୍ୟକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ଅଥବା ରାଜା ହୋଇ ବସିବାକୁ ଅଧିକ ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି । ସେକଥାଟିର ମଧ୍ୟ ମୀମାଂସା ହୋଇଯାଇ ପାରିବ । ଶ୍ରଦ୍ଧା ଯୋଉଠି ସର୍ବପ୍ରଥମ ମୀମାଂସକ ରୂପେ ସ୍ୱୀକୃତ ହେବ, ସେଠି ସାମନ୍ତବାଦୀ possession ଲାଳସା ମଧ୍ୟ କାହିଁକି ପଶି ଆସିବାକୁ ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ରୟ ପାଇବ ? ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ କ୍ଷମତାଲୋଭୀ ଧର୍ମର ଘରେ ସହସ୍ର ମଣ୍ଡନରେ ଶୋଭା ପାଇବାକୁ ମନ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେଠାରେ ଭଗବାନଙ୍କର ବା କପର ପ୍ରବେଶ ସମ୍ଭବ ହେବ ? ଏହି ଖାତଟିକୁ ଅଖାତ ବୋଲି କହିଲେ ଯାଇ ମଣିଷ ସତକୁ ସତ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ବାଟ ପାଇ ପାରିବ, ଧର୍ମ ଭିତରକୁ ମଧ୍ୟ ବାଟ ପାଇଯିବ ।

୧୬ । ୧.୬ । ୯୧

ତାଙ୍କର ଘରକୁ ପଶି ସାରିବାପରେ ତାଙ୍କୁ ଆଉ ଅଲଗା କରି ଡାକିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ କିମ୍ବା ତାଙ୍କୁ ଜାଗ୍ରତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଝାଞ୍ଜ ଓ ମୃଦଙ୍ଗ ଧରି ଭକ୍ତି-କୋଳାହଳ କରିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ମନ୍ଦିରରେ ବଡ଼ସକାଳୁ ଭକ୍ତିସଙ୍ଗୀତରେ ଅହରଗୁଡ଼ାକ ଅଜାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିବାଦ୍ୱାରା ଭଗବାନଙ୍କର ନିଦ ଭାଙ୍ଗେ ବା ମଣିଷମାନଙ୍କର ନିଦ ଭାଙ୍ଗେ, କୋଳାହଳୀମାନେ ଏହି ବିଷୟରେ କ'ଣ ବିଚାର କରିଥାନ୍ତି କେଜାଣି ? କିନ୍ତୁ, ସତ କଥାଟି ହେଉଛି, ତାଙ୍କ ଘରେ ଯାଇ ପଶି ସାରିବା ପରେ, ସିଏ ଯେ ନିରନ୍ତର ଜାଗ୍ରତ ରହିଥିଲେ ଏବଂ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲେ, ସେହି କଥାଟିର ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରମାଣ ମିଳି ଯାଇଥାଏ । ଏଇ ମଣିଷ ହିଁ ଦୂର ହୋଇ ରହିଥାଏ, କେବଳ ତଥାକଥିତ ଏକ ଭଗବାନଙ୍କ ଠାରୁ ନୁହେଁ, ସିଏ ଆପଣାଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଦୂର ହୋଇ ରହିଥାଏ, ଆପଣା ଭିତରର ମହନତମ ଅଂଶଟିକୁ ସେ ପହଞ୍ଚ ପକାଇ ରଖିଥାଏ ।

ମୁଁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ପ୍ରବେଶ କରି ସାରିବା ପରେ ସିଏ ମଧ୍ୟ ମୋ' ଘରେ ଆସି ପ୍ରବେଶ କଲେ ବୋଲି ଅନୁଭବ ହୋଇଥାଏ । ଏବଂ ଯେତେବେଳେ ଯାଇ

ଜଣାପଡ଼େ ଯେ, ସିଏ ପ୍ରକୃତରେ ସର୍ବଦା ହିଁ ମୋ' ଭିତରେ ରହୁଥିଲେ, ମୁଁ ଯାହା ତାଙ୍କୁ ଠାବ କରି ପାରୁନଥିଲି । ମୋ' ଜଗତରେ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁସବୁ କବାଟକୁ ମୁଁ ବନ୍ଦ କରି ରଖିଥାଏ, ସିଏ ତାହାର ସେପାଖରେ ରହୁଥିଲେ । କବାଟଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଲିଦେବା ଓ ନିଜ ଭିତରେ ତାଙ୍କର ଦର୍ଶନ ତଥା ସ୍ପର୍ଶ ଲାଭ କରିବା,— ଇଏ କ'ଣ ପ୍ରକୃତରେ ଦୁଇଟା ଘଟଣା ଓ ଦୁଇଟା ଅନୁଭବ ? ଶାସ୍ତ୍ରକାରମାନେ ଏବଂ କୀର୍ତ୍ତନକାରମାନେ ହୁଏତ ଅଲଗା ଭାବରେ ଆଉ କ'ଣ କହୁଥାଆନ୍ତି, ମାତ୍ର ମୁଁ ଅନୁଭବରୁ ଦୁଇଟିଯାକକୁ ଗୋଟିଏ ଘଟଣା ବୋଲି ହିଁ ନିତ୍ୟ ଜାଣୁଛି । ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଥିଲାଗି ବାହାରର ସଙ୍କୀର୍ତ୍ତନ ଗୁଡ଼ାକ ମୋତେ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ଆକୃଷ୍ଟ କରି ପାରନାହିଁ । ଏହି ଘରେ ତାଙ୍କର ପାଦ ଆସି ପଡ଼ିବା ମାତ୍ରକେ ସବୁକିଛି ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇଉଠେ ଓ ତେଣୁ ଶାନ୍ତ ହୋଇଯାଏ । ବିଶ୍ୱାସ କୋଳାହଳ କରେ-ନାହିଁ, ଖାଲି ଆତୁରତା ହିଁ କୋଳାହଳ କରେ । ଜିଅ ଛୁଡ଼ାଇ ରହିବାକୁ ନାନାବିଧ କାରଣରୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ରୀତି ବୋଲି କେତେ ମନୀଷ ଗ୍ରହଣକରି ନେଇଥାନ୍ତି ଓ ସେହି ରୀତିରୁ ସେମାନେ ନିଜର ବ୍ୟାକରଣଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ପୁଲକ ବି ପାଆନ୍ତି । ସେହିମାନେ ହିଁ ଶାନ୍ତ ହୋଇଯିବାକୁ ବିସ୍ମରଣ ବୋଲି ବିଚାର କରନ୍ତି । ଗୁଡ଼ାଏ ଶବ୍ଦ କରି ନିଜର କାନକୁ ସତେଅବା ଏକ assurance ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି ।

୧୩।୧୨।୯୧

ପୃଥିବୀରେ ଏତେ ଏତେ ସଂଖ୍ୟାରେ ଏବଂ ଏତେ ତୀବ୍ର ଭାବରେ ମହତ୍ତ୍ୱ-ପୂର୍ଣ୍ଣ ନାନା ଘଟଣା ଘଟିବାକୁ ଲାଗିଛି ଯେ, ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ବର୍ଷ କେତେ ଚଞ୍ଚଳ ଯେ ଅତିବାହିତ ହୋଇଯାଉଛି, ସେକଥା ଆଦୌ ଜାଣି ହେଉନାହିଁ । ପୁରୁଣା ଗଠନଗୁଡ଼ାକ କେତେ ସହଜ ଭାବରେ ଭୂଷୁଡ଼ି ପଡ଼ୁଛି । ସତେଅବା ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ କୋଳାହଳଶୂନ୍ୟ ଭାବରେ ବହୁ ବିପ୍ଳବ ହୋଇଯିବାରେ ଲାଗିଛି । ତଥାକଥିତ ରକ୍ଷଣଶୀଳମାନେ ଆଗକୁ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି । ବହୁ ପାଠର ନୀତି, ରାଜନୀତି ଧର୍ମ ଏବଂ ସଦୁପଦେଶ ଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ଏଣିକି ଆଦୌ କାମ ଦେବନାହିଁ ବୋଲି କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଧରା ପଡ଼ିଯାଉଛି ।

ପୃଥିବୀ ଏକ ନୂଆ ପ୍ରକାରର ସ୍ୱାଧୀନତା ଭିତରେ ତୀବ୍ର ବେଗରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଲାଗିଛି ।ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ସହିତ ଯେଉଁମାନେ ନିଜକୁ ଏକାଧିକ କାରଣରୁ ମଣକରି ପାରୁନାହାନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ହୃଦୟକୁ ସେହି ଅନୁସାରେ ସମ୍ମତ କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହି ସ୍ୱାଧୀନତାର ସୁଯୋଗ ପାଇ ସତେଅବା

ପଛକୁ ଫେରିଯିବାକୁ ମନେ କରୁଛନ୍ତି । ସାତେଶ ଭାଙ୍ଗିବାର ଏହି ମହାପର୍ବରେ ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଆଦିମଟା ତଥାପି ଆତ୍ମଗୋପନ କରି ରହିଛି, ତାହା ଏକାଧିକ ଆଳରେ ନିଜର ସାନ ଗୋଷ୍ଠୀଟି ନିମନ୍ତେ ଗୁମ୍ଫାଟିଏ ଖୋଳି ପକାଇବାକୁ ତରବର ହେଉଛି, ଆଉକିଏ ନିଜର ଗୁରୁଙ୍କ ପାଇଁ ନୂଆ ଗ୍ରୁମୁଡ଼ିଆ-ଟିଏ ତିଆରି କରୁଛି । ନାନାବିଧ ସ୍ଥାନୀୟତା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ତଥାପି ନିଜର ସାନ ସାନ ସୀମାଭିତରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି । ଏହିସବୁ ଉପସର୍ଗଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ଦିନେ କଟିଯିବ । ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ଜୀବନର ଅସଲ ଧର୍ମରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ପୃଥିବୀର ସାମୂହିକ ଅବଚେତନ ଗୁଡ଼ିକରେ ଜମି ରହିଥିବା କୁନି କୁନି **myth** ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ଏକାନ୍ତ ଅନୁପଯୁକ୍ତ ବୋଲି ସିଦ୍ଧ ହୋଇଯିବେ । ଅବଚେତନର ଆହୁରି ପଶ୍ଚାତରେ ମଣିଷର ସେହି ଶାଶ୍ୱତ ଉତ୍ସସ୍ୱରୂପ ଅବଚେତନଟି ଭିତରେ ଯେଉଁ ସର୍ବସାମାନ୍ୟ ପରମ ଦେବଚେତନା ରହିଛି, ଯାହାର ଆଖି ଏକା-ବେଳେକେ ସବୁ ଦେଖୁଛି, ଯାହାର କୁଣ୍ଟ ଏକାବେଳେକେ ଏକ ଅଭୂତପୂର୍ବ ସମ୍ବେଦନାରେ ସବୁକିଛିକୁ କେବଳ ସେହି ଗୋଟିଏ ସତ୍ତ୍ୱର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଛି, ତାହାହିଁ ପୁରୋଭାଗକୁ ଆସିବ ଏବଂ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀକୁ ଶାସନ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବ ।

୧୪ । ୧୨ । ୯୧

କବି କହୁଛନ୍ତି, ସେ ଲଗ୍ନ ଆଉ ଆସିବନାହିଁ । କାରଣ ତାଙ୍କର ବୟସ ଗଳିଗଲା । ବୟସ୍ସଗଛରେ ବଉଳ ହୋଇଥିଲା ବେଳେ ତାଙ୍କୁ ସଂସାର ଯେଉଁଭଳି ଦେଖାଯାଉଥିଲା, ଏବେ ବୟସ ଗଳିଗଲା ପରେ ତାଙ୍କୁ ଆଉ ସେପରି ମୋଟେ ଦେଖା ଯିବନାହିଁ । ତେଣୁ, ସେ ଲଗ୍ନ, ଅର୍ଥାତ୍ କବିତାର ଲଗ୍ନ ଆଉ ମୋଟେ ଆସିବନାହିଁ । ଆମେ କିଞ୍ଚିତ୍ ଓଲଟା ଅଖାଡୁଆ କରି ବି କଥାଟିକୁ କହିପାରିବା । ଯୌବନ ମାଡ଼ି ବସିଥିବା ସମୟରେ କବି ନିଜ ଆଖିରେ ନିଜକୁ ଯେପରି ଦିଶୁଥିଲେ, ଯେପରି ନିଜ ପ୍ରେମରେ ପଡୁଥିଲେ, ବୟସ ଗଡ଼ିଯିବା ପରେ ଆଉ ସିଏ ନିଜ ଆଖିକୁ ସେଭଳି ଦେଖା ଯାଉନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ତାଙ୍କ କବିତାର ଲଗ୍ନ ଆଉ ଆସିବନାହିଁ । କାରଣ, ସିଏ ଏବେ ନିଜକୁ ଥୁଣ୍ଟା ଗଛଟିଏ ବୋଲି ଦେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି । ତେଣୁ, ତାଙ୍କର ଲଗ୍ନ ଆଉ ଆସିବନାହିଁ ।

କବିତା କ'ଣ ଖାଲି ବୟସଗଛର ଫଳଟିଏ, ଖାଲି ବୟସଜନିତ, ଶରୀରସୀମାୟିତ ଯାବତୀୟ ପ୍ରମତ୍ତତା ? ଏହି ବୟସଟା ହିଁ ଆଖିକୁ ଧାରିଥିବା ବେଳେ କ'ଣ କବିତାକୁ ପ୍ରବେଶାଧିକାର ମିଳେ ? ଅର୍ଥାତ୍, କବି କ'ଣ ଖାଲି ନିଜପାଇଁ ସଂସାରଟାକୁ ଦେଖୁଥାଏ । ଜଣେ ରଜା ଯେମିତି ନିଜ ଦର୍ପଣରେ

ନିଜର ଦରବାରଟାକୁ ଦେଖନ୍ତୁ, ଇଏ କ'ଣ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ କଥା ? ଯିଏ ନିଜର ଦର୍ପଣରେ ହିଁ ଜଗତକୁ ଦେଖେ, ସିଏ ବିଚରା କେବଳ ନିଜକୁ ହିଁ ଭଲ ପାଉଥାଏ । ଏବଂ, ଆହୁରି ଗଭୀରକୁ ଯାଇ ଜଗତର ଦର୍ପଣରେ ନିଜକୁ ଦେଖିବାର ଅନ୍ୟ ପ୍ରସାରଣଟିର ଯୋଗ୍ୟ ନହେଲେ ଗଛରୁ ଖରଟା ଦିନରେ ବଉଳମାନେ ଝରିଯିବା ବ୍ୟତୀତ କବିର ଆଉ କି ଗତି ହୋଇପାରିବ ? ଇଏ ମଧ୍ୟ ତଥାକଥିତ ସାହିତ୍ୟର ଆଉଗୋଟାଏ ତତ୍ତ୍ୱ, ଇଏ ହେଉଛି ବିଚରା ପଭୂଭୂକ୍-ମାନଙ୍କର ତତ୍ତ୍ୱ, ଚସର ବଜାରରେ ନିପଟ 'ମଧୁପମାନଙ୍କର ତତ୍ତ୍ୱ । ମଧୁପ ବଗିଚାରୁ ବଗିଚାକୁ ଯାଏ । ଏ ଫୁଲରୁ ମଧୁ ସରିଗଲେ ଆଉ ଏକ ଫୁଲକୁ ମଧୁସନ୍ଧାନରେ ଯାଏ । ମାତ୍ର, ମଣିଷମଧୁପମାନେ ସେତିକି ମଧ୍ୟ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ନିଜ ହାତରୁ ଦର୍ପଣଟି ଖସିଗଲେ ସେମାନେ ଯତେଅବା ସର୍ବସ୍ୱାନ୍ତ ହୋଇ ବସନ୍ତି । ଆକାଶଟାକୁ ବିଦାରି ପକାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି । ଭାବର ଘରେ, ଅନୁରାଗର ଘରେ ଦେବାଳିଆ ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି । ଏକାତ୍ମତାର ଅଭାବ ଥିଲେ ଏସବୁ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ହୁଏ । ଭୀରୁମାନେ ଡରି ପଳାଇ ଯାଆନ୍ତି । ଆକାଶ ମଧ୍ୟ ମୁହଁ ଲୁଚାଇ କୁଆଡ଼େ ପଳାଏ ।

୨୫ । ୧୬ । ୯୧

ମଣିଷମାନେ କପଟୀ ହେଲେ, ମଣିଷମାନେ ଅନ୍ୟାୟୀ ହେଲେ, ମଣିଷମାନେ ଖଳ ହେଲେ । ଭୟ ଗଲା, ମନ୍ଦମାନେ ମାଡ଼ିଆସିଲେ । ତେଣୁ, କବିତାର ଲଗ୍ନ ଚାଲିଗଲା ବୋଲି ଯେଉଁ କବି କବିତାଟିଏ ଲେଖି ଅଭିଯୋଗ କରୁଛି, ତାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଗେହ୍ଲା ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଆଗେ ରାଜସଭା ମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ପ୍ରଶଂସାକାଂକ୍ଷୀ କବିମାନେ ରାଜାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସାହିତ୍ୟ ଖଟୁଥିଲେ, ସେମାନେ କବିତାକୁ ଗେହ୍ଲା ବୋଲି ଦେଖାଉଥିଲେ । କବିତାକୁ କାମିନୀଟିଏ ବୋଲି କହି କେତେ ଶାନ୍ତି ଓ ତୃପ୍ତି ଲାଭ କରୁଥିଲେ । ସମ୍ଭବତଃ, ସେହି ଐତିହ୍ୟଟି ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଏ ଯୁଗରେ କେତେ କବିଙ୍କର ରକ୍ତରେ ଜଡ଼ି କରି ରହିଯାଇଛି ଏବଂ ପ୍ରାୟ ଏକ ପରମ୍ପରା ହୋଇ ଗଡ଼ି ଗଡ଼ି ଆସିଛି । ତେଣୁ, କବି ଆଗ ରୁଷିବାକୁ ମନ କରୁଛି । ମାନ ଭାଙ୍ଗିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସିଏ ଆଗ ନିଜେ ମାନ କରି ବସୁଛି ।

ଲଗ୍ନ ସବୁବେଳେ ଆସୁଛି, କାରଣ ଆହ୍ୱାନ ସବୁବେଳେ ରହିଛି । ସେହି ଆହ୍ୱାନକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଏକ ଯୁଦ୍ଧଘୋଷଣା ବୋଲି ବି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ସେହି ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକ ଅତୀତ ବା ମଧ୍ୟଯୁଗର ତୁଳନାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନେକ ବେଶୀ, ଅନେକ ବହୁସ୍ତରୀୟ । ଅସତ୍ୟ ରଡ଼ି କରୁଛି,—ତାହାହିଁ ଯାବତୀୟ ସତ୍ୟଲାଗି ଏକ

ଯଥେଷ୍ଟ ଆହ୍ୱାନ ବୋଲି ଅନୁଭୂତ ହେବା ଉଚିତ । ଖଳ ମଣିଷମାନେ ଜୀବନର ମୂଳ ମୂଲ୍ୟ ଏବଂ ଭିତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଭୁଶୁଡ଼ି ଦେବାକୁ ବାହାରିଛନ୍ତି, କ୍ଷମତା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ରକ୍ଷିତା କରି ବାହାରିବ ବୋଲି ଦିନ ଦ'ପହରେ ମଧ୍ୟ ନାଗରା ବଜାଉଛି । ତେଣୁ, ଏହାହିଁ ତ ସାହିତ୍ୟର ଲଗ୍ନ, ଏହାହିଁ କବିତାର ଲଗ୍ନ । ଭଗବାନଙ୍କର ଶଙ୍ଖ ତଳେ ପଡ଼ି ଧୂଳିରେ ଲୋଟୁଥିବା ବେଳେ କବି କିପରି ଆଉ ଲଗ୍ନ ନାହିଁ ବୋଲି ରୁଷିକରି ଶୋଇବାକୁ ଯିବ ? କବି, ଅନ୍ତତଃ କେତେକ କବି ଆପଣାକୁ ଏହି ଖଳତାନାମକ ରାଜ୍ୟର ଗେହ୍ଲା ରାଜକୁମାରୀ ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି କି ? ଫୁଲବନ ଉଜୁଡ଼ିଗଲେ ମାଳୀର ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଦୁଃଖ ଓ ଅଧିକ କ୍ରୋଧ ହେବା ଉଚିତ । ଭାରତବର୍ଷରେ ତଥାକଥିତ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆସିବାପରେ ଏଠି ଗେହ୍ଲାମାନେ ସେହି ମୂଳଭୂତ କ୍ରୋଧଟିକୁ ଭୁଲି ସାରିଲେଣି । ତେଣୁ ଲଗ୍ନ ଚାଲିଗଲା ବୋଲି ନାଲିଶ୍ କରୁଛନ୍ତି, କବିତା ଲେଖି ନାଲିଶ୍ କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ କାହା ପାଖରେ ନାଲିଶ୍ କରୁଛନ୍ତି କେଜାଣି ? କାହା ବିରୁଦ୍ଧରେ ନାଲିଶ୍ କରୁଛନ୍ତି କେଜାଣି ? ନିଜ ଗେହ୍ଲାପଣ ବିରୁଦ୍ଧରେ ନାଲିଶ୍ କଲେ ସେମାନେ ହୁଏତ ଅନ୍ଧକାର ଭିତରୁ ଆଲୋକକୁ ଆସିପାରନ୍ତେ ।

୧୬ । ୧୨ । ୯୧

ନିଜର କିଛି କହିବାର ଥାଏ ବୋଲି ଜଣେ ସାହିତ୍ୟିକ କିଛି ଲେଖେ । କବିତା ହେଉ, ଗଳ୍ପ,ଉପନ୍ୟାସ ହେଉ, ନାଟକ, ପ୍ରବନ୍ଧ ବା ଆଉ ଯାହାକିଛି ହେଉ, କହିବାକୁ କିଛି ଥାଏ ବୋଲି ଜଣେ ଯାହାକିଛି ଲେଖେ । ତେଣୁ, ଯାହା ଲେଖାହେଲା କିମ୍ବା ସିଏ ତାହାକୁ ଲେଖିଲେ, ତାହା ହୁଏତ ବଡ଼ କଥା ହେଲେ ମଧ୍ୟ କଦାପି ସବୁଠାରୁ ବଡ଼କଥା ନୁହେଁ । ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କଥା ହେଉଛି, ସଂପୃକ୍ତ ଲେଖକଟିର କ'ଣ କହିବାକୁ ଥିଲା ଅଥବା ଆଦୌ କିଛି କହିବାକୁ ରହିଥିଲା କି ନାହିଁ ।

କହିବାକୁ କିଛି ନଥାଇ ମଧ୍ୟ ହୁଏତ ବହୁତ କିଛି ଲେଖା ଯାଇପାରେ । ପାଟିଭିତରେ ଆଦୌ କିଛି ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଇଚ୍ଛା କଲେ କେତେ ଆନନ୍ଦର ସହିତ ପାକୁଳି କରିପାରୁ, ପାଟିରେ ସତକୁ ସତ କିଛି ଅଛି ବୋଲି କଳ୍ପନା କରି ଆମେ ଚମତ୍କାର ପାକୁଳି କରିପାରୁ । ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ଆଦୌ କିଛି କହିବାର ନଥିଲେ ତା'ର ଲେଖା ପଢ଼ୁ ପଢ଼ୁ ହିଁ ତାହା ଧରା ପଡ଼ିଯାଏ । ଅନେକ ମଣିଷ ସଭରେ ବସିଥିବା ସମୟରେ ସଭରେ ବସିଥିବା ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗକୁ ଯେତେ ଅନୁଭବ ନକରନ୍ତି, ନିଜେ ବସିଥିବା ଚଉକୀଟାକୁ ହିଁ ତା'ଠାରୁ ବେଶୀ ଅନୁଭବ କରିଥାନ୍ତି । ଚଉକୀଟାକୁ ଅନୁଭବ କରି ଅତିରିକ୍ତ ମାତ୍ରାରେ ଫୁଲି ଫୁଲି

ଦେଖା ଯାଉଥାନ୍ତି । ମଣିଷମାନଙ୍କର ଯାବତୀୟ ସଙ୍ଗକୁ ସେମାନେ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ଦେଖନ୍ତି । ସେହିପରି, ଗୋଟାଏ ଙ୍ଗମା ଖାଉର ପାଇବାକୁ ବି କେହି କେହି ସାହିତ୍ୟ ଲେଖୁଥାଇ ପାରନ୍ତି । ଅନ୍ତର୍ଗତ ତଥା ସଙ୍ଗଗତ ଜୀବନରେ ଯିଏ ଯେତେ ଗମ୍ଭୀରକୁ ଯିବାପାଇଁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଏ, ତାହାର ହୁଏତ ସେତେବେଶୀ କହିବାକୁ ରହିଥାଏ । ଥୋକେ ସାହିତ୍ୟରସିକ ଥାଆନ୍ତି,—ପାଠକ ଏବଂ ଲେଖକ ଉଭୟ ଶ୍ରେଣୀର ରସିକ, ଯେଉଁମାନେ କି ଆନନ୍ଦ ଲଭ କରିବାକୁ ହିଁ ସାହିତ୍ୟରେ ସବୁଯାକ କାମ୍ୟ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ, ପୃଥିବୀରେ ନିଜକୁ **related** କରି ନରଖିଥିଲେ, **Committed** କରି ନରଖିଥିଲେ, ତୁମେ ସତକୁ ସତ କି ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରି ପାରିବ ? ସେହି ଆନନ୍ଦଟାର ମଧ୍ୟ ସ୍ତର ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଇପାରେ । ଏବେ ଆମର ଗୀତଗୁଡ଼ାକ ଯେପରି ପ୍ରାୟ କିଛି କହନ୍ତିନାହିଁ, କେବଳ କାନଟାକୁ ମିଛଟାରେ କିଛିଟା ଓଦା କରିଦେଇ ଯିବାଲାଗି ଉଲୁସେଇ ଦେଇ ଯାଉଥାନ୍ତି, ଆମ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ କ'ଣ କେବଳ ଘଡ଼ିଏ ବା କ୍ଷଣେ ଓଦା କରି ଉଲୁସାଇ ଦେଇଯିବାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ସବୁକାମ ବୋଲି ବିଗ୍ଣିର କରିବ ?

୧୭ । ୧୦ । ୯୧

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଅଚ୍ୟୁତ ପଟ୍ଟବର୍ଦ୍ଧନ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଉଦ୍ୟମରେ ବମ୍ବେ ସହରରେ ପଚିଶ ହଜାର ମଣିଷ ନୀରବ ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ବାହାରି ଦେଶରେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କହିଦେଲେ ଯେ ସେମାନେ ସନ୍ତ୍ରାସବାଦର ସପକ୍ଷରେ ନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ଯାବତୀୟ କ୍ଷମତାଧିକାର ଏବଂ ତତ୍‌ସଂଲଗ୍ନ ରାଜନୀତି ଅପେକ୍ଷା ପରସ୍ପର ପଡ଼ୋଶୀ ଓ ହିତାକାଙ୍କ୍ଷୀ ରୂପେ ମଣିଷ ପରି ବଞ୍ଚିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ । ଭାରତବର୍ଷର ସବୁନଗରେ ଏହିପରି ନୀରବ ଘୋଷଣାମାନ ହୋଇପାରିବା ଉଚିତ । ଯଦି ସେଠାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ମଣିଷ ନମିଳୁଛନ୍ତି, ତେବେ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ଖଣ୍ଡରୁ ସେଠାକୁ ଏହିଭଳି ମଣିଷମାନେ ଯାଇ ରାସ୍ତାରେ ନୀରବରେ ବାହାରିବା ଉଚିତ ଏବଂ ସନ୍ତ୍ରାସୀମାନଙ୍କର ସିଧା ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ଉଚିତ । ତେବେ, ସରକାର ଓ ତାଙ୍କର ସୈନ୍ୟଶକ୍ତି ଯାହା କରି ପାରୁନାହିଁ, ଭାରତବର୍ଷରେ ତାହା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ । ତ୍ରାସକୁ ତ୍ରାସ ପାରିବନାହିଁ, ଖରୁତାକୁ ଖରୁତା ପାରିବନାହିଁ; ସାହସ ହିଁ ପାରିବ, ପ୍ରେମ ହିଁ ପାରିବ, ସକ୍ରିୟ ସଦିଚ୍ଛା ପାରିବ, ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ପାରିବ ।

ଅଚ୍ୟୁତ ପଟ୍ଟବର୍ଦ୍ଧନଙ୍କୁ ସାତକୋଟି ନମସ୍କାର । ସିଏ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ, ରାଜନୀତିକୁ ବିଦାୟ ନେଇଥିଲେ । ଏତେଦିନେ ଫେରିଲେ । ସବୁଠି ଯେତେବେଳେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଏହିପରି ଫେରିଆସେ, ସେତେବେଳେ ତାହାଦ୍ୱାରା

ଅସଲ ସଂସ୍ଥାପନାଗୁଡ଼ିକ ସର୍ବୋତ୍ତମ ଭାବରେ ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ବିଶ୍ୱାସମାନେ ଫେରି ଆସନ୍ତି । ଭଗବାନ୍ ଯେ ସଂସାରକୁ ଶଇତାନ ହାତରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ମୋଟେ ପଳାଇଯାଇ ନାହାନ୍ତି,– ଏହିପରି ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ସେକଥା ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଯାଏ । ଚରିତ୍ରର ସାହସ ଫେରିଆସେ । Return ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଯାବତୀୟ withdrawal ସାର୍ଥକ ହୁଏ । ତା'ପରେ ଅସୁବଲର ସବୁଯାକ ଆଣ୍ଠୁ ଭଙ୍ଗି– ସାଧାରଣ ଜୀବନରେ ଯାବତୀୟ ଅଶୁଚି ଓ ଅଶୋଭାର ମୁକାବିଲା କରିବାର ସାହସ ଏବଂ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଫେରିଆସେ । ଅନେକ ସମୟରେ ହୁଏତ ତାହାହିଁ ଏକ ନୂତନ ବିପ୍ଳବର ସୂତ୍ରପାତ କରାଏ । ଭାରତବର୍ଷରେ ଯେଉଁ ଅସଲ ବିପ୍ଳବଟିର ପର୍ଯ୍ୟାୟକୁ ଜାଣି ଜାଣି ଗଡ଼ାଇ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା, ଏଥର ହୁଏତ ତାହାର ଆବିର୍ଭାବ ନିମନ୍ତେ ବାଟ ଖୋଲିଯିବ । ଅସୁରମାନେ କଦାପି ଭୟ ଦେଖାଇ ଏହି ବିପ୍ଳବକୁ ସମ୍ଭାଳି ଦବାଇ ରଖି ପାରିବେନାହିଁ ।

୨୮ । ୧୨ । ୯୧

ଲୋକମାନେ ଭିନ୍ନ ମତ ପୋଷଣ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଳହ ହୁଏନାହିଁ । ଝଗଡ଼ା ସକାଶେ ମତକୁ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ମୋଟେ ଦୋଷ ଦେବା ଉଚିତନୁହେଁ । ମାତ୍ର, ଯେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷ ନିଜର ମତଟିକୁ ଆଖି ବୁଜି ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷଟି ଉପରେ ଲଦିଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ, ଅସୁବିଧା ସେତିକିବେଳେ ହୁଏ । ଅସୁବିଧା ସେତିକିବେଳେ ହୁଏ । ଅସୁବିଧାରୁ ପରୋକ୍ଷ ଅଥବା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରତିରୋଧ ଜନ୍ମଲାଭ କରେ ଓ ସେହି ପ୍ରତିରୋଧରୁ କଳହ ହୋଇଥାଏ । ବୁଝିବା ସମ୍ଭବ ନହେଲେ କଳହ ହୁଏ । ମୋ' ଧର୍ମକୁ, ମୋ'ର ମତବାଦକୁ, ମୋ'ର ଖିଆଲ ଅଥବା ସଂସ୍କାର କିମ୍ବା ସ୍ଥାନଗତ ସକଳ କ୍ଷମତାକୁ ଆଗ ଲଦି ଦେଇ ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଆଉଜଣେ ମୋ' କଥାରେ ପୂରା ରାଜି ହୋଇଯାଉ ଅଥବା ମୋ'ର ବୋଲି ମାନିଯାଉ ବୋଲି ଆମେ ଦୁରାଗ୍ରହ କରିବସୁ, ସେତିକିବେଳେ ସଂଘାତ ଆସି ପହଞ୍ଚେ । ଅନେକ କହନ୍ତି, ନିଜ ମତ ବିଷୟରେ ନିଜେ ଦୃଢ଼ ନହୋଇଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷମାନେ ସଚରାଚର ସେହି ମତକୁ ଅନ୍ୟଉପରେ ଲଦିଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି ଏବଂ ସେହି ଲଦିଦେବାରେ ସଫଳତା ହାସଲ କରି ଆପଣାର ମତଟା ଠିକ୍ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ନିଜଭିତରେ ଏକ ନିର୍ଭର-ଯୋଗ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟୟ ପାଇ ଯାଇଥାନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମତ ପଛରେ ଏକ ମୂଲ୍ୟବୋଧର suggestion ରହିଥାଏ । ଏବଂ, ସେହି ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ହିଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ଭିନ୍ନ ହୋଇଥାଏ । ମାତ୍ର ଏତିକି କଥା କଦାପି କୌଣସି କଳହ ସୃଷ୍ଟି କରେନାହିଁ । ଯଦି ମଝିରେ ଅହଂ ବା କୌଣସି ମୂଳ ସ୍ୱାର୍ଥ

ଆସି ସେଠାରେ ଭଲଲୋକ ହୋଇ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବସେ, ସେଇଥିରୁ ବିଭ୍ରାଟ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ।

ଆଉଗୋଟାଏ କଥା ହେଉଛି, ଅନେକ ସମୟରେ କହୁଥିବା କଥା ଓ କଥାରେ ବ୍ୟବହାର କରା ଯାଇଥିବା ଶବ୍ଦ ଉପରେ ଆମେ ଅନାବଶ୍ୟକ ଭାବରେ ଏତେ ଭାବପ୍ରବଣ ହୋଇ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉ ଯେ, କଥା ପଛରେ ରହିଥିବା ଅଭି-ପ୍ରାୟଟିକୁ ମୋଟେ ଧରି ପାରୁନାହିଁ । ହୁଏତ ଅଭିପ୍ରାୟ ଠିକ୍ ଥାଏ, ମାତ୍ର କଥା ବାଟ ହୁଡ଼ିଯାଏ । ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ଯେ ଆମର ପ୍ରକୃତ ଅଭିପ୍ରାୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାରେ କେତେ ଅଳପ ପରିମାଣରେ ସମର୍ଥ, ସେକଥା ଆମର ମୋଟେ ମନେ ରହେନାହିଁ । ତେଣୁ ମଣିଷମାନେ ଜାଣି ଜାଣି ଦୂରତା ବଢ଼ାନ୍ତି । ସେମାନେ କଥାଗୁଡ଼ାକୁ ସତେଯେପରି ସର୍ବମୀମାଂସକ ବୋଲି ଧରି ନେଇଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର, ଅନେକ ସମୟରେ ମୁହଁରୁ କଥା ଖସିଯାଏ ଓ ଅଭିପ୍ରାୟ ଯାହାଥାଏ, ତା'ର ଏକାବେଳେକେ ଏକ ବିପରୀତ ପରିବେଶ ଯେ ସୃଷ୍ଟି କରିବସେ, ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ସିଙ୍ଗ ଲଢ଼ାଉଥିଲେ ତେଣେ ଧ୍ୟାନ ଦେବାକୁ ଆମକୁ କୌଣସି ଫୁରୁସତ ହିଁ ମିଳେନାହିଁ ।

୧୯ । ୧୨ । ୯୧

କିଏ କହୁଛି ପୃଥିବୀ ଭଲ ଆଡ଼କୁ ଆସୁଛି ତ ଆଉକିଏ କହୁଛି ପୃଥିବୀ ଖରାପ ହୋଇ ହୋଇ ଯାଉଛି । ଇଉରୋପ ମହାଦେଶରେ ଘଟି ଯାଉଥିବା ପ୍ରାୟ ପ୍ରାତ୍ୟହିକ ପରିବର୍ତ୍ତନଗୁଡ଼ିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ହୃଷ୍ଟ ହେବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଏଣେ ନିଜ ଦେଶରେ ନିତି ଘଟୁଥିବା ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ଗୁଡ଼ିକରେ ନିରାଶ ହୋଇ ଯାଉଛି । ପୃଥିବୀ ପରି ହୁଏତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି କ'ଣ ଗୋଟାଏ ସଂଶୟ ତାକୁ ଏପାଖ ସେପାଖ ଟାଣୁଛି । ତା' ଭିତରେ କେତେ-ବେଳେ ବିଶ୍ୱାସ, ପୁଣି କେତେବେଳେ ଅବିଶ୍ୱାସ, କେତେବେଳେ ସାହସୀଟାଏ ଓ ପ୍ରେମୀଟାଏ, ଆଉ କେତେବେଳେ ତୁଚ୍ଛା ଭୀରୁଟାଏ ଓ ତେଣୁ କପଟ ବାଦୁଆଟାଏ । ଯେତେବେଳେ ସିଏ ଯୋଉଟାକୁ ଆଦରି ନେଉଛି, ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହାକୁ ନେଉଛି, ତା'ର ମତ ଏବଂ ତା'ର ମନୋଦୃଷ୍ଟିଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ସେତେ-ବେଳେ ସେହିପରି ହୋଇଯାଉଛି ।

ମଣିଷ ନିଜଭିତରେ ଆଉ ଟିକିଏ ଉପରକୁ ଉଠିଯାଇ ପାରିଲେ ତା' ଭିତରେ କାମ୍ୟ ଓ ଅକାମ୍ୟର ଏହି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଭିତରୁ ମଧ୍ୟ ସିଏ ଉପରକୁ ଉଠିଯାଇ ପାରିବ । ଉପରକୁ ଉଠିଗଲେ ତା'ର ବର୍ତ୍ତମାନର ତଥାକଥିତ ନିରାପତ୍ତାଗୁଡ଼ିକ

କାଳେ ବିପନ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିବେ, ଅନେକ ସମୟରେ ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାରଣରୁ ସିଏ ଯେଉଁଠି ଥାଏ, ସେଇଠି ପଡ଼ିଥାଏ ଓ ଅଧିକଟିଏ ହେବାକୁ ଭୟ କରୁଥାଏ । ତାକୁ ବର୍ତ୍ତମାନର ଏହି ଚିହ୍ନା ତାଳାକଳଟା ଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ବାନ୍ଧି ରଖିଥିବା ଶୃଙ୍ଖଳାଗୁଡ଼ାକ ଭାରି ଗୁରାଇ ଗୁରାଇ ରଖି ଥାଆନ୍ତି । ସିଏ ହନ୍ତସନ୍ତ ହେଉଥାଏ, ମାତ୍ର ତଥାପି ଏଇଠି ମାଟି କାମୁଡ଼ି ପଡ଼ିଥାଏ । ଏକାବେଳେକେ ଭଲ ପାଇବାକୁ ଓ ଘୃଣା କରିବାକୁ ସିଏ ଯେପରି ଏକ ବ୍ୟାବହାରିକ ଜୀବନଶୈଳୀ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାଏ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଆଦୌ ପେଟ ପୂରେନାହିଁ, ଆତ୍ମା ବି ଭାରି ଉପାସ ରହେ । ସିଏ ପୃଥିବୀର ଦୋଦୁଲ୍ୟମାନ ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକୁ ଅନାଇ ସେହି ଅନୁସାରେ ଦୋଦୁଲ୍ୟମାନ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଖିରି ପାଖରେ ଖୁସୀ ହୁଏ, ଇର୍ଷା ପାଟରେ ଦୁଃଖୀ ହୁଏ । ଆପଣା ଭିତରେ ଏହି ଉଭୟ ଅନୁରାଗକୁ ନେଇ ଘର କରିବା ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଭୟାବହ ବ୍ୟାପାର । ହୁଏତ ଏଇଥିଲାଗି ପୃଥିବୀରେ ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ଦୁଃଖୀ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସୁଖ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି, ମାତ୍ର ଦୁଃଖ ଭୋଗୁଥାନ୍ତି । ସାହାସୀ ହେବାନିମନ୍ତେ କେତେପ୍ରକାରେ ପାଗ ବାନ୍ଧୁଥାନ୍ତି, ମାତ୍ର ବହୁବିଧ ଭୀରୁତାର କଚେରୀମାନଙ୍କରେ ଭୃତ୍ୟଗିରି କରୁଥାନ୍ତି, ଏବଂ ଉଦ୍ଧାର ପାଇଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକୁଥାଆନ୍ତି ।

୨୦ । ୧୨ । ୯୧

ଯଦି ମଣିଷ ଭିତରେ ଅହଙ୍କାରଟା ପ୍ରବଳ ହୋଇ ତାକୁ ମାଡ଼ି ବସୁନଥାନ୍ତା, ତେବେ ସିଏ ଏହି ପୃଥିବୀରେ କେତେ କାହାର ଆପଣାର ହୋଇ ପାରୁନଥାନ୍ତା । ଭିତରେ ଯଦି ଏଡ଼େ ନା ଏଡ଼େ ବଡ଼ ହୋଇ ଦିଶିବାର ମନ୍ଦ ସଙ୍କଟଟା ମଣିଷକୁ ଏତେ ଅସହଜ ଭାବରେ ବାନ୍ଧି ପକାଉ ନଥାନ୍ତା, ତେବେ ସିଏ ଏଠି ଭଗବାନଙ୍କର କେତେ କାମରେ ଲାଗୁନଥାନ୍ତା ! ନିଜର କାମଗୁଡ଼ାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପକ୍କା କରି କରିବ ଓ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା କେବଳ ନିଜପାଇଁ ତଥାକଥିତ ସିଦ୍ଧିମାନଙ୍କୁ ଲାଭ କରିବ ବୋଲି ଏକ ଅଣଆୟତ୍ତ ଉତ୍ସାହ ଭିତରେ ପଡ଼ି ମଣିଷ ନିଜ ଭିତରେ ତଥା ବାହାରେ ଆପଣାର ଯଥାର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ କେଡ଼େ ଦରିଦ୍ର ଓ ବହିଷ୍କୃତ ହୋଇ ରହିନଥାଏ । ସେଥିଲାଗି ଜନ୍ମଠାରୁ ପରି, ଅତି ଆର୍ତ୍ତିଙ୍କ ପରି ଯେତେ କ୍ଷତିପୂରଣ ବିଧାନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସିଏ କେଡ଼େ ଦୟନୀୟ ଭାବରେ ଧରା ପଡ଼ି ନଯାଏ ! କାହାରି ହୋଇ ନପାରିବାର ଦୈନ୍ୟଠାରୁ ଆଉ ବଡ଼ ଦୈନ୍ୟ ଜଗତରେ କ'ଣ ଅଛି ? ଆଉ ବଡ଼ ଅଭିଶାପ ବା କ'ଣ ଅଛି ?

ଏସବୁ ଭାବିବା ବେଳକୁ ମୋ'ର ସବାଆଗ ସାହିତ୍ୟର କଥାଟି ମନେ ପଡ଼ି ଯାଇଥାଏ । ସାହିତ୍ୟ ଲେଖି ଜାତିର, ଦେଶର ଗୌରବ ବୃଦ୍ଧି କରିବାର

ମିଛ ଧ୍ୱନି ଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ଆମ ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜର ଅନ୍ଧ ଭିତରେ ତୁଚ୍ଛା ଆପଣାଟାକୁ ହିଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଫୁଲାଇ ଧରିବାକୁ କେତେ ଚେଷ୍ଟା ନକରନ୍ତି ! ନିଜ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଗଣ୍ଠି କରି ପିନ୍ଧିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜର ଅସଲ ବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ସେମାନେ କେତେ ଆତ୍ମକାମୀ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ! ମୟୂରଚନ୍ଦ୍ରିକାକୁ ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇଲେ ସମସ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ହୋଇ ଦିଶିପାରିବେ ବୋଲି ସେମାନେ ଯେଉଁ ଭ୍ରମଭିତରେ ଯାଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି, ସମ୍ଭବତଃ ତାହାହିଁ ସେମାନଙ୍କର ଯାବତୀୟ ପ୍ରକାରର ମହତ୍ତ୍ୱ ବିନଷ୍ଟି ନିମନ୍ତେ କାରଣ ହୁଏ । ଅହଂକାର ଭିତରୁ ଭିତରୁ ଖାଉଥାଏ ଓ ତେଣୁ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଭାରି ଅଲକ୍ଷଣା କରି ରଖେ । ଭଲି ଭଲି ଶୈଳୀରେ ଭଲି ଭଲି ବ୍ୟାପାରକୁ ଲେଖି ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ଦେଖାଇଲେ ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ କୌଣସି ହୃଦ୍‌ବିସ୍ତାର ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ; ଓଲଟି ଏପରି ସାହିତ୍ୟିକ ଓ ଲେଖକମାନେ ସାହିତ୍ୟର ହୃଦୟଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଙ୍କୁଚିତ କରି ଆଣନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟକୁ ସିଡ଼ି କରି ଯାଉ ଯାଉ ଏକାବେଳେକେ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବା, ଭଗବାନଙ୍କର ପୃଥିବୀରେ ଜଣେ ସମ୍ମତ ମଣିଷ ହିସାବରେ ବାଟ ଚାଲିବା, ଯାବତୀୟ ଆଲୋକ ଏବଂ ଯାବତୀୟ ଆନନ୍ଦରେ ଯୋଗ୍ୟ ହେବା,—ବିଚରା ସେମାନଙ୍କର ଭାଗ୍ୟରେ ଆଉ ସେକଥା ଜୁଟି ପାରେନାହିଁ । ଯାବତୀୟ କୃଷ୍ଣବାଞ୍ଛା ପଛରେ ସେମାନେ ନିଜକୁ ହିଁ ଲୁଚାଇ ରଖିଥାନ୍ତି ଏବଂ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ବାହାନା କରି ଆପେ ଦଶଭୁଜ ହେବାଲାଗି ସଡ଼କ କରି ବାହାରିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ତଥା ସେମାନଙ୍କର ସାହିତ୍ୟ ଚୂଲିକୁ ମଧ୍ୟ ଯୋଗ୍ୟ ହୁଏନାହିଁ ।

ଧରା ପକାଇଦିଏ । ନିଜ ପାଖରେ ନିଜକୁ ହିଁ ଧରା ପକାଇଦିଏ । ନିଜର ଦେହକୁ ସତକୁ ସତ ନିଜର କରି ରଖିଥିଲେ ଦେହର ସେହି ଅଭିଯୋଗଟିକୁ ବୁଝିହୁଏ । ଦେହର ସେହି ଅଭିଯୋଗଟିକୁ ବୁଝି ପାରୁଥିଲେ ଆଉ ଦେହ ନାମରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅଭିଯୋଗ କରିବାକୁ ଆଦୌ ମନ ହୁଏନାହିଁ ।

ସେଦିନ ଦେହ ଭିତରେ ଥାଇ କେଉଁ ପ୍ରଚ୍ଛଦବାଦୀ ବନ୍ଧୁ ବାହାରକୁ ଖ ଖ ହୋଇ କାଶୁଥିବାର ଯାବତୀୟ ଲକ୍ଷଣରୁ ମୁଁ ସତେଅବା ତାହାର ପ୍ରତ୍ୟୟ ପାଇ ଯାଉଥିଲି । ଅସଲ ସଙ୍କଟ ଭିତରେ ରହିଛି । ବାହାରୁ ବହୁ ଅସୁନ୍ଦରତାର ଆହ୍ୱାନ, ବହୁ ଅସଙ୍ଗତିର ଆହ୍ୱାନ, ବହୁ ଅସ୍ୱାଭାବିକତା ଏବଂ ଉଗ୍ରତାର ଆହ୍ୱାନ । ଏହି ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକର ଜବାବ ଦିଆଯାଇ ପାରୁଥାନ୍ତା । ସେଗୁଡ଼ିକର ସକୋଳାହଳ କୌଣସି ମୁକାବିଲା ନକଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜର ମନୋମତ ବିକଳ୍ପ ଜୀବନଟିଏ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିରୁପଦ୍ରବ ଭାବରେ ବଞ୍ଚି ହେଉଥାନ୍ତା । ଏକାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କୌଣସି **cynic** କିମ୍ବା ଆଦର୍ଶବାଦୀ ଏକସିଙ୍ଗିଆ ଭାବରେ ନୁହେଁ, କୌଣସି ଗୋଟିଏ ବିକଳ୍ପ ଗୋଷ୍ଠୀରେ ବନ୍ଧୁମେଳରେ ବଞ୍ଚି ହେଉଥାନ୍ତା । ଏବଂ ତାହାଦ୍ୱାରା ଏହି ଯାବତୀୟ ଉଗ୍ରତାର ମୁକାବିଲା କରାଯାଇ ପାରୁଥାନ୍ତା । ସେକଥା ଅନେକ ସମୟରେ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ବାହାରର ସେହି ବାରମ୍ବାର ଅସମର୍ଥତାର ଧକ୍କା ଭିତରେ ଯାଇ ବାଜୁଛି । ଏବଂ, ଭିତରର ସେହି ଦୁଃଖ ସତେଅବା ଦେହର କୌଣସି ଏକ ହଠାତ୍ ଅଶାନ୍ତତାରେ ପ୍ରକଟ ହୋଇ ଉଠୁଛି । ସମସ୍ତେ ଆଗ ନିଜକୁ ଏକ ବୋକଚିଟିଏ ଧରି ବାଟ ଚାଲୁଛନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ଆଗ ନିରାପତ୍ତା ନେଉଛନ୍ତି । ମୁଁ କହୁଛି, ଚାଲ, ସମସ୍ତେ ଖୁସୀ ହୋଇ ପରସ୍ପରକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଆଗକୁ ବାହାରିଯିବା, ବିଶ୍ୱାସ ଅନୁସାରେ ବାଟଟିଏ ଚାଲିବା । ହୁଏତ ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଯଥେଷ୍ଟ ହୃଦ୍‌ବୋଧ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରି ନିଜର କଥାଟିକୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରି ପାରୁନାହିଁ । ଏବଂ, ସେଥିଲାଗି ଏହି ଅଶାନ୍ତ ପୃଥିବୀରେ ରହିଥିବା ନିଜ ମଣିଷଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ବାଟଟିଏ ଚାଲୁଛି ବୋଲି ନିଜକୁ ନିଜେ ନିର୍ଭର ଦେଇ ପାରୁନାହିଁ । ମୋ'ର ସେହି ଅସମର୍ଥତାଟିକୁ ଦେହ ଧରି ପକାଇ ଦେଉଛି । ତଥାପି, ଦଉଡ଼ିଗୁଡ଼ିକ ହାତରୁ ଖସିଯାଇ ପୁନର୍ବାର ହାତକୁ ଆସି ଯାଉଛନ୍ତି; ମୁଁ ସତେଅବା ନିଜର ସଦନକୁ ଫେରି ଆସୁଛି, ନିଜର ଖୁସୀ ଭିତରକୁ ଫେରି ଆସୁଛି । ଏବଂ, ଦେହ ପୁନର୍ବାର ସୁସ୍ଥ ହୋଇ ଯାଉଛି ।

୭ । ୧ । ୯୨

ଏହି ବର୍ଷର ଶେଷ ଦଶଦିନ ଗୋଟିଏ ଶିବିରରେ ଏକାଠି ହୋଇ ଆମେ ପ୍ରାୟ ଦେଢ଼ଶହ ମଣିଷ କେତେ କାମ କରି ପାରିଲୁ; ଆଗ୍ରହର ସହିତ କିଛି ଅଧ୍ୟୟନ କଲୁ, ପରସ୍ପରର କେତେ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସିଲୁ । ସଂଘଶକ୍ତିକୁ ମୁଁ ମୂଳତଃ ଏକ ସ୍ନେହଶକ୍ତି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଥାଏ । ଲକ୍ଷ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ଥାଏ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଲକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରତି ଆନୁଗତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ । ମାତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ତରରେ ଜଣକୁ ଆଉ ଜଣକ ସହିତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସହଜ ଭାବରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଥିବା ଅସଲ ଗଣ୍ଠିଟିକୁ ମୁଁ କେବଳ ସ୍ନେହଶକ୍ତି ବୋଲି ହିଁ କହିବି । ସ୍ନେହଶକ୍ତି ହିଁ

ଯେକୌଣସି ସଂଘକୁ ଉଗ୍ର ହେବାର ପ୍ରମାଦରୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖି ପାରିବ । ଏହି ସ୍ନେହଶକ୍ତି ହିଁ ସଂଘଶକ୍ତିକୁ ସମୁଚିତ ମାର୍ଗନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ଦେଇ ପାରିବ । ଯେଉଁଠାରେ କେବଳ ଲକ୍ଷ୍ୟଟା ହିଁ କେତେ ମଣିଷଙ୍କୁ ଏକାଠି ଗୋଟିଏ ଗୋଷ୍ଠୀରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଥାଏ, ସେଠାରେ ସ୍ନେହଶକ୍ତିର ଅଭାବ ଥିଲେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ସଂଘସ୍ଥମାନେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଉଗ୍ର ହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ତଥାକଥିତ ଲକ୍ଷ୍ୟଟା ପ୍ରତି ସେମାନେ ଏତେ ଉଗ୍ର ଭାବରେ ଅତ୍ୟୁତ୍ସାହୀ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି ଯେ, ପରସ୍ପରକୁ ହୁଏତ ଗୋଡ଼ିମାଟି ପରି ଦେଖନ୍ତି, ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ବହୁ ପ୍ରମାଦକୁ ସଂଘ ଭିତରକୁ ଡ଼ାକି ଆଣନ୍ତି ।

ଆମ ଗୋଷ୍ଠୀ କୌଣସି ନିର୍ମମ ଲକ୍ଷ୍ୟସାଧନ ନିମନ୍ତେ ଏକାଠି କରା ହୋଇଥିବା ଗୋଡ଼ିମାଟି ମାନଙ୍କର ଗୋଷ୍ଠୀ ନୁହେଁ । ଏହା ସୁହୃଦ୍‌ମାନଙ୍କର ଗୋଷ୍ଠୀ । ମଣିଷ ମୂଳତଃ ମଣିଷର ସୁହୃଦ୍ ହୋଇ ରହିଲେ ସମବେତ ଭାବରେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଯାହା ସମ୍ଭବ ହେବ, ତାହା ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅର୍ଥରେ ଅବଶ୍ୟ କଲ୍ୟାଣକାରୀ ହେବ, ଯାବତୀୟ ମହତ ଲକ୍ଷ୍ୟସାଧନରେ ତାହା ନିଶ୍ଚୟ ସହାୟକ ହେବ ବୋଲି ଆମ ଗୋଷ୍ଠୀରେ ଆମେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଛୁ । ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିଜ ନିଜ ସ୍ୱଭାବ ଅନୁସାରେ ବାଟ ଚାଲିବା; ଭିତରକୁ ବାଟ ଚାଲିବା ଏବଂ ବାହାରକୁ ବାଟ ଚାଲିବା,—ଏବଂ, ସେହି ବାଟ ଚାଲିବାରେ ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ପ୍ରତ୍ୟେକକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା,—ଏହି ଅସଲ କଥାଟିକୁ ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱୟଂ ଈଶ୍ୱରଦେବତା ମଧ୍ୟ ଆମର ଯାବତୀୟ ପ୍ରୟାସରେ ଆମର ପାଖେ ପାଖେ ଅବଶ୍ୟ ରହିଥିବେ, ଆମ ସହିତ ଏକାଠି ବାଟ ଚାଲୁଥିବେ ଓ ଆମମାନଙ୍କର ଚାଲିବା ପଥରେ ଫୁଲ ଫୁଟି ଫୁଟି ଯାଉଥିବ । ଏହିସବୁ ଶିବିର ଆରମ୍ଭ ହେବାର ସାତବର୍ଷ ଚାଲିଗଲାଣି ଏବଂ ଆମେ ଏହି ଅବଧିଟି ଭିତରେ ନିଜ ଭିତରୁ କେତେ ଗଣ୍ଠି ଫିଟାଇ ଦେଇ ବାହାରେ ପାରସ୍ପରିକ ସମ୍ବନ୍ଧର କ୍ଷେତ୍ରରେ କେତେ ଗଣ୍ଠିରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିଲୁଣି । ବୟସ, ବିଦ୍ୟା ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପାର୍ଥକ୍ୟ ଆମ ଆଗରେ ଅନ୍ତରାୟ ହୋଇ ଛିଡ଼ାହୋଇ ପାରିନାହିଁ ।

୮ । ୧ । ୯୬

ସେଦିନ ଅନୁଗୁଳରେ ବନ୍ଧୁ କହୁ କହୁ କହିଲେ ଯେ, ତାଙ୍କ ଡାଏରୀରେ ଯାହା ତିଆରି ହୋଇଥିଲା ବା ହେଉଥିଲା, ତାହା ଆଉ କିଛିହେଲେ ରହିଲାନାହିଁ । ସେକଥା ଶୁଣି ମୋ'ର ମନରେ କି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ହୋଇଥାନ୍ତା ? ବନ୍ଧୁ ଯେଉଁ ଖେଦର ସହିତ ମନ୍ତବ୍ୟଟିକୁ ଦେଲେ, ମୋ'ର ମନରେ ଠିକ୍ ସେହି ଖେଦ ଆଦୌ ନଥିଲା । ପଛକୁ ଅନାଇ କୃତଜ୍ଞ ହେବାର ଅନୁଭବ ପଛରେ

ଆଦୌ କୌଣସି ଖେଦ କାହିଁକି ରହିବ ? ଚମ୍ପତମୁଣ୍ଡାରେ ଚାରିବର୍ଷ କାଳ ମୁଁ ଯାହା ଦେଇପାରିଲି ଅଥବା ଯାହା ହୋଇପାରିଲି ସେଥିଲାଗି ମୁଁ ଜୀବନଯାକ କୃତଜ୍ଞ ହିଁ ହୋଇ ରହିଥିବି । ଏବେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସେହି ସବୁକିଛିକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ବାଟ ଚାଲୁଛି, ଆଜିଯାଏ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ବାଟ ଚାଲି ଆସିଛି । ଦେଢମାସ ତଳେ ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ରାତି ଅତିବାହିତ କରୁଥିବା ସମୟରେ ସେହି ସ୍ଥାନର ଗଛ ପତ୍ର, ଆକାଶ ଏବଂ ପାହାଡ଼କୁ ମୁଁ ତାହାହିଁ କହି ହେଉଥିଲି ।

କାଲି ପୁନର୍ବାର ଚମ୍ପତମୁଣ୍ଡା କଥା ପଡ଼ିଥିଲା । ସେମାନେ କୁଆଡ଼େ ପୁଣି ଚମ୍ପତମୁଣ୍ଡାକୁ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୂପ ବା ଆକାର ଦେଇ ଗଢ଼ିବେ । ଏବଂ ସେହି ଅଭିପ୍ରାୟରେ ସେମାନେ ମୋ' ସମେତ କେତେଜଣ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ଚମ୍ପତମୁଣ୍ଡାରେ କ'ଣ ହେବ, ଦିନେ ସେକଥା ଠିକ୍ ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ପାହାଚ ପରେ ପାହାଚ ତିଆରି ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ଚାଲୁ ଚାଲୁ ସର୍ବଦା ଆଗକୁ ଆଗକୁ ବାଟ ଦିଶି ଯାଉଥିଲା । ସେତେବେଳେ ସେଠା ପିଲାଏ ମଧ୍ୟ କପରି ଏକ ଆଖି ପାଇ ଯାଇଥିଲେ କେଜାଣି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ବାଟଟିଏ କାଢ଼ିବାରେ ଏବଂ ବାଟଟିଏ ଚାଲିବାରେ ମୋତେ କେତେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ସେଦିନର ସେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ କେଡ଼େ ବଡ଼ ହୋଇଗଲେଣି, ସଂସାର କଲେଣି, ବାପମାଆ ହେଲେଣି । ମାତ୍ର, ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା ହୋଇସିବା ମାତ୍ରକେ ଆମେ ସତେଅବା ଆଖି ପିଛୁଳାକେ ସେହି ପୁରୁଣା ଦିନର ଆବେଗଗୁଡ଼ିକ ଭିତରକୁ ଫେରିଯାଉଛୁ ଓ ସେହି ପୁରୁଣା ସମ୍ବନ୍ଧର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଛୁ । ସେକାଳର ସେହି ଅସଲ ଉତ୍ସୁକତାଟି ଓ ଅନ୍ତରଙ୍ଗିଅଟି ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଭିତରେ ଅସଲ ଜୋର ହୋଇ ରହିଛି । ଏବର ହିତୈଷୀମାନେ ସେଠାରେ ଆଉ ଯାହା-କିଛି ଗଢିବେ ବୋଲି ବିଚାର କରୁଥାନ୍ତୁ ପଛକେ, ମୋ' ଆଗରେ ସେହି ଗୋଟିଏ ଛବି ହିଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୀବନ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି । ସେହି ଛବିଟିକୁ ମୁଁ ମୋ' ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ବାଟ ଚାଲୁଛି,—ହିତୈଷୀମାନେ ସେହି କଥାଟିକୁ କେତେ କମ୍ ବୁଝିଛନ୍ତି !

୯ । ୧ । ୯୬

ଯାବତୀୟ ସାଧନାରେ ପ୍ରଥମେ ସଂକେନ୍ଦ୍ରଣ, ତାପରେ ସଂପ୍ରସାରଣ । ପ୍ରଥମେ ନିଜକୁ ସଂଗୃହୀତ କରି ଆଣିବାକୁ ହୁଏ । ଏବଂ, ଯଥାର୍ଥ ଅନୁରାଗର ଏକ ଦୃଷ୍ଟି ଅର୍ଜନ ନକରିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂକେନ୍ଦ୍ରଣର କାର୍ଯ୍ୟଟି ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ ।

ଯଥାର୍ଥ ଅନୁରାଗ ନପାଇ ଜଣେ ମଣିଷର ଜୀବନରେ ଯାହାକିଛି ତଥାକଥିତ ସଂକେନ୍ଦ୍ରଣର ଶ୍ରମ କରା ଯାଇଥାଏ, ସେସବୁ ହେଉଛି ମୁଖ୍ୟତଃ ଏକ ନୀତିବାଦୀର ସଂକେନ୍ଦ୍ରଣ । ଗୋଟାକୁ ଦବାଇ ନରଖିଲେ ନୀତିବାଦୀ ଆଉଗୋଟାକୁ ଆଦୌ ସମକ୍ଷକୁ ଆଣି ପାରେନାହିଁ । ତେଣୁ, ନୀତିବାଦୀମାନେ ସଚରାଚର ନିଜ ଭିତରେ କ'ଣ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ଏବଂ ବାହାରେ ହୁଏତ ଆଉଗୋଟାଏ କ'ଣ ଦୋଡ଼ାଇ ହୋଇ ବୁଲୁଥାନ୍ତି । ସଂସାରରେ ସଚସିଆ ଦର୍ଶିବାକୁ ନିଜ ଭିତରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ନିତ୍ୟସଂଗ୍ରାମ ଯୁଝୁଥାଆନ୍ତି । ଏବଂ, ସେହି ସ୍ଥିତିରେ ତୁଚ୍ଛା ବିକଳ ହୋଇ ରହିବା ହିଁ ସାର ହୁଏ । ସଂକେନ୍ଦ୍ରିତ ହେବାର କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ନଥାଏ ।

ସଂକେନ୍ଦ୍ରଣ ପରେ ସଂପ୍ରସାରିତ ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ଆପଣାର ଯଥାର୍ଥ ପରିଚୟ ଲାଭ କରିବା ସକାଶେ ଯେଉଁସବୁ ଥାନରୁ ଏକଦା ଆପଣାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାହୃତ କରି ଆଣିବାକୁ ହୋଇଥିଲା, ଆପଣାର କେନ୍ଦ୍ରଟିକୁ ପାଇ ସାରିବାପରେ ପୁନର୍ବାର ସେହିସବୁ ଆଡ଼କୁ ସଂପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯିବାକୁ ପଡେ । ଚେତନାରେ, ଅନୁରାଗରେ ଏବଂ ଏକାତ୍ମତାରେ ସଂପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯିବାକୁ ହୁଏ । ଯଥାର୍ଥ ଆଖିଟିକୁ ପାଇଯିବା ପରେ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ପ୍ରସାରିତ କରି ଆକାଶଯାଏ ଦେଖିବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ଆଉ ଆଦୌ କୌଣସି ବାଧା ନଥାଏ । ଆକାଶ ଭିତରେ ଆପଣାର ଆଖିଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିହୁଏ ଏବଂ ଆପଣାର ଆଖିଟି ଭିତରେ ଆକାଶର ଅନୁରାଗମୟ ଉପସ୍ଥିତିକୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ । ତେଣୁ, ସଂକେନ୍ଦ୍ରଣକୁ ପ୍ରଥମ ପାହାଚ ବୋଲି କୁହାଗଲେ ସଂପ୍ରସାରଣକୁ ଦ୍ୱିତୀୟ ପାହାଚ ବୋଲି କୁହାଯିବ । ମାତ୍ର, ଯିଏ ସଂକେନ୍ଦ୍ରିତ ହୋଇ ସାରିବାପରେ ସଂପ୍ରସାରିତ ହେବାରେ କୃପଣତା ଦେଖାଇବ, ସିଏ ହୁଏତ ଅଧ୍ୟାତ୍ମକୁ ଏକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟରେ ପରିଣତ କରି ସେଇଠି ଅଟକି ରହିଯିବାକୁ ହିଁ ଚକ୍ରାନ୍ତ କରି ବସିବ । ସାଧନାର ଇତିହାସରେ ଏମିତି କେତେ କଏ ଅଟକି ଯାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୟନୀୟ ଭାବରେ ନିଜର ଅସଲ ଅନୁରାଗ ତଥା ଅସଲ ଔଚିତ୍ୟକୁ ହରାଇ ବସିଛନ୍ତି । ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ସେମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଗ୍ର-ହୋଇଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀଟାକୁ ସତେଅବା ଗିଳି ପକାଇ ସଂପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ନପାରି ଥିବାର କ୍ଷତିପୂରଣ କରିବେ ବୋଲି ଭଳିକି ଭଳି ଫନ୍ଦି ବାହାର କରିଛନ୍ତି ।

୧୧ । ୧ । ୯୭

ଫ୍ରଏଡ୍ Sublimation କଥା କହିଛନ୍ତି । ଧୀରୁ ମଣିଷଟିଏ ସମାଜରେ କିପରି ତଥାପି ସଫଳ ଓ ସାହସୀ ପରି ଆପଣାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିରୁପଦ୍ରବ ଭାବରେ ଚଳାଇନେଇ ପାରିବ, ସିଏ ସେହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ Sublimationର ସିଦ୍ଧାନ୍ତଟିକୁ

କେତେ ଫେଣେଇ କରି ସୂତ୍ରରେ ସାତଫେର କରି ବାନ୍ଧି କହିଛନ୍ତି । ସୂତ୍ରଟାଏ ପାଇଗଲେ ଖାଲି ମଣିଷ ଯଦି ପ୍ରକୃତିରେ ଥଳ ପାଇଯାଇ ପାରୁଥାନ୍ତା, ତେବେ ଆମର ଏହି ବହୁ ଖାଲିତାର ପୃଥିବୀରେ ତ ନିତି କେତେ କ'ଣ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତା । ଫ୍ରଏଡ୍‌ଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ସିଦ୍ଧାନ୍ତଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ଗୋଡ ଧୋଇ ଅଥଚ ତାଙ୍କର ମୂଳ ଆଖିଗୁଡ଼ିକୁ ଭିଡ଼ି କରି ବିଜ୍ଞାନର ପୃଥିବୀ ଏବେ କେତେ କୁଆଡେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଗଲାଣି । ମଣିଷ ଭିତରେ ତାହା ପରିଣାଣକାରୀ କେତେ ପ୍ରସ୍ଥର କମେ ଆବିଷ୍କାର କଲାଣି, ଏବେ ମଧ୍ୟ କରୁଛି ।

ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ହେଉଛି ଯେଉଁପରି ଗୋଟିଏ ପରିଣାଣକାରୀ ପ୍ରସ୍ଥ । ପ୍ରାଚୀନ ତଥା ଆଧୁନିକ କବିମାନେ ଆମକୁ କାବ୍ୟାନୁଭୂତିର ଆଲରେ ଏହି ସମ୍ପ୍ରସାରଣର କଥା କେତେବେଳୁଁ କହି ଆସିଛନ୍ତି । ଯୁଗେ ଯୁଗେ ବିଭିନ୍ନ ପରମ୍ପରାରେ ରହିଥିବା ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଆମକୁ ସବାମୂଳରେ ସେହି ସମ୍ପ୍ରସାରଣର କଥା କହିଆସିଛି । ଏବେ ତ ସମୀକ୍ଷକମାନେ ସମ୍ପ୍ରସାରଣକୁ ହିଁ ଯାବତୀୟ 'pening of visionର ସବାମୂଳ ଉପାୟ ବୋଲି କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି । ବିଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ନାନା ଅଳଙ୍କାର ମୋହକାନ୍ତିଗୁଡ଼ାକୁ ଭାଙ୍ଗି ଏବେ ଆପଣାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପରିଭାଷାଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଇ ଚିଦ୍‌ବିସ୍ତାର ଅର୍ଥାତ୍ ହୃଦ୍‌ବିସ୍ତାରର କଥା କହିଲାଣି । ତାହାର ଆହ୍ୱାନ-ଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଣିବାଲାଗି, ବାରିପାରିବା ଲାଗି ଆମ ପାଖରେ ଉପଯୁକ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗୁଡ଼ିକ ରହିଥିଲେ ହେଲା । ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ହିଁ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ Sublimation, ego ଏବଂ super-egoର ଫଙ୍କା ସମବିସ୍ତାରିତ ହୋଇ ନୂଆ ନୂଆ ଗଭୀରତାକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରୁଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆମେ ଅନେକେ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇବାର ସେହି ସ୍ତରଟିରେ ଆସି ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ମନ ମଧ୍ୟ କଲୁଣି । ପ୍ରଧାନତଃ Inhibitionକୁ ହିଁ ବ୍ରହ୍ମା ଓ ବିଷ୍ଣୁ ପରି ମାନୁଥିବା ନୈତିକତା ନିତାନ୍ତ ଅଯଥେଷ୍ଟ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ସମ୍ପ୍ରସାରଣର ଏକ ଅନ୍ୟପ୍ରସ୍ଥଯୁକ୍ତ ନୈତିକତା ପୃଥିବୀଯାକ ଜନ୍ମଲାଭ କରୁଛି ।

୧୬।୧।୯୬

ସମସ୍ତେ ସରଳରେଖାରେ ଯାଇ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଭେଟିବାର ଦମ୍ଭ ବାନ୍ଧିବାରେ ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ ଅଛନ୍ତି ଯେ, ବାଟଗୁଡ଼ାକ ଯେ ସେମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖକୁ ପଡ଼ିଛି, ସେହି ବିଷୟରେ ଆଉ କାହାରି ହୋସ୍ ରହୁନାହିଁ । ସେହି ଶିଖର ଉପରେ ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ପ୍ରଶସ୍ତ ସ୍ଥାନ ରହିଛି, ସେକଥା ବୁଝିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଆଉ କାହାରି ତର ସହୁନାହିଁ । ପୃଥିବୀଯାକର ଧର୍ମ ସମ୍ପ୍ରଦାୟମାନେ ସ୍ୱଧର୍ମର ନିଜର ରେଖାଟିକୁ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ସରଳରେଖା ବୋଲି ସତେଅବା

ଏକ ଆଖିବୁଜା ଉଗ୍ରତାର ସହିତ ମାନି ନେଇଛନ୍ତି । ଏହି ବିଚାରମାନେ ସଂସାରରେ ସେଥିଯୋଗୁଁ ଅନେକ ଗୋଳର କାରଣ ହୋଇଛନ୍ତି । ଗୋଳ ଯେତିକି କମିଛି, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଏକ ବ୍ୟାଧିତ ଅବସାଦବୋଧ ସେମାନଙ୍କୁ ସେତିକି ଖାଇ ଖାଇ ଯାଉଛି ।

ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଏଭଳି କୌଣସି ସରଳରେଖାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରେନାହିଁ । ତେଣୁ, କୌଣସି ଖାସ୍ ପତାକାରେ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସ କରେନାହିଁ । ସବୁ ପତାକାରେ ସିଏ ଯାବତୀୟ ଆସ୍ପୃହା ପଛରେ ରହିଥିବା ହୃଦୟଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିଥାଏ । ଯାବତୀୟ ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରଣାମରେ ତାହା ଶରଣାଗତିର ରହସ୍ୟକୁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ମଣିଷ ଏକା କୌଣସି ଶିଖରର ମାଲିକ ହେବାକୁ ଆଗ୍ରହ ରଖିନଥାଏ । ତା'ର ଯାବତୀୟ ଶିଖରକୁ ସିଏ ସତେଅବା ଏପରି ଏକ ମାତୃକୋଡ଼ ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ, ଯେଉଁଠାରେ କି ତା'ସହିତ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରଶସ୍ତ ସ୍ଥାନ ରହିଥାଏ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ମଣିଷ ଏକାବେଳେକେ ଅନେକ ବାଟର ଔଚିତ୍ୟକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରେ, ତେଣୁ ଆଦୌ କୌଣସି ମୁଁ କାରର ଲୋଭରେ କଦାପି ପଡ଼ି ଯାଏନାହିଁ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ମଣିଷ ଅଧିକାର କରେନାହିଁ, ଅଧିକୃତ ହୁଏ । ସମସ୍ତ ଭୁବନର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିବାକୁ ହିଁ ସିଏ ଭଗବାନଙ୍କର ଏକ ବିଶେଷ ବରଦାନରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ । ଆପଣା ଭିତରେ ସିଏ କେଉଁ ସର୍ବୋତ୍ତମକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ରହିଥାଏ କେଜାଣି, ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ସର୍ବୋତ୍ତମର ସ୍ପର୍ଶ ଅନୁଭବ କରି ପାରିଲେ ହିଁ ସେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସୁଖୀ ହୁଏ । ଅସଲ ସଙ୍ଗର ପରିଚୟ ପାଇଥାଏ ବୋଲି ତାକୁ ମନୁଷ୍ୟସଙ୍ଗ ମୋଟେ କୌଣସି ଆଶଙ୍କାର କାରଣ ହୋଇ ଠିଆ ହେବାକୁ ଆସେନାହିଁ । ସିଏ ସବୁବେଳେ ଅନ୍ୟକୁ ଆଗ ବାଟ ଛାଡ଼ିଦିଏ । ଭଗବାନଙ୍କର ବିଜୟ ମଧ୍ୟରେ ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କର ବିଜୟ ଏବଂ ବିମୋହନ ଅନ୍ତର୍ଗତ ହୋଇ ରହିଛି, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସଚେତନ ମଣିଷଟିଏ ତାହା ସର୍ବଦା ମନେ ରଖିଥାଏ ।

୧୩ । ୧ । ୯୬

ପୃଥିବୀଟାଯାକ ଦେଖାଇବେ ବୋଲି ଯେଉଁ ଗୁରୁଜନମାନେ ମତେ ଗୋଟାଏ ଗୁମ୍ଫାରେ ଆଣି ହାବୁଡ଼େଇ ଦିଅନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ମୋ'ର ଅନୁକ୍ଷଣ ପ୍ରାଣେ ଭୟ । ଭଗବାନ ମୋତେ ସେହି ଗୁରୁଜନମାନଙ୍କର କବଳରୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖନ୍ତୁ ।

ଭଗବାନ ଗୁମ୍ଫାରେ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି,—ଏହି ଉକ୍ତିଟିକୁ ମୁଁ ଏକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ-ରୂପେ ଅଲବତ ମାନୁଛି । ମାତ୍ର, ତଥାପି ଆପତ୍ତି କରି କହୁଛି ଯେ, ଭଗବାନ

ସବୁଠାରେ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ତତ୍ତ୍ୱତଃ ଗୁମ୍ଫାରେ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ଡ଼ାକି ଆଣି ଆପଣ କେଉଁଠି ରହିବେ ବୋଲି ଯଦି ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରାଯାଏ, ତେବେ ସିଏ ହୁଏତ ଅନ୍ୟ ଯେକୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ରହିବେ ବୋଲି କହନ୍ତେ ସିନା, ମାତ୍ର ନିଜଆଡୁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରି "ମୁଁ ଗୁମ୍ଫାରେ ରହିବି, ମୋତେ ଗୁମ୍ଫାରେ ନେଇ ରଖ" ବୋଲି ସମ୍ଭବତଃ କଦାପି କହନ୍ତେ ନାହିଁ । ମଣିଷ ଭଗବାନଙ୍କର ମନଟାକୁ କେଉଁ ପାପଫଳରେ ଜାଣି ପାରିଲାନାହିଁ ଓ କାହିଁକି ତାଙ୍କୁ ଗୁମ୍ଫାରେ ନେଇ ରଖିବାର ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି କଲା ? ଏହି ସମ୍ପ୍ରଦାୟମାନେ କାହିଁକି ତିଆରି ହେଲେ, ଭଗବାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପିତୁଳା କରି ବସାଇଦେଇ କ'ଣ ପାଇଁ ଲୋଖି ଏକନେଇ ବିଶିଷ୍ଟ ଗୁରୁମାନେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଭଗବାନ ହୋଇ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଖାତିର ପାଇବାର ଲୋଭରେ ଚକା ପକାଇ ବସିଗଲେ ଓ ସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପିଞ୍ଜରେ ପରିଣତ କରି ରଖିଲେ ? ଗୁରୁ ଓ ଗୁରୁଜନମାନେ ଯଦି ବିସ୍ତୃତ ପୃଥିବୀର କଥା କହିଥାନ୍ତେ ଏବଂ ସଦାବିସ୍ତୃତ ପୃଥିବୀର କଥା କହିଥାନ୍ତେ ଏବଂ ସଦାବିସ୍ତୃତ ଓ ସଦାବିମୋଚିତ ଆକାଶକୁ ଭିତ୍ତି କରି ସେହିସବୁ କଥା କହିଥାନ୍ତେ, ତେବେ ଭଗବାନ ତ ଏଠାରେ ସକଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହୋଇ ଦିଶୁଥାନ୍ତେ । ମଣିଷମାନେ ତାଙ୍କୁ ପରସ୍ପର ଭିତରେ ଦିଶୁଥାନ୍ତେ, ଏକ ମୂଳଭୂତ ସଖ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ପରସ୍ପର ସହିତ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଥାନ୍ତା । ଭଗବାନ୍ ମୋତେ ଶକ୍ତି ଦିଅନ୍ତୁ, ସ୍ୱାଭିମାନ ଦିଅନ୍ତୁ, ଯେପରିକି ଗୁମ୍ଫାଅଭିପ୍ରେତ କୌଣସି ପ୍ରକାର ବନ୍ଦାନ୍ତରେ ମୁଁ କଦାପି ରାଜି ହୋଇ ଯିବିନାହିଁ । ଗୁମ୍ଫାଭିତରେ ପଶିଗଲେ ଯେଉଁ ମୁକ୍ତି ସହଜରେ ମିଳିଯାଏ ବୋଲି ଗୁମ୍ଫାପ୍ରେମୀ ମହାତ୍ମାମାନେ ସତେଅବା ସବୁ ଜାଣିଥିବା ପରି ଅହରହ ଘୋଷି ହେଉଛନ୍ତି, ମୋ'ର ସେହି ମୁକ୍ତିରେ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ନିଜର ନିଦାରୁଣ କାନ୍ଥଗୁଡ଼ାକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଇ ସହଜ ହୋଇ ବିସ୍ତୃତ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟକୁ ବାହାରିଆସୁ ବୋଲି ମୁଁ ଗୁମ୍ଫାପାଖରେ ମଧ୍ୟ ନିବେଦନ କରୁଛି ।

୧୪ । ୧ । ୯୦

ସହାନୁଭୂତି ନଥିବ, ସ୍ନେହମମତା ନଥିବ, ସମଦରଦ ବୋଲି କୋଉଠି କିଛି ନଥିବ, ସେଠି ପୁଣି ଭଗବାନ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି କାହିଁକି କୁହାଯିବ ? ଯେଉଁଠି ବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ୟକ୍ତି ଭିତରେ ଯୋଜନ ଯୋଜନ ଦୂରତା ଓ ତଜ୍ଜନିତ ନାନାବିଧ ଈର୍ଷା ରହିଥିବ, ସେଠାରେ ଭିତରେ କେଉଁ ଗହନ ଭିତରେ ଆତ୍ମା ବୋଲି ପଦାର୍ଥଟିଏ ରହିଛି ବୋଲି କାହିଁକି ଦାବୀ କରାଯିବ ? ସମସ୍ତେ ସତେଅବା କେବଳ ନିଜର ନାକଅଗଟାକୁ ଦେଖିଲା ପରି ସଡ଼ସଡ଼ ହୋଇ ଆଗକୁ ମାଡ଼ି ଯାଉଥିବେ ଅଥବା

ଉପରକୁ ଉପରକୁ ଚଢ଼ି ଯାଉଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିବେ ଅଥଚ ସାଙ୍ଗରେ ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ଯାଉଛନ୍ତି ବୋଲି ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ହୋସ୍ ବି ନଥିବ,— ସେଠାରେ ମୁଁ ତୁଚ୍ଛା ପିଣ୍ଡୁଳାଗୁଡ଼ାକରେ ଭୁଲି କ'ଣ ପାଇଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରିବାର ପ୍ରତ୍ୟାଶା କରିବାକୁ ଯିବି ? ସେହି ବାଟ ଆଉ କାହାପାଇଁ ହୋଇଥାଉ ପଛକେ, ତାହା ମୋ'ର ବାଟ ନୁହେଁ । କୌଣସି ପ୍ରକାରର ପ୍ରଲୋଭନ ମୋତେ ସେହି ବାଟରେ କଦାପି ଭୁଲାଇ ନେଇ ପାରିବନାହିଁ ।

ତୁମେ ମୋତେ ଏହି ସଂସାର ଭିତରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଭିତରେ କାଳ କାଳ ଧରି ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବା ଭଗବାନଙ୍କର କଥା କହ, ମୁଁ ତୁମ କଥାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବି, ତୁମ କଥା ଶୁଣିବି ଓ ତୁମର ସାଙ୍ଗ ହେବି । ସଂସାର ଭିତରେ ମନ୍ଦିର ନାମରେ ବନ୍ଦୀଶାଳାଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଉଚ୍ଚ ଓ ଅଣ୍ଟୁଚ୍ଚ କରି ଗଢ଼ି ବହୁ ପ୍ରସ୍ତର ଓ ଭେକ ଭିତରେ ଆଖିଗୁଡ଼ାକୁ ଭୁଲାଇ ତୁମେ ଯେତେ ଘଣ୍ଟା ବାଡ଼େଇ ତର୍ଜନା କଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତୁମ କଥାରେ କଦାପି ଭୁଲି ଯିବିନାହିଁ । ଆସ, ମୋ'ର ସାଥୀ ହୁଅ, ତେବେଯାଇ ମୁଁ ତୁମଠାରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବି, ତୁମର ସାଧୁତା ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଆସ୍ଥା ରଖିବି । ତୁମ ଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକରେ ବି ସାଧୁତା ରହିଛି ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବି । ସାନ ସାନ ସମ୍ବନ୍ଧ ଭିତରେ ନିତାନ୍ତ ଅନୌପଚାରିକ ଓ ଆଭରଣରହିତ ଭାବରେ ଯଦି ତୁମେ ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ୱେଷଣ କରିବାକୁ ରାଜି ଅଛ, ତେବେ ବାଟ ଚାଲିବାରେ ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ତୁମର ସଙ୍ଗୀ ହୋଇ ବାହାରିବି । ତୁମର ଆଖିଭିତରେ ସର୍ବାଗ୍ରେ ଅଫିମ ଖାଇଥିବାର ବିହ୍ୱଳତା ଦେଖୁଥିବି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ତୁମକୁ ସର୍ବଦା ସତର୍କତା ସହିତ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିବି, କଦାପି ସାଙ୍ଗ ହେବିନାହିଁ ।

୧୫ । ୧ । ୯୨

ତଥାକଥିତ ନିମ୍ନଟାଠାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ନିମନ୍ତେ ଅନେକ ମଣିଷ ତାହାସହିତ ଯୁଝିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ପ୍ରଧାନତଃ ଯୁଝିବାକୁ ପଡୁଥିବାରୁ ସେମାନେ ସମୁଦାୟ ପଥଟିକୁ ବଡ ଦୁର୍ଗମ ବୋଲି କହୁଥାନ୍ତି । ଯୁଦ୍ଧ କରି ବାରବାର ହାରୁଥାନ୍ତି, ହାରି ଯାଇଥିବାର ନାନା ଲଜ୍ଜାରେ ସଚରାଚର ଅବଦମିତ ହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ଫୁଲ ଫୁଟିବାର ସ୍ୱାଭାବିକ ଆନନ୍ଦଟିକୁ ନିଜ ଭିତରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିବାର ଭାଗ୍ୟଟିକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଅନେକ ସମୟରେ ସେହି ତଥାକଥିତ ନିମ୍ନଟାକୁ ପଙ୍କ ପରି ବ୍ୟବହାର କରି ପଦ୍ମଟିଏ ଯେ ଫୁଟିଉଠେ, ସେମାନେ ତାହା ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ କୁଣ୍ଠା ବୋଧ କରୁଥାନ୍ତି । ଆପଣାର ସେହି ପଙ୍କଟି ପାଖରେ ସଦା ଅକୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ, ଯୁଝିବା ବ୍ୟତୀତ ସେଇଟି ସହିତ ଆଉ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସମ୍ବନ୍ଧ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରନ୍ତା ବୋଲି କଳ୍ପନା ମଧ୍ୟ କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ ।

ମୁଁ ଜୀବନରେ ଖୁବ୍ ବେଶୀ କାହାସହିତ ଯୁଝିନାହିଁ । ଭିତରେ ଯୁଝିନାହିଁ କି ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଯୁଝିନାହିଁ । କାହାକୁ ଡର ମାଡୁଥିଲେ ହିଁ ଜଣେ ମଣିଷ ତା' ସହିତ ଯୁଝିବା ସକାଶେ ଅସ୍ତ୍ର ଖଲଖଲ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । କୌଣସି ଅରଣ୍ୟକୁ ମୁଁ କଦାପି ଭୟ କରନାହିଁ । ମୋତେ ଏପରି ଆଲୋକଟିଏ ଅନୁକ୍ଷଣ ସାହାଯ୍ୟ କରି ଆସିଛୁ, ଯାହାକୁ ସାଙ୍ଗକରି ଧରିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାବତୀୟ ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ, ଆପଣାର ହୋଇ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ସକାରାତ୍ମକ ହୋଇ ଦେଖାଯାଇଛୁ । ନକାରାତ୍ମକତାରୁ ହିଁ ଯାବତୀୟ ଭୟ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥାଏ । ନିଜ ଜୀବନରେ ସବୁଠି ମୋ' ପାଇଁ, ସତେଅବା ସବୁ ଦୁଆରଗୁଡ଼ିକ ଖୋଲି ଯାଉଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହୋଇଛୁ । ତେଣୁ, ନକାରାତ୍ମକତାର ଅନେକ ଦୁର୍ଗତିରୁ ମୁଁ କେଡ଼େ ସହଜ ଭାବରେ ରକ୍ଷାପାଇ ଯାଇଛୁ । ମଣିଷ ଆଡକୁ ଅନାଇବା ବେଳକୁ ତା' ଭିତରେ ରହିଥିବା ଆଲୋକଟି ହିଁ ମୋ'ର ସବାଆଗ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇପାରିଛୁ । ତା'ର ପଙ୍କଟାକୁ ଉଖାରି ଆବିଷ୍କାର କରିବାଲାଗି ମୋ'ର କେବେହେଲେ କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ହୋଇନାହିଁ ବୋଲି କାହାପାଖରୁ ନିଜର ପଙ୍କଗୁଡ଼ାକୁ ଲୁଚାଇ ଧରିବାର ନରକର ଅବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ମୋତେ କେବେହେଲେ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିନାହିଁ । ଜୀବନରେ ଅନେକ ଦୁଃଖ ଆପେ ଆପେ କଟିଯାଇଛୁ ।

୧୭ । ୧ । ୯୬

ବାବୁ କହିଲେ, ସିଏ ଏପରି ଗୋଟିଏ ସ୍କୁଲ୍ କରିବାକୁ ମନସ୍ଥ କରିଛନ୍ତି, ଯେଉଁଠାରେ ପିଲାମାନଙ୍କର ଜାତକ ଦେଖି ସେମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ । ଅର୍ଥାତ୍, ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଗ୍ରହ, ନକ୍ଷତ୍ର, ଅଥବା ହସ୍ତରେଖା ସେମାନଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟଗତ ବିଷୟରେ ଭଲ ସୂଚନା ଦେଉଥିବ, ଠିକ୍ ସେହିଭଳି ପିଲାମାନେ ହିଁ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବିତ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଆସି ନାମ ଲେଖାଇ ପାରିବେ । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଆବାସିକ ଭାବରେ ରହିବେ ଏବଂ ବିନା ଶୁଳ୍କରେ ପାଠ ପଢ଼ିବେ । ଧାରଣାଟି ପ୍ରକୃତିରେ ବିଚିତ୍ର । ଏବଂ,ଯାବତୀୟ ଧାରଣା ପଛରେ ଯେପରି ଅବଶ୍ୟ ଏକ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଥାଏ, ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି କେତେକ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି । ଅର୍ଥାତ୍, କେତେକ ଅବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି ।

ପ୍ଲେଟୋ ତାଙ୍କର ଶାସ୍ତ୍ରରେ ସୁନାମାନଙ୍କୁ ବାଛି ସେମାନଙ୍କୁ ଅଲଗା ଅନୁରୂପ ପାଠ ପଢ଼ାଇବାର ଯେଉଁ ବିଧି କରାଇଥିଲେ, ସେଥିରେ ରୂପା ଏବଂ ତମ୍ବାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସୁନାମାନଙ୍କୁ ଅଲଗା କରି ବାଛିବା 'ନିମନ୍ତେ ଜାତକ ବା ହସ୍ତରେଖା ପ୍ରଭୃତିକୁ ସହାୟକ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବାର ପରାମର୍ଶ କେତେଦୂର

ରହିଥିଲା, ମୋତେ ସେକଥା ଜଣାନାହିଁ । ଜାତକ ଓ ହସ୍ତରେଖା କେତେଦୂର ଜଣେ ଶିଶୁର ଭବିଷ୍ୟଭାଗ୍ୟର ସୂଚନା ଦେଇପାରନ୍ତି ବା ପାରନ୍ତିନାହିଁ, ମୁଁ ସେକଥା ମଧ୍ୟ ଜାଣିନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ସମାଜରେ ଜାତିର ଭଲ ଓ ଭେଲର ବିଚାର କରି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପାଠ ପଢ଼ିବା ଲାଗି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଉଥିଲା । ଆମ ବାବୁ ଜାତିନିର୍ବିଶେଷରେ ସବୁ ପିଲାଙ୍କର ଜାତକ ଦେଖି ସେଥିରୁ କେବଳ ଉଚ୍ଚକପାଳିଆ ମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରିବେ କି ନାହିଁ, ସେବିଷୟରେ ଆଦୌ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ଭାରତବର୍ଷରେ ଏପରି ମନୁଷ୍ୟହିତୈଷୀ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ତଥାପି ମନୁଷ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ ଭିତରେ ଭଲି ଭଲି ପାଚିରଅନ୍ତର ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛନ୍ତି । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଜାତକରେ ଭବିଷ୍ୟ ବିଷୟରେ ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତା ରହିଥିବାର ସୂଚନା ମିଳୁନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ଭାବନା ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଏମାନେ ଆଦୌ କୌଣସି ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବେନାହିଁ ବୋଲି ମୂଳରୁ ଧରି ନେଇଛନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଭିତରେ ଭଗବାନ ରହିଛନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରକାଶିତ ହେବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ଏହି ସାଧୁଇଚ୍ଛା ରହିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ କେଡ଼େ ସହଜରେ ମନା କରିଦେଇ ପାରୁଛନ୍ତି, ସେକଥା ଭାବିଲେ ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ଆଚମ୍ବିତ ମନେହୁଏ । ପୃଥିବୀରେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ କିପରି କେତେଭଳି ପାଚିରଅନ୍ତର ପଶି ମଣିଷକୁ ନିତାନ୍ତ ନିଷ୍ଠୁର ଏବଂ ଅକାଢ଼ଆ କରି ରଖିଛି, ବାହାରେ ସବୁଭଳି ଆସ୍ତିକବନ୍ତ ଆଚରଣ ସତ୍ତ୍ୱେ ଭିତରେ ସେମାନଙ୍କୁ କିଭଳି ନାସ୍ତିକ କରି ରଖିଛି, ମୁଁ ସେହିକଥା ଭାବିଥାଏ । ପିଲାଙ୍କ ପରି ସେଠାରେ କ'ଣ ଜାତକ ଦେଖି ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ ? ତାହାଫଳରେ ସେହି କଳ୍ପିତ ବିଦ୍ୟାଳୟଟି ଯେ ଏକ ବିଶେଷ ପ୍ରକାରର ବିଦ୍ୟାଳୟ ହେବ, ସେଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

୧୭ । ୧ । ୯୧

ହିତୈଷୀମାନେ କେତେ ଗଲେ, କେତେ ଆସିଲେ । ସାମୟିକ ଭାବରେ ପୃଥିବୀର କିଛି କିଛି ହିତ ହେଲା । ମାତ୍ର ପୃଥିବୀରୁ ଅହିତ ତଥାପି ଦୂର ହେଲାନାହିଁ । ଅହିତକାରୀମାନେ ପ୍ରବଳ ହେଲେ । ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ ମୂଳତଃ ଅହିତକାରୀମାନେ ହିଁ ଅନୁଗ୍ରହ ଦେଖାଇବାକୁ ମଝିରେ ମଝିରେ ହିତ କରିବାଲାଗି ଭଲ ଭଲ ଭୂମିକାର ଭିଆଣ କଲେ । ତଥାପି ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ଦୂରତା ବଢ଼ିଲା, ଜାତି, ଧର୍ମ ଓ ବାଦ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ବିଭେଦକାରୀ ଗାରଗୁଡ଼ିକ ଆହୁରି ଅଧିକ ଗାଢ଼ୁଆ ହୋଇ ଦେଖାଗଲା । ହିତ କରିବାର ଯୋଜନାମାନେ କ୍ରମେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ରେଖାଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କଲେ । ମାତ୍ର ମଣିଷମାନେ ସତେଅବା

ନିଜ ନିଜର ସାନ ଉତ୍ତେଜନା ଓ ସକସକ ଭାବପ୍ରବଣତାର ଗାଡ଼ ଭିତରେ ନିତାନ୍ତ ଅଲପ ହୋଇ, ଅଭିଶପ୍ତ ହୋଇ ରହିଗଲେ ।

ବାହାରୁ ଥାଇ ମଣିଷମାନଙ୍କର ହିତ କରିବାର ସେହି ଅନ୍ୟ ସଂସ୍କାରଟିକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଭିତରକୁ ଆସି କୌଣସି ଗୋଟିଏ ମଣିଷର ବି ସତକୁ ସତ ସାଥୀ ହୋଇ ପାରିବା,—ତାହା ହେଉଛି ଏକାବେଳେକେ ଏକ ଅଲଗା ପୃଥିବୀର କଥା । ଭିତରେ ଦୁଆର ନଖୋଲିଲେ କେହି କଦାପି ସାଥୀ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । କେବଳ ଘୃଣା ବା କେବଳ ବିଦ୍ୱେଷ ନୁହେଁ, ଜଗତର ଅଧିକାଂଶ ଦୟା ଓ ଅନୁଗ୍ରହ-ପ୍ରଦର୍ଶନ ତଥାପି ପ୍ରଧାନତଃ ଗ୍ରାସ କରି ପକାଇବାରେ ଏକ ମୋହବୁଦ୍ଧି ନେଇ ହିଁ ମଣିଷମାନଙ୍କର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇଥାଏ । ଠିକ୍ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ହିଁ ଅଧ୍ୟାତ୍ମର ଅସଲ ଆହ୍ୱାନଟିର ଏକ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ରହିଛି । କୌଣସି ମନୁଷ୍ୟ ମୋ'ଠାରୁ ଅଲଗା ନୁହେଁ । ତେଣୁ, କୌଣସି ମନୁଷ୍ୟ ମୋ'ଠାରୁ ମୂଳତଃ ଅନୁଗ୍ରହ ଚାହେନାହିଁ; ସିଏ ଆତ୍ମୀୟତା ଲାଗି ହିଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଏ । ଆତ୍ମୀୟତାର ଝରକାଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଲିଦେଇ ଯଦି ଏହି ସଂସାରରେ ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ଭେଟ ହୋଇ ପାରନ୍ତା, ତେବେ ଏହି ସଂସାରଟା ମଧ୍ୟ ଏକାବେଳେକେ ଏକ ଅନ୍ୟ ବହୁ ସମ୍ଭାବନାର ଘର ବୋଲି ଅନୁଭୂତ ହୋଇପାରନ୍ତା । ଆତ୍ମୀୟତା ହିଁ ଭୂମି ହେଲେ ଆମେ ଅନ୍ୟଭଳି ସମ୍ବନ୍ଧ, ଏକ ଅନ୍ୟଭଳି ନୈତିକତା, ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଶିକ୍ଷା ଓ ଏପରିକି ଏକ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଅର୍ଥନୀତିକୁ ମଧ୍ୟ ମନ କରି-ପାରନ୍ତେ, ସେଥିଲାଗି ସତକୁ ସତ ସାହସ ବି କରି ପାରନ୍ତେ । ବର୍ତ୍ତମାନର ଦୂଷିତ ଅର୍ଥାତ୍ ଦୂରତାଧର୍ମୀ ଏକ ଅର୍ଥ—ଏବଂ ସମାଜବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ଭରା ଦେଇ ଯେଉଁମାନେ ଧନ୍ୟ ଓ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ହୋଇ ପାରୁଛନ୍ତି, ସେହିମାନେ ହିଁ ସତେଅବା ଏକ ବିବେକଶୋଧନକାରୀ ଅବସରବିନୋଦନ ରୂପେ ପୃଥିବୀଯାକ ଯାବତୀୟ ହିତୈଷିତାର ଭିଆଣ ଓ ବିସ୍ତାର କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ଓ ତାହାରଦ୍ୱାରା ପୃଥିବୀ ବଦଳିଯିବ ବୋଲି ଧ୍ୱନିମାନ ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଉଛି । ଅହିତ ଉପରେ ଭରା ଦେଇ ପୃଥିବୀରେ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ କୌଣସି ହିତସାଧନ ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ ।

୧୮ । ୧ । ୯୬

ନିଜଭିତରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେଖିଲେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସୂର୍ଯ୍ୟର ଦର୍ଶନ ହୁଏ । ନିଜଭିତରେ ଭଗବଦ୍‌ଦର୍ଶନ ସମ୍ଭବ ହୋଇଗଲେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଦେଖିବାଲାଗି ଆଉ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ କୌଣସି ସାଧନା କରିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ଏବଂ, ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ, ଯିଏ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ତୁଚ୍ଛ ଆଖିରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଗୋଡ଼ମାଟି ପରି ଦେଖେ, ସିଏ ହୁଏତ ନିଜଭିତରେ କୌଣସି

ଏକ ରିକ୍ତତା ଅଥବା ଶୂନ୍ୟତାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ କିମ୍ବା ନିଜ ଭିତରର କୌଣସି ଅଂଶକୁ ଗୋଡ଼ମାଟି ପରି ଦେଖୁଥାଏ । ଯେଉଁମାନେ ଭଗବାନଙ୍କର ଅନ୍ୱେଷଣ କରୁଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ତାହାର ଏହି ପରିଣାମଟିକୁ ଆଗରୁ ଜାଣିଥାନ୍ତି ବା ବୁଝିଥାନ୍ତି କି ନାହିଁ କେଜାଣି ? ଧର୍ମର ବାଟରେ ଯାଉଛନ୍ତି ବୋଲି ଭ୍ରମ କରି ଯେଉଁମାନେ ରିକ୍ତ ନିଜପାଇଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଲୋଡ଼ୁ-ଥାନ୍ତି, ସମ୍ଭବତଃ ଏଇଥିପାଇଁ ହିଁ ସେମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବା ଲାଗି ସେମାନେ ନିଜଭିତରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇନଥାନ୍ତି ।

ନିଜଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଯିଏ ମଣିଷ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରବେଶ କରିବାର କଳାଟିକୁ ଜାଣି ଥାଆନ୍ତା, ତେବେ ସିଏ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତାର ଜାଲ ଓ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଭିତରେ ପଡ଼ି କଦାପି ହଟହଟା ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ଏବଂ ତା'ର ମିଛ ଉତ୍ତେଜନାଗୁଡ଼ିକ ସକାଶେ ଏହି ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ହଟହଟା ହୁଅନ୍ତାନାହିଁ । ପୃଥିବୀରେ ଯେଉଁମାନେ ଗୁରୁ ବୋଲାନ୍ତି, ସେମାନେ କ'ଣ ଏତକ କଥାକୁ ବୁଝି ପାରନ୍ତିନାହିଁ ଯେ, ଭିତର ଯାବତୀୟ ପଥରେ ଏତେ ଏତେ ପଙ୍କିଳତା ଓ ପରାକ୍ରମିତାକୁ ଆଣି ପୂରାଇ ଦିଅନ୍ତି ? ଏବେ ମଧ୍ୟ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଗୁରୁମାନେ କିଞ୍ଚିତ୍ ଅଧିକ ସାବଧାନ ହୋଇ ପାରନ୍ତେ ଓ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏତେ ଏତେ ନିରର୍ଥକ ହରକତରୁ କେତେ ସହଜରେ ବଞ୍ଚାଇ ରଖି ପାରନ୍ତେ ! ଗୁରୁ କରିବା ନାମରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଜାଲରେ ପଡ଼ି ନଯିବାକୁ ସଂସାରର ଗୁରୁମାନେ ହିଁ ସମ୍ଭବତଃ ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜକୁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରୁଥାନ୍ତେ । ତେବେ, ପୃଥିବୀକୁ ଧର୍ମ ନାମରେ ମଧ୍ୟ ଆଦୌ ଏତେ ଏତେ ଆଡ଼ମ୍ବରର ଭେଳିକି ଭିତରେ ଯାଇ ପଡ଼ିଯିବାକୁ ପଡ଼ୁନଥାନ୍ତା । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଦେଖିବା ମଣିଷ ମଣିଷକୁ ନେଇ କଦାପି ବାଦ ଲଗାଉ ନଥାନ୍ତା । ପୃଥିବୀର ଅଧିକ ମଣିଷ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଦେଖିବେନାହିଁ ବୋଲି ସତେଅବା ଭ୍ରମ କରି ବସିଛନ୍ତି ବୋଲି କ'ଣ ସେମାନେ ଜାଣି ଜାଣି ଏହି ଜାଲରେ ପଡ଼ିବାର ବହୁ ଆଡ଼ମ୍ବରମୟ ଭିଆଣ ଭିତରେ ଯାଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି କି ?

୧୯ । ୧ । ୯୬

ଓଡ଼ିଶାରୁ ପଣ୍ଡିଚେରୀ, ପଣ୍ଡିଚେରୀରୁ କେରଳ, ଏବଂ କାଲି ଏଠା ଛାଡ଼ି ମୁଁ ପୁଣି ଓଡ଼ିଶାକୁ ଫେରିଯିବି । ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥାନରେ ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ନାନା ପ୍ରୟୋଜନରେ ପଡ଼ି ଧରି ନେଇଛନ୍ତି ଯେ, ସେମାନେ ଅସଲ ଇଷ୍ଟସ୍ଥାନଟିରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଛନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍, ସେମାନେ ଯେଉଁ ଆଶ୍ରୟଟିକୁ ଖୋଜି ବାହାରିଥିଲେ, ସେଠାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଛନ୍ତି । ଏହି ପହଞ୍ଚି ଯିବାଟାକୁ ହିଁ ସେମାନେ ପରମ

ଈଶ୍ୱରକୃପା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି । ମୁଁ କୌଣସି ଆଶ୍ରୟ ଖୋଜି କେବେ ପୃଥିବୀକୁ ବାହାରିନାହିଁ । ମୋତେ ଜୀବନଟା ଅସରନ୍ତି ପଥ ପରି ଲାଗିଛି । ମୋ' ଜୀବନର ସର୍ବୋତ୍ତମ ପ୍ରେରଣା ହେଉଛି ଆରୋହଣର ପ୍ରେରଣା । ମୁଁ ବାଟ ଚାଲିଛି, ପାହାଚ ଉଠିବାରେ ଲାଗିଛି । ଉପରୁ ପାହାଚଗୁଡ଼ିକ ମୋ'ର ଅନୁରାଗ ଅନୁସାରେ ମୋ' ଭିତରକୁ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଆସିବା ପରି ସତତ ମନେ ହୋଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ସବୁଦିନେ ପହଞ୍ଚୁଛି, ସବୁଦିନେ ବାଟ ଚାଲୁଛି । ମୋ' ସଦନର ବୃତ୍ତିଟି ସବୁଦିନେ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି ।

ମୁଁ ଯେଉଁଠାରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବି, ସିଏ କେବଳ ସେହିଠାରେ ହିଁ ନାହାନ୍ତି । ସିଏ ଏଠାରେ ମୋ' ସହିତ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି । ମୋ' ସହିତ ବାଟ ଚାଲୁଛନ୍ତି । ବନ୍ଧୁ ପରି ପ୍ରେରଣା ଦେଉଛନ୍ତି । ଶିଖରଟା ଏଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଉଛି ସତ, ମାତ୍ର ସେହି ଶିଖରଟି ଯେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଆହୁରି ଅନେକ ଶିଖରକୁ ବାଟ କଢ଼ାଇ ନେଉଥିବ, ମୋତେ ସେକଥାଟି ମଧ୍ୟ କୋଉକାଳୁ ବତାଇ ଦେଇ ସାରିଛନ୍ତି । ଏହି ବାଟରେ କେବଳ ମୁଁହିଁ ଯାଉନାହିଁ । ଏହି ବାଟରେ ମଣିଷମାନେ ସମସ୍ତେ ମଧ୍ୟ ଯାଉଛନ୍ତି । ଯେତେବେଳେ ସେଇ ସାଙ୍ଗରେ ବାଟ ଚାଲୁଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ମୋ' ସାଙ୍ଗରେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ବାଟ ଚାଲୁଛନ୍ତି ବୋଲି ନିତାନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ହିଁ ଅନୁଭବ ହେଉଥିବ । ତେଣୁ, ଗାତ ଭିତରେ ପଶିଯିବାର ଆଦୌ କୌଣସି ଭୟ ନାହିଁ । ଭିତରର କୌଣସି ଦାରିଦ୍ର୍ୟଜନିତ ଉତ୍ତେଜନାରେ ଆଉ ପନ୍ଦର ଜଣଙ୍କୁ ନିଜର ଗାତ ଭିତରକୁ, ଏପରିକି ନିଜର ପଥକୁ ଟାଣି ଆଣିବାର କୌଣସି ତରତର ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ମୁଁ ଯେଉଁଠି ଅଛି, ସେଇଟି କ'ଣ କୌଣସି ଗୁଣରେ କମ୍ ସୁନ୍ଦର ଏବଂ ପ୍ରେରଣାଦାୟକ ଯେ ମୁଁ ତରତର ହୋଇ ଆଉ କେଉଁ ଗାଡ଼ ଭିତରେ ଯାଇ ପଶିଯିବାକୁ ଧାଇଁଯିବି ଅଥବା ଆଉ ପନ୍ଦରଜଣଙ୍କୁ ଗାଡ଼ ଭିତରେ ନେଇ ପୂରାଇ ଦେବାକୁ ମନ କରିବି ? ତେଣୁ, ଏହି ସଂସାରରେ ନିଜ ପଥକୁ ଚିହ୍ନି ମୁଁ ଅନ୍ୟ ଅନେକ ପଥକୁ ମଧ୍ୟ ଚିହ୍ନିଛି । ତାହାକୁ ମୁଁ ମୋ'ର ମହାନ୍ ଭାଗ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଛି ।

୨୨।୧।୯୨

ସମସ୍ତେ କହନ୍ତି, ବାପା ମାଆ ଜନ୍ମ ଦେଇଥାନ୍ତି ସିନା, ଭାଗ୍ୟ ଦେଇ-ନଥାନ୍ତି । ଭାଗ୍ୟ କେହି କାହାକୁ ଦିଅନ୍ତିନାହିଁ । ଯୋଉ ବାପା ବା ମାଆ ନିଜ ପିଲାଙ୍କର ଭାଗ୍ୟ ଏମିତି ହେଉ ଅଥବା ସେମିତି ହେଉ ବୋଲି ଆଶା କରନ୍ତି ସେମାନେ ସଚରାଚର ପିଲାର ଭାଗ୍ୟଟାକୁ ଆପଣାର ମନୋମତ କରି ଗଢ଼ିବାକୁ

ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି । ଏଥିରେ କେତେ ପିଲା ପୁନ'ପୁଅଙ୍କ ପରି ସ୍ୱାର୍ଥୀ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ଏମିତି ସୁନାପୁଅମାନଙ୍କର ମାଆବାପା ଆପାତତଃ ଖୁସୀ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି,—'ପିଲା ତା' ଭାଗ୍ୟଟିକୁ ପାଇ ଖୁସୀ ହେଲା ବୋଲି ନୁହେଁ, ପିଲାଟି ସେମାନଙ୍କର କଥା ମାନିଲା ବୋଲି ହୁଏତ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଖୁସୀ ହୋଇଥାନ୍ତି । ପୁଅମାନେ ଗୋଟାପୁଣ୍ଡା ସୁନାପୁଅ ନହେଲେ ଅନେକ ବାପମାଆ ଅନେକ କଷ୍ଟ ପାଆନ୍ତି । ଦୂରରୁ ଥାଇ ଛଟପଟ ହେଉଥାନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ଅନେକ ସୁନାପୁଅଙ୍କ ଭାଗ୍ୟ ସହିତ ଆପଣାର ଅମାନିଆ ପୁଅଟାର ଭାଗ୍ୟକୁ ତୁଳନା କରି ଛଟପଟ ହେଉଥାନ୍ତି । ଅଥବା, ଅନେକ ସୁନାପୁଅଙ୍କର ପିତାମାତାଙ୍କ ଭାଗ୍ୟ ସହିତ ନିଜ ଭାଗ୍ୟର ତୁଳନା କରି ଛଟପଟ ହେଉଥାନ୍ତି । ଭାରି ଦୁଃଖ ପାଉଥାନ୍ତି । ସକଳ ଭାଗ୍ୟର ବିଧାୟକ ଉପରେ ଥାଇ କ'ଣ ଭାବୁଥାନ୍ତି କେଜାଣି ?

ଭାଗ୍ୟ କେତେ ପ୍ରକାରର । ଭାଗ୍ୟ ଥିଲେ କିଏ ଟଙ୍କା ପାଏ, କିଏ କେତେ ସୁରୁଖୁରୁ ଭାବରେ ଜୀବନଟାକୁ ଅତିବାହିତ କରୁଥାଏ । କେବଳ ନିଜ ପାଇଁ ନିଜ ଜୀବନଟିକୁ ବାନ୍ଧୁଥାଏ ଓ ସେତିକରେ ନିଜକୁ ସର୍ବସୁରକ୍ଷିତ ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ଆହୁରି ଅନେକ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ମଧ୍ୟ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ରହିଥାନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଗୁଳାରେ ପଡ଼ିଯିବାକୁ ମୋଟେ ରାଜି ହୁଅନ୍ତିନାହିଁ, ସେମାନେ ନିଜ ବାଟକୁ ନିଜେ ଖୋଜି ପାଇବାକୁ ମନ କରନ୍ତି । ବାପାମାଆଙ୍କ ମନରେ କେତେ ନା କେତେ ଦୁଃଖ ଦିଅନ୍ତି । ନିଜେ ମଧ୍ୟ କମ୍ ଦୁଃଖ ପାଆନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ଏହି ବାଟ ଖୋଜିବାଟା ପରମ୍ପରାପ୍ରେମୀ ମାନଙ୍କ ଆଖିକୁ କେଡ଼େ ବଙ୍କା ଦିଶେ, କେଡ଼େ ଅବାଗିଆ ଦିଶେ । ଜୀବନରେ ବାଟ ଗୁଲି ସବୁ ମଣିଷ କିଛି ନା କିଛି ଫଳ ପାଆନ୍ତି; ମାତ୍ର ତାହାକୁ ଯେ ସର୍ବବାଦୀସମ୍ମତ ଭାବରେ ସଫଳତା ବୋଲି କୁହାଯିବ, ତାହାର ଆଦୌ କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । କିଏ ଏଣୁ ଦେଖିଲେ ସଫଳ ହୁଏ, ମାତ୍ର ତେଣୁ ଦେଖିଲେ ନିତାନ୍ତ ବିଫଳ ହୁଏ । ଏଭଳି ସଫଳ ମଣିଷମାନେ ପୃଥିବୀରେ ଭରି ଗଲବଲ ହେଉଥାନ୍ତି । ବାଟ ଖୋଜି ତଥାକଥିତ ଦୁଃଖ ଭୋଗୁଥିବା ମଣିଷ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦର ଅଧିକାରୀ ହୁଏ, ସେମାନେ ସେହି ଆନନ୍ଦର ଧାର ଧାରନ୍ତିନାହିଁ । ତେଣୁ ବାପମାଆ କ'ଣ କରିବେ ? ସେମାନେ କେବଳ ଆଶୀର୍ବାଦ ଦେବେ । ପୁଅ ତା' ନିଜ ବାଟରେ ଯାଇ ଖୁସୀ ପାଉ ବୋଲି ଆଶୀର୍ବାଦ କରିବେ । କୌଣସି ସନ୍ତାନ ମଧ୍ୟ ବାପାମାଆଙ୍କ ଦଉଡ଼ିରେ ବାନ୍ଧି ଦିଆ ଯାଉଥିବା ପଥରେ ଯିବାକୁ ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା କରିବନାହିଁ । ସିଏ ନିଜ ବାଟ ଗୁଲିବାକୁ ବାପାମାଆଙ୍କ ଠାରୁ ଖାଲି ଆଶୀର୍ବାଦର ହିଁ ଅପେକ୍ଷା ରଖିଥିବ ।

୨୩ । ୧ । ୯୨

ମୋ'ର ଅସଲ ଅସ୍ଥିରତା ମୋନେ ନେଇ ନୁହେଁ; ମୁଁ ନିଜ ସାଙ୍ଗକୁ ଯେତେ ପରିମାଣରେ ସାଥୀ ପାଇବି ବୋଲି ପ୍ରତ୍ୟାଶା କରୁଛି, ସେତେ ପରିମାଣରେ ସାଥୀ ପାଉନାହିଁ ବୋଲି ସମ୍ଭବତଃ ଏହି ଅସ୍ଥିରତା । ସମସ୍ତେ ପରିସ୍ଥିତିଗୁଡ଼ାକୁ ସହି ସହି ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ପରିସ୍ଥିତି ଅନୁସାରେ ଖାପ ଖାଇ ରହିଯିବାକୁ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ଗତି ବୋଲି ଏପରି ନିର୍ମମ ଭାବରେ ଧରି ନେଲେଣି ଯେ, ନିଜଭିତରେ ସୃଜନକ୍ଷମ ସାହସୀ ମଣିଷଟିଏ ରହିଛି ବୋଲି ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ବିଶ୍ୱାସ ହରାଇ ବସିଲେଣି । ଅଥବା, ସେମାନେ ନିଜ ଭିତରେ ସେହି ମନୁଷ୍ୟାତ୍ମାଟି ବସିଛି ବୋଲି ଖୁବ୍ ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି; ମାତ୍ର ନାନାବିଧ ଭୟ ହେତୁ ସେଇଟିକୁ ବାହାରକୁ ଆଣିବାକୁ ଏକାନ୍ତ କୁଣ୍ଠା ବୋଧ କରୁଛନ୍ତି । ଏବଂ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଭିତରେ ମୁଁ ସେହି ଅସଲ ମଣିଷଟିକୁ ଖୋଜୁଛି । ଯୋଉ ମୁଖାଗୁଡ଼ାକ ଭୀରୁମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ପରିଚୟ ହୋଇ ରହିଛି, ମୁଁ ସେହି ମୁଖାଗୁଡ଼ିକୁ ଭାଙ୍ଗି ସବା ତଳେ ଦୁର୍ଗତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ବନ୍ଧୁଟିକୁ ହିଁ ବାହାରକୁ ବାହାର କରି ଆଣିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ।

ମୋ' ପାଠ ପଢ଼ାଇଲାବେଳେ ମଧ୍ୟ ତାହାହିଁ ମୋ'ର ସର୍ବମୁଖ୍ୟ ଆଗ୍ରହ ଏବଂ ସର୍ବମୁଖ୍ୟ ଧର୍ମ ହୋଇ ରହିଛି । ପିଲାଟିକୁ ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ହିଁ ତା' ଭିତରେ ଅପେକ୍ଷମାଣ ଚହଲା ବନ୍ଧୁଟିଏ କୋଉଠି ତଳେ ଯାଇ ରହିଛି ବୋଲି ମୁଁ ସତେଅବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଦେଖିପାରେ । କୌଣସି ଶ୍ରେଣୀଭିତରେ ପଶିଗଲା ମାତ୍ରକେ ମୁଁ ଏହିପରି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଅପେକ୍ଷମାଣ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ସତକୁସତ ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ କରି ଆଣିବାର ବାସନା ରଖିଥାଏ । କିଛି ମାନେନାହିଁ । ଜଣେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ ହିସାବରେ ମୋ'ର ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ଆବେଦନକୁ ମୁଁ ସେହି ଉଦଘାଟନ ଲାଗି ପ୍ରୟୋଗ କରିଥାଏ । କିଛି ମାନେନାହିଁ, ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଗତ ପରି ସେମାନଙ୍କର ଦୁଆରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ଯାଏ । ମୁଖାମାନେ କେତେ ବାଧା ଦିଅନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ମୁଁ କିଛି ମାନେନାହିଁ ।

୨୪ । ୧ । ୯୨

ଅନେକ ମହାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତି ବଞ୍ଚି ଆଉଁ ଆଉଁ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇଥିବା ଜନଗୋଷ୍ଠୀଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ପୂଜା ପାଆନ୍ତି । ଅନୁଗାମୀ ଅନୁପ୍ରବଣମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଭଗବାନ୍ ବୋଲି କହନ୍ତି,—ତାଙ୍କୁ ପରମ ପ୍ରଭୁ ବୋଲି ଆଖ୍ୟା ଦିଅନ୍ତି । ସମସ୍ତ ସୃଷ୍ଟି ତାଙ୍କର ଠାରୁ ପ୍ରସରି ଆସିଛି ବୋଲି କେତେ ବହଳ

ଭାବରେ କୁହାଯାଏ । ମହାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଏସବୁକୁ ଆଖିଆଗରେ ଦେଖୁଥାନ୍ତି, ମାତ୍ର କିଛି କହନ୍ତି ନାହିଁ । ପ୍ରତିବାଦ କରନ୍ତିନାହିଁ, ଆପଣାର ତଥାପି ପୁରୁଣା ଓ ପୋଚରା ହୋଇ ରହିଥିବା ଅବଚେତନରେ ସମ୍ଭବତଃ କିଛିତ୍ ପ୍ରସନ୍ନ ଅନୁଭବ କରୁଥିବାରୁ କ'ଣ ସେମାନେ ପ୍ରତିବାଦ କରନ୍ତିନାହିଁ କି ? ତା'ପରେ ପ୍ରାୟ ସବୁକିଛି ପୋଚରା ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାକୁ ମାରି କରି ଏକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଜବର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇଥାଏ । ।

ପୃଥିବୀର ଇତିହାସରେ ଏଭଳି ବାରମ୍ବାର ଘଟିଛି,—ଏବେ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ଘଟୁଛି । ଖ୍ରୀଷ୍ଟଗ୍ରନ୍ଥ ବାଇବେଲ୍‌ରେ ଯେଉଁ temptation ର କଥା କୁହାଯାଇଛି, ଏହି ଅପଘଟଣାଗୁଡିକୁ କ'ଣ ସେହି ଜାତିର କୌଣସି temptation ବୋଲି କୁହାଯିବ କି ? ଆପଣାକୁ ପରମେଶ୍ୱର ବୋଲି ମୌନଭାବେ ମାନନେଇ ମହାନ୍‌ମାନେ ପୃଥିବୀର ହୃଦୟପଥକୁ କେତେପ୍ରକାରେ ବଣା କରିଦିଅନ୍ତି, ଚେତନାର ବିବର୍ତ୍ତନକୁ କେତେ ଶତାବ୍ଦୀ ପଛୁଇ ନିଅନ୍ତି । ମହାନ୍-ମାନଙ୍କର ସବୁ ତପସ୍ୟା ଏହାଦ୍ୱାରା ଏକାବେଳେକେ ପାଣି ଫାଟିଯାଏ । ପୁରୁଣାଟା ପୁନର୍ବାର ନୂଆକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରେ ଏବଂ ଆନନ୍ଦନିନାଦ କରି ପୃଥିବୀ କମ୍ପାଏ । ମନ୍ଦିର ତୋଳାହୁଏ, ଢୋଲ ବାଡ଼ିଆହୁଏ, ନିତାନ୍ତ ତାମସିକ ଭାବରେ ପରିବର୍ତ୍ତନବିମୁଖ ଭକ୍ତମାନେ ମନ୍ଦିରରେ ଆସି ଲମ୍ବ ଲମ୍ବ ପ୍ରଣାମ କରନ୍ତି, ଏବଂ ତାମସୀ ଭିତରେ ପଡ଼ି ରହିଥାନ୍ତି । ସତ୍ୟ ମଣିଷର ଭିତରେ ରହିଛି, ପାରସ୍ପରିକତାର ଏକ ଅନ୍ୟ ଅଭୀପ୍ସା ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଚେତନା ମଧ୍ୟରେ ରହିଛି । ଏକଥା ଏକଦା ନିଜେ ପ୍ରଚାର କରିଥିବା ଓ ସୋପାନ ପରେ ସୋପାନ ଅତିକ୍ରମ କରି ଆସିଥିବା ବିଗ୍ରହମାନେ ପୁଣି କାହିଁକି ନିଜର ପୁରୁଣା ଦଉଡ଼ିଗୁଡ଼ାକରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି କେଜାଣି ? ସେମାନେ କ'ଣ ଜାଣି ଜାଣି ଗୋଡ଼ ଖସାଇ ଦିଅନ୍ତି, ଜାଣି ଜାଣି ଲୋଭରେ ପଡ଼ନ୍ତି ? ଅନେକ ସମୟରେ ପୁରୁଣାର ପ୍ରକୋପ ନୂଆକୁ ଖାଇଯାଉଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ ଏହି କ୍ଷୋଭ ଭିତରେ ଆସି ପଡ଼ିଯାଏ ।

୨୪ । ୧ । ୯୨

ଚେଲାମାନେ ଯେତେବେଳେ ମହାନ୍ ଗୁରୁ ବଞ୍ଚି ଥାଉଁ ଥାଉଁ ଗୁରୁଙ୍କୁ ମହାପ୍ରଭୁ କହି ଧୂମ୍ ଆରମ୍ଭ କଲେ, ସେତେବେଳେ ଗୁରୁମାନେ ସେମାନଙ୍କର କାନକୁ ଧରି ସେମାନଙ୍କୁ ଚେତାଇ ଦେଲେନାହିଁ କାହିଁକି ? ଏବେ ମଧ୍ୟ କାହିଁକି ଦେଉନାହାନ୍ତି ? ୧୯୪୭ ବା ୧୯୪୮ ରେ ଘଟିଥିବା ଘଟଣା ମୋ'ର ଏବେ ମଧ୍ୟ ମନେ ଅଛି । ଉତ୍ତର ବିହାରର କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ମନ୍ଦିର ତିଆରି କରାଯାଇ

ତା' ଭିତରେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାପନା କରା ଯାଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଶରୀରରେ ଥିଲେ । ସିଏ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନିଜ 'ହରିଜନ' ପତ୍ରିକାରେ ତାହାର ଦୃଢ଼ ପ୍ରତିବାଦ କରିଥିଲେ ଓ ସ୍ଥାପିତ ସେହି ମନ୍ଦିରରେ ତାଙ୍କୁ ବିଦ୍ରୂପ କରାଯାଉଛି ବୋଲି ସିଧା ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ।

ତଥାପି, ଗାନ୍ଧୀ ସଂସାରରୁ ଯିବାପରେ ତାଙ୍କର ପୂଜା ହେଲା, ମୂର୍ତ୍ତି-ଥାପନା ଜୋରସୋର୍‌ରେ ହେଲା, ଆପଣାକୁ ତାଙ୍କର ସ୍ୱାଭାବିକ ଦାୟାଦ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେଇ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ମଧ୍ୟ କମ୍ ଧନ୍ଦା କରା ଗଲାନାହିଁ । ଏହିପରି ଭାବରେ ଏ ଦେଶରେ ଏକାଧିକ ନ୍ୟସ୍ତସ୍ୱାର୍ଥ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ହଜମ କରି-ନେଲେ । ଭାରତରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଶିଷ୍ୟ ଓ ଶ୍ରାବକମାନଙ୍କର ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ଗୋଷ୍ଠୀ ରହିଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ଶରୀର ଧାରଣ କରି ରହିଥିବା ଗୁରୁମାନଙ୍କୁ ଏକାବେଳେକେ ପରମ ପ୍ରଭୁର ସ୍ତରକୁ ଟେକି ଦେଇ ଅଫିମ ଖାଇବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ଓ ତାହାରିଦ୍ୱାରା ହିଁ ସଂସାର ମଧ୍ୟରୁ ତରିଯିବେ ବୋଲି ଆଶା କରୁଛନ୍ତି । ମହାନ୍ ଗୁରୁମାନଙ୍କର ମୁହଁ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଯାବତୀୟ ସାଧନା ଓ ଚେତନାଗତ ଆରୋହଣରେ ଜଡ଼ତା ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ହିଁ ଏହିଭଳି ଘଟଣା ଘଟିଥାଏ । ଗୁରୁମାନେ ଗୋଷ୍ଠୀଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ମେଣ୍ଢା ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି । ଚେଲାମାନେ ସେମାନଙ୍କର ରଥ ସଜାଇ ସେମାନଙ୍କର ପହଣ୍ଡିବିଜେ କରାଇ-ବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଏବଂ, ଆତ୍ମାମ୍ଭିକତାକୁ ଓଲଟା ବୋଲି କହି ଧର୍ମ ଜରଜର ହୋଇ ହସୁଛି । ଜ୍ଞାନ ବହି ଭିତରେ ରହିଛି, କାମ ହିଁ ଆଗ୍ରହଗୁଡ଼ିକୁ ଗ୍ରାସ କରିରହିଛି ।

୬୭ । ୧ । ୯୬

ମୁଁ କାହାର ଚେଲା ହୋଇନାହିଁ, ସେଥିଲାଗି ପ୍ରାୟ ସବୁ ଜାଗାରେ ଶିଖିବାର ମନୋଭାବ ନେଇ ପହଞ୍ଚି ପାରିଛି । କୋଉଠି ବନ୍ଧୁଟିଏ ଦେଖିଲେ ଭିତରେ ପଶିଯିବାକୁ ମନ ହୁଏ, ପାଦ ଛୁଇଁ ପକାଇବାକୁ ମନ ହୁଏ, ଏକା-ବେଳେକେ ପାଖରେ ଯାଇ ବସିଯିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ଏହିପରି ଭାବରେ ବନ୍ଧୁ-ମାନଙ୍କୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ହିଁ ମୁଁ ମୋ' ଜୀବନର ଅସଲ ଗୁରୁମାନଙ୍କୁ ପାଇପାରିଛି । ମୋ'ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବନ୍ଧୁ ମୋତେ ସମ୍ପଦବାନ୍ କରିଛନ୍ତି । ଖାଲି ମଣିଷମାନଙ୍କର ସୀମାରେ ବନ୍ଧୁଲାଭ ଓ ହୃଦୟସ୍ପର୍ଶର ଏହି ଗୌରବଯାତ୍ରା ଆଦୌ ଶେଷ ହୋଇ ଯାଇନାହିଁ । ଉଦୟ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଶାଖା ବିସ୍ତାର କରି ରହିଥିବା କୌଣସି ଗଛ ଓ ଆକୁଳ ଭାବରେ ଅକାଙ୍କ୍ଷ

ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିବା ସମୁଦ୍ର, ମଧ୍ୟ ମୋ' ଜୀବନରେ ବନ୍ଧୁର କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି, ଗୁରୁର କାମ କରିଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀର କେତେ କେତେ ଶାସ୍ତ୍ର ମୋ' ଲାଗି ବନ୍ଧୁର କାମ କରିଛନ୍ତି, ଗୁରୁର କାମ କରିଛନ୍ତି । ଏମାନେ କେହି ମୋତେ ଚିନ୍ତା ବା ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ କରିନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ମୋତେ ପାହାଚ ପାହାଚ ଉଠିଯିବାରେ ପ୍ରେରଣା ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ମୋତେ ଆଦୌ କୌଣସି ଋଣ ବା ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦାୟିତ୍ୱ ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବା ଲାଗି ଚାହାନ୍ତି କରିନାହାନ୍ତି । ମୋତେ ମୋ ଭିତରେ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ଦେଖାଇଛନ୍ତି, ମୋତେ ଡାଳପତ୍ର ମେଲାଇ ଆନନ୍ଦମଗ୍ନ ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିବା ଗଛର ଅନୁଭୂତି ଆଣି ଦେଇଛନ୍ତି । ଏହିସବୁ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ମୁଁ ପରମ ବନ୍ଧୁର ଦର୍ଶନସ୍ପର୍ଶ ଲାଭ କରିଛି, ପରମଗୁରୁଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରି ପାରିଛି ।

ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ମୋ'ର ଆଉକାହା ଉପରେ ଗୁରୁଗିରି କରିବାକୁ ମୋଟେ ମନ ହୋଇନାହିଁ । କାହାପ୍ରତି ଈର୍ଷା ହୋଇନାହିଁ, ନିଜର ବାଟକୁ ଏକମାତ୍ର ଠିକ୍ ବାଟ ବୋଲି କହି ବାଟ ଚାଲିବାର ଏହି ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରମାଦ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ କେବେହେଲେ ଆଗ୍ରହ ହୋଇନାହିଁ । କୌଣସି ଗୁରୁଙ୍କୁ ପ୍ରଭୁ ବୋଲି କହି ମୋତିମାଣିକ୍ୟ ଦେଇ ତା'ଲାଗି ଦେଉଳ ତୋଳିବାକୁ ମଧ୍ୟ କେବେହେଲେ ଇଚ୍ଛା ହୋଇନାହିଁ । ମୋ'ଗୁରୁ ଅନୁକ୍ଷଣ ମୋ'ର ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ରହିଛି । ଲୋଡ଼ିବା ମାତ୍ରକେ କେଡ଼େ ସହଜରେ ସିଏ ଅନୁଭୂତ ହୋଇ ପାରୁଛି, ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହୋଇ ପାରୁଛି । ସେଥିଲାଗି ମୋତେ କୌଣସି ଅନ୍ଧ-ଔପଗୃହିକତାର ଜାଲ ବିସ୍ତାରି ଛନ୍ଦି କରିବାକୁ ମୋଟେ ପଡ଼ୁନାହିଁ ।

୨୭ । ୧ । ୯୬

ପୃଥିବୀରେ ଅନେକ ଘଟଣା ଘଟେ; ଯାହାକୁ ଜଣେ ମଣିଷର ବଳ ପାଏନାହିଁ । ସେଥିଲାଗି, ସେହିସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସିଏ ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କର ପରାମର୍ଶକୁ ମାନେ,ପଥକୁ ମାନେ;ଏବଂ ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କର ମତକୁ ମାନି ସେ ଏହି ସଂସାରରେ ମୋଟେ ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ରହିନାହିଁ ବୋଲି ସତେ ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ସିଏ ସେହି ମତଟି ସହିତ ସହଯୋଗ କରେ । କୌଣସି ଏକ ସମୂହ ବା ସମାଜର ଅଙ୍ଗୀଭୂତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏବଂ; ଆହୁରି ଅନେକ ଘଟଣା ଘଟେ, ଯାହାଉପରେ କି ସମୂହର ବା ଅନେକମତର ବି କୌଣସି ବଳ ନଥାଏ । ସେଠି ମଣିଷ ସବୁ-କିଛିକୁ ଭଗବାନଙ୍କ ହାତରେ ଛାଡ଼ିଦିଏ । ସେହି ଭଗବାନଙ୍କର ବିଧାନ ଅନୁସାରେ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ହିଁ ଅବଶ୍ୟ ହେବ ବୋଲି ସେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଥାଏ । ଏଥିରୁ ସିଏ ପ୍ରକୃତରେ ବହୁତ ଭରସା ପାଏ, ଅନେକ ଆଶଙ୍କିତ ନିର୍ଭରଶୀଳତାରୁ ରକ୍ଷା ପାଏ । ନିଜ ଭିତରୁ ସମ୍ମୁଖସ୍ଥ ଯାବତୀୟ ପରିସ୍ଥିତିର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସ୍ଥିରତା ସହିତ

ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାରେ ବଳ ପାଏ । ମଣିଷ ଏହିପରି ଭାବରେ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଅନେକ ଭୀରୁତାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଯାଏ । ଏବଂ, ଭଗବାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛାପୂରଣରେ ଯଥାସାଧ୍ୟ ସହଯୋଗ କରିବାଲାଗି ତ୍ୟାଗ ତିଳିକ ତାକୁ ମୋଟେ କଷ୍ଟକର ବୋଧ ହୁଏନାହିଁ ।

ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ହିସାବରେ ମଣିଷ ଯାହା କରିପାରିବ, ତାହାର ସମ୍ପାଦନକୁ ସମାଜ ଉପରେ ଛାଡ଼ିଦେବା ଏକ ନିର୍ବୋଧତା ହିଁ ହେବ । ଯେଉଁ ସମାଜରେ ଏହି ଧାତୁର ବ୍ୟକ୍ତି ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ରହିଥାନ୍ତି, ସେଠି ତାହା ଫଳରେ ସାମୂହିକ ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଦୁର୍ଗତି ଏବଂ ଅସଙ୍ଗତି ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଆଖିରେ ଦେଖିପାରିବା ଭଳି ଅନେକ ଅସମର୍ଥତା ସାମୂହିକ ଜୀବନକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥାଏ । ଏବଂ ଯାହା ନିଜଦ୍ୱାରା ଅବଶ୍ୟ ହୋଇପାରିବ, ସେଇଟାକୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଉପରେ ଛାଡ଼ିଦେବା, ତାହା ହେଉଛି ଆହୁରି ଅଧିକ ନିର୍ବୋଧତା । ସଂସାରରେ ବହୁ ମନୁଷ୍ୟ ଅନେକ ମିଛ କାରୁଣ୍ୟ ଦେଖାଇ ତାହାହିଁ କରୁଥାନ୍ତି ଓ ଯାଉଣୁ ଆସୁଣୁ ଭଗବାନଙ୍କ ନାମ ନେଉଥାନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ରୀତିକୁ ଦେଖି ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ୍ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ଘଡ଼ିବଡ଼େଇ ଯାଉଥିବେ ।

୨୮ । ୧ । ୯୨

ଜୀବନରେ କୋଉଠି ଚାକର ହେଇ ପାରିଲିନାହିଁ । ଯଦି ଖୁସିରେ କାହାର ଚାକର ହୋଇଯାଇ ପାରିବ, ତେବେ ତୁମେ ଯେ କେଉଁଠି ହେଲେ କାହାର ଚାକର ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ, ମୁଁ ସେକଥା ନିଜ ଜୀବନର ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ଭଲ କରି ଜାଣିଛି । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଭୟ କଲେ ପୃଥିବୀରେ ଆଉ କାହାକୁ ଭୟ କରିବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନଥାଏ ବୋଲି ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଥରେ କୌଣସି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ କହିଥିଲେ । ଠିକ୍ ସେହିପରି, ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ହିଁ ଭଗବାନଙ୍କର ଚାକର ହୋଇ ରହିବାକୁ ବୃତ୍ତିରୂପେ ମାନିନେଲେ ଆଉ କାହାର ଚାକର ହୋଇ ରହିବାର ବିଦ୍ୟାଟି ଆଦୌ ଶିଖି ହୁଏନାହିଁ । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଭୟ କରିବାର କଥା କହିଥିଲେ । ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଭୟ କରିବାର ବାଟଟାକୁ ମୋ' ଜୀବନରେ ଆଦୌ ଆକର୍ଷକ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିନାହିଁ । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇବାଟା ମୋତେ ମୋ' ନିଜ ସ୍ୱଭାବ ଅନୁସାରେ ଅଧିକ ଆକର୍ଷଣ ବୋଲି ମନେ ହୋଇଛି । ସର୍ବଦା ସେହିପରି ହୋଇଛି । ଭଲ ପାଇବାଟା ମୋ' ଭିତରୁ ଯାବତୀୟ ଭୟକୁ ଛଡ଼ାଇ ନେଇଛି ।

ଭଗବାନଙ୍କୁ ଭଲ ପାଉଛି ବୋଲି ମୁଁ ତାଙ୍କର ଚାକର ହୋଇଛି । ଏବଂ, ଭଗବାନଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇବାରୁ ହିଁ ମୁଁ ନିଜର ପଥଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ କରିଛି ବୋଲି ମୁଁ

ସଂସାରଟାଯାକ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇ ପାରୁଛି । ସେମାନଙ୍କର ଚାକର ହେବାର ଆନନ୍ଦକୁ ଚାଖି ପାରୁଛି । ମୋ'ର ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ହିସାବରେ ମୁଁ ନିଜକୁ ସେମାନଙ୍କର ଚାକର ପରି ଅନୁଭବ କରିଛି । ମୋ'ର ସୁହୃଦମାନଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇ ମୋ' ନିଜକୁ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କର ଚାକର ବୋଲି ଧରି-ନେଇଛି ଓ ସେଇଥିରୁ ଅପାର ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରିଛି । ହୁଏତ ଏହିସବୁ କାରଣ ଲାଗି ମୋତେ ବାହାରୁ ଭୁଲାଇ କେହି ତା'ର ଚାକର କରି ରଖି ପାରିନାହିଁ । ପଇସା ଦେଇ କେହି ମୋତେ ଚାକର ହେବାକୁ ରାଜି କରାଇ ପାରିନାହିଁ । ସଂସାରଯାକ ପଇସା ଦେଇ ରାଜି କରାଇବାର ଧୂମ୍ ଲାଗିଥିବା ବେଳେ ମୁଁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେହି କାଲରୁ ବାହାରେ ରହିଛି । ମୁଁ ଅସଲ ଚାକର ହୋଇପାରିଛି ବୋଲି ମିଛ ଖାମିନ୍ଦମାନଙ୍କର ଗର୍ବ ଓ ଗର୍ବଗୁଡ଼ାକୁ ଆଦୌ ସହ୍ୟ କରି ପାରିନାହିଁ ।

୨୯ । ୧ । ୯୬

ସେଦିନ ଅଧ୍ୟାପକ-ବନ୍ଧୁ ତାଙ୍କ ଅସୁସ୍ଥତା ବିଷୟରେ ମୋତେ କହୁଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହୁଥିଲି, ଏବେ ଆଉ ଅସୁସ୍ଥ ହେଲେ ଆଦୌ ଚଳିବନାହିଁ । କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଅବସର ନେବାର ସମୟ ନିକଟ ହୋଇ ଆସିଲା । ଏଥର **you will get all your time to be at your best,**—ବନ୍ଧୁ କବି, ସମୀକ୍ଷକ, ମନନରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗମ୍ଭୀର, ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ରଦ୍ଧାଶୀଳ । ସରକାରୀ ଅଧ୍ୟାପନା କରୁଥିବା କାଳରେ ଏସବୁକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣନିବିଷ୍ଟ ଭାବରେ ଲୁଚାଇ ପାରିବାକୁ ସିଏ ହୁଏତ ପ୍ରଶସ୍ତ ଅବକାଶ ପାଉନଥିଲେ । ଏଥର, ଅବସର ଗ୍ରହଣ କଲା ପରେ ଅବଶ୍ୟ ପାଇବେ । ତେଣୁ, ଅସୁସ୍ଥ ହେବାଲାଗି ତାଙ୍କର ଆଉ କୌଣସି ଅଧିକାର ନାହିଁ । ବନ୍ଧୁ ପ୍ରୀତ ହେଲେ, ହଁ ଭରିଲେ, ସାହସ ଅନୁଭବ କଲେ ।

ସେହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ନିଜ ଜୀବନର ପଦେ କଥା ବି କହିଦେଲି । **I have never served any government, therefore I have alw ys been at my best,**—ବନ୍ଧୁ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ବୁଝିଲେ । ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି, ସରକାରୀ ବାଡ଼ରେ ଅଧ୍ୟାପନାର ଗୁହାଳଟାକୁ ଜଗି ମୁଁ ହୁଏତ ସାତଟା ଦିନ ବି ଥିର ହୋଇ ରହି ପାରିନଥାନ୍ତି । ଏବଂ, ତଥାକଥିତ ସୃଜନ-ଶୀଳତାରେ ମନ ଦେବା ତ ଆହୁରି ଦୂରର ବ୍ୟାପାର । **To be at one's best**—ନହେଲେ କୌଣସି ସୃଜନକାରିତା କିପରି ସମ୍ଭବ ହୁଏ, ମୁଁ ତାହା ଏବେ ମଧ୍ୟ କେବେହେଲେ ସଙ୍ଗେ ନିଭାଇନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ଜୀବିକାଭରଣ ନିମନ୍ତେ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଅକଲା ଏବଂ ଅବର୍ଣ୍ଣିଆ ଭିତରେ ରହିଥାନ୍ତି, କଳାକୁ ଆଦର ଦଣ୍ଡେ ଘଡ଼ିଏ ବସି ପାରୁଥିବା ବେଳେ ସେମାନେ ନିଜ ଭିତରେ କେତେ ବିକଳ ହୋଇ ରହୁ ନଥିବେ ! ଆପଣା ଭିତରେ ଦୁଇଭାଗ ହୋଇ ପାରୁଥିଲେ

ଯାଇ ସେମାନେ ଏପରି କରି ପାରୁଥିବେ । ନିଜ ଦାଣ୍ଡରେ ନିଜେ ଦୋଣ୍ଡିରୁଣୀ ହୋଇ ବାହାରି ଆସୁଥିବେ ଓ ପୁଣି ଲୁଚି ଛପି ଘରକୁ ଫେରି ଯାଉଥିବେ । ମୋ'ଦ୍ଵାରା ଏହି କୃଚ୍ଛ୍ର ମୋଟେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନଥାନ୍ତା । ଏହି ନିଜସ୍ଵ ସୀମାଟି ଲାଗି ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସର୍ବଦା ଗୌରବ ଅନୁଭବ କରିଆସିଛି ଓ କେଡ଼େ ସ୍ଵାଭାବିକ ଭାବରେ **at my best** ରହିଆସିଛି । ଅନେକ ଦୁର୍ଗତିରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଛି ।

୩୦ । ୧ । ୯୨

ଭାରତ ସରକାର ଇସ୍ରାଏଲ୍‌କୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଵୀକୃତି ଦେବାଲାଗି ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ଏହି ନିଷ୍ପତ୍ତିଟି ଏତେ ବିଳମ୍ବରେ ହେଲା ଏବଂ ଆଜି ସକାଳେ ଖବରଟିକୁ ଶୁଣି ସମସ୍ତ ବ୍ୟାପାରଟି କିଞ୍ଚିତ୍ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ଭଳି ମନେ ହେଲା । ଆମେମାନେ ପ୍ରାୟ ସବୁକଥାକୁ ଏହିପରି ପଛରେ କରନ୍ତି । ଏବଂ ସେଥିଲାଗି ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ହୁଅନ୍ତି । ସମ୍ଭବତଃ ନିଜପାଖରେ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ।

ସରକାରୀ କାଗଜପତ୍ର ବାହାରେ ଭାରତର ଇସ୍ରାଏଲ୍ ସହିତ ସତକୁ ସତ ଏକ ସମ୍ପର୍କରେ ଆଦୌ କେଉଁଠିହେଲେ କୌଣସି ତ୍ରୁଟି ନଥିଲା । ତଥାପି, ଭାରତ ଭଳି ଏକ ବୃହତ୍ ଦେଶ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌କୁ ସ୍ଵୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କଲେ ବିଶ୍ଵ-କୂଟନୀତିର ଦରବାରରେ ଇସ୍ରାଏଲ୍ ପାଇଁ ଅନେକ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ଅନେକ ଅଧିକ ସହଜ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ଇସ୍ରାଏଲ୍ ସରକାର ଏବଂ ସେଠା ଅଧିବାସୀ-ମାନେ ଭାବୁଥିଲେ । ଭାରତବର୍ଷ ଖାସ୍ ଇସ୍ରାଏଲ୍ ଭିତରେ କୌଣସି ଦୋଷ ଦେଖୁଥିଲା ବୋଲି ଯେ ତାକୁ ସ୍ଵୀକୃତି ଦେଉନଥିଲା ସେକଥା ନୁହେଁ । ଭାରତ-ବର୍ଷ ଆରବ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବନାହିଁ ବୋଲି ଭୟ କରୁଥିଲା । ବର୍ଷକ ତଳର ଯୁଦ୍ଧ ଦର୍ଶାଇଦେଲା ଯେ ଆରବ ଭୂଖଣ୍ଡରେ ସମସ୍ତେ ମୁସଲମାନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ରାଜନୀତି ଓ ପାରସ୍ପରିକ ନିରାପତ୍ତାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ନାନା ମତର ପୋଷଣ କରୁଛନ୍ତି । ଭାରତର ଦୀର୍ଘ କୁଣ୍ଠା ଫଳରେ ଆପଣାର ଅସ୍ତିତ୍ଵ ଲାଗି ବିଶ୍ଵର କ୍ଷମତାଙ୍ଗନରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସଂଗ୍ରାମ କରୁଥିବା ଇସ୍ରାଏଲ୍-ବାସୀଙ୍କ ମନରେ ମଧ୍ୟ ଭାରତବର୍ଷ ପ୍ରତି ଅନେକ ଭୁଲ୍ ସନ୍ଦେହ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିଲା । ଗତ ୧୯୯୦ ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ ଥରେ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ବୈଦେଶିକ ବିଭାଗର ଏସୀୟ ଦପ୍ତର ମୋତେ ଏଇଥିଲାଗି ଜେରୁଜେଲମ୍ ଡକାଇଥିଲେ ଏବଂ କଥାବାର୍ତ୍ତା ବେଳେ ଏହିସବୁ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ସରକାରୀ ରାଜନୀତିର କାଗଜପତ୍ରିଆ ସିରସ୍ତା ବାହାରେ ଭାରତବାସୀ ସମସ୍ତେ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌କୁ ପୂର୍ଣ୍ଣତଃ କେଉଁଦିନୁ ସ୍ଵୀକୃତି ଦେଇଛନ୍ତି ବୋଲି ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ କହିଥିଲି । ତଥାପି, ସିଧା ରାଜନୀତିର ବାହାରେ ଥିବା ଜଣେ ଇସ୍ରାଏଲ୍-ବନ୍ଧୁ ଭାରତୀୟ ହିସାବରେ

କାଗଜପତ୍ରିଆ ସ୍ୱୀକୃତ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ କିଛି କରିବ ବୋଲି ସେଦିନ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲି । ମୋ' ବଳ ଓ ବୁଦ୍ଧି ଅନୁସାରେ କିଛି ଅବଶ୍ୟ କଲି । ତେଣୁ, ଆଜିର ନୂଆ ସମ୍ବାଦଟି ମୋ'ଲାଗି ମଧ୍ୟ ଏକ ସୁସମ୍ବାଦ ।

୩୧ । ୧ । ୯୬

ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ ଚାହୁଁଛି, ସେବିଷୟରେ ହୁଏତ ଯଥେଷ୍ଟ ଭାବରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ନଥାଏ । ମାତ୍ର, ସେହି ଦ୍ରବ୍ୟଟିକୁ ପାଇ ନପାରିଲେ ଦୁଃଖ ଏବଂ ଗ୍ଲାନିରେ ସତେଅବା ଏକାବେଳେକେ ମ୍ରିୟମାଣ ହୋଇ ପଡ଼ିବା ପରି ମନେ ହୁଏ ।

ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ ପୃଥିବୀର ସବୁ ମଣିଷ ପ୍ରକୃତରେ ଯେତିକି ପାଇବାଲାଗି ସମର୍ଥ, ତା'ଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ ପାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି । ଏହା ଅପବାଦର କଥା ନୁହେଁ, ଏହା ହେଉଛି ଗୌରବର କଥା । ଜଣେ ମଣିଷର ଯେତିକି ପାଇବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅଛି ବୋଲି ସିଏ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛି, ସେ ଯଦି ସେତିକି ଚାହୁଁଥାନ୍ତା, ତେବେ ସିଏ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହିସାବୀ ପରି ଜୀବନ ବଞ୍ଚି ପାରୁଥାନ୍ତା ସତ, ମାତ୍ର ତା' ଜୀବନରେ ହୁଏତ ଆଉ କିଛିହେଲେ ମୋହକତା ରହୁନଥାନ୍ତା । ଜୀବନର ରହସ୍ୟ ବୋଲି କିଛି ରହୁନଥାନ୍ତା । ଏବଂ, ରହସ୍ୟମୟତା ନଥିଲେ ଓ ସେହି ରହସ୍ୟମୟତା ଆଡ଼କୁ ଟାଣି ହୋଇଯିବାର ଏକ ନିତ୍ୟ ପ୍ରବଣତା ନଥିଲେ, ମଣିଷର ଜୀବନ ପ୍ରକୃତରେ ଖୁବ ରଙ୍ଗହୀନ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥାନ୍ତା । ଆମ emotional ଜୀବନରେ ଏହାହିଁ ହେଉଛି ସବୁଠାରୁ ବଡ ଚମତ୍କାର । ଆମେ ଯେତିକି ବୋହିପାରିବୁ, ତା'ଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ ବୋହିବାକୁ ଆମର ଇଚ୍ଛା ରହିଥାଏ । ଆମେ ଯେତିକି ଦେଇପାରିବା ଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇଛୁ, ତା'ଠାରୁ ସତେଅବା ଅନେକ ଅଧିକ ଦେବାଲାଗି କେତେ ବ୍ୟାକୁଳତା ସହିତ କେତେ ଦୁଆର ହୋଇ ବୁଲିବାରେ ଲାଗିଛୁ । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ନିଜ ଭିତରେ ଏପରି ବନ୍ଧୁଟିଏ ରହିଛି, ଯିଏକି ପ୍ରାୟ ଜାଣୁ ଜାଣୁ ଆମକୁ ଏହିପରି ଏକ ବଣିଜନଶାରେ ପକାଇ ରଖିଛି । ଭିତରେ ସିଏ ବସିଛି ବୋଲି, ଆମେ ପ୍ରକୃତରେ ଯେତିକି ନୋହୁ, ତା'ଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଛୁ । ଏହା ଆଦୌ ଅହଂକାର ନୁହେଁ,—ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ଗ୍ରହଣ ସତେଯେପରି ସେଇଥିରୁ ହିଁ ସମ୍ଭବ ହେଉଛି । ଆମର ମାପକାଠିଗୁଡ଼ାକ ଆମକୁ ମୋଟେ ପାଉନାହିଁ, ଆମର ବୁଦ୍ଧି ଆମର ହୃଦୟକୁ ମୋଟେ ପାଉନାହିଁ । ବାହାର ବିବେକର ଯାବତୀୟ ଗଣିତ ଆମକୁ ଯେତିକି ବଡ଼ ପାହୁଣ୍ଡ ଉଠାଇ ଆଗକୁ ପାଦ ପକାଇବା ନିମନ୍ତେ ସାଧୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଛି, ଭିତରେ ଆଉକିଏ ଥାଇ ଆମକୁ ହୁଏତ ତା'ଠାରୁ

ଅଂହୁର ଦଶଗୁଣ ଅଧିକ ଲମ୍ୱରେ ପାହୁଣ୍ଡ ପକାଇବା ଲଗି ଉଚାଟିତ କରି ରଖିଛୁ ।

୯ । ୬ । ୯୬

କଥା କହିବା କେଡ଼େ ସହଜ ଏବଂ ଚୁପ୍ ରହିବା କେତେ କଷ୍ଟ ! ଅନେକ ମଣିଷ କଥା କହିବାରୁ ନିବୃତ୍ତ ହୋଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ ବୋଲି ପାଟି ବନ୍ଦ କରି ରଖିଥିବା ବେଳେ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ଭଡ଼ର ଭଡ଼ର ହେବାରେ ଲଗିଥାନ୍ତି । ମଣିଷ ନିଜେ କ'ଣ କହିବାକୁ ଯାଉଛି, ସେହି ବିଷୟରେ ନିଜର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁସ୍ପଷ୍ଟବୋଧ ନଆସିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ଭବତଃ ସେକଥା କହିବାରେ ଲଗିଥାଏ । ଭିତରେ କାହା-ପାଖରେ ପ୍ରତିହତ ହେବାରେ ଲଗିଥିବା ପରି ବାହାରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଉତ୍ତେଜିତ ଉତ୍ସାହରେ ସିଏ ଗୁଡ଼ାଏ ବକବାରେ ଲଗିଥାଏ । ଅତି ଦୁଃଖୀ ନହେଲେ ମଣିଷକୁ ଏହି ଦୁଃଖ କାହିଁକି ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ନ୍ତା ! ନିଜ ପାଖରେ ଦୁଃଖୀ ନିଜ ଭିତରେ ଦୁଃଖୀ, ଆପଣାକୁ କାହାରି ପାଖରେ ଦେଇ ନପାରି ଥିବାର ସନ୍ତାପରେ ନିଜକୁ ନିଜେ ତିରସ୍କୃତ ହୋଇ ରହିଥିବାର ଦୁଃଖରେ ଦୁଃଖୀ । ଏହିପରି କେତେ ଦୁଃଖରେ ମଣିଷ ଜର୍ଜର ହୋଇଥାଏ ଓ ବାହାରେ କ୍ଷତିପୂରଣ ସ୍ୱରୂପ ମିଛ ମ୍ରିକୋପମାନ ଯେ ଦେଖାଉଥାଏ, କିଏ ସେକଥା ସୁମାରି କରିପାରିବ ?

କେତେ ନା କେତେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ହେଲେ ଯାଇ ମଣିଷ ନୀରବ ରହି ପାରିବ । ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ବଞ୍ଚିପାରିଲେ ଯାଇ ମଣିଷ ବାହାରୁ କଥାର ମାଡ ଖାଉଥିବ ପଛକେ, ତଥାପି ତାହାର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ନ ଦେଖାଇ ଭିତରେ ନୀରବ ରହିଥିବ । ଏହା କେବଳ ନୈତିକତା-ସ୍ତରର ଗୋଟିଏ ନିୟମମାତ୍ର ନୁହେଁ,—ଏହା ହେଉଛି ଜୀବନର ଏକ ମୂଳଭୂତ attitude, ସୁନିର୍ବାଚିତ ଏକ ଆଭିମୁଖ୍ୟ । ତେଣୁ, ଭୁଲ୍ ଠିକ୍ ବିଚାରି କରି ଚୁପ୍ ରହିବାଟା ଠିକ୍ ବୋଲି ଜାଣି ଚୁପ୍ ରହିଗଲେ ମଣିଷ ଜଣେ ସଜ୍ଜନ ହୁଏତ ହେବ ସିନା, ତଥାପି ନିରବତାର ଅସଲ ପରିଧିଗୁଡ଼ିକ ଭିତରକୁ ସେ ଆସିପାରିଛି ବୋଲି ଆଦୌ କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ନୀରବତା, ଅସଲ ନୀରବତା ଏକ ଶ୍ରଦ୍ଧାରୁ ଆସିବ, ଏକ ବିଶ୍ୱାସରୁ ଆସିବ । ସେହି ବିଶ୍ୱାସ ପାଖରେ ମୁଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ହୋଇ ରହିବି । ସେହି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିକୁ ମୋ' ନିଜ ଜୀବନଗତ ଯାବତୀୟ ପ୍ରୟାସରେ କର୍ତ୍ତାଙ୍କ ସହିତ ମୋ'ର ଏକ pact ବୋଲି ମୁଁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବି । ମୋ' ଭିତରେ ଥିବା ସର୍ବୋତ୍ତମ ସହିତ ଏକ pact ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିନେବି ।

୬ । ୦ । ୯୬

ବାହାରେ ଚୁପ୍ ହୋଇ ରହିବା ଏକ ନୈତିକ କସରତ ମାତ୍ର । ମାତ୍ର, ଭିତରେ ଚୁପ୍ ରହିବା ହେଉଛି, ଜୀବନରେ ଠିକ୍ ବାଟଟିଏ ବାଛି ସେହି

ବାଟରେ ଚାଲି ପାରୁଥିବାର, ପ୍ରଧାନତଃ ଭକ୍ତି ପାଇବାଦ୍ୱାରା ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ସତତ ବାଟ ଚାଲୁଥିବାର ଏକ ପରିଣାମ । ସିଏ ଏତିକି କରିପାରେ, ସିଏ ଭିତରେ ଏବଂ ବାହାରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପାଇଥାଏ । ଏବଂ, ଭଗବାନଙ୍କୁ ପାଇଥାଏ ବୋଲି ଭିତରେ ଚୁପ୍ ରହିପାରେ । ତା' ଭିତର ଏବଂ ବାହାର ମଧ୍ୟରେ ଏକ କ୍ରିୟାଶୀଳ ସମଞ୍ଜସତା ସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଭିତର ପାଖରେ ବାହାରର କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ ନଥାଏ କିମ୍ବା ବାହାର ପାଖରେ ଭିତରର ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ ନଥାଏ ।

ଭିତରେ ଚୁପ୍ ରହିବାର ପାଠଟିକୁ କଦାପି ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଇ ପାରେନାହିଁ । ସିଏ କେବଳ ବାହାରେ ଏକ ବାଧ୍ୟବାଧକତାର କସରତ କରି ଚୁପ୍ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ଯାହାର ଭିତରଟା ବହୁ ବହୁ ଅବଦମନରେ ନିରନ୍ତର କପକପ ହୋଇ ଫୁଟୁଥାଏ, ସମ୍ଭବତଃ କେବଳ ସେଇ ବାହାରେ ଚୁପ୍ ରହିବା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଏ, ନିୟମ ତିଆରି କରେ, ନିୟମ ଖଟାଏ, ସୁଯୋଗ ପାଇବା ମାତ୍ରକେ ପାଞ୍ଚଣ ଧରି ସଂସାରଟାକୁ ଅଡ଼ାଇ ଏକ ଆଦର୍ଶସ୍ଥାନରେ ନେଇ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ଚାହିଁ କରୁଥାଏ । ଯେଉଁସବୁ ଧର୍ମରେ ଚୁପ୍ ରହିବାର ଅଳଙ୍କାରଟିକୁ ହିଁ ଅସଲ ଆଚରଣ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି, ସେହିସବୁ ଧର୍ମ ପୃଥିବୀରେ ସମ୍ଭବତଃ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଗୋଳ ଲଗାଇଛନ୍ତି । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ଭୂମିରେ ପ୍ରବେଶ ନକରିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭିତରେ ଚୁପ୍ ରହିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ, ସେକଥା ପ୍ରଶ୍ନକର୍ତ୍ତା ମାତ୍ରକେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବୁଝାଇ କହି ହେବ-ନାହିଁ ସତ,ମାତ୍ର,କାହାର ଭିତରଟା କେତେ ଚୁପ୍ ରହିଛି ନା କେବଳ ମୁହଁଟାରେ ତାଲି ପଡ଼ି ରହିଛି, ସେହି ମାପକାଠିରେ ଆମେ ହୁଏତ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଓ ଧର୍ମର ଏକ ତୁଳନାତ୍ମକ କଳନା ମଧ୍ୟ କରିପାରିବା । ଏବଂ, ସେହି ଅନୁସାରେ ନିଜ ଭିତର ଓ ବାହାରକୁ ଅନାଇ ନିଜର ବି କଳନା କରିପାରିବା ।

୩ । ୬ । ୯୬

ଉପରେ ଗ୍ରହମାନେ ଖରାପ ଥିଲେ ମଣିଷର ମତିଭ୍ରମ ହୁଏ ଓ ମତିଭ୍ରମରୁ ଭାଗ୍ୟବିପର୍ଯ୍ୟୟମାନ ଆସି ପହଞ୍ଚେ ବୋଲି ଗ୍ରହମାନଙ୍କୁ ମଣିଷମାନଙ୍କର ଭାଗ୍ୟ-ନିୟନ୍ତା ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବା ଗଣକମାନେ ମତ ଦେଇଥାନ୍ତି । ମୁଁ ଭାବେ, ମଣିଷ ଭିତରେ ହୁଏତ ଗ୍ରହମାନେ ଥାଆନ୍ତି, ଆପଣାର ବାସନା ଅଥବା ଆସ୍ପୃହା ଅନୁସାରେ ସିଏ ନିଜ ଭିତରେ ଏ ଗ୍ରହଟିକୁ ନବାଛି ସେ ଗ୍ରହଟିକୁ ବାଛେ । ଏହିପରି ଭାବରେ ତା'ର କକ୍ଷପଥଟି ମଧ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଯାଏ । ଯଦି ସେ ବିକଟ ପଥଟିକୁ ବାଛୁଥାଏ, ତେବେ ତାହାଦ୍ୱାରା ତା' ନିଜ ଭାଗ୍ୟର ଯାହା ହୁଏ

ବା ନହୁଏ । ସେଇଟା ସେତେ ବଡ଼ କଥା ନୁହେଁ, ତଦ୍ୱାରା ପୃଥିବୀର ଭାଗ୍ୟଟା ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ହୋଇପଡ଼େ । ଅନେକ ମଣିଷ ଆପଣାର ଭାଗ୍ୟାକାଶକୁ ସତେଅବା ଏକମାତ୍ର ଆକାଶ ବୋଲି ବିଚାର କରନ୍ତି ଏବଂ ତେଣୁ ନିଜକୁ ହିଁ ସକଳ ଆକାଶର ଏକମାତ୍ର ଗ୍ରହ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନିଅନ୍ତି । ସେମାନେ ପୃଥିବୀକୁ ବହୁତ ଦୁଃଖ ଦିଅନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଦୁଃଖ ହୁଏତ ଏହି-ମାନଙ୍କ ପରି ।

ଭିତରର ଗ୍ରହମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବାହାରର ଗ୍ରହମାନେ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୁଅନ୍ତି କି ନାହିଁ, ମୁଁ ସେକଥା କହି ପାରିବିନାହିଁ; ମାତ୍ର, ବାହାରର ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ାକ ଅବଶ୍ୟ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୁଅନ୍ତି । ଯେଉଁ ମଣିଷ ନିଜ ଭାଗ୍ୟର ଆକାଶଟିକୁ ବିଶ୍ୱ-ଆକାଶର ଅନ୍ତର୍ଗତ ବୋଲି ଦେଖେ ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜର ଭାଗ୍ୟକୁ ବିଶ୍ୱ ଭାଗ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଗତ ବୋଲି ଖୁସୀ ହୋଇ ସ୍ୱୀକାର କରିନିଏ, ତା'ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ପୃଥିବୀରେ କେବେ କୌଣସି ଶନି କୌଣସି ଉପଦ୍ରବ କରିବାକୁ ଆସନ୍ତିନାହିଁ । ସଂସାରରେ ବହୁବିଧ ଶନିଙ୍କର ପ୍ରକୋପକୁ ଶାନ୍ତ ଓ ଆୟତ୍ତ କରି ରଖିବାରେ ସିଏ ହୁଏତ କିଞ୍ଚିତ୍ ସହଯୋଗ ମଧ୍ୟ କରିଥାଏ । ଜ୍ୟୋତିଷଶାସ୍ତ୍ରମାନେ କେଉଁଦିନ ଭିତରର ଏହି ଶନି ଏବଂ ରାହୁମାନଙ୍କର ଗଣନା କରି କହିଦେଇ ପାରିବେ କେଜାଣି ? ମାତ୍ର, ସେପରି ଗଣନା କରିବାକୁ ମନ କଲେ ତାହା ହୁଏତ କେବେହେଲେ ଏକ ଅର୍ଥକାରୀ ଧନ୍ଦା ହୋଇ ରହି ପାରିବନାହିଁ । ଜ୍ୟୋତିଷଶାସ୍ତ୍ର ହୁଏତ ସେତେବେଳେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମଶାସ୍ତ୍ରର ଅନ୍ତର୍ଗତ ହୋଇ ରହିବ ଓ ନିଜର ସେହି ଭୂମିକାରେ ଆପଣ କୁ ଗୌରବାନ୍ୱିତ ଅନୁଭବ ମଧ୍ୟ କରିବ ।

୪ । ୨ । ୯୨

ଏଠି ବସି ପ୍ରତିଦିନ କିଛି ଲେଖିବାର ସମୟକୁ ଘଣ୍ଟା ଠିକ୍ କରେନାହିଁ, ତାହା ନିଜର ସମଗ୍ର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଜଳବାୟୁଟି ହିଁ ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଏକଥା ସତ ଯେ, ମୁଁ ଘଣ୍ଟାର ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ଏଠି ବସି ମୋ'ର ଦିନଲିପି ଲେଖିଥାଏ । ମାତ୍ର, ଆଜି ସକାଳେ ତାହା ମୋଟେ ହୋଇ ପାରିଲାନାହିଁ । ବାହାରୁ ଆଦୌ କୌଣସି ବ୍ୟାଘାତ ସୃଷ୍ଟି ହେଉନଥିଲା । ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ସ୍ଥିର ରହିଥିଲି । ଖାତା ପାଖରେ ଆସି ବସିଲି, ମାତ୍ର କିଛି ଲେଖି ପାରିଲିନାହିଁ । କିଛି ଆସିଲାନାହିଁ । ଯୋଉ ଖୁସୀଟି ଭିତରୁ ସବୁଦିନେ ଶବ୍ଦ ହୋଇ ବାହାରିଆସେ, ସେହି ଖୁସୀ ମୋ' ସହିତ ଆଦୌ ନଥିଲା ।

ଏହି ସମଗ୍ର ଖୁସୀଟି ହେଉଛି ମଣିଷର ଅସଲ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ । ଦେହ, ମନ ଓ ହୃଦୟ ସମସ୍ତେ ସମ୍ମତ ଥିଲେ, ଏବଂ ଆହୁରି ବଡକଥା ହେଉଛି, କେବଳ ଅଲଗା ଅଲଗା ନିଜ କାରଣରୁ ନିଜେ ନିଜେ ଖୁସୀ ରହିଥିଲେ ନୁହେଁ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଅସଲ ସୂତାରେ ଲଗି ରହିଥିଲେ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ମୂଳତଃ ଏକ ଖୁସୀର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିରୂପେ ହିଁ ଉକୁଟି ଆସିଥାଏ, ସେଇଟି ତା' ଜାଗାରେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ରହିଥିଲେ ମଣିଷ ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥାରେ ଥାଏ, ମୁଁ ତାହାକୁ ସାଧାରଣତଃ ଖୁସୀ ବୋଲି କହିଥାଏ । କୌଣସି ଖାସ୍ କାରଣ ସକାଶେ ଖୁସୀ ନୁହେଁ, ଭିତରେ ବା ବାହାରେ ଘଟିଥିବା କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଘଟଣାଜନିତ ଖୁସୀ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ,—ଏହା ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଖୁସୀ, ସ୍ୱାଭାବିକ ଏବଂ ସମଗ୍ର ଅନ୍ତରାନୁଭବ,—Hoeffdingଙ୍କର ଭାଷାରେ ଏକ total foelelse, ...ଯାହାକୁ ସେ humourର ଏକ ଅଭିଧାରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି । ସେହି humour ହେଉଛି ସମ୍ଭବତଃ ଯାବତୀୟ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଏକ ଉତ୍ସ । ସେଇଟି ଥିଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ଅନୁଭୂତ ହେଉଥିଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ଭାବନା ମାନଙ୍କେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯାଇ ପାରୁଥିଲେ ମଣିଷ କେଡ଼େ ସହଜରେ ଆପଣାକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ଆଣିପାରେ, ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରି ଆଣେ । ଠିକ୍ ବନ୍ଧୁଟି ପରି ଭିତରୁ କିଏ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଜବାବ ଦେଇ ପାରୁଥାଏ ।

୫ । ୬ । ୯୬

ଇସ୍ରାଏଲ୍ ଗ୍ରଡ଼ିବା ଆଜି ଠିକ୍ ବରଷେ ପୂରିଗଲା । ସେହି ଦେଶଟି ପ୍ରତି ମୋ'ର ଆକର୍ଷଣ ଅନେକ ଦିନର । ମୁଁ ଇଉରୋପରେ ପାଠ ପଢୁଥିବା ବେଳର ଆକର୍ଷଣ ଏ । ଆଗରୁ ମୁଁ ଇହୁଦୀ ଇତିହାସର ପ୍ରାୟ କିଛିହେଲେ ଜାଣିନଥିଲି । ଗତ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କୁ ଯେପରି ଅମାନୁଷିକ ଭାବରେ ହତ୍ୟା କରାଯାଇଥିଲା, ଇଉରୋପରେ ପାଠ ପଢ଼ିବା ସମୟରେ ମୁଁ ସେହି ଘଟଣା ସହିତ ପରିଚିତ ହେଲି । ଭାରତରୁ ଥାଇ ଇଉରୋପରେ ଇହୁଦୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ହେଉଥିବା ନାରକୀୟ କାଣ୍ଡଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥାର୍ଥ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଦେଇ ବୁଝିବା ମୋ' ଲାଗି କଦାପି ସମର୍ଥ ହୋଇ ନଥାନ୍ତା ।

ସେତେବେଳେ ଇସ୍ରାଏଲ୍କୁ ମୋ'ର ପ୍ରଥମ ଯାତ୍ରାବେଳେ ମୁଁ ଦେଶଟିକୁ ତା'ର କଞ୍ଚାବେଳେ ଦେଖିଥିଲି । ଗତବର୍ଷ ପୋଖତ ଏବଂ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଇସ୍ରାଏଲ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଲି । ଟାଣ ମାଟି ଉପରେ ଇସ୍ରାଏଲ୍ ଗୋଡ ଟାଣ କରି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି,

ତଥାପି ସେହି ଯାବତୀୟ ଟାଣପଣ ଭିତରେ କେଉଁଠାରେ ଯେପରି ଏକ ଅଯୁକ୍ତତା ମଧ୍ୟ ରହିଛି, ଏଥର ଅନେକ ସମୟରେ ସେହିପରି ଲାଗୁଥିଲା । Zionism ଏବଂ Socialismକୁ ଏକାଠି ବାନ୍ଧିବାକୁ ସେଠା Kibbut ଗୁଡ଼ିକରେ ଯେଉଁ ଉତ୍ସାହପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରୟାସ ଚାଲିଛି, ତାହା ତଥାପି ମନଭିତରେ ବହୁ ପ୍ରକାରର ସମସ୍ୟା ଆଣି ଦେଇଥିଲା । ତଥାପି ସେଠାରେ Neve Shalom ପରି ଗୋଟିଏ ଜାଗା ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲି । ଚାରିଆଡ଼େ ଅବିଶ୍ୱାସ ଓ Exclusive-nessକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ରାଜକୀୟ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦିଆ ଯାଉଥିବା ସମୟରେ ସେଠାରେ ଏକାନ୍ତ କୋଳାହଳଶୂନ୍ୟ ଭାବରେ ଯେ କେତୋଟି ଆରବ ଓ ଇହୁଦୀ ପରିବାର ଏକାଠି ଗୋଟିଏ ଗାଆଁ ହୋଇ ବାସ କରୁଥିଲେ, ଗୋଟିଏ ଗାଆଁ ହୋଇ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ପାଠଶାଳା ଖୋଲିଥିଲେ ଓ ଗୋଟିଏ ଗାଆଁ ହୋଇ ଆଗକୁ, ଅନେକ ଆଗକୁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲେ, ନିଜ ଆଖିରେ ସେହି କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖି ମୋ'ର ସବୁ ଅନ୍ଦାଜ ଓ ସବୁ ଉତ୍ସାହ ସତେ ଯେପରି ସେହିଠାରେ ହିଁ ଗୋଟା-ସୁଦ୍ଧା ଲାଗି ଯାଇଥିଲା । ଏଥର ସେହି ସ୍ଥାନଟିରେ ଯାଇ ଅଧିକ ସମୟ ରହିବି ଓ ଅଧିକ participate କରିବି ବୋଲି ଆଉଥରେ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌କୁ ଯିବାଲାଗି ମନ କେତେଥର ହିଁକ ହିଁକ ମଧ୍ୟ ହେଲାଣି ।

୭ । ୨ । ୯୨

ନିଜକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ସଂଗୃହୀତ କରିଆଣି ନପାରିଲେ ମୋ'ର ଦିନଲିପି ଲେଖିବା ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଦିନଲିପି ଲେଖିବା ପଣ୍ଡିତର କାମ ନୁହେଁ, ପ୍ରାବନ୍ଧିକର ବି କାମ ନୁହେଁ । ଉତ୍ତେଜିତର ବି ତ କାମ ମୋଟେ ନୁହେଁ, ମୁଁ ଆଉ ଯାହାକିଛି ଲେଖେ, ତାହାକୁ ସତେଅବା ଅନ୍ୟପାଇଁ ଲେଖେ । ଆଖି ଆଗରେ ସତେଅବା ଅନ୍ୟମାନେ ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଆଗରେ ନିଜର ସୁରୁଚି ଛବିଟିଏ ଉପସ୍ଥାପିତ କରି ପାରିବା ନିମନ୍ତେ ମୁଁ ଲେଖେ । ଅନେକ ସମୟରେ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ବି ଦେଖାଇହୁଏ, କଥାଗୁଡ଼ାକୁ ଅଧିକ ଗୁରୁ ଅଥବା ଅଧିକ ଘନ କରି କହିବା ନିମନ୍ତେ ବେଶ୍ ଆନନ୍ଦ ବି ଲାଗେ । ଏବଂ, ମୁଁ ଯାହା ଲେଖେ, ତାହାକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଅନ୍ୟମାନେ ପଢ଼ନ୍ତି, ଅନ୍ୟମାନେ ହିଁ ତାହାର ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରନ୍ତି । ମୁଁ ପାଖରେ ଥାଏ, ସାଙ୍ଗରେ ଥାଏ ସତ ମାତ୍ର, ସତେଅବା କେବଳ ଖୁସୀଟାଏ ହେବାକୁ ପାଖରେ ଥାଏ ବା ସାଙ୍ଗରେ ଥାଏ । ସମସ୍ତେ ତାରିଫ୍ କରନ୍ତି । ମୁଁ ତାରିଫ୍‌ତକ ସଂଗ୍ରହକରି ଘରକୁ ଆଣେ ।

ଦିନଲିପି ଲେଖିବା ସମୟରେ ଏକାବେଳେକେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ହୁଏ । କାହା ପାଖରେ ଦେଖାଇ ହେବାର କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ନଥାଏ । ସଜାଇ କରି ଅଥବା

ଅର୍ଥଘନ କର କହିବାର ବି କୌଣସି ଅବକାଶ ନଥାଏ ! କେବଳ ମୋ'ଶ ପାଖରେ ବସି ମୁଁ ମୋ'ର ଦିନଲିପିଟିକୁ ଲେଖେ । ନିଜଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଫାଳକୁ ଅବଧାନ କରି ବସାଇଦେଇ ଗ୍ରନ୍ଥରୂପୀ ଆଉଫାଳଟାକୁ ଶାସନ କରିବାର କୌଣସି ଅଭିପ୍ରାୟ କିମ୍ବା ଅନୈତିକତା କରିବାଲାଗି ମୁଁ ଦିନଲିପି ଲେଖେନାହିଁ । ନିଜେ ନିଜ ସହିତ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ନପାରୁଥିଲେ ହୁଏତ ମୁଁ ଆଦୌ କୌଣସି ଡାଏରୀ ଲେଖି ପାରୁନଥାନ୍ତି । ନିଜେ ନିଜର ସାଙ୍ଗ ହେବା ସମ୍ଭବତଃ ନିଜେ ନିଜର ପୋଲିସ୍ ହେବା କିମ୍ବା ନିଜେ ନିଜର ଗୁରୁ ହେବାଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ କଷ୍ଟକର । ଏବଂ ଅସଲ କଥା ହେଉଛି, ସାରା ସଂସାରଟା ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗରେ ଥିଲାପରି ଲାଗୁନଥିଲେ ନିଜେ ବି ନିଜର ସାଙ୍ଗ ହେବା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରେ-ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍, ନିଃସଙ୍ଗ ମଣିଷ, ଖଣ୍ଡିଆ ମଣିଷ ମୁଖ୍ୟତଃ ବେଦନା କରେ ସିନା, ମାତ୍ର ଆଦୌ କୌଣସି ଦିନଲିପି ଲେଖି ପାରେନାହିଁ । ସ୍ୱୋହିତ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ ।

୭ । ୬ । ୯୬

ଭକ୍ତି ଜ୍ଞାନଠାରୁ ଅଲଗା ଅଥବା ଜ୍ଞାନ ଭକ୍ତିଠାରୁ ଅଲଗା ଏହି କଥାଟା ମୂଳତଃ ତଥାକଥିତ ଭକ୍ତିସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଓ ଜ୍ଞାନସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଗୁଡ଼ିକର ହିଁ ଭିଆଣ । ଏହା ପଛରେ ଏକ ଦୁର୍ବିଗ୍ରହିଯୁକ୍ତ ଅସମର୍ଥତା ମଧ୍ୟ ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏହି ଅସମର୍ଥତା ହେଉଛି ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ପାରିବାର ଅସମର୍ଥତା, ସାବଳୀଳ ହୋଇ ପାରିବାଲାଗି ଅସମର୍ଥତା । ଜ୍ଞାନ ସାବଳୀଳ ହେଲେ ଆପେ ଆପେ ଭକ୍ତି ମଧ୍ୟକୁ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯାଏ ଓ ଭକ୍ତି ସାବଳୀଳ ହେଲେ ଆପେ ଆପେ ଜ୍ଞାନ ଆଡ଼କୁ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯାଏ । ଜୀବନର ନିବେଦନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ସୋପାନ ଆସି ପହଞ୍ଚେ, ଯେତେବେଳେ କି ଜ୍ଞାନ ଓ ଭକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରଭେଦ ରହିଛି ବୋଲି ବାରି ହୁଏନାହିଁ । ଏହିଭଳି ଏକ ସୋପାନରେ ଯାଇ ପରହେବାକୁ ସୁସ୍ଥ ଜ୍ଞାନ ଓ ସୁସ୍ଥ ଭକ୍ତି ଉଭୟର ଅଭୀପ୍ସା ରହିଥିବା ଉଚିତ ।

ସେହି ଅଭୀପ୍ସାଟି ନଥିଲେ ଜ୍ଞାନ ଅସୁସ୍ଥ, ଭକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଅସୁସ୍ଥ । ଏବଂ ପ୍ରଧାନତଃ ଅସୁସ୍ଥତାର ଉତ୍ତେଜନାରୁ ହିଁ ସଂପ୍ରଦାୟଗୁଡ଼ିକର ସୃଷ୍ଟି । ତା'ପରେ ସନ୍ତକ ଅଲଗା, ଭେକ ଅଲଗା, ମନ୍ତ୍ର ଅଲଗା, ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟ ଅଲଗା । ଏହି ଦୁଷ୍ଟ ଲୀଳାଟି କାଳକାଳରୁ ଆମ ପୃଥିବୀରେ ଅଭିନୀତ ହୋଇ ଆସିଛି ଓ ଜ୍ଞାନୀ ତଥା ଭକ୍ତମାନଙ୍କର ଜ୍ୱାଳାରେ ଜ୍ଞାନ ଓ ଭକ୍ତି ଉଭୟେ ଘୋର ପ୍ରପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଏବଂ ଭଗବାନ୍ ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବତଃ ଭୀତ ହୋଇ ଉଭୟଙ୍କି ମଧ୍ୟରୁ

ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଭକ୍ତି କହିଲେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ବାହ୍ୟ **ritual** ବା **drill**କୁ କଦାପି ବୁଝାଏ ନାହିଁ ଏବଂ ଜ୍ଞାନ କହିଲେ କେତେଗୁଡ଼ାଏ ଶାସ୍ତ୍ରର ଗ୍ରନ୍ଥକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝାଏ ନାହିଁ । **Ritual** ଏବଂ **Drill** ମଣିଷକୁ ମେସିନ୍ କରିପକାଏ ଏଣେ ମଣିଷ କୌଣସି ଭ୍ରମରେ ପଡ଼ି ମେସିନ୍ ହେବାକୁ ମନ କଲେ ତାହାର ପ୍ରକୋପରୁ ଅହଙ୍କାରୀ ହୁଏ । ଏବଂ, ଅହଙ୍କାର ରଜା ହୋଇ ବସିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁମ ଜ୍ଞାନ ବୃଥା, ତୁମ ଭକ୍ତି ମଧ୍ୟ ବୃଥା । ତୁମ ଶାସ୍ତ୍ର ବୃଥା. ତୁମ ମନ୍ତ୍ରଜପ ମଧ୍ୟ ବୃଥା । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଅସମର୍ଥ ଓ ଅସହାୟ କରି ରଖିବା ଲାଗି ଇଏ ହେଉଛି ଅଗ୍ରାଜ୍ଞ ମଣିଷର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଫନ୍ଦ ।

୮ । ୬ । ୯୬

Let God grow within us, ଭଗବାନଙ୍କୁ ବାହାରେ ଥାପିବା ବାଦ୍ ଦେଇ ଭଗବାନଙ୍କୁ ନିଜ ଭିତରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମୃଦ୍ଧ ଏବଂ ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ହେବାକୁ ଦେବା ଏକ ଅନ୍ୟ ବାଟ । ଏକାନ୍ତ ଧାର୍ମିକମାନେ ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିକୁ ଧର୍ମର ଅନ୍ତର୍ଗତ ବୋଲି ଭାବି ପାରନ୍ତି, ନଭାବି ବି ପାରନ୍ତି ।

ନିଜର ଗ୍ରହଣଶୀଳତା ବଢିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ ନିଜ ଭିତରେ ଭଗବାନ ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧିଲାଭ କରୁଥାନ୍ତି ଏବଂ ନିଜର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ବିବିଧ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାରୂପେ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ ହେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଯେଉଁ ଧର୍ମଗ୍ରସ୍ତ ବା ଧର୍ମପୀଡ଼ିତମାନେ ଧର୍ମ ଓ ଠାକୁରମାନଙ୍କୁ ନେଇ କଳହ ଲଗାନ୍ତି । ସେମାନେ ବିଚରା ନାନା କାରଣରୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣଶୀଳ ହୋଇ ପାରିନଥାନ୍ତି ବୋଲି ସେହିପରି ଏକ ଦଣ୍ଡୀ ଭିତରେ ଅଣଆୟତ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ଏବଂ ପୃଥିବୀର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାକୁ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ାଇ ଥାଆନ୍ତି । ଭଗବାନ ଏପରି ଏକ ଉପାଦାନ ହୋଇ ରହିଥିବା ଆବଶ୍ୟକ, ଯାହାଙ୍କର ସ୍ପର୍ଶ ବାଜିଲେ ମଣିଷ ସର୍ବତୋଭାବେ ହାଲୁକା ହୋଇ ଯାଉଥାନ୍ତି । ଯେଉଁଠି ଜଣକର ବା କୌଣସି ଗୋଷ୍ଠୀର ଧର୍ମ ତାକୁ ବା ସେମାନଙ୍କୁ ହାଲୁକା କରି ନପାରୁଛି, ସେଠି ସିଏ ବା ସେମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ଆଦୌ ଭଗବାନଙ୍କର ସ୍ପର୍ଶ ପାଇନାହାନ୍ତି ବୋଲି ଆଶଙ୍କା ମଧ୍ୟ କରା ଯାଇପାରେ । ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକର କୃପାରୁ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହିପରି ଭାବରେ ଭଗବାନ ମରି ମରି ଯାଉଛନ୍ତି, ତଥାକଥିତ ଧର୍ମଗ୍ରସ୍ତ ମଣିଷର କୋପଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଯାଉଛି, ଆମେ ମଧ୍ୟ ଏମାନଙ୍କ ଉପରେ କୌଣସି କୋପ କରିବା ନାହିଁ । ଆମେ ପୌତ୍ତଳିକମାନଙ୍କୁ ହସିବା; ସେମାନେ ଯେ ଅତି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି, ଅତ୍ୟନ୍ତ ହାଲୁକା ହୋଇ ସେମାନଙ୍କ ଆଗରେ ସେହି କଥାଟିକୁ କହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା । ଜଣେ ଗ୍ରହଣଶୀଳ ମଣିଷ ଆହୁରି ଅନେକଙ୍କୁ ଯେ ଅଧିକ ଗ୍ରହଣଶୀଳ ହେବାରେ ସହାୟତା କରିପାରେ,

ଆମେ ତାହାର ପ୍ରମାଣ ଦେବା । ନିଜଭିତରେ ଭଗବାନଙ୍କ ସହିତ ବାଟ ଚାଲୁଥିଲେ ଯାଇ ଆମଦ୍ୱାରା ତାହା ହୋଇପାରିବ ଏବଂ କାଳ ବଦଳିଯିବ ।

୯ । ୨ । ୯୨

ଯୋଉ ବିଷୟରେ ମୁଁ ନିଜ ଭିତରେ ସମାଧାନ ପାଇନାହିଁ, ମୁଁ ସେ ବିଷୟରେ କିପରି କ'ଣ କହିପାରିବି କିମ୍ବା ଲେଖି ପାରିବି ? ମୁଁ ନିଜେ ଯେଉଁ ବିଷୟରେ ନିଜର ସମଗ୍ର ଅବଧାରଣା ତଥା ସମଗ୍ର ହୃଦୟର କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିଷ୍କାର ହୋଇ ପାରିନାହିଁ, ତଥାକଥିତ ଏକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବା ତତ୍ତ୍ୱ ହିସାବରେ ମୁଁ ତାହାକୁ କେଉଁ ଜ୍ଞାନଗଛରୁ ତୋଳିଆଣି କିପରି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଗରେ ପରିବେଷଣ କରିଦେଇ ପାରିବି ? କିଛି କହିଲାବେଳେ କିମ୍ବା ଲେଖିଲାବେଳେ ମୁଁ ସର୍ବଦା ଏହିପରି ଏକ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ, କିଛିହେଲେ ସଜାଇ କରି କହି ପାରେନାହିଁ ବା ଲେଖି ପାରେନାହିଁ । ବିଶ୍ୱାସରେ ନିଜପାଖରେ ମୀମାଂସାଟିଏ ଦେଇ ମୁଁ ସେହି ଅନୁସାରେ ଯେତିକି ବାଟ ଚାଲିପାରିଛି ବା ପାରୁଛି, ମୁଁ କେବଳ ସେତିକି କହିପାରେ ବା ଲେଖିପାରେ । ଏବଂ, ଯେଉଁ ବିଷୟରେ ବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଜେ ସ୍ପଷ୍ଟ ସମାଧାନଟିଏ ପାଇ ପାରି ଥାଏ, ସେହି କଥାଟିକୁ କହିବାବେଳେ ଅଥବା ଲେଖିବାବେଳେ ମୁଁ ଆପେ ଆପେ ସତେଅବା କେବଳ ଚାହିଁଲା ମାତ୍ରକେ ଶବ୍ଦ ପାଇଯାଏ, ଆବଶ୍ୟକ ଶୈଳୀଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ପାଇଯାଏ । ଶବ୍ଦ ବା ଶୈଳୀର ଭଣ୍ଡାରମାଲିକ ପାଖରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଆଦୌ ମାଗିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । କେଡେ ସହଜରେ ସବୁ ଭାବହୁଏ, ସଜାଇ ହୁଏ, କହି ହୁଏ, ଲେଖି ବି ହୁଏ, ଆଦୌ ସଂଗ୍ରାମ କରିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ ।

କିଛି କହିବାକୁ ଗଲାବେଳେ ଏକ ବିଶେଷ ସମସ୍ୟାର ବି ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ମୁଁ ଯୋଉ ବିଷୟରେ କହିବାକୁ ଯାଉଛି, ମୋ'ର ଶ୍ରୋତାମାନେ ସେବିଷୟରେ ନିଜେ ଆଗ୍ରହ ରଖିଛନ୍ତି ତ ? ଅର୍ଥାତ୍, ମୋ' ଜିଜ୍ଞାସାର ପଥଅନ୍ୱେଷଣରେ ମୋ' ଆଗରେ ବସିଥିବା ବନ୍ଧୁମାନେ ମୋ' ସହିତ ଅଛନ୍ତି ତ ? ସେମାନେ କେବଳ ଗୋଟାଏ ଫେଶନଆ ଢଙ୍ଗରେ ସେଠି କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଶୁଣିବାକୁ ବସିନାହାନ୍ତି ତ, ପଦେ ଭଲକଥା ଶୁଣି ପ୍ରଧାନତଃ ମନ ଆନନ୍ଦ କରିବାକୁ ଆସିନାହାନ୍ତି ତ ? ଏହି କଥାଟିକୁ ମୁଁ ସତେଅବା ସୁଂଘି କରି ଜାଣିପାରେ, ଉପଭୋକ୍ତା ମାନଙ୍କର ଆଖିକୁ ଅନାଇ ବୁଝି ପାରେ । ଏବଂ ସେମାନେ ମୋ' ସାଙ୍ଗରେ ନଥିଲେ ମୋତେ ବି ଜାକିଜୁକି ହୋଇ ସତେଅବା ଅନିଚ୍ଛା ସହିତ କିଛି କହୁଥିଲି ପରି ଲାଗେ ।

୧୦ । ୬ ।୯୬

ଏଥର ଇଉରୋପରୁ ଭାରତବର୍ଷକୁ ଫେରିବା ଠିକ୍ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ହୋଇଗଲା । ଦୁଇ ମାନବିକ ପରିବେଶ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଏତେ ଫରକ ରହିଛି ଯେ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଥର ସେଠୁ ଏଠାକୁ ଫେରିବାପରେ ବେଶ୍ ଅନେକ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଏଠାରେ ଆଦୌ ଖାପ ଖାଇ ପାରେନାହିଁ । ଅନେକ ସମୟରେ ହୁଏତ ଏକ **nosatlgia**ର ଭାବ ନେଇ ମୁଁ ଇଉରୋପ ଆଡ଼କୁ ଫେରି ଚାହିଁବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ମୋ'ର ଅସଲ ଭୂମି ଭାରତବର୍ଷ ଏହିଠାରେ ହିଁ ମାନବିକ ବହୁ **challenge**ର ସାମନା କରିବାପାଇଁ ମୁଁ ସର୍ବଦା ନିଜକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଥାଏ, ଏହି ଭାରତବର୍ଷର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ହିଁ ମୁଁ ଇଉରୋପକୁ ଦେଖିଥାଏ ଏବଂ ଏଠାରେ **challenge** ଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ନୂଆ ନୂଆ ଖୋରାକ, ସଂଗ୍ରହ କରିବାଲାଗି ମୁଁ ଇଉରୋପ ଯାଏ । ତଥାପି, ଇଉରୋପକୁ ସ୍ମରଣ କଲାବେଳେ ସବୁଥର ଭାରି **nostalgic** ଲାଗେ, ମଣ୍ଡେଲଗୁଡ଼ିକ ମତେ ଇଉରୋପର ଭୂଇଁ ଉପରେ ହିଁ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଦିଶି ଦିଶି ଯାଉଥାନ୍ତି ।

ଏଠିଥାଇ ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଇଉରୋପକୁ ବସ୍ତୁବାଦୀ ବୋଲି କହନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟର ବସ୍ତୁଗତ ଜୀବନଭରଣା ଲାଗି ଇଉରୋପ ଭୂଖଣ୍ଡରେ ଯେତେ ଚିନ୍ତା କରାଯାଇଛି ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ ଯେତେ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଛି ତାହା ଭାରତବର୍ଷ ଲାଗି ଅନେକ ଶିକ୍ଷଣୀୟ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି । ନାନା କାରଣରୁ ମୁଁ ଇଉରୋପକୁ ବସ୍ତୁବାଦୀ ବୋଲି କହିବାକୁ ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା କରେନାହିଁ । ଭାରତରେ ଯେଉଁମାନେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ବସ୍ତୁ ମାଡ଼ି ବସିଛନ୍ତି ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଛନ୍ତି, ପ୍ରଧାନତଃ ସେହିମାନେ ଅଥବା ସେହି-ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିପୋଷିତ ପଣ୍ଡିତ ତଥା ସାଧୁସଜ୍ଜନମାନେ ଇଉରୋପକୁ ଫୁଲେଇ ହୋଇ ବସ୍ତୁବାଦୀ ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ଇଉରୋପରେ ତଥାକଥିତ ଅତି ସାଧାରଣ ଅନାମଧେୟ ମାନଙ୍କଠାରେ ମୁଁ ଯେତେ ମାନବୀୟ ସାଧୁତା ରହିଥିବାର ଅନୁଭବ କରିଛି, ଅନେକ ସମୟରେ ଭାରତବର୍ଷୀୟ ଧନସାମନ୍ତ ଏବଂ ଧର୍ମସାମନ୍ତ-ମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତାହା ଦେଖିବାକୁ ପାଇନାହିଁ । ଏଠାରେ ଭବିଷ୍ୟକୁ ଝୁରୁଥିବା ବେଳେ ଇଉରୋପର ପ୍ରତିରୂପମାନ ମନେ ପଡ଼ି ମୋତେ ଅନେକ ସମୟରେ **nostalgic** ଲାଗିଛି । ଇଉରୋପକୁ ଅନୁକରଣ କରିବାପାଇଁ କେବେ ମନ ହୋଇନାହିଁ ତଥାପି ଭାରି **nostalgic** ଲାଗିଛି ।

୧୪ । ୬ । ୯୬

ଧର୍ମ ଯେଉଁଠାରୁ ଅଧ୍ୟାତ୍ମକୁ ଛାଡ଼ି ନିଜ ଭିତରେ ହିଁ ନିଜେ କଳା ହୋଇ ରହିବାକୁ ମନ କଲା, ସେହିଦିନ ଠାରୁ ତାହା ଅତି ସହଜରେ କ୍ଷମତା ହାତରେ,

ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଳ୍ପ କ୍ଷମତା ହାତରେ ଏକ କ୍ରୀଡ଼ନକ ହୋଇ ରହିଲା । ପୃଥିବୀର ଇତିହାସରୁ ଏହାର ଗାଡ଼ି ଗାଡ଼ି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଗୃହୀଳମାନଙ୍କ ମିଳି ପାରିବ ।

କୌଣସି ଧର୍ମରେ ଯେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ମଧ୍ୟକୁ ଉତ୍ତୋଳିତ ହୋଇଯିବାର ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ନଥିଲା, ସେକଥା ଆଦୌ କହି ହେବନାହିଁ । ତଥାପି, ଅଧିକାଂଶ ଧର୍ମ ମଣିଷକୁ ସଦା ଆଗ ସେହି ପ୍ରେରଣାଟିକୁ ଯୋଗାଇ ଦେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ, ମଣିଷ ଲାଗି ଅଫିମ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ବର୍ବର ଭାବରେ ପୃଥିବୀର ଉଦୟକୁ ଅଟକାଇ ରଖିଲେ । ଧର୍ମମାନଙ୍କ ସହିତ ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ଜାତୀୟତାବାଦ ଯେତେବେଳେ ଆସି ମିଶିଲା, ସେତେବେଳେ ଧର୍ମ ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ବିନାଶକାରୀ ବିଭ୍ରମରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲା । ମଣିଷମାନେ ସାନ ଦିଶିଲେ, ଅନ୍ଧତାଗୁଡ଼ାକ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହେଲେ । ରଜାମାନଙ୍କୁ ଧର୍ମର ରକ୍ଷକ ବୋଲି କେତେ ବାଗରେ ସ୍ୱୀକାର କରି ନିଆଗଲା । ରାଜାମାନେ ଧର୍ମର ସନ୍ତ୍ରକରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ମନୋରମ କଣ୍ଢେଇମାନଙ୍କର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ ହେଲେ । ଠାକୁର ତାଙ୍କ ଛତ୍ରତଳେ କୁଆଡ଼େ ପୋତି ହୋଇଗଲେ । ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ, ଇସ୍‌ଲାମ୍, ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଧର୍ମ,—ଏଗୁଡ଼ିକ ମଣିଷକୁ କ୍ରମଶଃ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଆଡ଼କୁ ପରିଚାଳିତ କରି ନେଇଥାନ୍ତେ, ପୃଥିବୀରେ ଅନେକ ଅନେକ ଉପଲବ୍ଧି ଏବଂ ତତ୍ଜନିତ ଚିଦ୍‌ବିସ୍ତାର କାରଣ ହୋଇଥାନ୍ତେ । ସେସବୁ ସ୍ୱପ୍ନ ସେମିତି ଶାସ୍ତ୍ର ଏବଂ ଆଦର୍ଶ ହୋଇ ରହିଗଲା । ମଣିଷ ଧର୍ମାନ୍ଧ ହୋଇ ପୃଥିବୀଟାକୁ ପଙ୍କମୟ କରି ରଖିଲା ଓ ସେଥିରୁ କେତେ ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କଲା । ପିତୁଳାମାନେ ପିତୁଳାସ୍ରଷ୍ଟାର ଯାବତୀୟ କାମୁକତାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବାର ମାଧ୍ୟମରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିଲେ ଆଧୁନିକ ମଣିଷ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଧ୍ୟାତ୍ମକୁ ହିଁ ସର୍ବୋତ୍ତମ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରୁଥାନ୍ତା । ସବୁ ଦେଶରେ ସନ୍ଥମାନେ ସେହି ସ୍ୱୀକୃତିଟିକୁ ସମ୍ଭବ କରିବା ଲାଗି ପିତୁଳା ଭାଙ୍ଗିବାର କେତେ ଆହ୍ୱାନ ମଧ୍ୟ ଦେଲେ । ତଥାପି ମଣିଷମାନଙ୍କର ଭୂମି ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ବଦଳି ପାରିଲାନାହିଁ । ଭଲ ପାଇବାର ମଣିଷଟିକୁ ଗିଳି କ୍ଷମତାତୁର ଉଗ୍ର ମଣିଷ ତା' ଉପରେ ନିଜର ବାନା ଉଡ଼ାଇଲା ଓ ଅଲକ୍ଷଣା କରି ପକାଇଲା ।

୧୫ । ୨ । ୯୨

ଘରଆଡ଼େ ଖାଲି ଦୁଃଖ ହିଁ ଦୁଃଖ । ଆଇନ୍ ଅଛି, ଆଇନ୍ କେହି ମାନୁନାହାନ୍ତି । ଉପଦେଶଗୁଡ଼ାକ ଶାସ୍ତ୍ର ହୋଇ ସଡ଼ିଗଲାଣି । ସତେଅବା ସମସ୍ତେ ନିଜର ଜିଦ୍‌ଗୁଡ଼ାକୁ ମାନିବେ ବୋଲି ବଦ୍ଧପରିକର ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି । ବିଦ୍ୟା, ବିଚଆରୁ ବଳିଆ ବିଦ୍ୟାକୁ ଆୟତ୍ତ କରିଥିବା ମହତ୍ତମମାନେ ବିଦ୍ୱାନ୍ ଅପେକ୍ଷା

ଚତୁର ହେବାକୁ ହିଁ ଅଧିକ ନିରାପଦ ବୋଲି ମଣୁଛନ୍ତି । ଏତେଟିକିଏ ଅବକାଶରେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ ନିର୍ମମ ହେବାକୁ ମୋଟେ ପଛାଉନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପାଦରେ ଦଳି ଦେଇ ଆଗକୁ ଦଉଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସତେଅବା କେଉଁଠି ସବାଆଗ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ଯିବାପାଇଁ ସେମାନେ ଧାଇଁବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁଠି ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବେ କେଜାଣି ? ସେକଥାକୁ ସତେଯେପରି କାହାରିହେଲେ ହୋସ୍ ନାହିଁ । ଏଠି ତୁମେ କୋଉ ଘରେ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ, କାହାକୁ ବା ସାଙ୍ଗ ବୋଲି କହିବ ? ତୁମେ ସତକୁ ସତ ସାଙ୍ଗଟିଏ ଖୋଜୁଛ ବୋଲି ପ୍ରକୃତରେ ମନ ଖୋଲି କାହା ଆଗରେ କହିପାରିବ ? ତୁମ ଭିତରେ କେଉଁଠି ଅତ୍ୟନ୍ତ କୋମଳ ଓ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁର୍ବଳ କ'ଣଟିଏ ରହିଛି ବୋଲି ତୁମେ କାହା ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କରି ପାରିବ ? ପୁନର୍ବାର ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ଆପଣା ପାଖକୁ ଫେରିଆସିବା ହିଁ ସାର ହେବ ।

ଭୁବନମୟ ଏହି ଦୁଃଖଗୁଡ଼ାକୁ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇ ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଦୁଃଖ ଅଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ ହିଁ ହେଉନାହିଁ । ମୋ'ର ଗର୍ବ ଓ ଗୌରବ, ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ହୋଇନାହିଁ, ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କପଟ କରିନାହିଁ । ନିଜକୁ କୋମଳ ଓ ଦୁର୍ବଳ ବୋଲି କହିବାକୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ କୁଣ୍ଠା ଅନୁଭବ କରି-ନାହିଁ । ଧୋକା ଖାଇଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ବିଶ୍ୱାସ କରିଛି, କେହି ମୋତେ ଗୋଟା-ସୁଦ୍ଧା ଭୁଲ୍ ବୁଝିଲେ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ତଥାପି ବିଶ୍ୱାସ ଦେଇଛି । ତଥାପି ବିଶ୍ୱାସରେ ବଞ୍ଚିଛି, ଲଜ୍ଜା ଭୁଲି ସଭିଁଙ୍କ ଦୁଆରେ ପ୍ରଧାନତଃ ସଖ୍ୟର ପସରା ନେଇ ଛିଡ଼ା ହେବାକୁ ସାହସ କରି ପାରିଛି ।

୧୬ । ୬ । ୯୬

ଦେଶରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଯାହାସବୁ ହେବାର ଥିଲା, ତାହା ହୋଇ ପାରିଲାନାହିଁ । ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କଥା ହେଉଛି, ଏହି ଦେଶର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ମଣିଷର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପାଇଲେନାହିଁ । ଏପରିକି ଆଇନ୍ ଆଗରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ମଣିଷ ପରି ଦେଖା ଗଲେନାହିଁ । ବିଦ୍ୟାଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ସାମନ୍ତବାଦୀ ଅଭଦ୍ରତା ଅନୁସାରେ ପାତର ଅନ୍ତର କରାଯାଇ ବଣ୍ଟା ହେଲା, ଭଲ ଉପରେ, ଭଦ୍ରତା ଉପରେ ପ୍ରତ୍ୟୟ ରଖି ଜୀବନଧାରଣ କରି ପାରିବା କ୍ରମେ କଷ୍ଟକର ହେଲା ।

ଏସବୁ ଏବେ କାହାକୁ କହିବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ଭାବିବାକୁ ପଡ଼ିଲାଣି । ସବୁ-ବେଳେ ଆଶଙ୍କା ହେଉଛି, କିଏ ସତକୁ ସତ ଶୁଣିବ ଯେ ମୁଁ ଯାଇ କାହାକୁ

କହିବ ! ନାନାସ୍ତରରେ ଏହି credibility gap ହିଁ ସମ୍ଭବତଃ ଏହି ଦେଶର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ । ଏହି ଦାରିଦ୍ର୍ୟକୁ ଏହି ଦେଶର ପ୍ରଚଳିତ ଶିକ୍ଷା ଅଧିକ ଉତ୍କଟ କଲା ସିନା, ତାହାର କୌଣସି ପ୍ରତିକାରେ କରି ପାରିଲାନାହିଁ । ରାଜନୀତି ଚୂଲିରେ ପଶିଲା । ଏବଂ, ରାଜନୀତିରେ ଖଡ଼ିଛୁଆଁ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିବା ଆତ୍ମକାମୀ ହୁଣ୍ଡା ଏବଂ ଗୁଣ୍ଡାମାନେ ରାଜନୀତିରେ ନେତା ହେଲେ; ସେମାନେ ଥାନ ଅଥାନରେ ବକ୍ତୃତା ଦେଲେ, କ୍ଷମତାଗୁଡ଼ିକୁ ଆତ୍ମସାତ୍ କଲେ । ପ୍ରଧାନତଃ ମଣିଷର ଭାଗ୍ୟ ବଦଳାଇବା ଲାଗି ଯେ ରାଜନୀତିର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି, ସେକଥା ଏମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇ କହିବାର କୌଣସି ଅବକାଶ ହିଁ ରହିଲାନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଚତୁରଂ ହେଲା, ଶତା କାଁଟିଲା । ଅନେକ ଅଧିକ ଚତୁର ଏପାଖରେ ରାଜନୀତି କରି ସେପାଖରେ ସାହିତ୍ୟ କଲେ ଏବଂ, ସାହିତ୍ୟକୁ ଦୋଗୃରୁଣୀ କରାଇଲେ । ଏବଂ, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନରେ ଆପଣାର ବାଟରେ ଆପଣାର ଇଜ୍ଜତ ସହିତ ରହିବା ଯେ ଆଦୌ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ, ଏହି ଦୁଃଖଟା ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ କଷ୍ଟଦାୟକ ଭାବରେ ଫୋଡ଼ି ଫୋଡ଼ି ଦେବାରେ ଲାଗିଲା । ସମସ୍ତଙ୍କର ଇଜ୍ଜତ ସହିତ ମୋ' ଇଜ୍ଜତର ମଧ୍ୟ ଖିଅ ଯେ ଲାଗିଛି, ଏହି କଥାଟି ମୋ'ର ସକଳ ଦମ୍ଭ ଓ ସାନ୍ତ୍ୱନାକୁ ଏବେ ଭାରି challenge କରିବାରେ ଲାଗିଛି ।

୧୩ । ୨ । ୯୨

ବିଚରା ଭଗବାନ, ତାଙ୍କୁ ଏହି ପୃଥିବୀରେ କେତେ ଉପଦ୍ରବୀଙ୍କର କେତେ ପ୍ରକୋପ ସହିବାକୁ ନପଡ଼େ ! ଯଦି ତାଙ୍କୁ ପ୍ରକୃତରେ ମାଡ଼ କାଟୁଥିବ, ତେବେ ମଣିଷଠାରୁ, ଆଦର୍ଶଗୁଡ଼ିକଠାରୁ ଏବଂ ଦୁରାଗ୍ରହଗୁଡ଼ିକ ହାତରୁ ମାଡ ଖାଇ ଖାଇ ସିଏ ହୁଏତ କୋଉକାଳୁ ଅଣ୍ଟା ଭାଙ୍ଗି ତଳେ ପଡ଼ି ସାରବେଣି ଓ ଆଉ-ଥରେ ଉଠି ଛିଡ଼ାହେବାକୁ ମଧ୍ୟ ଆଉ ତାଙ୍କର କୌଣସି ସାମର୍ଥ୍ୟ ନଥିବ । ଚନ୍ଦ ପେଡ଼ି ନକ୍ସମାନଙ୍କୁ ନାଶିବାଲାଗି ବି ହୁଏତ ଆଦୌ କୌଣସି ବଳ ନଥିବ । ନିଜ ଅହିମଗୁଡ଼ାକର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଯେଉଁମାନେ ଦିନରାତି ମଣିଷ ମାରି ବାହାରିଛନ୍ତି, ସେମାନେ କେଡ଼େ ଉଚ୍ଚାଟ ହୋଇ ଭଗବାନଙ୍କର ନାମ ନେଉଛନ୍ତି । ଯୁଦ୍ଧ-ଖୋରମାନେ ନିଜକୁ ଭଗବାନଙ୍କର ଆଦ୍ୟ ସେବକ ବୋଲି କେଡ଼େ ନିର୍ଲଜ ଭାବରେ ଘୋଷଣା କରୁଛନ୍ତି । ସେକାଳର ଅନଙ୍ଗଭୀମ ଓ ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରମାନେ ଏହି ଅଧିକ ଆଦର୍ଶାତୁରତା, ଆତ୍ମକାମିତା ଓ ଅସ୍ତ୍ରଶାଳିତାର ଯୁଗରେ ଅଧିକ ଉତ୍ପୀଡ଼ନସମର୍ଥ ଭାବରେ ନିଜ ନିଜକୁ ସାକ୍ଷାତ ଭଗବାନଙ୍କର ଆଦ୍ୟସେବକ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି । ଏବଂ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଇଷ୍ଟଦେବରେ ପରିଣତ କରି ନିଜ ନିଜର ବାରିପଟ ଖୁଣ୍ଟରେ ସରାଗରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଛନ୍ତି ।

ଭଗବାନଙ୍କୁ ମନ୍ଦିରେ ବସାଇ ଜଣେ ମଣିଷ ଆଉଜଣେ ମଣିଷର ମୃତ୍ୟୁ-କାମନା କରୁଛୁ, ତା'ର ଶତ୍ରୁମାନେ ଅତଶୀଘ୍ର ଲୁପ୍ତ ହୋଇଯାଆନ୍ତୁ ବୋଲି ସେ ଭଗବାନଙ୍କୁ କେତେ ଗୋଡ ଦେଖାଇ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛୁ । ଏସବୁ ସମେତ ମଣିଷର ଯାବତୀୟ ଇଚ୍ଛା ଅର୍ଥାତ୍ ଉଗ୍ରତା ଭଗବାନଙ୍କର କୃପା ଦ୍ୱାରା ପୂରଣ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ବାବାଜୀମାନେ ବି ମଣିଷମାନଙ୍କୁ କେତେ ପ୍ରକାରର ସଲ ଦେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଏହିସବୁ କୋପ ଓ ଚକ୍ରାନ୍ତ ଭିତରେ ପଡ଼ି ଭଗବାନ ଏବେ ଭାରି ଅସହାୟ ହୋଇଗଲେଣି । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଯେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାକୁ ହୁଏ, ତାଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଜଣେ ମଣିଷ ଯେ ନିଜେ ଦିବ୍ୟଭାବରେ ଫୁଟି ଉଠିପାରେ, ନିହୂରମାନଙ୍କର ସଭାରେ ଏହି କଥାଟିକୁ କୁଆଡ଼େ ପୋତି ଦିଆ-ଗଲାଣି । ନିହୂରମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ନିଜ କାମରେ ଲଗାଇବାକୁ ଚକ୍ର ଓ ଗଦା ଧରି ବାହାରିଛନ୍ତି ।

୧୮ । ୬ । ୯୬

ବୃତ୍ତ କହିଲେ କେନ୍ଦ୍ରକୁ ଯେମିତି ବୁଝାଏ, ପରିଧିଟିଏକୁ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେମିତି ବୁଝାଏ । ପୃଥିବୀରେ ଅନେକ ମଣିଷ କେତେକ କାରଣରୁ ସବାଆଗ ଓ ସବାଶେଷ ଯାଏ କେନ୍ଦ୍ରଟିକୁ ହିଁ ବୁଝନ୍ତି ଓ ପରିଧିଟିଏ ରହିଛି ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବାପାଇଁ ମୋଟେ ରାଜି ହୁଅନ୍ତିନାହିଁ । ବୃତ୍ତର ଅଭିଧାଟି ମଧ୍ୟରେ ଆଗ କେନ୍ଦ୍ର ନା ଆଗ ପରିଧି, ସେକଥା ନେଇ ନିଶ୍ଚୟ ବିବାଦ ଉଠିବ । ତୁମ ନିଜର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଉପରେ ହିଁ ସେହି କଥାଟିର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ନିର୍ଭର କରିବ । ମାତ୍ର, ଏକଥାଟିରେ କେହି କଦାପି ଆପତ୍ତି କରିବେନାହିଁ ଯେ, ଏକ ବୃତ୍ତ କହିଲେ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ପରିଧି ଅର୍ଥାତ୍ ପରିଧି ଓ କେନ୍ଦ୍ର ଉଭୟଙ୍କୁ ହିଁ ବୁଝାଇବ । ପରିଧି ନଥାଇ କେନ୍ଦ୍ରର କଳ୍ପନା କରାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ କିମ୍ବା କେନ୍ଦ୍ର ନଥାଇ ପରିଧିର ମଧ୍ୟ କୌଣସି କଳ୍ପନା କରି ହେବନାହିଁ ।

ବିନ୍ଦୁଟିଏ ହେବାମାତ୍ରକେ ଯେ କେନ୍ଦ୍ରଟିଏ ହୋଇଯିବା ଆପେ ଆପେ ସମ୍ଭବ ହୋଇଯିବ, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ଖାଲି ବିନ୍ଦୁଟିଏ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ଆହୁରି ଶହେ ବା ସହସ୍ରେ ବିନ୍ଦୁ ଭିତରେ କୁଆଡ଼େ ହଜିଯିବା ହିଁ ହୁଏତ ସାର ହେବ । ଜୀବନରେ ବିନ୍ଦୁସ୍ତରରୁ କେନ୍ଦ୍ରର ସ୍ତରକୁ ଯିବା, ଏଇଟି ବୋଧହୁଏ ସର୍ବପ୍ରଥମ ସାଧନା, ସବାମୂଳ ସାଧନା । ମାତ୍ର, କେନ୍ଦ୍ର ହେବା ସହିତ ପରିଧିଟିକୁ ବା, ଅଧିକ ନିର୍ଭୁଲ ଭାବରେ କହିଲେ, ପରିଧିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଆବିଷ୍କାର ଓ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଗୋଟିଏ କେନ୍ଦ୍ର ଯେ ଏକାବେଳେକେ ଅନେକ ପରିଧିର କେନ୍ଦ୍ର ହୋଇ ରହିପାରିବ, ଏହା ଆଦୌ ଏକ ଆକସ୍ମିକ ଘଟଣା ନୁହେଁ । ମୋ' ଜୀବନକେନ୍ଦ୍ରକୁ ଏକ କେନ୍ଦ୍ରର ଯଥାର୍ଥତା ଦେବାଲାଗି

କେତୋଟି ପରିଧି କେତେ ବିସ୍ତାରରେ ରହିବା ଉଚିତ, ସେକଥା ମୁଁ ନିଜେ ସ୍ଥିର କରିବି । ମୋ'ର ଅନୁରାଗ ହିଁ ତାହା ସ୍ଥିର କରିବ । ଏବଂ, ମୋ'ର ଅନୁରାଗ ବିସ୍ତୃତ ଓ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏହି ପରିଧି ମଧ୍ୟ ବହୁବିସ୍ତୃତ ହୋଇ ଯାଉଥିବ, ବହୁ ସଖ୍ୟର ଯୋଗୀ ହୋଇ ପାରୁଥିବ । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଧନୀ ହେବାରେ ଲାଗିଥିବ । ଜୀବନ ବି ଅଧିକ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟମୟ ହେବାରେ ଲାଗିଥିବ ।

୨୩ । ୨ । ୯୨

ଗତକାଲି ଫିଲିସ୍ତିନୀମାନେ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ତିନିଜଣ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ମାରିଦେଲେ, ତେଣୁ ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ର ଗୁଳିବାହିନୀ ସିଧା ଅନ୍ୟ ଦେଶର ଭୂଇଁ ଉପରେ ଥିବା ଶତ୍ରୁ-ପକ୍ଷର ଆଉ କେତେଜଣ ବଡ଼ ଓ ସାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିଦେଇ ଆସିଲା । ଆଦିମ ଯୁଗର ବର୍ବରତା ଏବେ ପ୍ରକୃଷ୍ଟତର ଟେକ୍‌ନିକ୍‌ର ବାହାଦୂରୀ ସହିତ ମିଶି କେତେ ଗୁଣ ଅଧିକ ବର୍ବର ହୋଇଛି ସିନା, ମାତ୍ର ମଣିଷକୁ ଭାରି ଅବର୍କିଆ କରି ପକାଇଛି ।

ଆମ ପୃଥିବୀରେ ସରକାରମାନେ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସହିଂସ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ହିଂସାତ୍ମକ ଏବଂ ଦୁଷ୍ଟ ହେବାଲାଗି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସମ୍ବଳ ରହିଛି । ଆଧୁନିକ ଜାତୀୟତାବାଦ ସେହି ସମ୍ବଳ ବୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ବେଶ୍ ଏକ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ସମର୍ଥନ ମଧ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦେଉଛି । ମଣିଷକୁ ଇଚ୍ଛା କଲା ମାତ୍ରକେ ତା'ର ସବିନମ୍ର ଭଦ୍ରତାରୁ ବିଚ୍ୟୁତ ହୋଇ ପଡ଼ିବାକୁ ତାହା କେତେ ନା କେତେ ଉତ୍ତେଜନା ଯୋଗାଇ ଦେଉଛି । ମଣିଷ କ୍ରମେ ଏଡ଼େ ଭୟଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲାଣି ଯେ, କିଏ କ'ଣ ଆଶଙ୍କା ଆସି ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରକେ ତା' ହାତ ଆଗ ତା' ବନ୍ଧୁକ ପାଖକୁ ଚାଲିଯାଉଛି । ବନ୍ଧୁକଦ୍ୱାରା ସଂସାରଟାକୁ ସାଧି କରାଯାଇ ପାରିବ ବୋଲି ସିଏ କେତେ ସହଜ ଭାବରେ ଭାବି ଶିଖିଲାଣି । ସଂସାରରେ ବନ୍ଧୁକମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଏତେ ବଢ଼ିଗଲାଣି ଯେ, ମଣିଷମାନେ ଇଚ୍ଛା କଲାମାତ୍ରକେ ସେମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଧୁକ ମିଳିଯାଉଛି । ଏସବୁଥିରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ରହି ସଂସ୍କୃତି ଚାଲିଛି, ସାହିତ୍ୟ ଚାଲିଛି; ଏବଂ, ଯେଉଁ ସରକାରମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକର ପୃଷ୍ଠ-ପୋଷକତା କରୁଛନ୍ତି,ସେଇମାନେ ହିଁ ବନ୍ଧୁକଧର୍ମର ଆତଙ୍କ ବଢ଼ାଇବାରେ ସବୁ-ଠାରୁ ଅଧିକ ଅନୁକୂଳତା ସୃଷ୍ଟି କରି ରଖିଛନ୍ତି । ଏହିପରି ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ସଙ୍କଟ ଭିତରେ ପଡ଼ି ସଂସ୍କୃତି ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ସାମୟିକ ଆତ୍ମବିସ୍ମରଣକାରୀ ବିନୋଦନରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲାଣି । କ୍ଷମତା ଏବଂ ବନ୍ଧୁକକୁ challenge କରିବାର ସାହସ ନାଇଁଥିବା ସଂସ୍କୃତି ଓ ନାଇଁଥିବା ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ କପଟ

ଆସିବ ? ଇସ୍ରାଏଲ୍‌ରେ ମଧ୍ୟ ସାହିତ୍ୟର ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି, ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଘୋର ଅଧ୍ୟୟନ ଏବଂ ଗବେଷଣା କରୁଥିବା ପଣ୍ଡିତ ଓ ମହାପଣ୍ଡିତମାନେ ରହିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର, ସବାଆଗ ବନ୍ଧୁକର ସୁରକ୍ଷା ମିଳିଲେ ଯାଇ ସେମାନେ ଜ୍ଞାନଚର୍ଚ୍ଚା କରିପାରିବେ ବୋଲି କ୍ରମେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ମଣ ହୋଇଗଲେଣି । ସେହି ଜ୍ଞାନ ପୃଥିବୀରେ ଅସଲ ଆତ୍ମାଟିକୁ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ପଡ଼ି ରହିବାରେ ହିଁ ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି ।

୨୭ । ୨ । ୯୨

ଯୋଉମାନେ ଭଗବାନଙ୍କ ତରଫରୁ କଥା କହି ବୁଲୁଛନ୍ତି ଓ କାମ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ନିଜେ କେଡ଼େ କେଡ଼େ ଦେଖା ନଯାଉଛନ୍ତି ! ସେମାନଙ୍କର ଦର୍ପ ଦେଖି ଓ ଅତିକଥନ ଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଣି ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ ମଧ୍ୟ ଆପଣାକୁ କ୍ଷୁଦ୍ର ମନେ କରୁଥିବେ ଏବଂ ଏହି କୁହାଳିଆମାନଙ୍କୁ ଭୟ ବି କରୁଥିବେ । ଯୋଉମାନେ ରାଜନୀତି କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ରାଜନୀତିର କ'ଣ କରୁଛନ୍ତି ବା ନକରୁଛନ୍ତି, ସେକଥା ହୁଏତ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଫଳିବ ବା ନଫଳିବ, ମାତ୍ର ସେମାନେ ନିଜେ କେଡ଼େ କେଡ଼େ ଦେଖା ଯାଉଛନ୍ତି । ଯୋଉ-ମାନେ ଆମ ଶାସନରେ ଅଛନ୍ତି, ସେବାରେ ଅଛନ୍ତି, ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତି ଭିତରେ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନେ ବି କେଡ଼େ କେଡ଼େ ଦେଖା ଯାଉଛନ୍ତି । ସିଏ ଯାବତୀୟ ଆଡମ୍ବର ଏବଂ ଉପଦ୍ରବ ସହିତ ପୂଜା କରିବ ବୋଲି ଢୋଲକ ଲଗାଇ ବାହାରିଛି, ଯାବତୀୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ସିଏ ନିଜେ କେଡ଼େ ବଡ଼ ହୋଇ ଦିଶିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ନକରୁଛି !

ଅହଙ୍କାର ହିଁ ରାଜା ହୋଇ ବସିଛି, **ambition**ମାନେ ପାଟମହିଷୀ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି । ନମ୍ରତାକୁ ମଧ୍ୟ ଅହଙ୍କାର ନିଜ କାନର ନୋଳି ବା ନାକରେ ନୋଳକ କରି ପିନ୍ଧିଛି । ବାହାରେ ଯେଡ଼େ ଚୋରା ଦେଖା ଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅହଙ୍କାରୀମାନେ ପୃଥିବୀଟାକୁ ସତେଅବା ଅଣନିଃଶ୍ୱାସୀ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀକୁ ବିଶ୍ୱାସ ଭିତରୁ ନିକାଳି ଅବିଶ୍ୱାସ ଆଡ଼କୁ ଅଡ଼ାଇ ନେଇଯିବାକୁ ଏମାନେ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ସହାୟତା କରୁଛନ୍ତି । ପାଠ, କ୍ଷମତା, ଅର୍ଥ ଓ ପଦ, ସବୁ ଯେପରି ସେହି ଅହଙ୍କାରୀ ଉପଦ୍ରବୀର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅସ୍ତ୍ରରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ସିଏ ଭଗବାନଙ୍କର ସ୍ପର୍ଶ ଲାଭ କରେ, ସିଏ ସବାଆଗ ଅହଙ୍କାର ଭିତରୁ ବାହାରିଆସେ । ମାତ୍ର, ସ୍ୱମହତ୍ତ୍ୱର ଏହି ଯେଉଁ ପ୍ରବଳ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷୀମାନେ ଏବେ ପୃଥିବୀରେ ସବୁଠାରେ ଅଧିକ କୋଳାହଳ କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ହୁଏତ ଆଉକାହାର ତାଡ଼ନାରେ ଏହିଭଳି ତାଡ଼ିତ ହେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ଓ ଆଉ କେଉଁ

ଉତ୍ତେଜନାରେ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ସିନା, ଭଗବାନଙ୍କର ସ୍ପର୍ଶ କଦାପି ଲାଭ କରିନାହାନ୍ତି । ସତ ପ୍ରେମୀ କଦାପି ଉପଦ୍ରବୀ ହୁଏନାହିଁ; ସତ ପ୍ରେମୀ ସବା-ଆଗ ନମ୍ର ହୁଏ, ନମନୀୟ ହୁଏ,—ସିଏ ମୋଟେ କୋଳାହଳରେ ବିଶ୍ୱାସ କରେନାହିଁ ।

୨୭ । ୮ । ୯୨

ପୃଥିବୀର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ଅନେକ ମଣିଷ ଚୁପ୍ ରହିଯିବାକୁ ସର୍ବୋତ୍ତମ ବୋଲି ମନେ କରୁଛନ୍ତି । ଝଡ଼ପବନ ଆସିବା ସମୟରେ ମାଆମାନେ ଯେମିତି ନିଜ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଘରଭିତରେ ରହିବାକୁ କହନ୍ତି, ଏହି ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଭୀରୁ ମାଆଟି ପ୍ରାୟ ସେହିପରି କରୁଛି । ଆହୁରି କେତେ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ହୁଁ କରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିବେ ବୋଲି ବି ବାହାରିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଭାବୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ହାତରେ ଯେଉଁ ତଡ଼ାଟା ରହିଛି, ସେଥିରେ ଗୋଟାଏ ପାହାର ଦେଇ ସେମାନେ ଏହି ଦୁଷ୍ଟ ସ୍ଥିତିଟାକୁ ଏକାବେଳେକେ ଶେଷ କରିଦେବେ । ସେହି ତଡ଼ାର ପ୍ରକୃଷ୍ଟୀକରଣ ହୋଇ ଏବେ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭୁଜାଲି ବାହାରିଲଣି, ବନ୍ଧୁକ ମଧ୍ୟ ବାହାରିଲଣି ।

ମୁଁ ଏମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କୌଣସି ଗୋଟିଏରେ ବି ନାହିଁ । ମୁଁ ସାଙ୍ଗ ଖୋଜୁଛି । ମୋ'ର ପରି ସମାଧାନଟିଏ, ବାଟଟିଏ ଖୋଜୁଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଖୋଜୁଛି । ବିଶ୍ୱାସୀ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଖୋଜୁଛି, ସତକୁ ସତ ସମ୍ମତ ହୋଇଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଖୋଜୁଛି । ଯିଏ ଭୀରୁ ହୋଇନଥିବ, ଯିଏ ଉତ୍ତେଜିତ ହେଉ-ନଥିବ, ଯିଏ କାହାକୁ ମଧ୍ୟ ଧୋକା ଦେବାକୁ ମନ କରୁନଥିବ, ଯିଏ ବାଟଟିଏ ଚାଲିବାକୁ ଏବଂ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିବାକୁ ହିଁ ତା' ନିଜ ଜୀବନରେ ସବାବଡ଼ ଧର୍ମ ଓ ସବାବଡ଼ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବ, ପରିସ୍ଥିତି ଯେତେ ଯାହା ଜଟିଳ ଅଥବା ପ୍ରତିକୂଳ ହେଲେ ବି ଯିଏ ସୋପାନପରେ ସୋପାନ ଉଠିଯିବାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ଅସଲ କାମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥିବ, ଯିଏ ବିକଳ୍ପ ଖୋଜୁଥିବ, ଏବଂ ସର୍ବୋପରି ଯିଏ ବିକଳ୍ପଟିଏ ହୋଇଥିବ, ମୁଁ ସେହିଭଳି ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କୁ ଖୋଜୁଛି । ଏପରି ମଣିଷ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ଦଳ ନାହିଁ । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗ ଖୋଜୁଛନ୍ତି । ଅନୁତ୍ତେଜିତ ଭାବରେ ସାଙ୍ଗ ଖୋଜୁଛନ୍ତି । ସାଙ୍ଗ ଖୋଜି ଖୋଜି ଏହିଭଳି ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଯେଉଁଦିନ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ବସି ପହଞ୍ଚିଯିବେ, ସେଇଦିନ ଯାଇ ଅନ୍ୟ ପବନ ବୋହିବ। ବିଶ୍ୱାସରେ ସଂସାର ଚାଲିବ । ଧରିତ୍ରୀ ଶାନ୍ତ ହେବ ।

୭ । ୬ । ୯୬

କେଉଁଠି ବା କାହାପାଖରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ହୋଇ ରହିଲେ ମଣିଷ ସାଧାରଣତଃ ନିଜଭିତରେ ଭାରି ଦୁର୍ବଳ ହୋଇପଡ଼େ । ମାତ୍ର, ଏପରି ଗୋଟିଏ ଥାନ ଅଛି, ଯାହାଉପରେ ନିର୍ଭର ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବଳ ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥାଏ, ସାହାସ ଅଧିକ ହେଉଥାଏ, ବିଶ୍ୱାସ ମଧ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥାଏ । କାରଣ; ସେହି ଥାନଟି ମୂଳତଃ ନିଜଭିତରେ ରହିଥାଏ । ଯାବତୀୟ ଅବଲମ୍ବନ ଲାଗି ସେହି ଗୋଟିଏ ଜାଗା,—ଆଉସବୁ ଅବଲମ୍ବନ କେଉଁଠି ବା କେଉଁଠିକୁ ଆଣି ବଡ଼ ନିରାଶ୍ରୟ କରି ଛାଡ଼ି ଦେଇଯାଏ ।

ସେଇଟି ଭିତରେ ଅଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା ମାତ୍ରକେ ସିଏ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ସବୁଠାରେ ରହିଛି ଓ ଆମର ସଙ୍ଗୀ ହୋଇ ବାଟ ଚାଲୁଛି ବୋଲି ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହୋଇଯାଏ । ଆଉ ସବୁ ବଳ ଧୋକା ଦିଅନ୍ତି, ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମାଯାଏ ଆସି ସାଙ୍ଗ ଛାଡ଼ି ପଳାଇ ଯାଆନ୍ତି । କେବଳ ଭିତରେ ହିଁ ଯେତିକ ଠାବ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ, ସେତିକି ବଳ ଦେଉଥାନ୍ତି, ପାହାଚ ପରେ ପାହାଚ ଡିଆଁଇନେଇ ଯାଉଥାନ୍ତି । ଯାବତୀୟ ବଳଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ମଣିଷ କେତେ ବୃଥାଗର୍ବୀ ହୁଏ;—ଧନର,ଯଶର,ଅସ୍ତ୍ରର,ଏପରିକି ଜ୍ଞାନର ବଳ ମଧ୍ୟ ମଣିଷକୁ ଗର୍ବୀ କରାଇବାର ଆଶଙ୍କା ରହିଥାଏ । ମାତ୍ର, ଅସଲ ବଳଟି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ପାରିଲେ ମଣିଷ ଯଥାର୍ଥରେ ବିନୟୀ ହୁଏ ଏବଂ, ବିନୟୀ ହୋଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଅସଲ ଭକ୍ତର ଯୋଗ୍ୟତା ଆସେ । ଏକାବେଳେକେ ଦୃଢ଼ତା ଏବଂ ନମନୀୟତା ଉଭୟେ ହାସଲ ହୋଇ ପାରନ୍ତି । ଭୀରୁତା ପାଖ ହିଁ ମାଡ଼େନାହିଁ । ଅସଲ ବଳଟି ନଥାଇ ପୃଥିବୀରେ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସମୂହମାନେ ନିଜ ଅର୍ଥବଳ, ଧର୍ମବଳ ଓ ଆଦର୍ଶବଳକୁ ନେଇ କେତେ ଗର୍ବ ଦେଖାଉଥାନ୍ତି, ମାତ୍ର ଅସଲ ଘଣ୍ଟିରେ ଭାରି ଭୀରୁ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଭାରି ଅସହାୟ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ଦୁରାଗ୍ରହ ଆଗରେ ବେଳେବେଳେ କାଳ ବି ହଟି ଯାଉଥିବା ପରି ମନେ ହୁଏ । ସବୁଯାକ ସିଂହାସନକୁ ସେଇମାନେ ହିଁ ମାଡ଼ି ବସିବାକୁ ତତ୍ପର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ତଥାପି ଭୀରୁ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଅସଲ ବଳ ମୁରୁକି ହସି ସବୁ ଦେଖୁଥାଏ ଓ ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ସମୟ ଗଣିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସମୟ ଆସିଲେ ମିଛ କୋଠାଗୁଡ଼ାକ ଦୁଲ୍ ଦୁଲ୍ ହୋଇ ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡ଼ନ୍ତି ।

୨୯ । ୬ ।୯୬

ସୃଜନଶୀଳତାକୁ କେତେ ନିଷ୍ଠାର ଏବଂ ଗୁପ୍‌ଚୁପ୍ ଭାବରେ କେତେ ମଣିଷ ସାହିତ୍ୟ ନାମରେ କିଛି ଲେଖିବାକୁ ହିଁ ବୁଝିଥାନ୍ତି । ସଙ୍ଗୀତବାଲା ସଙ୍ଗୀତକୁ

ହିଁ ସୃଜନଶୀଳ ଯାବତୀୟ ସବୁ ନଷ୍ଟ ବୋଲି ଧରି ନେଇଥାନ୍ତି । କ୍ରୀଡ଼ାବିତ୍‌ମାନେ କ୍ରୀଡ଼ାରେ କୁଶଳ ହେବାକୁ ହିଁ ସୃଜନଶୀଳତା ବୋଲି କହିବାକୁ ଧାଇଁ ନଆସିବେ ବା କାହିଁକି ? ଏମାନଙ୍କର ଗହଣରେ ବସିଥିଲି ବେଳେ ମୁଁ ଭାରି ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଦେଖିପାରେ ଓ ସତେଅବା ଗନ୍ଧ ବାରି ଜାଣିପାରେ ଯେ, ଏମାନେ ଗୋଟାଏ କେଉଁଠାରେ ଝଅକ ମାରି ରହି ଯାଇଛନ୍ତି, ଗୋଟାଏ କୋଉଯାଏ ଆସି ସେଠାରେ କୌଣସି କାରଣରୁ ଅଥବା କାର୍ପଣ୍ୟ ହେତୁ ଅଟକି ଯାଇଛନ୍ତି ଓ ଆପଣାକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବାପାଇଁ ସେହି ଥାନଟିକୁ ହିଁ ଚରମ ହେବାର ଓ ଚରମ ଦେବାର ସୀମା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଯାଉ ଯାଉ ବାଟରେ କେଉଁଠି ଯେପରି ଗଣ୍ଠିଟିଏ ହୋଇ ପଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ସତେଅବା ଆଉ ମୋଟେ ଫିଟି ପାରୁନାହାନ୍ତି ଓ ମହତ ରଖିବା ପରି ସେହିଠାରେ ହିଁ ସର୍ବବାଧ କାମ୍ୟକୁ ଲାଭ କରିଛନ୍ତି ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ପକାଇଛନ୍ତି ।

ସୃଜନଶୀଳତା ଆଦୌ କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ନୁହେଁ, ଅର୍ଥାତ୍ କୌଣସି ବିଶେଷ କ୍ଷେତ୍ରର ବିସ୍ଫୋରଣ ପରି ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁ ଆଦୌ ନୁହେଁ । ସୃଜନଶୀଳତା ସମଗ୍ର ଜୀବନର । ଏହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଇଚ୍ଛାକୃତ । ଅର୍ଥାତ୍, ମଣିଷ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଯାଇ ସୃଜନଶୀଳ ହୋଇପାରିବ । ଏବଂ ସମ୍ଭାବନା ହିସାବରେ କୋଉ ମଣିଷ ଯେ ଯାବତୀୟ ସୃଜନଶୀଳତାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ପୃଥିବୀକୁ ଆସିଥାଏ, ସେକଥା ମୁଁ କଳ୍ପନା କରି ପାରିବନାହିଁ । ନିତାନ୍ତ Skeptic ନହେଲେ କେହି ତାହା କହିବାକୁ ମନ କରିବନାହିଁ । ଏବଂ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଭିତରେ ଭଗବାନ୍ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ଯଦି ତୁମେ ପ୍ରକୃତରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବ, ତେବେ କୌଣସି ମଣିଷ ଭିତରେ ସୃଜନଶୀଳତାର କୌଣସି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ନାହିଁ ବୋଲି ତୁମେ କପରି କାହିଁକି କହିବାକୁ ଯିବ ? ଏହି ପୃଥିବୀ ଉପରେ କେବଳ ଏକ ସୃଜନଶୀଳ ହାତ ଲାଗିଛି ବୋଲି ତ ଏହାକୁ ସୃଷ୍ଟି ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି ?

୪ । ୩ । ୯୨

ଜଣେ ଜଣେ ମଣିଷ ନିଜର ଅନୁରାଗ ତଥା ଆସ୍ପୃହାବଳରେ ଆପଣାର ସର୍ବୋତ୍ତମ ସମ୍ଭାବନାର ସ୍ତରକୁ ଆରୋହଣ କରି ଚାଲିଯାଇ ପାରନ୍ତି । ସେମାନେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ମଣିଷ ଥିଲେ ଏବଂ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଦେବତା ହୋଇଗଲେ ବୋଲି କଦାପି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ସେମାନେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ମାଟି ଥିଲେ ଓ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଶଙ୍ଖ ହୋଇଗଲେ ମଧ୍ୟ କଦାପି କୁହା ଯିବନାହିଁ । କେହି କଦାପି ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ମାଟି ହୋଇ ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ଆସିନଥାଏ । ସମ୍ଭାବନାର ଆଶୀର୍ବାଦ ମାଟିକୁ ଖାଲି ମାଟି ହୋଇ ରହିବାର ଅପବାଦରୁ ସର୍ବଦା ରକ୍ଷା କରେ । ମାଟି ଭିତରେ ମର୍ମ ଥାଏ । ଅନେକ ମଣିଷ

ବିବିଧ କାରଣରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଐକାନ୍ତିକ ଭାବରେ ସେହି ମର୍ମର ବାସନା ପାଆନ୍ତି ଓ ସେହି ବାସନା ଆଡ଼କୁ ବାଟ ଚାଲନ୍ତି । ସେମାନେ ଏହି ଜଗତକୁ ବାସନାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଦିଅନ୍ତି, ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ମହିକଟି ବିଷୟରେ ଆମକୁ ସଜ୍ଞାନ କରଯାଆନ୍ତି ।

ନିଜର ମହିକଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାପାଇଁ ଅସମର୍ଥ ମଣିଷମାନେ ଏହିପରି ଆଉ କାହାଠାରୁ ମହିକ ପାଇ ତାହାକୁ ଦେବତା ବୋଲି ମାନନ୍ତି । ତାକୁ ଅବତାର ବୋଲି କହନ୍ତି, ଏବଂ ଅନୁରୂପ ଉପଚାରରେ ଅବତାରର ପୂଜା ଓ ମାନଣା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଏ । ମହିକକୁ ମହିକ ଚିହ୍ନନ୍ତି ସିନା, ମାତ୍ର କେଉଁଠାରେ କେଉଁ ଦ୍ୱାରଗୁଡ଼ିକ ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଥାଏ କେଜାଣି, ସବୁ ମହିକଯାକ ଜଣକ ଭିତରେ ଠୁଳ ହୋଇ ରହିଛି, ଆମେ ତାହାକୁ ହିଁ ଭଗବାନ୍ ବୋଲି କହିବା, ମାଦଳଙ୍କ ପରି ତୁଚ୍ଛା ମାଟିରେ ଗଢ଼ା ହୋଇଥିବା ପରି ଓ ଆଉ କିଛି କଦାପି ନହେବାକୁ ଅଭିଶାପ ପାଇଥିବା ପରି ଆମେ କେବଳ ମାଟି ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ଆମର ଏକମାତ୍ର ଗତି ବୋଲି ମାନିନେବା,—ଅନେକ ମଣିଷ ଏହିଭଳି ଏକ ଆତ୍ମଘାତୀ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଭିତରେ ଯାଇ ପଡ଼ନ୍ତିଆନ୍ତି । କେତେକ ସମାଜ ଓ କେତେକ ସଂସ୍କୃତି ମଧ୍ୟରେ ବି ମଣିଷକୁ ଏହିପରି ମାଦଳ ଓ ମାଟି କରି ରଖିବାର ପ୍ରୋତ୍ସାହକ ଜୀବାଣୁମାନେ ହୁଏତ ବିଶେଷ ଭାବରେ ରହିଥାନ୍ତି, ଯାହା ଫଳରେ ମଣିଷର ନିଜ ଘରଟାକୁ ତା' ପାଖରେ କଳି ରଖିବାକୁ ତା' ସମାଜ ଓ ତା' ସଂସ୍କୃତିରୁ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ବିଶେଷ ଅପପ୍ରୋତ୍ସାହନମାନ ମିଳିଥାଏ ।

୫ । ୩ । ୯୬

ପ୍ରଶ୍ନକର୍ତ୍ତା ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ, ଦେଶର ଅବସ୍ଥା ଯେପରି ଭୟାବହ ହେଲାଣି, ଆମେ ଅତି କମ୍‌ରେ କ'ଣ କଲେ ସାଧାରଣ ଜୀବନ ପୁନର୍ବାର ଏକ ସର୍ବନିମ୍ନ ସ୍ୱାଭାବିକତା, ଚରିତ୍ରବତ୍ତା ଏବଂ ବିଶ୍ୱସନୀୟତାର ସ୍ଥିତିକୁ ଫେରିଆସି ପାରିବ । ପଣ୍ଡିତମାନେ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର କିପରି ଦେଇଥାନ୍ତେ କେଜାଣି, ମୁଁ କହିଲି ଯେ, ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ନିଜନିଜର ଗର୍ତ୍ତମାନଙ୍କୁ ଭାଙ୍ଗି ପ୍ରଧାନତଃ Sharingକୁ ଭିତ୍ତି କରି ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ୟପ୍ରତି ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ସହାନୁଭୂତି ରଖି ନିଜର ଜୀବନକୁ କିଞ୍ଚିତ୍ ସ୍ୱାଭାବିକ କରି ଆଣିଲେ ସମ୍ଭବତଃ ତାହା ହୋଇପାରିବ । ଏଥିପାଇଁ ଜାତୀୟ ବା ରାଜନୀତିକ ସ୍ତରରେ କୌଣସି ଆଖିଦୃଶିଆ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ, ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ୍‌ରେ କୌଣସି ଭାବର ହୁଲାଇଲା ପ୍ରସ୍ତାବ ପାସ୍ କରିବାର ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ଆମେ ଯେତେ ଯିଏ ଏହାକୁ ଏକ ସମାଧାନ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଛୁ, ନିଜ ଜୀବନରେ ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜର

ସମ୍ବନ୍ଧଗତ ବୃତ୍ତଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ସେହି କଥାଟିକୁ ଯଥାଶକ୍ତି ଆଚରଣ କଲେ ହୁଏତ ଅନେକ କିଛି ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ । ଇସ୍କୁଲରେ ମାଷ୍ଟରମାନେ ତାହା କରିବେ, ପରିବାରରେ ବାପାମାଆ ତାହା କରିବେ, ସରକାରୀ ଦପ୍ତରମାନଙ୍କରେ ହାକିମ ଓ ଅମଲାମାନେ ତାହା କରିବେ । ଅର୍ଥାତ୍, ଗାଉଁ ଭାଙ୍ଗିବେ ଓ ନିଜକୁ ଏକ ବୃହତ୍ତର ସାମୂହିକ ଜୀବନର ଅଙ୍ଗ ବା ଅଂଶ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବେ ।

କରିବେ, କହିବେ ନାହିଁ । ସଂସାରବିରାଗୀ ସଜ୍ଜନମାନେ ବା ଏକ ଦରିଦ୍ର ସମାଜରେ ଆପଣାକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସୌଭାଗ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଧନୀ କରି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବା ଚତୁରମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଯେତେ ନୁହନ୍ତି, ସଚରାଚର ତାହାର ଦଶଗୁଣ ଅଧିକ ଦେଖାଇ ହୁଅନ୍ତି । ବଂଶ, ଜାତି, ଶିକ୍ଷା, ଅର୍ଥ-ସମ୍ପନ୍ନତା,— ଏସବୁ ସେମାନଙ୍କର ଗାଉଁଗୁଡ଼ାକୁ ବଢ଼ାଇବାରେ ହିଁ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ଏହି ଗାଉଁଦାରିଆ ଲୋକମାନେ ସଂସ୍କୃତିର ବାଡ଼ିଦିଆ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକର ଭିତରେ ପଶି ସାମୂହିକତାର ପବନଗୁଡ଼ାକୁ ମଧ୍ୟ Corrupt କରିବାର ଧନ୍ଦାରେ ଲାଗି ରହିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ, ଯେଉଁମାନେ ଗାଉଁରେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତିନାହିଁ, Sharingରେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି, ପ୍ରେମରେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ଏକ ବିକଳ୍ପର ପ୍ରତିଷ୍ଠାରେ ଲାଗିଯାଆନ୍ତୁ ।

୭ । ୩ । ୯୭

ଦେବତାଙ୍କର ମୁହୂର୍ତ୍ତ ହେଉଛି ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ । ଯେକୌଣସି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ହେଉଛି ଦେବମୁହୂର୍ତ୍ତ । ତେବେ ମଣିଷର ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ପୁଣି କେଉଁଟା ? ମଣିଷ ଯେତେବେଳେ, ଯେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସମ୍ମତ ହୋଇଯିବ, ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତଟିକୁ ଅବଶ୍ୟ ତାହାର ମୁହୂର୍ତ୍ତ ବୋଲି କୁହାଯିବ । ସେମିତି ଦେଖିଲେ ଦେବତାଙ୍କର କୌଣସି ଖାସ୍ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ନାହିଁ । ମଣିଷର ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ହିଁ ଦେବତାଙ୍କର ମୁହୂର୍ତ୍ତ । ଜଣେ ମଣିଷ ଆପଣା ଭକ୍ତିର ମଉଜରେ, ଆପଣା ଅସମ୍ମତି ଅଥବା ଆର୍ତ୍ତିର ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାର ମଉଜରେ କେତେ କେତେ potential ଦେବ ମୁହୂର୍ତ୍ତକୁ ଯେ ହରାଇ ବସେ ଏବଂ ଅଲକ୍ଷଣା ହୋଇ ରହିଥାଏ, କେବଳ ମଣିଷ ହିଁ ଇଚ୍ଛା କଲେ ତାହାର ହିସାବ କରିପାରିବ ।

ଗ୍ରହ ମୋ'ର ହାତରେ, ନକ୍ଷତ୍ରଟି ମଧ୍ୟ ମୋ'ର ହାତରେ । ଭାରତୀୟ ବେଦାନ୍ତକୁ ଭକ୍ତିର ପ୍ରବୃତ୍ତିମାର୍ଗଟି ସହିତ ସମନ୍ୱିତ କରି ଦେଖିବାକୁ ରାଜି ହେଲେ ସେହି ଗ୍ରହ ହାତମୁଠାରେ ଆସି ମିଳିଗଲା ପରି ମନେ ହୋଇଥାଏ । ଠାକୁରେ ଇଚ୍ଛା କଲେ ବା ତାଙ୍କର ଖିଆଲ ହେଲେ ଯେ ସେହି ଗ୍ରହଟିକୁ ମଣିଷର

ହାତରେ ଆଣି ଦିଅନ୍ତି କିମ୍ବା ପୁନର୍ବାର ଇଚ୍ଛା କଲେ ମଣିଷ ହାତରୁ ଛଡ଼ାଇ ନେଇଯାଆନ୍ତି, ଯେକଥା ସମ୍ଭବତଃ ଆଦୌ ନୁହେଁ । ଯଦି ଠାକୁରମାନଙ୍କର କଥା କହିବାର ଶକ୍ତି ଥାଆନ୍ତା, ବା ଆଉ ଏକ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାଷାରେ କହିଲେ, ଠାକୁର-ମାନଙ୍କର କଥାକୁ ଶୁଣିବାଲାଗି ଯଦି ମଣିଷର ହୃଦୟରେ ସମର୍ଥ କାନଟିଏ ରହିଥାନ୍ତା, ତେବେ ମଣିଷ ଠାକୁରମାନଙ୍କର ଦୁଃଖକୁ ଅବଶ୍ୟ ବୁଝି ପାରୁଥାନ୍ତା । ଦୁଆରଟିଏ ଖୋଲିବ ବୋଲି ସେମାନେ ଯେ କେତେ ଅନୁରାଗ ଏବଂ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ସହିତ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାନ୍ତି ଓ ମଣିଷର ନିର୍ମମତା ହେତୁ ହିଁ କେତେ କେତେ ଫଳଗର୍ଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତିକୁ ହାତଛଡ଼ା କରାଇ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି, ଅସଲ କାନ ଥିଲେ ମଣିଷ ସେକଥାକୁ ଅବଶ୍ୟ ଶୁଣି ପାରନ୍ତା । ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କର ବେଢ଼ା ଭିତରେ ଯୋଉ ଭକ୍ତ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପାଷାଣ ହୋଇ ରହିବାର ନିର୍ବାସ ଦିଏ, ସେହି ଭକ୍ତ ଭଗବାନଙ୍କର ଦୁଃଖକୁ କଦାପି ବୁଝି ପାରିବନାହିଁ । ସିଏ ବନ୍ଧୁଲାଗି ଏହିପରି ହିଁ ଦୁଆର ବନ୍ଦ କରି ରହିଥିବ ଏବଂ ଏଣେ ନିର୍ମମ ଭକ୍ତର ଆନନ୍ଦ-ବଜାରରେ ମଜାରରେ ବୁଲୁଥିବ ।

୭ । ୩ । ୭୨

ବନ୍ଧୁ ଡକ୍ଟର ସେନଗୁପ୍ତ ମହାନଗରୀରେ ଥାଆନ୍ତି । ସେଠାରେ ସିଏ ନିଜର ଘର ତୋଳିଛନ୍ତି । ପିଲାମାନେ ବଡ଼ ହୋଇ ଗଲେଣି, ଝିଅ କାହିଁ ପ୍ରବାସରେ । ପୁଅ ବି ଏକ ବଡ ନୌକରୀରେ । ଏବେ ଶ୍ରୀ ସେନଗୁପ୍ତ ଚିଠି ଲେଖିବା ସମୟରେ ପାଞ୍ଚ ଛଅ ଧାଡ଼ିରେ ଚିଠି ସାରି ଦିଅନ୍ତି ! ସବୁଥର ପ୍ରାୟ ସେଇ ଏକା କଥା ଲେଖା ଥାଏ । ଝିଅ କାହିଁ ଆନନ୍ଦରେ ଅଛନ୍ତି, ନାତୁଣୀ ପରେ ଏବେ ନାତିଟିଏ ହୋଇଛି, ନବାଗତ ବ୍ୟକ୍ତିଟିର ସୁଦୃଶ୍ୟ ଉଜ୍ଜଳ ଫଟୋଟିଏ କାହିଁ ଏଥର ଅଜାଆଈଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇଛନ୍ତି, ଇତ୍ୟାଦି, ଇତ୍ୟାଦି ।

ସିଏ ଏକଦା ମୋ'ର ସତୀର୍ଥ ଥିଲେ । ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପକ ହିସାବରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରିୟ ଥିଲେ, ଗଭୀର ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ଗଭୀର ଚିନ୍ତନରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଟାଣି ନେଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଆଖି ସବୁବେଳେ ଭବିଷ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ପ୍ରଲମ୍ବିତ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ନିଜର ପାଠପଢ଼ା ପରେ ହଠାତ୍ ନୌକରି ନକରି ସିଏ ଉତ୍ତରପୂର୍ବ ଭାରତବର୍ଷର ପର୍ବତାଞ୍ଚଳରେ ଗୋଟିଏ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଯାଇ ରହିଥିଲେ । ଜୀବନରେ ଗୁରୁ କରିଥିଲେ । କିଛିଦିନ ତନ୍ତ୍ରର ସାଧନାରେ ବି ରମିବାକୁ ମନ କରିଥିଲେ । ଏବେ ସିଏ ଆଗର ସବୁଯାକ ସ୍ୱପ୍ନ ଓ ସବୁଯାକ ସୋପାନ— ଆରୋହଣକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଆସିଲେଣି । ନୀରବ ହୋଇ ଗଲେଣି । କହନ୍ତି, ଜୀବନରେ ଏମିତି ଦିନେ ଗୋଟାଏ ଜାଗାକୁ ଆସି ବା ଅନ୍ତତଃ ଗୋଟାଏ

ବୟସକୁ ଆସି ରହିଯିବାକୁ ହୁଏ । ହାତରୁ ଦଉଡ଼ି ଛାଡ଼ିଦେବାକୁ ହୁଏ, ପୃଥିବୀ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ସକଳ ଭାବନାରୁ ବିଦା ହୋଇ ଆସିବାକୁ ପଡ଼େ । ମହାନଗରୀରେ ନୂଆ ଘରଟିଏ କରୁଥିବା ବେଳେ ସେ ନିଜର ପସନ୍ଦ ଅପସନ୍ଦ ଅନୁସାରେ କେତେ କ'ଣ ତିଆରି କରୁଥିଲେ । ଏବେ କହୁଛନ୍ତି, ନିଜର ଖଣ୍ଡେ ଘର ଦରକାର ହୁଏ କାରଣ, ତାଙ୍କ ଭାଷାରେ, **One must have a place to die,**— ଏହି ପରିଜନ୍ମ ପ୍ରକୃତରେ କାହାପାଖରେ, ମୁଁ ଖୋଜି ତାହାର କୌଣସି ଠାବ ପାଏନାହିଁ ।

୮ । ୩ । ୯୬

ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ପିଲାଦିନେ ବି ଦେଖିଥିଲି । ସେମାନଙ୍କର ଆଖିରେ ସ୍ୱପ୍ନ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଥିଲା । କାରିଗରଟିଏ ଯେମିତି ନିଜର କୃତିଟିକୁ ଯେତେ ଯତ୍ନ ଓ ଅନୁରାଗ ଦେଇ ଗଢ଼ିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇନଥାଏ ଏବଂ ନିଜଭିତରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଯତ୍ନ ଓ ଅନୁରାଗ ସମ୍ଭବ କରାଇ କେତେକ'ଣ ସମ୍ଭାବନାକୁ ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ ଏବଂ ଖୁସୀ ହେଉଥାଏ, ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ସେହିପରି ସ୍ୱପ୍ନମୟ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ସକଳ ଅନୁଭବ ସତେ ଯେପରି ଖାଲି ଖୁସୀ ହୋଇ ଝରି ପଡ଼ୁଥିଲା । ସେହି ପିଲାମାନେ ପାଠ ପଢ଼ିଲେ ବୟସରେ ବଡ଼ ହେଲେ, ସଂସାରକୁ ଜାଣିଲେ;—ଏବଂ, କେତେ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ସଂସାର ସହିତ ଖାପ ଖାଇଗଲେ । କିଏ ଏକ ଇଞ୍ଜିନିୟର ହେଲା, କିଏ ଡାକ୍ତରଟିଏ ହେଲା, ଆଉକିଏ ବ୍ୟବସାୟ କଲା ବା ଅଫିସର ହେଲା । ବାସ୍, ଏମାନେ ସେଠିକିରେ ରହିଗଲେ । କେବଳ ନିଜକଥା ଭାବିଲେ, ନିଜର ଉନ୍ନତି କରିବେ ବୋଲି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଚତୁର ହେଲେ, ସତର୍କ ହେଲେ । [illegible] ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ରହିଗଲେ । ପାଠଗୁଡ଼ାକୁ ପଢ଼ି ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ କ'ଣ ଏହିପରି ଭାବରେ ଯାବତୀୟ ସୃଜନଶୀଳତାକୁ ହରାଇ ବସିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଏ, ଏମିତି ଲୁଚିଯାଏ ଓ ହଜିଯାଏ ?

ପ୍ରତିକୂଳ ଜଳବାୟୁ ଭିତରେ ଯେଉଁ ସୃଜନଶୀଳତା ଏବଂ ସ୍ୱପ୍ନଶକ୍ତି ନିଜକୁ ଅନ୍ତରାଳକୁ ନେଇ ପଳାଇଯାଏ, ଆମେ ତାହାକୁ ଆଦୌ ଏକ ସୃଜନଶୀଳତା ବୋଲି କାହିଁକି କହିବା ? ହଁ, ସେହି ସୃଜନଶୀଳତା ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଜୀବନରେ ସତେଅବା କେଉଁ କକ'ଣ ଅସଲ ଓ ବାସ୍ତବର ଅନୁଗ୍ରହରେ ଏକ କବିତା, ଗପ ଅଥବା ନାଟକ ହୋଇଯିବାକୁ କିଛିତ୍ ଫାଙ୍କ ପାଇଥାଏ । ସେତେବେଳେ ସକଳ ସୃଜନଶୀଳତା ବେଳେ ବେଳେ କାଳସୀ ହୋଇ ବାହାରେ । ଓ ସାମୟିକ କିଛିତ୍ ଉପଦ୍ରବ ଦ୍ୱାରା ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦିଏ । ମାତ୍ର, ତାହା ଅସଲ

ମଣିଷଟିକୁ ମାରିଦିଏ, ଲୁଗୁଇ ରଖେ । ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ କାହିଁକି କେହି In spite ofର ମନ୍ତ୍ରଟିକୁ ଦେଇ ପାରିଲେନାହିଁ ? The courage to be in spite of—ଯେଉଁ ଗେହ୍ଲା ମଣିଷମାନେ ପରିସ୍ଥିତିଟା ଅନୁକୂଳ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୃଜନଶୀଳ ହେବାର ଅଳଅଳ ଦେଖାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପର୍ବତଗୁଡ଼ାକ ଆଦୌ ଟଳନ୍ତିନାହିଁ । ଅସୃଜନଶୀଳତା ରାଜା ହୋଇ ବସିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ ତାହାର ସଭାରେ ଭାଟ ବା ବିଦୂଷକ ହୋଇ ଗୁଜରାଣ ମେଣ୍ଟାନ୍ତି, ଭୋକ ମାରନ୍ତି ।

୯ । ୩ । ୯୬

ମଣିଷର ଏହି ଭୂମିଟି ତୃପ୍ତ ଏବଂ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ତେଲ ଓ କେତେ ଲୁଣ ଆବଶ୍ୟକ ଯେ, ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ମୂଳତଃ ଓ ଅନ୍ତତଃ ତେଲଲୁଣର ତଥାକଥିତ ସଂସାରଟାରୁ ନେଇ ଏପରି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ! ଯେଉଁମାନଙ୍କ ପାଖରେ ତେଲ ଓ ଲୁଣ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ତେଲ ଓ ଲୁଣ କେତେ କେତେ ଗୁଣ ଜମାହୋଇ ରହିଥିବା ମଣିଷମାନେ ତେଲ ଓ ଲୁଣକୁ ନେଇ ଅଧିକ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହନ୍ତି ! ତେଲ ଓ ଲୁଣକୁ ଭୋଗ କରିବାର ଗୋଟାଏ ଗାର ରହିଛି, ଯାହା ସେପାଖକୁ ଯିବାକୁ ହୁଏ; ନହେଲେ ଶାନ୍ତି ମିଳେନାହିଁ । ପ୍ରଧାନତଃ ଅଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହୁଏ, ମଣିଷକୁ ବର୍ବର ହେବାର ସବୁ ଅନୁକୂଳତା ବି ସବୁ ପ୍ରଲୋଭନ ମିଳିଯାଏ । ସେହି ଗାରଟିକୁ ମଣିଷମାନେ ନିଜେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବେ । ଅର୍ଥାତ୍ ଗାରଟିକୁ ଡେଇଁ ସେପାଖକୁ ଯିବାଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ ବାସନା ରଖିଥିବା ମଣିଷଟି ହିଁ ଯଥାର୍ଥ ବେଳ ଆସିବା ମାତ୍ରକେ ଗାରଟିକୁ ଡେଇଁଯିବାର କଥା ଚିନ୍ତା କରିଥାଏ । କିଏ କେଡ଼େ ସହଳ କିମ୍ବା କେତେ ଡେରିରେ ଗାରଟି ପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବ ଓ ଗାରଟିକୁ ଡେଇଁବ, ସେକଥାଟିର ଚୂଡ଼ାନ୍ତ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ତେଲଲୁଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ, ମଣିଷର ବିଦ୍ୟା ଓ ମଣିଷର ଶୁଭତର ବାସନାଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ତାହାର ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଥାନ୍ତି ।

ତେଲ ଓ ଲୁଣର ଗାର ଭିତରେ ଏପରି କିଛି ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ରହିଥିବା ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ, ଯେପରିକି ତେଲଲୁଣକୁ ଲୋଡ଼ିବା ଏବଂ ସଜାଡ଼ିବାର ଜୀବନଗ୍ରାମଟିରେ ମଧ୍ୟ ତେଲଲୁଣକୁ ଡେଇଁଯିବାର ଅନୁରାଗଟି ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ରହିଥିବ, ଯେପରି ମଣିଷ ଭୂଇଁ ଉପରେ ଚେର ମଡ଼ାଇ ରହିଥିବ ଓ ପ୍ରାୟ ଯୁଗପତ୍ ଭାବରେ ଆକାଶକୁ ମଧ୍ୟ ଠାବ କରୁଥିବ । ଭୂଇଁର ବାସନା ମଧ୍ୟରେ ଆକାଶଲାଗି ଆସ୍ପୃହାକୁ ଏକାଠି ଯୋଡ଼ିକରି ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା ଏବଂ ଯାବତୀୟ ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ଲୋଡ଼ିବା, ଏହାହିଁ ଆମ ସଂସ୍କୃତିର ଅସଲ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥିବା ଉଚିତ । ଆମର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନରେ ଓ ତାହାର ମାଧ୍ୟମରେ ସାମୂହିକ

ଜୀବନର ନାଡ଼ୀଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ତାହାହିଁ ଏକ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଶ୍ନେଦକ ହୋଇ ରହିଥିବା ଉଚିତ ।

୧୦ । ୩ । ୯୬

ମୋ' ସ୍ୱପ୍ନ ଭିତରେ ମୋତେ କେହି ଗୋଡ଼ାଉ ନଥାନ୍ତି କି ମୁଁ ମଧ୍ୟ କାହାକୁ ଗୋଡ଼ାଉ ନଥାଏ । ମୁଁ କାହାଉପରେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ୁ ନଥାଏ କିମ୍ବା ମୋ' ଉପରେ ମଧ୍ୟ କେହି ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ୁନଥାନ୍ତି । ଅନେକ ମଣିଷ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଭୂତ ବି ଦେଖନ୍ତି, ମଲା ମଣିଷଙ୍କୁ ଦେଖନ୍ତି, ନିଜକୁ ଆଉକିଏ ଆସି ହାଣି ଦେଉଥିବାର ଅଥବା ନିଜେ ଆଉ କାହାକୁ ହାଣି ଦେଉଥିବାର ଦେଖନ୍ତି । ମୁଁ ଏସବୁ କେବେ ଦେଖିନାହିଁ । ମରି ଯାଇଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ବେଳେ ବେଳେ ଦେଖିଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ସେମାନେ ମଶାଣିରେ ପଡ଼ିଥିବାର ଅଥବା ଖାଇବାକୁ ଗୋଡ଼ାଉଥିବାର ବା ଏପରିକି ମୋତେ ଭର୍ତ୍ସନା କରୁଥିବାର ମଧ୍ୟ କେବେହେଲେ ଦେଖି-ନାହିଁ । ମଲା ମଣିଷମାନେ ମୋ'ର ସମସ୍ତେ ଚିହ୍ନା ମଣିଷ । ସ୍ୱପ୍ନ ବେଳେ ସେହିମାନେ ଆସି ଦୁଃଖସୁଖ ହେଉଥିବା ପରି ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଅନ୍ତି । ଦୁଇ ପକ୍ଷରୁ କାହାର ପାଖରେ କାହାର କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ ନଥାଏ । ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ଅପୂରଣୀୟ ଇଚ୍ଛା ନେଇ ସେମାନେ ମୋତେ ଝିଙ୍ଗାସିବାକୁ ଆସନ୍ତି-ନାହିଁ, ମୋ'ର କୌଣସି ଦୁଃଖରେ ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇବାକୁ ମଧ୍ୟ କେବେ ମୋ' ପାଖରେ କାନ୍ଦି ବସନ୍ତିନାହିଁ । ହସି ହସି କଥା ହୁଏ, ଏବଂ ହସ ଖୁସୀରେ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଯାଏ ।

ରାତିଟି ଦିନର ପରିପୂରକ ହୋଇ ରହିବା, ଏହା ମଣିଷ ପାଇଁ ଏକ ଭାଗ୍ୟର କଥା । ଅନେକ ମଣିଷ ଦିନ ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ନିଜ ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ଆଠ ଦଶ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି; ଗୋଟାର ମୁହଁ ପଛରେ ଆଉ ଛଅଟା ମୁଖା ରହିଥାଏ ଅଥବା ଗୋଟାଏ ମୁଖା ପଛରେ ଆଉ ଛଅଟା ମୁହଁ ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ । ଏହି ମଣିଷମାନେ ସ୍ୱପ୍ନରେ କେତେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ନ୍ତି, କେତେ ଗୋଡ଼ାଉ ହୁଅନ୍ତି, କେତେ ଅଭିଯୋଗ କରନ୍ତି ଓ କେତେ ପ୍ରତିଶୋଧ ବି ନିଅନ୍ତି । ଦିନମାନ ଯିଏ ମୋ' ସହିତ ରହିଥାନ୍ତି, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ହିଁ ସାଥୀ କରି ରାତିରେ ଶୋଇବାକୁ ଯାଏ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦିନଟିରେ ପୁଣି ସାଥୀ ହୋଇ ଉଠିବୁ ବୋଲି ଆମେ ପରସ୍ପର ପାଖରେ କହୁ । ପ୍ରାର୍ଥନା କହିଲେ ମୁଁ ପ୍ରଧାନତଃ ଏହିପରି ଏକ ପ୍ରସନ୍ନ ଅନୁଭୂତି ଏବଂ ସମ୍ମତିର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିକୁ ହିଁ ଜାଣିଥାଏ । ତେଣୁ, ରାତିଟା ମଧ୍ୟ କେଡ଼େ ପ୍ରସନ୍ନ ଭାବରେ କଟିଯାଏ ।

୨୧ । ୩ । ୯୬

ଆଧୁନିକ କାଳରେ ସନ୍ଦିଗ୍ଧତା ବହୁଗୁଣିତ ହୋଇଛି । ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ହେବା-ଲାଗି ମଣିଷ ନିଜଭିତରେ ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ପ୍ରୟୋଜନରେ ପଡ଼ି ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିଛି କି ନାହିଁ, ସେକଥା ଠିକ୍ କରି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଆମ ଆଧୁନିକ କାଳର media ଏବଂ ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକର ବହୁଳତା ହୁଏତ ତାକୁ ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ହେବାଲାଗି ଅନେକ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଏବଂ ପ୍ରରୋଚନା ଆଣି ଦେଇଛନ୍ତି । ଏହି ଅତିବେଶୀ ସନ୍ଦିଗ୍ଧତା କେତେଦୂର ଶୁଭ ଅଥବା ଅଶୁଭର କାରଣ ହୋଇଛି, ସେକଥାଟି ତା' ଭିତରେ ପ୍ରାୟ ଯୁଗପତ୍ ଭାବରେ ହୋଇଥିବା ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ଉପରେ ହିଁ ପ୍ରଧାନତଃ ନିର୍ଭର କରୁଛି । ଅନୁରାଗର ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ଚେତନାର ସମ୍ପ୍ରସାରଣ,ଦାୟିତ୍ୱବୋଧର ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ଏବଂ ଏକତ୍ୱବୋଧର ସମ୍ପ୍ରସାରଣ, ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକ ବଢ଼ିଲେ ଏବଂ media ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହେଲେ ଯେ ଉକ୍ତ ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ଗୁଡ଼ିକ ବଳେ ବଳେ ହୋଇଯିବ, ସେକଥା ମୋଟେ ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ମଧ୍ୟ କିଛି ମାତ୍ରାରେ ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ବା media ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବ ସତ, ମାତ୍ର ତାହା ଆହୁରି ଅନେକ ଉପାଦାନ ତଥା ମଣିଷର ଆହୁରି ଅନେକ ସମ୍ମତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ରହିଥିବ ।

ସେହି ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ମୂଳତଃ ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବ । ଏବଂ, ଅନ୍ତର୍ଗତ ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ଲାଗି ଏକ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ ନକରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କିଏ କାହିଁକି ସେଥିଲାଗି ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବାକୁ ଯିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ସାମାଜିକ ଚଳଣି ଏବଂ ସେଇଥିରୁ ଉଦ୍‌ଭାବିତ କରାଯାଇଥିବା ସାମାଜିକ ନୈତିକତା ସକଳ ଯଥାର୍ଥ ସମ୍ପ୍ରସାରଣକୁ ବରଂ ନିରୁତ୍ସାହିତ କରୁଛି ବୋଲି ଅଧିକ ପ୍ରମାଣ ଦେଇ କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ମନୁଷ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ଇତିହାସରେ ସମ୍ଭବତଃ ଏହି ନିରୁତ୍ସାହିତ କରିବାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଟିକୁ ହିଁ ଅଧିକତର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିବ । ତେଣୁ, ବାହାରେ ସମ୍ପ୍ରସାରଣର ସେହି ଅନୁକୂଳତା ସୃଷ୍ଟି ହେବ ଓ ତା'ପରେ ଯାଇ ମୁଁ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହେବାକୁ ମନ କରିବି, ସେକଥା ବି ଆଦୌ ନୁହେଁ । ପ୍ରତିକୂଳତା ଥିବ, ତଥାପି ମୁଁ ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ଲାଗି ମନ କରିବି । ଏହାହିଁ ମଣିଷମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ପାଖରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଉଥିବା ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଆହ୍ୱାନ । ଏହି ଆହ୍ୱାନକୁ ଶୁଣିବା ଲାଗି ଆମ ହୃଦୟରେ ମଧ୍ୟ ଉପଯୁକ୍ତ କାନଟିଏ ରହିଥିବା ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ।

୨୨ । ୩ । ୯୬

ଯେଉଁମାନେ ଘୃଣା କରନ୍ତି, ଭଲ ପାଉଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସେମାନେ କେବେହେଲେ ବୁଝି ପାରିବେନାହିଁ । ମାତ୍ର ଭଲ ପାଉଥିବା ଲୋକମାନେ ଘୃଣା

କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଅବଶ୍ୟ ବୁଝିବେ । ଘୃଣା କରୁଥିବା ଓ ଘୃଣା କଲେ ଯାଇ ସତକୁ ସତ ବଞ୍ଚିବାଭଳି ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କର ଭଲ ପାଉଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ବୁଝିବାଲାଗି ସଚରାଚର କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ନଥାଏ । ମାତ୍ର, ଘୃଣା କରୁଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ବୁଝିବାଲାଗି ଭଲ ପାଉଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କର ଅବଶ୍ୟ ଏକ ପ୍ରୟୋଜନ ରହିଛି ।

ଭଲ ପାଉଥିବା ଲୋକ ଘୃଣା କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଭଲ ପାଇଲେ ବୋଲି ନୀତି ଓ ଆଦର୍ଶର ସଂସାରରେ ଏକ ପାରମ୍ପରିକ ପରାମର୍ଶ ରହିଆସିଛି । ସେମାନେ ସେଯାଏ ନଯାଇ ପାରନ୍ତୁ ପଛକେ, ଘୃଣା କରିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଭଲ ପାଉଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଅନ୍ତତଃ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ବୁଝି ପାରିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ରହିଥିବା ଉଚିତ । ଘୃଣାରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଥିବା ଏକ ସଂସାରରେ ଆପଣାକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ସତର୍କ ରଖିବା ନିମନ୍ତେ ଯେ ଏପରି କରିବା ଉଚିତ, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ଆପଣାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣତର, ପୂର୍ଣ୍ଣରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣତର ଭାବରେ ବୁଝିବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ଭଲ ପାଉଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କର ଘୃଣା କରୁଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ବୁଝିବାଲାଗି ଅବଶ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଉଚିତ । ଏବଂ, ଟିକିଏ ନିବିଡ଼ ଓ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଗୁହିଁ ଦେଖିଲେ, ଖାଲି ଘୃଣା କରୁଥିବା ମଣିଷ ବି ଏହି ସଂସାରରେ କେତେଜଣ ଅଛନ୍ତି ? ସଂସାରରେ ଘୃଣାର ଭାର ଯେତେବେଳେ ଅତି ପ୍ରବଳ ହୁଏ, ସେତେବେଳେ ତାହା ସମ୍ଭବତଃ ଗୋଟାଏ କଂସ ବା ଗୋଟାଏ ହିଟଲରର ଜୀବନରେ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ହୋଇଉଠେ ଏବଂ ତାହାର ନିଧନ ଘଟିଲେ ଅନ୍ତତଃ କେତେଦିନ ସକାଶେ ପୃଥିବୀ ଉଶ୍ୱାସ ହୁଏ;ଜୀବନକୁ ଜୀବନ ଭଳି ଚିହ୍ନିବାପାଇଁ ଭିତରେ ଯେଉଁକି ପରିମାଣରେ ଭୟ ଭାଙ୍ଗିଯିବା ଉଚିତ, ଗୋଟାଏ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ସମୟ ଲାଗି ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ସେହି ଭୟ ଭାଙ୍ଗିଯିବାକୁ ଏକ ପରିବେଶର ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ତୁମେ ମୋ'ର ଏହି ବିଶ୍ୱାସଟିକୁ ଏକ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ ବୋଲି କହିପାର, ମାତ୍ର, ମୁଁ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଥିବା ଜୀବନରୁ ଜାଣିଛି ଯେ, ଘୃଣା କରୁଥିବା ମଣିଷ ଭିତରେ ବି ମୂଳତଃ ଭଲ ପାଇବା ପୋତି-ହୋଇ ରହିଥାଏ । ନାନା କାରଣରୁ ନିଜକୁ ପ୍ରକାଶିତ କରିବାର ବାଟ ନପାଇ ଭଲ ପାଇବା ଅନେକ ସମୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଣଆୟତ୍ତ ଭାବରେ ଛଟପଟ କରୁଥାଏ । ସେହି ଛଟପଟ କରିବା ହେଉଛି ଘୃଣା । ଘୃଣା ଏକ ମୁଖା । ଏହି ମୁଖାମାନେ କ'ଣ ପୃଥିବୀର ଇତିହାସରେ କମ୍ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଓ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାର କାରଣ ହୋଇଛନ୍ତି ?

୧୩ । ୩ । ୯୬

ଖେଳ ଜଣାଣିଥିଲେ ମଣିଷମାନଙ୍କର ଖେଳନାଗୁଡ଼ାକୁ ଖୋଳି ପକାଇବା ପାଇଁ ମନହୁଏ । ନିଜ ଭିତରେ ଅଡୁଆ ରହିଥିବା ମଣିଷମାନେ ସଂସାରରେ ସବୁ ଖେଳ ଭିତରେ ଆଣି ଅଡୁଆ ପୂରାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଭଲ ପାଇବା ଏପରି ଗୋଟିଏ ଜିନିଷ, ଯାହା ଭିତରେ କି ନିଜଭିତରେ ଅଡୁଆ ଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିବା ନାନା ଅଡୁଆ ଆଣି ପୂରାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଠିକ୍ ସେହିପରି, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ମଧ୍ୟ ଏଭଳି ଗୋଟିଏ କ୍ଷେତ୍ର, ଯେଉଁଥିରେ କି ନିଜ ଅଡୁଆ ଭିତରେ ନିଜେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିଥିବା ମଣିଷମାନେ ବହୁ କିସମର ଧାର୍ମିକତାକୁ ଆଣି ପୂରାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଅଡୁଆମାନଙ୍କୁ ଜଣେ ମଣିଷ ନିଜଭିତରେ କାହିଁକି ଏଡେ ସଯତ୍ନରେ ସାଇତି କରି ରଖିଥାଏ କେଜାଣି ? ଜୀବନର କ୍ଷେତ୍ରରେ, ଆପଣାର ଅସଲ ଅନୁରାଗ ଏବଂ ଅନୁରକ୍ତିଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ, ମଣିଷ ଅଧିକତର ଓ ଉଗ୍ରତର ଭାବରେ ସୌଦାଗର ପରି ଆଚରଣ ନକରୁଥିଲେ ସିଏ ସମ୍ଭବତଃ ନିଜଭିତରେ ଅନେକ ଅଡୁଆରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହି ପାରୁଥାନ୍ତା ଓ ତେଣୁ ପୃଥିବୀଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ବିକୃତର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାରୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖି ପାରୁଥାନ୍ତା ।

ଆଦର୍ଶମାନେ ପୃଥିବୀରେ ଦୂରତାମାନଙ୍କୁ ସୃଷ୍ଟି କରିନାହାନ୍ତି । ମୁକ୍ତ ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ମଣିଷ କଦାପି ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ଅନ୍ୟ ମଣିଷମାନଙ୍କ ସହିତ କନ୍ଦଳ କରିବାକୁ ଯାଆନ୍ତାନାହିଁ । ବାଟ ଉପରେ ହିଁ ସିଏ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବନ୍ଧୁରୂପେ ଆବିଷ୍କାର କରି ପାରନ୍ତା । ଏବଂ, ସିଏ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବନ୍ଧୁରୂପେ ଆବିଷ୍କାର କରୁଛି ଓ ଏକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ନିଜକୁ ତଥା ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ଦେଖିପାରୁଛି, ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ୍ ମଧ୍ୟ ତାକୁ କଦାପି ଅସାଧ୍ୟ ଭାବରେ ଅନେକଦୂର ହୋଇ ରହିନ୍ତେ-ନାହିଁ । ପୃଥିବୀ ଭଗବାନଙ୍କ ନାମରେ ଶାସ୍ତ୍ର, ମନ୍ଦିର ଓ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଇତ୍ୟାଦିର media ଦେଇ ହେଉଥିବା ଯାବତୀୟ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟରୁ ରକ୍ଷା ପାଇ ପାରନ୍ତା । ବ୍ରାହ୍ମଣଟିଏ ନହୋଇ ପଇତାଟାଏ ପକାଇଦେବା ଦ୍ୱାରା ଆପଣା ବ୍ରାହ୍ମଣତ୍ୱର ପରିଚୟ ପ୍ରତିପାଦନ କରିବାର ଉମପ୍ରୟାସ କରିବାକୁ ମନ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷମାନେ ଏହିପରି ଭାବରେ ଅଡୁଆ ଭିତରେ ବେକଯାଏ ପଶି ରହିଥିବେ ଓ ସଂସାରକୁ ଆଗକୁ ଯିବାପାଇଁ ବାଟ ଖୋଜୁ ନଥିବେ । ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାକୁ ନେଇ ମନ୍ଦିର ବନାଇବାର ଅପସଂସ୍କୃତି ଭିତରେ ପୁଲକିତ ଭାବରେ ଲଟପଟ ହେଉଥିବା ମଣିଷକୁ ଏଠି କିଏ ବନ୍ଧୁ ହେବାଲାଗି ପ୍ରବର୍ତ୍ତନା ଦେଇପାରିବ ?

୧୪ । ୩ । ୯୨

ମୂଲିଆଙ୍କୁ ମଣିଷପରି ନଦେଖିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୂଲିଆମାନେ ଠକିବାରେ ଲାଗିଥିବେ । କେବଳ ଭାଗ୍ୟହୀନମାନେ ହିଁ ମୂଲିଆ ହୁଅନ୍ତି ବୋଲି ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ-ମାନେ ବିଚାର କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନଙ୍କୁ ପୁଣି ମଣିଷପରି ଦେଖିବା ସମ୍ଭବ ହେବ କିପରି ? ମୂଲିଆ ଠକିବେ, ମୂଲିଆ ଚୋରି କରିନେବେ, ମୂଲିଆ ପଇସା ଅନୁସାରେ କାମ କରିବେନାହିଁ,— ଯେଉଁ ସମାଜରେ ଏସବୁ ଧାରଣା ଚଳଣି-ପରି ହୋଇ ରହିଥାଏ, ସେହି ସମାଜରେ ସାଆନ୍ତମାନଙ୍କର ଉପଦ୍ରବ ହିଁ ଲାଗି ରହିଥାଏ । ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର Sadism ଦୁଇ ପକ୍ଷରୁ ଭାରି ଘାରି ରହିଥାଏ ।

ସବାମୂଳରେ ଭାଗ୍ୟବାଦ ବା କର୍ମବାଦ ଜବର ହୋଇ ବସିଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର କର୍ମ ଅନୁରୂପ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ସେମାନେ ମୂଲିଆ ହୋଇ ଜନ୍ମ ହୁଅନ୍ତି ଓ ମୂଲିଆ ହୋଇ ଆପଣାର କର୍ମକୁ କାଟନ୍ତି ବୋଲି ଆପଣାର ଅନ୍ୟଭଳି ଆଉ ଏକ କର୍ମ ହେତୁ ସାଆନ୍ତଜନ୍ମ ପାଇଥିବା ଅପର ପକ୍ଷ ପ୍ରାୟ ଏକ ଧର୍ମପ୍ରାଣ ଭଳି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥାନ୍ତି । କାମ କରିବାକୁ ଉଭୟେ ବୋଝ ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି । କର୍ମବାଦୀ ସମାଜ ଏହିପରି ଭାବରେ ଏକ କର୍ମଚୋରୁ ସମାଜରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ, ଅଳପ ଦେଇ ଅଧିକ ଭୋଗ କରିବାଟା ସଚେତ-ଅବା ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଶୈଳୀରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ଉପରେ ସଜ୍ଜନ ଓ ମହାପୁରୁଷମାନେ Work is workship ବୋଲି କୀର୍ତ୍ତନ କରିବାରେ ଏବଂ ପ୍ରବଚନ ଦେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ଅନ୍ୟ ପିତୁଳାମାନଙ୍କୁ ସବାଉପରେ ନେଇ ବସାଇ ଥାଆନ୍ତି । ମୂଲିଆ ମୂଲ ଲାଗେ, କର୍ମଚାରୀ ମଧ୍ୟ କର୍ମ କରି ପଇସା ପାଏ, ତଥାକଥିତ ହାକିମଙ୍କୁ ଓ ସାଆନ୍ତମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୂଲିଆ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ମାତ୍ର, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜାତିମାନେ ଅଳପ ସୁଯୋଗ ପାଇବେ, ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅଥବା ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁଠି ସେଇଠି ପଡ଼ି ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରା ଯାଉଥିବ ଏବଂ ତଥାକଥିତ ଉଚ୍ଚମାନେ ଉଚ୍ଚ ହୋଇଥିବାରୁ ନିତାନ୍ତ ଆଳସ୍ୟମଣ୍ଡିତ ଭାବରେ, ଉଗ୍ର ଭାବରେ ନିଜର ଭାଗ୍ୟକୁ ଭୋଗ କରି-ବାରେ ଲାଗିଥିବେ,— ଅର୍ଥାତ୍, କର୍ମ କରିବା ନୁହେଁ, ଭୋଗ କରିବା ହିଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କର ଆଚରଣଗତ, ଧର୍ମ ଓ ଆଦର୍ଶ ହୋଇ ରହିଥିବ,—ସେହି ସମାଜରେ ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ଏକ dignified ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପିତ ହେବାକୁ ନିଶ୍ଚୟ ବହୁକାଳ ଲାଗିବ । ଅନ୍ତତଃ କେତେକ ମଣିଷ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱେଚ୍ଛାପ୍ରେରିତ ଭାବରେ ଏହି ବିପତ୍ତିର ମଧ୍ୟରୁ ବାହାରି ଯାଇ ଅଲଗା ପ୍ରକାରେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ବିକଳ୍ପଟିଏ ଦେଖାଇ ପାରିଲେ ହୁଏତ ସତ୍ୱର କିଛି ଉଦ୍‌ବେଳନ ସମ୍ଭବ ହେବ ।

୨୫ । ୩ । ୯୬

ନିଷ୍ପୃହତା ନାହିଁ, ମାତ୍ର ଆସ୍ପୃହା ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ନିଜ ସୁଖ, ନିଜ ନିଶ୍ଚିନ୍ତତା ଓ ନିରାପତ୍ତା, ନିଜର ଜ୍ଞାନ, ନିଜର ସମ୍ବନ୍ଧଗତ ଯାବତୀୟ ସମୃଦ୍ଧି, ଏପରିକି ନିଜର, ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ନିଜର କୌଣସି further achievements ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଆଦୌ ସ୍ପୃହା ହେଉନାହିଁ । ଗୋଟସୁଦ୍ଧା ନିଜର ବୋଲି କିଛି ରଖିବାକୁ ଏବଂ ତାହାକୁ ନେଇ ଖୁସୀ ହେବାକୁ ଆଦୌ ଇଚ୍ଛା ହେଉନାହିଁ । ଭାବୁଛି, ପୃଥିବୀରେ ସମସ୍ତେ, ସବୁ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସବୁ ସମୂହ, ମୂଳତଃ ଏବଂ ପ୍ରଧାନତଃ ନିଜର ବୃଦ୍ଧି ଓ ନିଜର ସମୃଦ୍ଧି ପାଇ ଭାବିଲେ ବୋଲି ପୃଥିବୀରେ ଆଜି ଏତେ ଦୁଃଖ, ଏତେ ଅସହିଷ୍ଣୁତା, ଆଦର୍ଶବାଦୀ ଏତେ ଘୃଣା ଓ exclusiveness,—ଏଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ପୃଥିବୀ ଯେପରି ଆଉ ଗୋଟାଏ ପାଦ ମଧ୍ୟ ଆଗକୁ ଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଅନୁକ୍ଷଣ ତାହାହିଁ ମନେହେଉଛି, ସବୁ ଅସହ୍ୟ ମନେହେଉଛି ।

ଭାବୁଛି, ଏବଂ ସେହି ଗୋଷ୍ଠୀଟିର କଳ୍ପନା କରୁଛି, ଯାହାସହିତ ମୁଁ ଏକାଠି ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ନିଜର ସବୁକିଛିକୁ share କରି ପାରୁଥାନ୍ତି, ଲୁଚାଇବାର ଆଦୌ କିଛି ନଥାନ୍ତା ବା କେବଳ ନିଜର ବୋଲି କହିବାକୁ ମଧ୍ୟ କିଛି ନଥାନ୍ତା । ଦେବାରେ ହିଁ ଆନନ୍ଦ ରହିଥାନ୍ତା, ଅଲଗା ସଂଗ୍ରହ କରି ରଖିବାର କୌଣସି ଅବସର ନଥାନ୍ତା । ସେହିପରି ଏକ ସ୍ଥାନ ପୃଥିବୀରେ ସତକୁ ସତ ରହିବାଲାଗି ମନ ହେଉଛି । ଏକ ଅନ୍ୟ ସନ୍ତୋଷ ଲାଗି ଅସହ୍ୟ ବ୍ୟାକୁଳତା, ସମ୍ଭବତଃ ତାହାର ନାମ ଅସନ୍ତୋଷ; ଏକ ଅନ୍ୟ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲାଗି ବ୍ୟାକୁଳତା, ତାହାରି ନାମ ଅପୂର୍ଣ୍ଣତା । ଏହିସବୁ ଅସନ୍ତୋଷମୟ ଓ ଅପୂର୍ଣ୍ଣତାଯୁକ୍ତ ଜୀବନ ଭିତରେ ବହୁବିଧ ଲୋଭ ମଧ୍ୟରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭଗବାନ ମଧ୍ୟ କୁଆଡ଼ୁ ମିଳିବେ ? ଆଗେ କେତେ ମଣିଷ ଅସନ୍ତୋଷ ଦ୍ୱାରା ତାଡ଼ିତ ହୋଇ ଜଙ୍ଗଲକୁ ପଳାଉଥିଲେ, ମୁନିର ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିଲେ । ତଥାକଥିତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନଟିଏ ଯାପନ କରିବା, ଆପଣାର ପ୍ରେୟ ତଥା ଶ୍ରେୟଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ କେବଳ ଆପଣାଲାଗି ବିଶେଷ ଭାବରେ ବିଶେଷ ସୁରକ୍ଷା ଦେଇ ସାଇତି ରଖିବା, —ଏବେ ମୋତେ ଏଇଟା ହିଁ ଅରଣ୍ୟବାସ ଓ ଅସଭ୍ୟତା ବୋଲି ମନେ ହେଉଛି । ଏ ଜ୍ଞାନ, ଏ ଶ୍ରଦ୍ଧା, ଏହି ନିବେଦନବୋଧ, —ଏହି ସବୁକିଛିକୁ ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମୂର୍ତ୍ତି ଭାବରେ share କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ମୋ' ଆଠପହରର ସାଧାରଣ ଜୀବନରେ ମୁଁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ share କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ଆକାଶଟାକୁ ମନ କରିବା ପରେ ଭିତରେ ନାନା ମଧୁର ନାମ ଦେଇ ଏଠି କଳାହୋଇ ରହିବା ମୋତେ ଆଦୌ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ ।

୨୬ । ୩ । ୯୬

ନିଜ ବିଷୟରେ କୌଣସି ନା କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଅପବିତ୍ରତାବୋଧ ଗ୍ରାଣ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମଣିଷ କେବଳ ତଥାକଥିତ ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ଭଗବାନ ରହିଛନ୍ତି ଓ ତେଣୁ କେବଳ ମନ୍ଦିରଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ପବିତ୍ର ବୋଲି ପ୍ରାୟ ଏକ ଜିଦ୍ ସହିତ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ କି ?

ମାତ୍ର, ଅପବିତ୍ରତାବୋଧ ମୂଳତଃ ଏକ ସାମାଜିକ ଭାବନା । କେଉଁ ସମାଜରେ କେଉଁସବୁ କଥାକୁ ପବିତ୍ର ବା ଅପବିତ୍ର ବୋଲି ଗଣାଯାଏ, ତାହା ଅନେକ ପରିମାଣରେ ସେହି ସମାଜର ସାମଗ୍ରିକ situations ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଥାଏ । ଏବଂ ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ପୃଥିବୀର ଧର୍ମମାନେ ଓ ଧର୍ମଗତ ଆଗ୍ରହମାନେ ଧର୍ମସ୍ୱସ୍ଥତା କିମ୍ବା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଅପେକ୍ଷା ସମାଜସ୍ଥତା ବିଷୟରେ ଚିରଦିନ ଅଧିକ ବିଧାନ କରି ଆସିଛନ୍ତି ଏବଂ ସେହି ବିଧାନଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ସେମାନେ ଏକ ଧାର୍ମିକ ପରିଚ୍ଛଦ ତିଆରି କରି ରଖିଛନ୍ତି । ଆପଣା ଭିତରେ କୌଣସି ବା କେତେକ କାରଣରୁ ନିଜକୁ ନିଜପାଖରୁ ଲୁଚାଇ ଅଥବା ଉହ୍ୟାଳ କରି ରଖିବାର ଚେଷ୍ଟା ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ମନ କଲେ ମଣିଷ ଭିତରେ ଏକ ଅପବିତ୍ରତାବୋଧ ଜନ୍ମିବାର ଅବକାଶ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ । ଅନେକ ସମୟରେ ଏହି କାରଣଗୁଡ଼ିକ ସମାଜର inhibition—ବିଷୟକ ଖାତାମାନଙ୍କରୁ ନିରୂପିତ ହୋଇ ଆସିଥାନ୍ତି ଏବଂ, ସେହି ସମାଜ ହିଁ ଏକ ଆପାତ ଉଦ୍ଧାରପଥ ଦେଖାଇ ଦେବାର ଭାଗ କରି ମନ୍ଦିରଗୁଡ଼ିକର ତିଆରି କରିଥାଏ । ତୁମ ଭିତରେ ଯାହା ଅପବିତ୍ରତା ଆଉ ପଛକେ, ମନ୍ଦିରକୁ ଗଲେ ଓ ସେଠାରେ ବସିଥିବା ଭଗବାନଙ୍କର କୃପାକର୍ଷଣ କରିପାରିଲେ ତୁମ ଅପବିତ୍ରତା ଗୁଡ଼ିକର ମୋଚନ ହୋଇଯାଇ ପାରିବ ବୋଲି ଏକ ମାର୍ଗ ବତାଇ ଦିଆଯାଏ । ଆପଣା ଭିତରର ଅସମାହିତ ଅନେକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଓ ଅନେକ ଚ୍ୟୁତବିଚ୍ୟୁତିକୁ ସହି ପାରିବାକୁ ସେଥିରୁ ଅନେକ ସାନ୍ତ୍ୱନା ମିଳିଯାଏ । ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଥିବା ସିଂହାସନଟିକୁ ଦେଖାଇଦେଇ ପାରୁଥିଲେ ମଣିଷ ହୁଏତ ନିଜ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତା ଏବଂ କେଡ଼େ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଚେତନାରେ, ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ତଥା ସହାରବୋଧରେ ପାହାଚକୁ ପାହାଚ, ଉଠିଯାଇ ପାରୁଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର, ସେପରି ହେଉଥିଲେ ବିଚରା ବର୍ତ୍ତମାନର ଏହି ବାହାର ପୂଜାମାନଙ୍କର କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ଅଛି ବୋଲି ସିଏ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁନଥାନ୍ତା ।

୨୭ । ୩ । ୯୬

ଭଲ ପାଇବାର ଧାରଟି ଭିତରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା ମାତ୍ରକେ ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ଯେପରି ସବୁକିଛି ସିଧା ହୋଇ ଦିଶି ଦିଶି ଯିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ, —ଆଉ ବଙ୍କା ହୋଇ କିଛି ରହେନାହିଁ । ବଙ୍କା ହୋଇ ବାଟ ଭୁଲୁଥିବା

ସଂସାରଟା ସେତିକବେଳେ ବିରୋଧ କରିବାକୁ ଆସେ । ଯୋଉ ସଂସାରରେ ଘୃଣା କରିବାଟା ପ୍ରାଏ ଏକ Fstablishmentରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଛି, ଯେଉଁଠାରେ ସେହି Establishmentଟା ହିଁ ଧର୍ମ, ନୀତି, ସଂସାରବେଭାର ଏବଂ ବାସ୍ତବ ଜୀବନ ପ୍ରାପ୍ତ ସବୁକିଛିକୁ ଗିଳି କରି ରହିଛି, ସେଠାରେ ଭଲ ପାଉଥିବା ମଣିଷଟିଏ ଯେ ଅନେକ ଅଧିକ କଷ୍ଟ ଭୋଗ କରିବ, ସେଥିରେ ସନ୍ଦେହ କରିବାର କିମ୍ବା ବିସ୍ମିତ ହେବାର ଆଉ କ'ଣ ଅଛି ? ତଥାପି, ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ହେବ ଯେ, ଏହି ପୃଥିବୀରେ ମଣିଷମାନେ ତଥାପି ଭଲ ପାଇବାକୁ ସାହାସ କରୁଛନ୍ତି; ଭଲ ପାଇ ଦ୍ୱିଜ ହେଉଛନ୍ତି ଏବଂ ଦୁଃଖ ପାଉଛନ୍ତି ।

ଭଲ ପାଇବା ଭିତରେ ଦୁଃଖ ସହିବାର ଶକ୍ତି ସତେଅବା ତାହାର ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଅଂଶ ଭାବରେ ଅନ୍ତର୍ଗତ ହୋଇ ରହିଛି । ଭଲ ପାଇବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ନିଜକୁ ଦେବା, ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା କାହାର ହୋଇଯିବା, କୌଣସି କିଛି ଅଥବା କାହାପାଇଁ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା । ଆପଣଠାରୁ ବୃହତ୍ତର, ତାତ୍କାଳିକ ସବୁକିଛି ଠାରୁ ଅଧିକ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ କୌଣସିକିଛି ପାଖରେ ଆପଣାର ସର୍ବୋତ୍ତମ ସବୁ କିଛିକୁ ଆଣି ଅଜାଡ଼ିଦେବା, ଅଯାଚିତ ଭାବରେ ଅଜାଡ଼ି ଦେବା ଆପଣାକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଶୂନ୍ୟ କରିଦେଇ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା, କେହି ଦାବୀ କରୁନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସିଧା ହୋଇଯିବା, ସ୍ୱଚ୍ଛ ହୋଇଯିବା ଓ ତେଣୁ ଆପଣାର ସର୍ବୋତ୍ତମ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଓ ସର୍ବୋତ୍ତମ ଔଜ୍ଜ୍ୱଲ୍ୟରେ ଝଲଝଲ ହୋଇ ଦିଶିବା, ଭଲ ପାଉଥିବା ମଣିଷଟିକୁ କେବଳ ସମ୍ମାନ ହିଁ ଦେଖାଇ ପାରିବା ଉଚିତ । ନିଜେ ଅନେକ ପ୍ରକାରେ ବନ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସିଧା ମଣିଷଟିକୁ ତଥାପି ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇପାରିବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଏତିକି ବି କ'ଣ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରୁଛି ? ଆପଣାର ଆନୁଗତ୍ୟ ଏବଂ ଲୋଭଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ବହୁଧା ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷମାନେ ସେକଥା କିପରି କରିପାରିବେ ? ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କର ନିଜ ଭିତରେ ବି ଭଲ ପାଇବା ଏବଂ ଘୃଣା କରିବା ମଧ୍ୟରେ ଟଣାଓଟରା ଲାଗିଛି । ପୃଥିବୀ ଆହୁରି ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ନୈକଟ୍ୟକୁ ଆସି କ'ଣ ହୋଇପାରନ୍ତା, ଭଲ ପାଉଥିବା ମଣିଷମାନେ ତାହାର ସଙ୍କେତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

୨୮ । ୩ । ୯୦

ବେଳେ ବେଳେ ଏପରି ବାନ୍ଧିହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ପରି ଲାଗେ ଯେ, ନିଜ ଭିତରେ ଓ ସଂସାରପଟୁ ମଧ୍ୟ ତାହାର ଉଚ୍ଚ, ପ୍ରତିବାଦମାନ ଆସି ଖାଲି କାନରେ ନୁହେଁ, ଏପରିକି ଦେହରେ ମଧ୍ୟ ବାଜୁଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ମୋ' ଘର ମୋ' ଆତ୍ମୀୟ, ମୋ' ଜ୍ଞାନ ଓ ମୋ'ର ଖୁସୀ—ଏ ସବୁଯାକ ଯେ ମୋ'ର,

ସେଥିରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଏଗୁଡ଼ିକର ପରିପୂରକ ରୂପେ ଯେଉଁ ବୃହତ୍ତରଟି ମୋ' ନିଜ ହୃଦୟ ଭିତରେ ଏବଂ ଏହି ବିରାଟ ପୃଥିବୀ ଭିତରେ ରହିଛି, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ମୁଁ କିପରି ଶାନ୍ତ ଓ ନିର୍ମଳ ହୋଇ ରହିପାରିବି ?

ଯେତେବେଳେ ପୃଥିବୀ ଆଉ ମୋ' ଭିତରେ ଆଦୌ କୌଣସି ବିରୋଧ ନଥାଏ, ସେତେବେଳେ ମୋ'ର ବୋଲି କୁହା ଯାଉଥିବା ଯାବତୀୟ ସବୁକିଛି ସତେଅବା ଏକ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟୋଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତି । ଆପଣାର ଘର ବୋଲି ଗୋଟାଏ ଗାର ଭିତରେ ସବୁକିଛିକୁ ଆଣି ଲୁଚାଇ ରଖିବାପାଇଁ ସେତେବେଳେ ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ନଥାଏ । ଘରପ୍ରତି ରହିଥିବା ମୋ'ର ଅନୁରାଗକୁ ମୁଁ ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ସତେଅବା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତମ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିପାରେ । ମୋ' ଗୃହପାଖରେ ଥିବା ମଣିଷମାନେ ମୋ'ର ହୋଇଥାଆନ୍ତି, ନିଜର ସମ୍ପଦ ଗୁଡ଼ିକ ଅପେକ୍ଷା ନିଜର କାନ୍ଥଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ସଚେତନ ହୋଇ ରହିଥା'ନ୍ତି । ସେତିକିବେଳେ ଭିତରଟା ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇପଡ଼େ । ସେମାନଙ୍କର କାନ୍ଥଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କୁ ଯେ କେତେପ୍ରକାରେ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଜମା କରି ରଖିଥିବା ସକଳ ସାମଗ୍ରୀ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେମାନେ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ଅକିଞ୍ଚନ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ତାହାରି ଆଘାତକୁ ନିଜ ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରି ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ-ପଡ଼େ । ସେତିକିବେଳେ ଭିତରର ବନ୍ଧୁ ଭିତରେ ଆଇ ଓ ଭିତରୁ ସ୍ପର୍ଶ ଦେଇ ମୋତେ ସ୍ଥିର କରିଦିଏ । ବିରକ୍ତି ହେଁ ଭଲ ପାଇବାର ବାଟ ନୁହେଁ, ସେହି ବିଷୟରେ ମୋତେ ଚେତାଇ ଦେଉଥାଏ । ଭିତରର ସେହି ବନ୍ଧୁ ପୃଥିବୀରେ ତା'ର କୋଉଠି କେହି ଶତ୍ରୁ ନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ, ତା' ବିଶ୍ୱାସର ମଧ୍ୟ କୌଣସି ସୀମା ନାହିଁ । ମଣିଷମାନଙ୍କେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ଏହିପରି ବନ୍ଧୁଟିଏ ବସିଛି ବୋଲି ସେତେବେଳେ ସିଏ ମୋତେ ପୁନର୍ବାର ବିଶ୍ୱାସ ଦେଇଯାଏ ଓ ମୁଁ ପୁନର୍ବାର ନିଜ ଘରକୁ ଫେରିଆସେ । ନିଜ ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଲେ ମୁଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସତେଅବା କୌଣସି ସକାତୀୟକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିବାକୁ ଲାଗେ । ବିଶ୍ୱାସର ପୁନଃସ୍ଥାପନା ହୁଏ, ସୂତ୍ର ଲାଗିଯାଏ । ମୁଁ ପୁଣି ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ ।

୧୯ । ୩ । ୯୨

ହୋଲି ମିଳନ, ନବବର୍ଷର ମିଳନ, ବିଜୟାପର୍ବର କୋଳାକୋଳି ବା ଇଦ୍‌ର ମୁବାରକ୍‌ବାଦ,—ଏସବୁ ଏକ ସାମାଜିକ ଏବଂ ହୃଦୟସ୍ତରୀୟ ଅସମର୍ଥତାର କ୍ଷତିପୂରଣ ପରି ବୋଧ ହୋଇଥାଏ । ମଣିଷ ନିଜ ସମାଜ ଭିତରେ ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ

ନିତ୍ୟ-ଆତ୍ମୀୟତା ସହିତ ପରସ୍ପରକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ବାସ କରି ପାରୁଥାନ୍ତି । ନିଜ ହୃଦୟର ଡୋରଟିରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନିଜ ସହିତ ଏକାଠି ବାନ୍ଧି ରଖି ପାରିଥାନ୍ତା । ତାହା ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଯାହା ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକ ଭାବରେ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ,—ତାହାକୁ ଜୀବନର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ କୃତ୍ୟ ବୋଲି ଗୁନ୍ଥି ଦିଆ ଯାଇଥାଏ । ଏବଂ, ଭାଷା ଦେଇ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ଅଥଚ ବସ୍ତୁବଞ୍ଚିତ ମଣିଷ ତାହାକୁ ହିଁ ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି କହିଥାଏ । ତା' ବାସ୍ତବଜୀବନର ସତ୍ୟସମ୍ବନ୍ଧ ଗୁଡ଼ିକରେ ଯାହା ସିଏ ସମ୍ଭବ କରି ନପାରିଲା, ମଣିଷମାନେ ତାହାକୁ ପ୍ରତୀକାତ୍ମକ ଓ ସାଙ୍କେତିକ ଭାବରେ କେତେ କାନ୍ଧିସିଆଣିଆ ହେଲାପରି ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି ଏବଂ ସେପରି କହି ଆତ୍ମପ୍ରସାଦ ଅନୁଭବ କରିଥାନ୍ତି । ଏହି ପ୍ରତୀକାତ୍ମକତା ଗୁଡ଼ିକୁ Jung କେଡ଼େ ବାଗରେ Collective Unconscious ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ଅସଲ Unconscious ଅର୍ଥାତ୍ ଗଭୀରସ୍ଥ ନିତ୍ୟ-ଚେତନା ପାଖକୁ ବାଟ ନପାଇଲେ ମଣିଷମାନେ ସେହି Collective Unconsciousରେ ସାଙ୍କେତିକତା ଗୁଡ଼ିକରୁ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ଶାନ୍ତି ଲଭ କରିଥାନ୍ତି ।

ସମ୍ଭବତଃ ସେହିପରି ଧର୍ମ ମଧ୍ୟ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର 'କ୍ଷତିପୂରଣ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ । ଆମେ ଯାହାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଆମର ନିକଟତମ ଉପସ୍ଥିତି ରୂପେ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥାନ୍ତୁ, ଶରୀର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଯାହାର ସ୍ପର୍ଶ ଓ ଉନ୍ମୋଚନକାରୀ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାକୁ ଲଭ କରି ପାରୁଥାନ୍ତୁ, ବିଚରା ମଣିଷର ଅସମର୍ଥତାକୁ ସତେଅବା ଏକ ଜନ୍ମଜାତ ଅଭାବ ବୋଲି ଧରିନେଇ ସାନ୍ତ୍ୱନାଲଭର ଏକ Surrogat ବା ବିକଳ୍ପରୂପେ ଧର୍ମଧୂରୀମାନେ ପ୍ରତୀକଗୁଡ଼ିକର କଳ୍ପନା କଲେ, ଉପାସନାର ଉଦ୍ଭାବନ କଲେ, ମନଟାକୁ ଉଲ୍ଲସି ରଖିବାକୁ ନାନା ମନୋରମ ବୁଦ୍ଧିସଙ୍ଗତ theologyର ଉଦ୍ଭାବନ ମଧ୍ୟ କଲେ । ପ୍ରତିମାତୃଷ୍ଣା ବଢ଼ାଇ ଅସଲ ତୃଷ୍ଣାକୁ ଶାନ୍ତ ଏବଂ ଶୀତଳ କରି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ଲଭ ହେଲା କି କ୍ଷତି ହେଲା, ସେକଥା କିଏ କହିବ ? କିଏ ଅଧ୍ୟାତ୍ମକୁ ଖୋଜୁଥିବ ଏବଂ ଆଉକିଏ ଧର୍ମରେ ହିଁ ସବୁ ପାଇ ଯାଉଥିବ, ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନର ଲଭକ୍ଷତିର ହିସାବ ମଧ୍ୟ ହୋଇ ପାରୁଥିବ ।

୨୦ । ୩ । ୯୨

ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଭଗବାନଙ୍କ ସହିତ ମିଳିତ ହୋଇ ବଞ୍ଚି ରହିବାର ଅନୁରାଗଟି ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିବାର ପରେ ହିଁ ସେମାନେ ଏକ ଅନୁରୂପ ଅନୁରାଗରେ ପରସ୍ପରକୁ ମଧ୍ୟ ଲୋଡ଼ିଲେ । ଅଥବା, ସମାନ ଔଚିତ୍ୟର ସହିତ ଆଉ କଥାଟି

କୁହାଯାଇ ପାରିବ ଯେ, ପରସ୍ପର ସହିତ ମିଳିତ ହେବାର ଅନୁରାଗଟି ଜନ୍ମ ଲାଭ କରିବାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସୋପାନରୂପେ ହିଁ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଲୋଡ଼ିଲେ; ତାଙ୍କୁ ପରସ୍ପରର ହୃଦୟରେ ଠାବ କଲେ ଏବଂ ସେହି ହୃଦୟର ହିଁ ଏକ ଅନନ୍ତ ସଂପ୍ରସାରଣ ସଦୃଶ ଦିଶୁଥିବା ଏହି ପୃଥିବୀରେ ମଧ୍ୟ ଠାବ କଲେ । ଏହି ପୃଥିବୀର ଅଧିକାଂଶ ଧର୍ମଗୁରୁ ପ୍ରଧାନତଃ ସେଇ ଅନୁରାଗଟିକୁ ଦର୍ଶାଇ ଦେଇଛନ୍ତି— ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ପରସ୍ପରକୁ ଠାବ କରିବାର ଅନୁରାଗ, ପରସ୍ପର ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇ ରହିବାର ଅନୁରାଗ । ପରସ୍ପରକୁ ଛାଡ଼ି ଯିଏ କେବଳ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଠାବ କରୁଛି, ବିଚରା ସେଇ ସଂପ୍ରଦାୟର ସୂତା ଭିତରେ ଗୁରାଇ ଗୁରାଇ ହୋଇ ରହି-ଯାଉଛି ।

ଜୀବନଟିକୁ ଏକ ଭାଗବତ ନିତ୍ୟପ୍ରେରଣାର ସୂତ୍ରରେ ବାନ୍ଧିବାର ଯାବତୀୟ ଦୃଶ୍ୟ ଏବଂ ଅଦୃଶ୍ୟ ସରଞ୍ଜାମ ମଣିଷ ସମ୍ମୁଖରେ ବିସ୍ତୃତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବିଚରା ମଣିଷ ଏକ ଆପେ ଭିଆଉଥିବା ପ୍ରତୀକାତ୍ମକତା ଭିତରେ ଛନ୍ଦିହୋଇ ରହିଯାଉଛି । ମାତ୍ର, ତା' ଭିତରେ ଯେଉଁ ଅନ୍ତରାତ୍ମା ତା'ର ପରମମର୍ମୀତ୍ ରୂପେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଛି, ସିଏ କ'ଣ ପ୍ରକୃତରେ ଖାଲି ପ୍ରତୀକଗୁଡ଼ାକରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ପାରୁଥିବ ? କଣ୍ଢେଇଗୁଡ଼ାକୁ, ସଙ୍କେତଗୁଡ଼ାକୁ ଆପେ ଭିଆଇଥିବା ବିଶେଷ ବିଶେଷ ଧରଣର ମୁହୂର୍ତ୍ତସୀମିତ ମିଳନଗୁଡ଼ାକୁ ଧରିବାର ଧରି ମଣିଷର ମନ ସାନ୍ତ୍ୱନାର ଯେତେ ଜାଲ ବୁଣି ତାହାରି ଭିତରେ ଛନ୍ଦି ହୋଇ ରହିବାର ଚକ୍ରାନ୍ତ କରିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷର ଭିତରଟା ଭାରି ଉପବାସୀ ହୋଇ ରହିଥିବ । ପରସ୍ପର ଭିତରେ ଆତ୍ମୀୟତାର ଅସଲ ରଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକୁ ପରୀକ୍ଷା କରୁଥିବା ମଣିଷ 'ହୋଲି'ନାମକ ଗୋଟାଏ ଧରଣର ରଙ୍ଗମୟ ବିକୃତିରେ କିପରି ବୋଧ ହୋଇ ରହିଯିବ ? ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସିବାକୁ ମନ କରୁଥିବା ଆକୁଳ ହୃଦୟଟି ଦୂରରେ ଥାଇ ସ୍ମରଣ କରିବାକୁ ଓ ପୁଲକିତ ହେବାକୁ କିପରି ଓ କାହିଁକି ଯଥେଷ୍ଟ ବୋଲି ମାନିନେବ ?

୨୧ । ୩ । ୯୨

ଅନ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ତା'ର ଆତ୍ମାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ତାକୁ ସମ୍ମାନର ସହିତ ଦେଖିବା । ମଣିଷ ମଣିଷକୁ ଏହିପରି ସମକକ୍ଷ ଓ ସମ୍ମାନିତ ଭାବରେ ଦେଖି ପାରୁଥିଲେ ଏହି ସାଂସାରିକ ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକ ଦିବ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପରିଣତ ହୋଇଥାନ୍ତା ।

ଆତ୍ମାର ଭିତ୍ତି ଉପରେ ପରସ୍ପରକୁ ନଦେଖି ପାରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷ-ମାନେ ବଡ଼ ସାନ ଭେଦରେ ଦେଖିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଥିବେ । ବଡ଼ ଓ ସାନ କରି

ଦେଖିବାର ସାଧାରଣ ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସତେଅବା ଗୋଡ଼ମାଟି ପରି ଦେଖିବା ଓ ତାହାରି ବଳରେ ଆପଣାକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ସୁନା ପରି ଦେଖିବା । ଏହି ପୃଥିବୀର ଧର୍ମମାନଙ୍କରେ ଓ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ମାନଙ୍କରେ ଭୂରି ଭୂରି ପରିମାଣରେ ଆତ୍ମାର କଥା କୁହାଯାଇଛି । ତଥାପି ଆମ ପାରମ୍ପରିକ ଜୀବନରେ ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ଏହି ବଡ଼ସାନ ଭେଦ ଏପରି ନୃଶଂସ ଭାବରେ ଆସି ପଶିଯାଇଛି କିପରି ? ଅର୍ଥାତ୍, ଧର୍ମଟା ପ୍ରଧାନତଃ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଲାଗି ଏକ ସାମୟିକ ବିହ୍ୱଳତାର ବସ୍ତୁ ହୋଇ ରହିଛି, ସତେଅବା ଏକ ବିଶେଷ କ୍ଷେତ୍ର ଏବଂ ବିଶେଷ ଅବସରର ବିନୋଦନ ଏବଂ ଭାବପ୍ରବଣତା ହୋଇ ରହିଛି । ସେହି ବିହ୍ୱଳତାରୁ ଆପଣାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଏବଂ ସେହି ଭାବପ୍ରବଣତାକୁ ଡେଇଁ ପାରିଲେ ଯାଇ ଆସଲ ଭାବର ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିବା ସମ୍ଭବ ହେବ । ଜୀବନରେ ସେହି ଭାବରେ ଉନ୍ମେଷଣା ଘଟିଲେ ମଣିଷ ଆଗକୁ ବାହାରିଯାଇ ପାରିବ, ଶାସ୍ତ୍ରମାନେ ତମ୍ବୁ ପରି ପଡ଼ି ରହିଥିବେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ତ ତମ୍ବୁଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ମଣିଷକୁ ଚରୁ ପରି ବୋଧ ହେଉଛନ୍ତି । ମନ୍ଦିରମାନେ ଅମାର ପରି ସେହି ତମ୍ବୁରୁ ପେଟେ ପେଟେ ସାଇତି କରି ରଖିଛନ୍ତି । ମନ୍ଦିରର ଘଣ୍ଟଗୁଡ଼ାକ ମଣିଷର ପାରମ୍ପରିକ ଜୀବନରେ ହେଉଥିବା ଅମାନୁଷିକତା ଗୁଡ଼ିକୁ ଘଣ୍ଟ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖୁଛନ୍ତି । ଏପରି ଏକ ବିକଳ୍ପ ଗୋଷ୍ଠୀ ଦରକାର, ଯିଏ ଏହି କୋଳାହଳ ଭିତରୁ ବାହାରି ଆସି ପାରିଥିବ ଏବଂ ସମ୍ମାନରେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚୁଥିବ । ତେବେ ଯାଇ ହେବ ।

୨୬ । ୩ । ୯୨

କାଲି ବକ୍ତା ଭାରତର ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ବିଷୟରେ କହୁ-ଥିଲେ । ଏଥର କୁଆଡ଼େ ତାହାରି ଉଦ୍‌ଯୋଗ ପର୍ବ ଆରମ୍ଭ ହେବାକୁ ଯାଉଛି । ବକ୍ତାଙ୍କ କଥାରୁ ଜଣାପଡ଼ିଲା, ଏହି ତଥାକଥିତ ଆନ୍ଦୋଳନଟି ଉପରୁ ଆରମ୍ଭ ହେବ । ତଳୁ ଆନ୍ଦୋଳନଟିଏ ଆରମ୍ଭ କରିବାର ଭୂମିକା ଯିଏ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରନ୍ତେ, ସେମାନେ ଏମାନେ ନୁହନ୍ତି । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରଥମ ସ୍ୱାଧୀନତାଟିକୁ ଭୋଗ କରି ଆସିଛନ୍ତି । କେତେବେଳେ ମେଣ୍ଢାଏ ପାଇଛନ୍ତି ତ ପୁଣି କେତେ-ବେଳେ କୋଣ୍ଢାଏ ପାଇଛନ୍ତି । ମେଣ୍ଢାଏ ପାଇଥିବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ଗୁଳିଗୁଳି ଲଗାଇବା ପାଇଁ ସେମାନେ ବିରୋଧୀ ଦଳ ଗଢ଼ିଛନ୍ତି । ତା'ପରେ ନିଜପାଇଁ ମେଣ୍ଢାଏ ପାଇବାର ବାଟଟିକୁ ପୁନର୍ବାର ପ୍ରଶସ୍ତ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷରେ ବିଗତ ଚାରି ପାଞ୍ଚ ଦଶକ ହେଲା ଏହିପରି ପଟବଦଳା ଲାଗିରହିଛି ସିନା ଅସଲ ବଦଳା ସମ୍ଭବ ହୋଇନାହିଁ ।

ଅସଲ ବଦଳା କିଏ ସମ୍ଭବ କରିବ ? ରାଜନୀତିକୁ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭେଟିବାଦର ଧନ୍ଦାରେ ପରିଣତ କରିଥିବା ଏହି ବୃଦ୍ଧମାନେ ତାହା କଦାପି କରି ପାରିବେନାହିଁ । ଯେଉଁ ତଥାକଥିତ ତରୁଣମାନେ ସବାଆଗ ପାଇବାର ମତଲବ ନେଇ ବୃଦ୍ଧମାନଙ୍କ ପଛରେ ଧାଇଁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ କରି ପାରିବେନାହିଁ । ସେମାନେ ଦେଶଟାକୁ ଆଉ ମୁଦେ ଠକିବେ ସିନା, ମାତ୍ର ଅସଲ ବଦଳିବାରେ ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ପାରିବେନାହିଁ । ବୃଦ୍ଧ ବୟସ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ବୁଢ଼ା ହୋଇଯିବେ, ଅଭିନୟ କରିବେ, ଗୁଣ୍ଡାମି କରିବେ,—ରାଜନୀତିକୁ ଏକ ତୁଚ୍ଛ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ଭେସରା ବେଉସାରେ ପରିଣତ କରିବେ ସିନା, ମୋଟେ ଅସଲ କାମକୁ ଆସିବେନାହିଁ । ବିକଳ୍ପ ଭାବରେ ନିଜକୁ ତିଆରି କରୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ଏକାଠି ହେଲେ ଯାଇ ହୁଏତ କିଛି ବଦଳି ପାରିବ । ଚଳନ୍ତି ସମାଜରେ, ରାଜନୀତିରେ ଓ ଚଳନ୍ତି ଶିକ୍ଷାଘର ମାନଙ୍କରେ ସେମାନେ ନିଜକୁ ବିକଳ୍ପରୂପେ ଗଢ଼ିବେ ଓ ପରସ୍ପରକୁ ଖୋଜି ବାହାରିବେ । ସେମାନେ ଏକ ଅନ୍ୟ ସଂସ୍କୃତିର ବାହକ ଏବଂ ଉତ୍ପ୍ରେରକ ରୂପେ ନିଜକୁ ତିଆରି କରିବେ । ସେହି ସଂସ୍କୃତିର ଯାବତୀୟ ଭାବ ଓ କର୍ମର ଭୂମିରେ ମଣିଷ ସବାଆଗରେ ରହିଥିବ । ବଛା ବଛା କେତେଜଣ ନୁହନ୍ତି, ସବୁ ମଣିଷ ହିଁ ସବାଆଗରେ ରହିଥିବେ ।

୨୩ । ୩ । ୯୨

ମୁଁ ଯେଉଁ ହୁଣ୍ଡାଙ୍କ ପରି ଯାହା ଯେତେବେଳେ ଇଚ୍ଛା ତାହା କରିପାରୁଛି ଯେଉଁଠାକୁ ଯେତେବେଳେ ଇଚ୍ଛା ସେଠାକୁ ଯାଇ ପାରୁଛି, ମୋ'ର ସାଂସାରିକ ମୂଳଟି ନିରାମୟ ହୋଇ ରହିଛି ବୋଲି ମୁଁ ତାହା କରିପାରୁଛି । ସଂସାର କହିଲେ ସାଧାରଣତଃ ମୁଁ ଯେଉଁ ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ସବାଆଗ ବୁଝିଥାଏ, ସେମାନେ ସୁରକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ମୁଁ ମନଇଚ୍ଛା ଏଣେ ତେଣେ ଉଡ଼ିଯାଇ ପାରୁଛି । ଆପଣାର ଆସ୍ପୃହାଗୁଡ଼ିକୁ ସାହସର ସହିତ ଶଙ୍କାହୀନ ବୃକ୍ଷଶାଖା ପରି କେତେ କୁଆଡ଼େ ବିସ୍ତାରିତ କରିଦେଇ ପାରୁଛି । ଜୀବନରେ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ସମର୍ପିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ'ର ସଂସାରଟାକୁ ମଧ୍ୟ ସିଏ ଅବଶ୍ୟ ମଜବୁତ କରି ରଖିବେ, ସୁରକ୍ଷା ଦେଉଥିବେ, ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ମୋ'ର ସର୍ବଦା ରହିଆସିଛି । ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ହିଁ ରହିଛି । ମୁଁ ଯେ ମାଗୁଣି କରି ଏଡ଼ିକି ଭଗବାନଙ୍କ ଠାରୁ ଆଦାୟ କରି ଆଣିଛି, ମୁଁ ଏକଥା କଦାପି କହି ପାରିବିନାହିଁ । ଏଇଟି ମୋତେ ମିଳି ଯାଇଛି, ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ମିଳିଯାଇଛି । ସେଥିଲାଗି, କୃତଜ୍ଞତା ବ୍ୟତୀତ ମୁଁ ଆଉ କିଛି କେବେହେଲେ ପ୍ରକାଶ କରିନାହିଁ ।

ମୁଁ ତାଙ୍କ କାମ କଲେ ସିଏ ମୋ' ସଂସାରର ସୁରକ୍ଷା କରିବେ, କୌଣସି ସନ୍ଧିଗତ ସୂତ୍ର ହିସାବରେ ଏକଥା କଦାପି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଜୀବନଟା

ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଭିତରର କୌଣସି ବାସନା ଅର୍ଥାତ୍ ଅନୁରାଗ ଦ୍ୱାରା ଟାଣି ହୋଇଯାଇ ତାଙ୍କର ଅଭିମୁଖୀ ହୋଇ ରହିଛି । ଅନୁରାଗ ହିଁ ତାହାର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ସମ୍ବଳ ହୋଇ ରହିଛି । ଆପଣାକୁ ସଙ୍କୋଚ ରହିତ ଭାବରେ ବିତରଣ କରିଦେବା ହିଁ ମୋ'ର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଆନନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଛି । ଏବଂ, ତେଣୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ବା ଅଯାଚିତ ଭାବରେ ମଧ୍ୟ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସୁରକ୍ଷାଟି ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇ ରହିଛି । ସେବିଷୟରେ ଏତେଟିକିଏ ଅବିଶ୍ୱାସ ବା ସଂଶୟ ମୋତେ କେବେ-ହେଲେ ଗ୍ରାସ କରିନାହିଁ । ନିଜକୁ ସବୁବେଳେ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ବୋଲି ମନେ ହୋଇଛି । ଏହି ଭାଗ୍ୟ କଦାପି କୌଣସି କିଛିର ବଦଳରେ ମିଳିନାହିଁ । ତେଣୁ, ଏହି କଥାଟିକୁ ନେଇ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଗର୍ବରେ ଫୁଲି ବି ଉଠିନାହିଁ । ମୁଁ ଯେ ମନେ ରହିଛି, ସେଥିଲାଗି କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ କରୁଛି । ସେହି କୃତଜ୍ଞତାର ସୂତାଖିଅରେ ହିଁ ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ରହିଛି ।

୨୪ । ୩ । ୯୬

ଅଳପ କଥାରେ କାତର ଏବଂ ଭୟାଳୁ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିବା ମଣିଷଙ୍କୁ ମୋ'ର ପ୍ରାଣେ ଭୟ । ସେମାନେ ମୋ'ର କୌଣସି କ୍ଷତି କରନ୍ତିନାହିଁ ଅଥବା ମୋ'ର ଅସଲ ସ୍ଥିରତାଗୁଡ଼ିକରୁ ମୋତେ ଟଳାଇ ଦେଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ ସତ, ତଥାପି, ସେମାନଙ୍କ ନିଜ ବିଷୟରେ ସେମାନେ ମୋ' ଭିତରେ ଏକ କ୍ଷୋଭ ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି, ଯାହାକି ମୋ'ର ମଞ୍ଜିଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଥରାଇ ଦେଉଥାଏ ।

ଅତିବେଶୀ ଆତ୍ମକେନ୍ଦ୍ରିତ ହୋଇ ନରହୁଥିଲେ ମଣିଷମାନେ କଦାପି ଭୟାଳୁ ହେଉନଥାନ୍ତେ । ପୃଥିବୀରେ ଭଲ ମଧ୍ୟ ଉଭୟ ପୃଥିବୀଯାକ ହିଁ ଖେଳାଇ-ହୋଇ ରହିଛି । ତେଣୁ, ମନ୍ଦଟା ଖାଲି ମୋ'ର ଲାଗି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଛି ବୋଲି ଭୟାଳୁମାନେ ଯେ କାହିଁକି ଚିନ୍ତା କରିବାରେ ଓ ତେଣୁ ଅଥୟ ହୋଇ ପଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ମୁଁ ସେହି କଥାଟିର କୌଣସି ଅନ୍ତ ପାଏନାହିଁ । ସଂସାରର ଭଲଗୁଡ଼ାକୁ, ସୁଖକରଗୁଡ଼ାକୁ ସେମାନେ ଏକା ଭୋଗ କରିବେ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କ ଅବଚେତନ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଅତ୍ୟାତୁରତା ଚେର ବୁଡ଼ି ରହିଥାଏ, ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ସେମାନେ ହିଂସ୍ର ହୁଅନ୍ତି । କେତେବେଳେ ଯେ ଗାରଗୁଡ଼ାକୁ କେଉଁ ମହତ ହରାଇ ହିଂସ୍ର ହୋଇପଡନ୍ତି ଓ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ହୁଅନ୍ତି, ସେକଥା ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଜାଣି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଯିଏ ଏହି ସଂସାରରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଆପଣାକୁ ଭାଗୀ କରି ରଖିଥାଏ, ସୁଖରେ ଭାଗ ନିଏ, ଦୁଃଖରେ ଭାଗ ନିଏ, ଖୁସିରେ ଭାଗ ନିଏ ଏବଂ ତେଣୁ ସଭିଟି ସହିତ ଏକ ସହାନୁଭବର ନାନା ସୂତ୍ରରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିଥାଏ, ସିଏ କେବେହେଲେ ଭୟାଳୁ ହୁଏନାହିଁ

ଭକ୍ତାଳୁ ହେବାଲାଗି ତା'ର ବସ୍ତୁତଃ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ନଥାଏ । ଭକ୍ତାଳୁ ମଣିଷମାନେ ସଚରାଚର ଭାରି ପ୍ରଦର୍ଶନପ୍ରିୟ ବି ହୋଇଥାନ୍ତି । ଯେଉଁ ଭକ୍ତ ଆପଣାକୁ ପ୍ରଦର୍ଶିତ କରି ନପାରେ, ସିଏ ପୁଣି କି ଭକ୍ତ ? ଯେଉଁ କାନ୍ଦକୁ ପାଞ୍ଚଜଣ ଆଉ ମଣିଷ ଶୁଣି ନପାରିବେ, ସିଏ ପୁଣି କି କାନ୍ଦ ? ପ୍ରଦର୍ଶନପ୍ରିୟତା ପଛରେ ଏକ ଅହଂକାରିତା ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ଓ ମଞ୍ଜୁଳ୍ ଭାବରେ ମୁଣ୍ଡ ଗୁଞ୍ଜି ରହିଥାଏ ଓ ମଉକା ପାଇ ଉଙ୍କି ମାରୁଥାଏ । ହୁଏତ ନିଜର ପ୍ରଦର୍ଶନଗୁଡ଼ିକୁ ବେଶ୍ ଉପଭୋଗ୍ୟ କରିବା ଲାଗି ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଏ ।

୨୫ । ୩ । ୯୨

ରାତିରେ ନଖାଇବା, ବ୍ରାହ୍ମ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସ୍ନାନ କରିବା,—ଏସବୁକୁ ଆମେ ମହିମାଧର୍ମର ସବାଆଗ କଥା ବୋଲି କଦାପି କହି ପାରିବାନାହିଁ । ମହିମାଧର୍ମ ଯାହାଙ୍କୁ ମହିମା ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଛି, ତାଙ୍କରି ସହିତ ଅନୁକ୍ଷଣ ଖିଅ ଲଗାଇ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା ଓ ନିର୍ଭୟ ଭାବରେ ପୃଥିବୀର ମଙ୍ଗଳ ନିମନ୍ତେ ପୃଥିବୀରେ ବିଚରଣ କରିବା ହେଉଛି ସେହି ଧର୍ମର ସବାଆଗ କଥା ।

ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କରି ଦେଖିଲେ ମହିମାଧର୍ମକୁ ସବାଆଗ ଏକ ଧର୍ମ ବୋଲି ନକହି ଏକ ଜୀବନମୀମାଂସା ବା ମୂଳଭୂତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ବୋଲି କୁହାହାଇ ପାରିବ । ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ ଭାବରେ ନିଜର ଜୀବନରେ କୌଣସି ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରି ସେହି ଅନୁସାରେ ନିଜର ଜୀବନକୁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଢବ ଦେଇ ପରିଚାଳିତ କରିବା ହେଉଛି ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଘଟଣା । ମାତ୍ର, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାକୁ ଧର୍ମର ସ୍ତରକୁ ଖସାଇ ଆଣି ଯେତେବେଳେ ତାହାକୁ ଏକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟଗତ ଶାସନ ଭିତରେ ମଣ କରି ରଖିବାର ଫିକର କରାଯାଏ, ସେତେବେଳେ ଏକ ଦୁଷ୍ଟ ସାମୂହିକତା ଏବଂ ଦୁଷ୍ଟ ନୈତିକତା ସତେଅବା ରଜା ହୋଇ ବସେ ଏବଂ ମୂଳରେ ରହିଥିବା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାକୁ ଗୌଣ କରିପକାଏ । ଜୀବନର ଉନ୍ମୋଚନ ଏବଂ ଆରୋହଣ ଲାଗି, ଚେତନାର ଉନ୍ମୀଳନ ଲାଗି ସିନା ଧର୍ମର ଉଆଣ ହୋଇଥିଲା, ମାତ୍ର ପ୍ରମତ୍ତ ଧର୍ମବକ୍ତାମାନେ ତାହାକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ତୁଚ୍ଛା କୋଳାହଳ ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରକସର୍ବସ୍ୱତାରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ହିଁ ଲାଭଜନକ ବୋଲି ବିଚାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମି-କତାରୁ ଖିଅ ଛିଡ଼ିଗଲେ ହିଁ ଧର୍ମମାନେ ଦୁଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାରୁ ହୁଡ଼ିଗଲେ ଧାର୍ମିକ ମଣିଷ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିଷ୍ଠାପର ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରମତ୍ତ ଭାବରେ ଦୁଷ୍ଟ ଓ ଅଶିଷ୍ଟ ହେବାକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ପାଇଯାଏ । ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ଧର୍ମର ଅନ୍ତଃପୁରମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଧାନତଃ ସେହି ଅଶିଷ୍ଟତାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ହିଁ ଅଧିକ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିବ । ଭେକଗୁଡ଼ାକ ଅହଙ୍କାରର ଶୋଭା ବର୍ଦ୍ଧନ କରୁଛନ୍ତି । ଶାସ୍ତ୍ରମାନେ ପ୍ରମତ୍ତ

ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ୱରପୂର୍ତ୍ତିକା ଭଳି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ଓ ପୃଥିବୀକୁ ଅଲକ୍ଷଣା କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତାମାନେ ଅନ୍ଧ ହେବାଲାଗି ଧର୍ମକୁ ଏକ ଆଭରଣ ପରି ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି ।

୨୭ । ୩ । ୯୨

ଯେଉଁମାନେ ଅଳପ ଜାଣନ୍ତି, ସେମାନେ ଅଧିକ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ କଥାମାନ କହନ୍ତି । ଅଳପ ଜାଣିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି, କେବଳ ନିଜ ଆଖିଟାରେ ହିଁ ଦେଖିବା, କେବଳ ଆପଣାର କେତେଟା ମୋହଦ୍ୱାରା ଜଡ଼ିତ ହୋଇ ଦେଖିବା, ଅର୍ଥାତ୍, ଅନେକ ସମୟରେ ମତାନ୍ଧ ହୋଇ ଦେଖିବା, ସବୁଟିକୁ ଦେଖିବାଲାଗି ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା ନକରିବା । ଧର୍ମରେ ଏବଂ ରାଜନୀତିରେ ଏହି ମତାନ୍ଧତା ସର୍ବାଧିକ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ । ସେଥିଲାଗି ଧର୍ମର ଓ ରାଜନୀତିର ଦୋହାଇ ଦେଇ କହୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ସବୁବିଷୟରେ ସତେଅବା ପୂରା ନିଶ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି କଥା କହୁଥାନ୍ତି ତଥା ଆଚରଣ ମଧ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତି ।

ମୁଁ ମୋ' ନିଜର ବାଟ ବିଷୟରେ ଆଦୌ କମ୍ ନିଶ୍ଚିତ ନୁହେଁ; ମାତ୍ର ମୁଁ ମତାନ୍ଧ ନୁହେଁ । ମୋ' ବାଟରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ମୋ'ର ଉପସ୍ଥିତ ବୁଦ୍ଧି ଏବଂ ଅନୁରାଗଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଇ ମୁଁ ଯାହାକୁ ମୋ' ବାଟ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରୁଛି, ସେହି ବାଟଟି ଉପରେ ମୁଁ ସୁନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଅବଶ୍ୟ ଯାଉଛି ଏବଂ ତାହାକୁ ମୁଁ ମୋ' ଲାଗି ଠିକ୍ ବାଟ ବୋଲି ମାନୁଛି । ମାତ୍ର,ତାହା ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କର ବାଟ ଆଦୌ ନୁହେଁ । ସମସ୍ତେ ସେମିତି ଖୋଜୁଥିବେ,ଅନୁରାଗ ସହିତ ବୁଦ୍ଧିକୁ ମିଶାଇ ଖୋଜୁଥିବେ ଏବଂ ବାଟଟିଏ ସନ୍ଧାନକରି ପାଉଥିବେ । ମୋ' ନିଜ ବାଟକୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଟାଣିଆଣିବାର କୋଳାହଳବୁଦ୍ଧି ଦେଖାଇବା, ତାହା ହିଁ ମତାନ୍ଧତା, ତାହା ନିର୍ବୋଧତା । ମତ ତ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅବଶ୍ୟ ରହିବ, ମାତ୍ର ତା' ବୋଲି ଜଣେ ମଣିଷ ମତାନ୍ଧ ହେବାକୁ କାହିଁକି ମନ କରିବ ? ଅନେକ ସମୟରେ ନିଜର ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ମତ ନଥିବା ଲୋକ ହିଁ ନିଜର ଏକମତ ରହିଛି ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିବାର ଉତ୍ତେଜନାରେ ପଡ଼ି ହିଁ ଅନ୍ଧ ଏବଂ ଉଗ୍ର ହୋଇଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ସତକୁ ସତ କିଛି ଖୋଜିନଥାନ୍ତି, ଅନୁରାଗ ସହିତ କେଉଁଠିହେଲେ ଅପେକ୍ଷା କରି ଦେଖିନଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ବହୁମତ ଅର୍ଥାତ୍ ବଜାରକୁ ଦେଖି ହିଁ ସେହି ଅନୁସାରେ ନିଜପାଇଁ ଗୋଟାଏ ମତ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାନ୍ତି । ସେହି ମତ ଲାଗି ବନ୍ଧୁକ ଓ ବୋମା ଧରି ବାହାରନ୍ତି । ବନ୍ଧୁକ ବନ୍ଧୁକ ଓ ବୋମା ବୋମା ଭିତରେ ଭାରି ଉତ୍ସାହରେ ଲଢ଼େଇ ଲାଗିଥାଏ ଏବଂ ତାହାଦ୍ୱାରା ହିଁ ପୃଥିବୀର

ଭଗ୍ୟ ମୀମାଂସା ହେଉଥାଏ । ବୁଦ୍ଧି ଏବଂ ଅନୁରକ୍ତମାନେ ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

୩୧ । ୩ । ୯୨

ମଣିଷ କୌଣସି କାରଣରୁ ନଜେ ରହିଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ ସିଏ କେଉଁ ଉତ୍ସାହରେ କରିବାକୁ ବାହାରିଥିବା ବିପ୍ଳବଟା ମଧ୍ୟ ତାହାର ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ ଅଟକି ଯାଏ । ତା'ପରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାମାନେ ଧର୍ମବ୍ୟୂହ ମାନଙ୍କରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ରାଜନୀତି ଦଳଗତ ଦଳାଚକଟାରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ବହୁ ସମୟରେ ମୂଳତଃ କ୍ଷମତା—ରାଜନୀତିକୁ ହିଁ ଦଳଗତ ରାଜନୀତି ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଦଳ ଓ ତାହାର ମାଧ୍ୟମରେ ଦଳର ନେତା ବା ନେତାମାନେ ଯେପରି କ୍ଷମତାରେ ତିଷ୍ଠି ରହିବେ, ସେହି ଅନୁସାରେ ରାଜନୀତିକୁ ବାଡ଼େଇ ପିଟି ସାଧି କରାଯାଏ । ତା'ପରେ ପତାକା, ଅନ୍ୟ ଯାବତୀୟ ସଙ୍କେତ, ବକ୍ତୃତା ତଥା ଭାଷଣଗୁଡ଼ାକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇ ରହନ୍ତି, ବନ୍ଧ୍ୟାମାନଙ୍କ ପରି ଅତ୍ୟୁତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଏବେ ଚୁରିପାଖରେ ପ୍ରାୟ ସାଲୁବାଲୁ ହେଉଥିବା ତଥାକଥିତ ଆଗୁଆମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ, ସେମାନେ ଯେ ଖଣ୍ଡେଦୂର ଆସି ସେହିଠାରେ ଅଟକି ଯାଇଛନ୍ତି, ସେହି କଥାଟା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଓ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦେଖାଯାଏ । ଏବଂ, ସେମାନଙ୍କୁ ମାଧ୍ୟମ କରି ରାଜନୀତି, ଧର୍ମସ୍ଥିତା, ଶିକ୍ଷା, ସେବା ଓ ତତ୍ତୁଲ୍ୟ ଯାବତୀୟ ଅନୁଧାବନ ସତେଅବା ଏକାବେଳକେ ଅଟକି ରହିଥାଏ ।

ଏହାର ପ୍ରତିକାର ସେଇ ଗୋଟିଏ,—ଏହାର ପ୍ରତିକାର କ୍ଷୁଦ୍ର, ଗୋଷ୍ଠୀ, ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଗୋଷ୍ଠୀ । ସତକୁ ସତ ଆଗକୁ ଯିବାଲାଗି ମନ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଏକାଠି ହେବେ । ସେମାନଙ୍କୁ କେହି ଏକାଠି କରିବନାହିଁ,— ସେମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବେ ଏବଂ ଏକାଠି ହେବେ । ବାଟ ଚାଲିବେ, କେବଳ ସମ୍ମୁଖଦିଗକୁ ନୁହେଁ, ପରସ୍ପରର ଅନ୍ତର ଭିତରକୁ ମଧ୍ୟ ବାଟ ଚାଲି ପାରୁଥିବେ, ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁରାଗ ସହିତ ବାଟ ଚାଲୁଥିବେ । ପତାକା, ପ୍ରତିମା,— ଏହିସବୁ ଯାବତୀୟ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତର ଆଦୌ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିବ, ଆଦୌ କୌଣସି ହସ୍ତକ୍ଷେପ ନଥିବ । କେହି କାହାରିକୁ ଗିଳି ପକାଉ ନଥିବେ, ବରଂ ଆପଣାକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ଉନ୍ମୋଚିତ କରିଦେଇ ପାରୁଥିବେ । ମଣିଷର ଭିତର ପାଖଗୁଡ଼ିକ ଏବଂ ବାହାରର ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମୃଦ୍ଧ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆଦର୍ଶର ଉଦ୍ୟାନଟିରେ ମଧ୍ୟ ଫୁଲ ଫୁଟି ଫୁଟି ଯାଉଥିବା । ସେହି ଫୁଲ ଫୁଟିବାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅନୁଭବ ହେଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହିଁ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଆଗକୁ ଯାଉଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିବେ । ଏହି କ୍ଷୁଦ୍ର ଗୋଷ୍ଠୀକୁ ଦାନବାର

ଗଣି ଉତ୍ସବ ଓ ଢୋଲ ପିଟି ଘୋଷଣା କରିବାର କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ତାହା ମୂଳତଃ ତୁମ ଆମ ସ୍ତରରେ ହିଁ ଗଢ଼ା ହେବ ।

୧ । ୪ । ୯୭

ଗୁରୁଙ୍କୁ ପରଂବ୍ରହ୍ମ ବୋଲି କହିବ, ତାଙ୍କୁ ବ୍ରହ୍ମା, ବିଷ୍ଣୁ ଓ ମହେଶ୍ୱରଙ୍କ ଆସନରେ ନେଇ ବସାଇଦେବ,—ଏହାଦ୍ୱାରା ନିଜ ଗୁରୁ ସତକୁ ସତ ଏତେ ବଡ଼ ବୋଲି ଏକ ପଥଭ୍ରଷ୍ଟକାରୀ ଭ୍ରମ କରାଯାଇ ପାରିବ ଓ ସେଥିରୁ କଳ୍ପିତ ଉଲ୍ଲାସ ଅନୁଭବ କରାଯାଇ ପାରିବ ସତ, ମାତ୍ର ତେଣେ ପରବ୍ରହ୍ମ ଅଲୋଡ଼ା ଏବଂ ଅଛୁଆଁ ହୋଇ ରହିଯିବେ । ଆମ ଘରପାଖରେ ଏଇଠି ପାଚେରୀ ଦେଇ ହୋଇ ରହିଯିବ ଏବଂ ସେପାଏ ପଡ଼ିଥିବା ସୋପାନଗୁଡ଼ିକ ଆଦୌ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେବେନାହିଁ ।

ଯେଉଁମାନେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାକୁ ଏହିପରି ଭାବରେ ପ୍ରାଣିକ ଭିତରେ ନେଇ ପୂରାଇ ଦେବାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ହିତ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାନ୍ତି, ଅନେକ ସମୟରେ ମୁଁ ସେହି ବିଚାରୀମାନଙ୍କର କଥା ଭାବିଥାଏ । ବହୁ ଅସମର୍ଥତାର କାରଣରୁ ପ୍ରାଣିକକୁ ବଳପୂର୍ବକ ଚପାଇ ଦବାଇ ରଖିଲେ ସମ୍ଭବତଃ ପ୍ରାଣିକ ମଧ୍ୟ ମଉକା ପାଇ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକକୁ ଏହିପରି ଭାବରେ ଅବଶ କରି ପକାଇବ ବୋଲି ଆଗଭର ହୋଇଆସେ । ମଣିଷ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବିସ୍ତାର ମଧ୍ୟକୁ ଉଠିଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହିଁ ତା'ର ଦେହ, ପ୍ରାଣ ଓ ମନ ଏକ ନୂତନ ଆନୁଗତ୍ୟର ଆହ୍ୱାନ ପାଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ ଓ ସେହି ଆନୁଗତ୍ୟକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ଧନ୍ୟ ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ । ଭୀତମାନେ ଏବଂ କ୍ଷୁବ୍ଧ ହେତୁ ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ଦବାଇ ରଖିବାକୁ ମନ କରୁଥିବା ବିଚାରୀମାନେ ନିଜକୁ ସେହି ଧନ୍ୟ ହେବାରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖନ୍ତି, ତଥାପି କୌଣସି ସମାଧାନ କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ପ୍ରାଣିକ ଓଇର ଉଣ୍ଡୁଥାଏ ଏବଂ ପରଂବ୍ରହ୍ମଙ୍କୁ ବାଡ଼ପରି ବସାଇ ଏକ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତାର ଉତ୍ତେଜିତ ଆଡମ୍ବର ସୃଷ୍ଟି କରି ପକାଏ । ଦିବ୍ୟ ଉପଗ୍ରହରେ ଗୁରୁ ଠାକୁର ହୋଇ ବସନ୍ତି, ଠାକୁର ହେଉ ହେଉ ବଡ଼ଠାକୁରଙ୍କ ପଦକୁ ଉନ୍ନୀତ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ଗୁରୁଙ୍କୁ ଏଡ଼େବଡ଼ ବୋଲି କହି ଭକ୍ତମାନଙ୍କର ଆସ୍ପୃହାଗୁଡ଼ାକ ଏଇଠି ବହଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ, ଭକ୍ତର ବହୁ ରାଜସିକତାରେ ପ୍ରାୟ ଜୁଡ଼ୁବୁଡ଼ୁ ହୋଇ ରହିଥାଏ;—ମାତ୍ର ସୋପାନ ଉଠିବା ଅର୍ଥାତ୍ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବା ପ୍ରାୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଏ । ତୁମେ ଯେଉଁମାନେ ଗୁରୁଙ୍କୁ ନେଇ ଅଧାବାଟରେ ନିଜ ପାଚେରୀ-ଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ପରଂବ୍ରହ୍ମ କରି ରଖିବାକୁ ମନ କରୁଛ କରୁଥାଅ ପଛକେ, ମୁଁ ଗୁରୁଙ୍କ ଉପରେ ଭରା ଦେଇ ପରଂବ୍ରହ୍ମଙ୍କର ସନ୍ଧାନ କରି ବାହାରିଛି ଓ ସେହି

ବାଟରେ ତାଙ୍କର ସନ୍ଧାନ ପାଉଛି, ତାଦ୍ୱାରା ମୋ, ଗୁରୁଙ୍କର ମର୍ଯ୍ୟାଦାକୁ ମୁଁ ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ କ୍ଷୁନ୍ନ କରନାହିଁ । ନିଜକୁ, ଗୁରୁଙ୍କ ଏହି ମହାକାଶ ଭିତରେ ଠାବ କରି ମୁଁ ଧନ୍ୟ ହୋଇଛି ।

୨ । ୦ । ୯୨

୧୯୩୬ ମସିହା ଅପ୍ରେଲ ପହିଲରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ନାମରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ସେଥିପାଇଁ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଯାହା ମିଳିଥିଲା, ଆମେ ତାହାକୁ ଆମ ଓଡ଼ିଶା ବୋଲି କହି ଖୁସୀ ହେଲେ ଭୁଲ ଠକାମିରେ ପଡ଼ିଯିବା ।

ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶା ବୋଲି ଯାହା ମିଳିଥିଲା, ସେଥିରେ ଓଡ଼ିଆଭାଷୀ ଗଡ଼ଜାତମାନେ ସାମିଲ ହୋଇ ନଥିଲେ । ଗଡ଼ଜାତର ଯେଉଁ ରାଜାମାନେ ସେତେବେଳେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓଡ଼ିଶାର ଗଠନ ନିମନ୍ତେ ସର୍ବାଧିକ ଉତ୍ସାହ ଦେଖାଉଥିଲେ, ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଗଡ଼ଜାତି ଏକାଧିପତ୍ୟର ଲୋପ ହୋଇ ଗଡ଼ଜାତ ଗୁଡ଼ିକ ଓଡ଼ିଶାରେ ମିଶିଯିବେ ବୋଲି କଦାପି ଇଚ୍ଛା କରିନଥିଲେ । ଉତ୍କଳ ସମ୍ମିଳନୀରେ ବେଶ୍ ଦୀର୍ଘକାଳ ଧରି ଦିଆ ଯାଇଥିବା ଭାଷଣ ଏବଂ ଅଭିଭାଷଣ ମଧ୍ୟରେ ସେପରି କୌଣସି ପ୍ରସ୍ତାବର ଗନ୍ଧ ମଧ୍ୟ ନଥିଲା । ଉତ୍କଳଗୌରବ ମଧୁସୂଦନ ମଧ୍ୟ ଏହି ବିଷୟରେ କେବେହେଲେ ପାଟି ଫିଟାଇ ନଥିଲେ । କେହି ଆଗତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞ ମନୀଷ ଯଦି ଉତ୍କଳ ସମ୍ମିଳନୀର ଦୃଷ୍ଟିସୀମା ଗୁଡ଼ାକୁ ଭାଙ୍ଗି ମୁହଁ ଫିଟାଇ ଗଡ଼ଜାତମାନେ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଶା ଭିତରେ ସାମିଲ ହୁଅନ୍ତୁ ବୋଲି ସେତେବେଳେ ମତ ଦେଇଥାନ୍ତେ, ତେବେ ତାଙ୍କୁ ହୁଏତ ସେହି ରାଜନୀତିପ୍ରଭାବିତ ସଭାରୁ ବାହାରି ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଯାନ୍ତା । ଭାରତବର୍ଷର ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ କ୍ରମଶଃ ଦାନା ବାନ୍ଧି ଆସୁଥିବା ବେଳେ ଉତ୍କଳ ସମ୍ମିଳନୀର ବୀରମାନେ ସମସ୍ତେ ତାହାର ବିରୋଧ ହିଁ କରୁଥିଲେ । ରାଜନୀତି ବିଷୟରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଭବିଷ୍ୟଦୃଷ୍ଟି ନଥିବା ଏମାନେ ସତକୁ ସତ ଓଡ଼ିଶାବାସୀଙ୍କୁ ସେତେବେଳେ ଯେଉଁ ନେତୃତ୍ୱ ଦେଇଥିଲେ, ତାହାର କେତେକ ପରିଣାମକୁ ଓଡ଼ିଶାବାସୀ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଭୋଗ କରୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ଭାରତବର୍ଷ ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କଲାପରେ ଯାଇ ଓଡ଼ିଶା ସ୍ୱାଧୀନ ହେଲା । ଏବଂ ଅଧିକତର ଓଡ଼ିଶାବାସୀ ଓଡ଼ିଶାରେ ଆସି ଏକାଠି ହେବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ ବୋଲି ସମ୍ଭବତଃ ଅଧିକ ଯୁକ୍ତିର ସହିତ କୁହାଯାଇ ପାରିବ । କାରଣ ଭାରତ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଶାସନର ଅଧୀନତାରୁ ମୁକ୍ତ ହେବା ପରେ ଗଡ଼ଜାତର ରାଜାମାନଙ୍କର ଆଉ ନିଜର ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ରଖି ଅସୁନ୍ଦର ସାମନ୍ତବାଦର ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିପାରିବା ଲାଗି ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ

ନଥିଲା, ୧୯୩୭ ପରେ ବି ୧୯୪୭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତଥାକଥିତ ଓଡ଼ିଆ ଆନ୍ଦୋଳନର ଭୃଙ୍ଗମାନେ ଚବିଶି ବା ଛବିଶି ଗଡ଼ଜାତ ଓଡ଼ିଶାରେ ମିଶିଯାଆନ୍ତୁ ବୋଲି ଥରେ ହେଲେ ମୁହଁ ଖୋଲି କହିନଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ସେହି episode ଟି ଆମକୁ ଏତେ ମଧ୍ୟ ବିଡ଼ମ୍ବିତ କରି ରଖିଛି ।

୩ । ୪ । ୯୬

ମଠା ଲୁଗାଟିଏ ପିନ୍ଧିଲେ ତାହାଦ୍ୱାରା ହିଁ ଉପାସନା ନିମନ୍ତେ ଅଧିକାର ମିଳିଯିବ ବୋଲି ଯିଏ ପ୍ରଥମେ ଭିଆଣ କରିଥିବ, ସିଏ ଅବଶ୍ୟ ବସ୍ତୁବାଦୀ ହୋଇଥିବ । ଭଗବାନଙ୍କୁ ନିକଟରେ ପାଇବା ଲାଗି ତାଙ୍କୁ ଅର୍ଥାତ୍ ତାଙ୍କର ଏକ ପ୍ରତିମାକୁ ତୋଳାଯାଇଥିବା ଏକ ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ବସାଇଦେଲେ ଯେ ସିଦ୍ଧି ମିଳିଯିବ, ଏକଥା ଘୋଷଣା କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଅବଶ୍ୟ ବସ୍ତୁବାଦୀ ହୋଇ-ଥିବେ । ମଣିଷ ଭିତରେ ଯେଉଁ ପ୍ରତିକୂଳ ଉନ୍ମୋଚନବିମୁଖ ଉପାଦାନଟି ବସ୍ତୁଲାଳସୀ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ତାହାକୁ ହିଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରବଳ ଭାବରେ ଜାଗ୍ରତ କରି ରଖି ମଣିଷର ଅସଲ ଦ୍ୱାର ଓ ଅସଲ ଅନୁରାଗଗୁଡ଼ିକୁ କିଳି ରଖିବାର ଚକ୍ରାନ୍ତ ଯେଉଁ ଦିନଠାରୁ ଆମ ଧର୍ମମାନଙ୍କରେ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଧନ୍ଦା ହୋଇ ରହିଲା, ସେହି ଦିନଠାରୁ ମଣିଷଠାରୁ ମଣିଷକୁ ଦୂରଛଡ଼ା କରି ରଖିବାର ଟାଣ ମୂଳଦୁଆଟିଏ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ପକାଇ ଦିଆଗଲା । ତଥାକଥିତ ବୁଦ୍ଧିବାଦୀ କିମ୍ବା ତଥାକଥିତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟବାଦୀମାନେ ଧର୍ମ ଭିତରେ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ କରିବାର ପ୍ରଶ୍ରୟ ପାଇବାରୁ ଏକଥା କ୍ରମେ ଆମର ଚକ୍ଷୁରୁନ୍ମୀଳନର ପ୍ରକ୍ରିୟାଗୁଡ଼ିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ପ୍ରତିହତ କରି ରଖିଲାନାହିଁ କି ?

ଆତ୍ମଉନ୍ମୋଚନରେ ହିଁ ସକଳ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି । ଆତ୍ମଉନ୍ମୋଚନ ନିମନ୍ତେ କୌଣସି ବିଶେଷ ବସନ ବା ବିଶେଷ ଆଚ୍ଛାଦନର ଆଦୌ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ସହଜ ଆତ୍ମୀୟତାରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି । ଏହି ଆତ୍ମୀୟତା ଲାଗି ଯଥାର୍ଥ ସମ୍ମତିଟିଏ ହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ ହେବ । ଭଗବାନଙ୍କ ଲାଗି ମନୋଲୋଭା ସଖୀକଣ୍ଢେଇଟିଏ ପରି ଦିଶିଲେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଭଗବାନଙ୍କୁ କଦାପି ପାଇ ହେବନାହିଁ; କିମ୍ବା, ଅପର ପକ୍ଷରେ, ଭଗବାନଙ୍କୁ ସଖୀକଣ୍ଢେଇଟିଏ କରି ଆମ ପ୍ରମଉପଣିଆ ଗୁଡ଼ାକର ଅଳିନ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଲେ ଏବଂ ସେହି ଥାନଟିକୁ ମନ୍ଦିର ବୋଲି କହିଲେ ତାହାଦ୍ୱାରା ହିଁ କଦାପି ଆମଭିତରେ ଅଭିଳଷିତ ଉନ୍ମୋଚନଟି କଦାପି ଘଟି ଯିବନାହିଁ । କାହାର ହୋଇଗଲେ ଯାଇ ଉନ୍ମୋଚନ ସମ୍ଭବ ହେବ । ଏବଂ, ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ଯାହାର ହୋଇପାରିବି, ତାହାରି ଭିତରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଅବଶ୍ୟ ଦର୍ଶନ କରିପାରିବି ।

୫ । ୪ । ୬୭

ଆମ ମତାମତ ଏବଂ ଆମର ଆନ୍ତରିକ ଅଭିଳାଷଗୁଡ଼ାକ ଅନୁସାରେ ଆମେ ଆମ ସଂସାରଟିକୁ ଗଢ଼ୁଛୁ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ତାହାର ବୀଜଗଣିତ ଅନୁସାରେ ଏଠି ଆମ ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକର ବି ନିରୂପଣ କରିବାରେ ଲାଗିଛୁ । ଏବଂ ଆମ ଘରପାଖରେ ଆମେ କେତେ ମନ୍ଦିର ଗଢ଼ି ରଖିଛୁ ଏବଂ ତା'ଭିତରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଆମେ ବସାଇ ଦେଇଛୁ ବୋଲି କହୁଛୁ । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଆମେ ସତେଅବା ଆମର ଏକ ରକ୍ଷାମଣ୍ଡଳ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରୁଛୁ । ଅର୍ଥାତ୍, ଯେଉଁଗୁଡ଼ାକୁ ଆବୋରି ରଖି ହିଁ ଆମେ ସଂସାର ଭିତରେ ନିଜ ଜୀବନଟିକୁ ବଞ୍ଚୁଛୁ, ସେହିଗୁଡ଼ାକର ରକ୍ଷା ଲାଗି ଆମେ ଭଗବାନଙ୍କ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛୁ । ଏହିପରି ଏକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ବିଚାରି ଭଗବାନ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ କରି ପାରିବେ ?

ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବସର ଓ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅନ୍ୟସମୟର ସୃଷ୍ଟି କରି କେବଳ ସେତିକିବେଳେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଦୁଃଖ ଜଣାଇବା, ଭଗବାନଙ୍କର ଅର୍ଚ୍ଚନା ଓ ମାଗଣା କରିବା, ଏହାକୁ ଅନେକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମର ଏକ **recreational** ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଏହି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଆମର ସମୁଦାୟ ଜୀବନଟି ଲାଗି ଆଦୌ ନୁହେଁ । କାରଣ, ଆମର ଆଠପହରିଆ ଜୀବନଟି ତଥାପି ବାହାରେ ଓ ଭିତରେ ଯେଉଁପରି ଥିଲା, ଠିକ୍ ସେହିପରି ରହିଛି । ସେଥିରେ କୌଣସି ହଲଚଲ ହେଉନାହିଁ ଅଥବା ହଲଚଲର ସୃଷ୍ଟି କରାଇବା ଲାଗି ଖୋଦ୍ ଭଗବାନ୍‌ଙ୍କର ବି କ୍ଷମତା ନାହିଁ । ସମ୍ଭବତଃ ଆପଣାର ସୀମାଟିକୁ ମାନି ଭଗବାନ୍ ମଧ୍ୟ ଆମେ ତାଙ୍କଲାଗି ନିରୂପିତ କରି ଦେଇଥିବା ସ୍ଥାନ ଅରଟିକୁ ଡେଇଁ ଆମ ଜୀବନର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମହାଲ ଭିତରକୁ ପଶିବାଲାଗି ସାହସ ହିଁ କରୁନାହାନ୍ତି । ଆମର ଅହଂତା, ଆମର ଖିଆଲଗୁଡ଼ାକ ଓ ଆମର ଅତିପ୍ରମତ୍ତ ରାଜସିକ ଭୟଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ଭଗବାନଙ୍କ ଉପରେ ଆଧିପତ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରି ରହିଛନ୍ତି । କେବଳ ଏକ **recreational** ଛନ୍ଦ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି ଆମକୁ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ଯାଇ ଟେଳେଇ ହେବା ଲାଗି କିଛିଟା ଅବସର ଛାଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ଆମେ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ଦୁଃଖ ଜଣାଇ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରି ଆସୁଛୁ ଓ ଇହସଂସାରରେ ସ୍ୱର୍ଗ ଲାଗି ଅନୁମତି ପତ୍ର ପାଇଗଲୁ ବୋଲି ଅନୁମାନ କରିନେଉଛୁ । ଭଗବାନ ଆସି ଆମର ସମସ୍ତ ଜୀବନକୁ ଅଧିକାର କରିବେ, ମାଆ ହୋଇ ଆମର ଯାବତୀୟ ନିର୍ମାଣରେ ଓ ସମ୍ଭାବନାରେ ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ହୋଇ ରହିବେ, ଆମଲାଗି ସେହି ଅନ୍ୟ ଭାଗ୍ୟଟି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ତରାଳ ହୋଇ ରହିଯାଇଛି ।

୭ । ୪ । ୯୬

ଭଗବାନଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ନିଜ ଭିତରୁ ଅସଲ ବଳ ପାଇବା, ନିଜକୁ କଦାପି ଅସହାୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ ନକରିବା । ଏଣୁ, ଯଥାର୍ଥ ଆତ୍ମନିର୍ଭରଶୀଳ ହେବାକୁ ହିଁ ଭଗବାନଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବା ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ କି ? ତେବେ, ଭାରତବର୍ଷରେ ଭଗବଦ୍ବିଶ୍ୱାସୀ ମଣିଷମାନେ ଏପରି ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ଭାଗ୍ୟନିର୍ଭରଶୀଳ ଏବଂ ତାହାର ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ ଅନ୍ୟନିର୍ଭରଶୀଳ ହୋଇପଡ଼ିଲେ କାହିଁକି ? ବ୍ୟକ୍ତିଗତ, ପାରିବାରିକ ଏବଂ ସାମୂହିକ ଜୀବନର ପ୍ରାୟ ସକଳ ଅବସରରେ ସେମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଠାକୁରରେ ପରିଣତ କରିଦେଇ ସେହି ଠାକୁର ହିଁ ସବୁକିଛି କରିଦେବେ ବୋଲି ସ୍ଥିର କରି ଆପେ ନିଷ୍କ୍ରିୟ ହୋଇ ବସିପଡ଼ିଲେ କାହିଁକି ? ଗୁରୁମାନେ ମଧ୍ୟ ଅସଲ ଆଲୋକଗୁଡ଼ିକର ବାହକ ହୋଇଥିଲେ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ନିଜ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଆଲୋକଟିର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମାନିବାକୁ ଏବଂ ବଳିଷ୍ଠ ହେବାକୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଥାନ୍ତେ । ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନେ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ସମ୍ଭାବନାକୁ କେଡ଼େ ଅଳପ କରି ବୁଝିଲେ କି କ'ଣ କେଜାଣି, ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଗୁରୁ ନିର୍ଭରଶୀଳ ହୋଇ ରହିବା ଲାଗି ଅଧିକତର ପ୍ରରୋଚନା ଦେଲେ ।

ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ୍ ମଧ୍ୟ ପଛକୁ ହଟିଗଲେ ଏବଂ ଗୁରୁମାନେ ହିଁ ଆଗଧାଡ଼ିରେ ବସି ପୂଜା ପାଇଲେ, ଆନୁଗତ୍ୟ ଲାଭ କଲେ । ଗୁରୁମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଭୁ କୁହାଗଲା । ମହାପ୍ରଭୁ କୁହାଗଲା, ଅବତାର ବୋଲି କୁହା ଯାଉ ଯାଉ ଅବତାରୀ ବୋଲି କୁହାଗଲା । ନାନା ଚକ୍ରାନ୍ତର ଏକ ମିଛ ଅଲିଅଳତାର ରଚନା କରି ଗୁରୁକୁ ହିଁ ଭଗବାନଙ୍କର ସମତୁଲ କରି ବସାଇ ଦିଆଗଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ପରନିର୍ଭରଶୀଳତା ପ୍ରାୟ ଅତିଶୟ ମାତ୍ରାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ରହିଲା, ଯାବତୀୟ ଉଦୟ ଲାଗି କାଳକପ୍ରାୟ ହୋଇ ରହିଲା । ବାହାରେ ଢୋଲ ପିଟି ନିଜର ଗୁରୁମାନଙ୍କୁ କାନ୍ଧେଇ ଅତିନିର୍ଭର ଅସହାୟମାନେ ମହାପର୍ବରେ ଶୋଭାଯାତ୍ରା କରି ବାହାରିଥିବା ସମୟରେ ଯିଏ ମଣିଷକୁ ତା'ର ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅପେକ୍ଷାମାଣ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଜାଗ୍ରତ କରି ଆଣିବାରେ ଗୁଣ୍ଡୁଚିମୂଷା ପରି ହେଲେ ମଧ୍ୟ କିଛି ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରିବ, ସେଇ ହୁଏତ ଭଗବାନଙ୍କ ଲାଗି ତଥା ମଣିଷଲାଗି ସତକୁ ସତ କିଛି କରିପାରିବ ।

୭ । ୪ । ୯୬

କାଲି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଜଣେ ବରିଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାପକ କହିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ସେଠାରେ ଗବେଷଣା ନାମରେ ଅନେକ ପାପକାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି । ପାପ କାର୍ଯ୍ୟ

ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହାସବୁ ହେବାର ନୁହେଁ, ସେହିଭଳି ନାନା କାର୍ଯ୍ୟ । ସିଏ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଯନ୍ତ୍ରଭିତରେ ପଶିଛନ୍ତି, ସେହି ଦରବାରରେ ଜଣେ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର, ଗର୍ହିତ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସକାଶେ ସିଏ କେବଳ କେତେକ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତରୂପେ ଦାୟୀ କରାଇଲେ । ମନେ ହେଉଥିଲା, ସତେ ଯେପରି ସେଇ କେତେଟା ଚଣ୍ଡାଳ ସେଠାରେ ନଥିଲେ ସେହି ସ୍ଥାନଟି ଯେକୌଣସି ବ୍ରାହ୍ମଣ-ଶାସନ ପରି ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଶୁଦ୍ଧ ଓ ମଳମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତା ।

ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ମୁଁ ହୁଏତ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ଦୋଷମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିପାରେ, ଏପରିକି ନିଜର ଗେଲବସର ଆଖିକୁ କେବଳ ଏକା ମୁହିଁ ଅଭଦ୍ରଙ୍କ ଭିତରେ ଭଦ୍ର ହୋଇ ଦିଶୁ ଥାଇପାରେ । ମାତ୍ର, ମୋତେ ତଥାପି ସେଠାରେ ଯାବତୀୟ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଓ ତେଣୁ ଯାବତୀୟ ଦୋଷରେ ଅବଶ୍ୟ ଭାଗୀ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମୋତେ ଆଉକେହି ଦାୟୀ ନକରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତତଃ ମୁଁ ନିଜେ ନିଜକୁ ଏହି ସବୁକିଛି ନିମନ୍ତେ ଦାୟୀ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିବି । ତାହା ହେଉଛି ଆରମ୍ଭ, ଏହିଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ହୁଏତ ତେବେଯାଇ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ବିକଳ୍ପ ହେବାଲାଗି ସତକୁ ସତ ମନ କରିପାରିବି । ଏବଂ ବିକଳ୍ପ-ମାନେ ହିଁ ଧରିତ୍ରୀକୁ ପୁନର୍ବାର ଘରଲାଖି କରିପାରିବେ । ଆଧୁନିକ ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକ ଯେ କ୍ରମେ ଅପାରଗ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି, ଆଧୁନିକ ବିଦ୍ୟା ଆସ୍ଥାନ ଯେ କ୍ରମେ ଅସମର୍ଥ ହୋଇ ରହି ଯାଉଛନ୍ତି, ପ୍ରଧାନତଃ ବିକଳ୍ପମାନଙ୍କର ଅଭାବ ହେତୁ ତାହା ହେଉଛି । ଯାବତୀୟ ବୈକଲ୍ୟ ସକାଶେ ଆମେ ପରସ୍ପରକୁ ଦୋଷ ଦେଉଛୁ ଏବଂ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲୋକହସା ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ସେହି ପଙ୍କଗାଡ଼ିଆରୁ ବାହାରେ ରହିଥିଲା ପରି ଭଲେଇ ହେବାରେ ଲାଗିଛୁ । ତେବେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପୁଣି କିପରି ହେବ, ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବ ବା କାହିଁକି ? ଯେକୌଣସି ଶିକ୍ଷାବିହାରରେ ଅଧ୍ୟାପକର ଅନେକ ସ୍ୱାଧୀନତା ରହିଛି । ଏହି ସ୍ୱାଧୀନତା ହେଉଛି ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ ହେବାର ସ୍ୱାଧୀନତା ସେହି ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ କେହି ବାହାରୁ ଆଣି ଦେଇ ଯିବନାହିଁ । ତାହା ସିଏ ନିଜେ ନିଜଭିତରୁ ଅନୁଭବ କରିବ ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ ନିଜକୁ ଗଢ଼ି ଗଢ଼ି ଆଣିବ । ତେବେଯାଇ ହେବ ।

୮ । ୪ । ୯୨

ଅନେକେ କହନ୍ତି, ମଣିଷ ଭିତରେ ପୌତ୍ତଳିକ ହେବାଲାଗି କୁଆଡ଼େ ଏକ ସହଜାତ ପ୍ରବୃତ୍ତି ରହିଛି । ଏପରି କହି ସେମାନେ ସତେଯେପରି ଏକ ପୁଲକ ବି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି ଏବଂ ପୌତ୍ତଳିକ ହେବାକୁ ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ବାଧ୍ୟ ବୋଲି ଏକ ସାଧାରଣ ସିଦ୍ଧାନ୍ତର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଧରିପକାଇ ବେଶ୍ ନିଦକ ହୋଇ ରହନ୍ତି ।

ପିତୁଳାପୂଜାକୁ ଆଦୌ ଏକ ଗର୍ହିତ କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ବିଚାର କରୁନଥିବା ଜଣେ ମଣିଷ ହିସାବରେ ପ୍ରଧାନତଃ ନିଜର ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ମୁଁ କହିବି ଯେ, ଜଣେ ମଣିଷ ଅଟକି ଯିବାକୁ ମନ କରିବା ମାତ୍ରକେ ହିଁ ପୌତ୍ତଳିକ ବନିବା ନିମନ୍ତେ ତା'ପାଖରେ ନାନାବିଧ ପ୍ରଲୋଭନଯୁକ୍ତ ଯୁକ୍ତି ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଆନ୍ତି ଏବଂ ସିଏ ସତେଅବା ଏକ ସ୍ୱପ୍ରେରିତ ପୁଲକରେ ପୌତ୍ତଳିକ ବନିଯାଏ । ଜୀବନରେ କେତେ କେତେ ପିତୁଳାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିପାରିଲେ ଯାଇ ଆପଣାର ଅସଲ ବାଟଟିକୁ ଚାଲିହୁଏ । ଉପେକ୍ଷା ଅଥବା ଅବଜ୍ଞା ସହିତ ନୁହେଁ, ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ଅତିକ୍ରମ କରିପାରିଲେ । ବାଟ ଚାଲିବା ଅର୍ଥାତ୍ ପାହାଚ ଉଠିବା । ପାହାଚ ଉଠିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ନିଜ ଭିତରୁ ଆପଣାର ନୂଆ ଆଖିଟିକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ କରିଆଣିବା ଏବଂ ଏକ ନୂଆ ଆଖିରେ ଆପଣାକୁ ତଥା ଏହି ସବୁକିଛିକୁ ଦେଖିବା । ସେହି ଦେଖିବା ନିରନ୍ତର ଲାଗି ରହିଥିବ, ତାହାହିଁ ଅସଲ ଜୀବନ, ତାହାରି ସହିତ ହିଁ ଅସଲ ସଖ୍ୟ । ଅନେକ ମଣିଷ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ସୌଭାଗ୍ୟକୁ ସାହସ କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନେ ଥକି ପଡ଼ିବା ମାତ୍ରକେ କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରତିମା ପାଖରେ, ଜଣେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ଏବଂ ସେଇଥିରୁ ବାହାରୁଥିବା ଖିଅ-ଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ବୁଣା ହୋଇଥିବା ଏକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଭିତରେ କେଡ଼େ ଅଲଅଲ ଭାବରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିଯାଆନ୍ତି । ସେହି ଅଟକି ଯିବାରେ ପରମ ପୁଲକ ସହିତ ସହଯୋଗ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଅନୁରୂପ କୁଳଗୁରୁମାନେ ମଧ୍ୟ ଆମ ପୃଥିବୀରେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ରହିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ, ନିଜଭିତରେ ଦ୍ୱାରଗୁଡ଼ିକୁ କିଳି ଦେଇ ବାହାରେ ଉଡ଼ାଇ ଦିଆ ଯାଇଥିବା ବାନାଟାକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଦଳେ ମଣିଷ କେଡ଼େ ଆଡ଼ମ୍ବର ସହିତ ବାହାରି ପଡ଼ନ୍ତି । ଏଥିରେ ଆହୁରି ଅଧିକ ଧୃଷ୍ଟତା ଭରିଦେବାକୁ ପୃଷ୍ଠପୋଷକ ରାଜାମାନେ ଆଗେ ପ୍ରାୟ ସବୁ ଯୁଗରେ ରହିଥିଲେ । ସେମାନେ ଏ ଯୁଗରେ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ତାହାର ଫଳରେ ବାନାଗୁଡ଼ିକୁ ସବାଉଚ୍ଚ କରି ଦେଖାଇବାକୁ ମନ୍ଦିରଗୁଡ଼ାଏ ତିଆରି କରିଦେବାରେ ବି ମୋଟେ ସମୟ ଲାଗୁନାହିଁ । ମାତ୍ର ମଣିଷ ଅଟକି ଯାଉଛି, ସଂସାର ମଧ୍ୟ ଅଟକି ଯାଉଛି । ଭଗବାନଙ୍କ ଦୁଃଖ ଲାଗିରହୁଛି ।

୯ । ୪ । ୯୬

ଆମ ବିଚିତ୍ର ଦେଶରେ ବାବାଜୀ ହୋଇଯିବାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜକୁ ପ୍ରତ୍ୟାହୃତ କରି ରଖିବାକୁ କେତେ ନା କେତେ ପ୍ରଲୋଭନ ରହିଛି । କେଡ଼େ ଭଲ ମଣିଷ-ମାନେ ଏତେ ଟିକିଏ ମଉକା ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ ହିଁ ରୁଷି ବସୁଛନ୍ତି । ମୁଁ ରୁଷିବି ନାହିଁ, ବାବାଜୀ ହେବିନାହିଁ ଏବଂ ପଳାଇବି ନାହିଁ ବୋଲି ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ଶପଥ କରୁଛି । ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଭଗବାନଟି ସହିତ ସାଥୀ ହୋଇ

ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାହାରକୁ ଚାହିଁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରକେ ଅନୁରାଗ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛି ହେଲେ ଯେ ଅନୁଭବକୁ ଆସେନାହିଁ, ସେହି କଥାଟିକୁ ମୁଁ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇ ଜାଣିଛି । ତାହାହିଁ ମୋତେ ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ରୁଷିବାରୁ ରକ୍ଷା କରିଆସିଛି, ଅସ୍ୱୀକାର ଅପେକ୍ଷା ସ୍ୱୀକାରକୁ ହିଁ ନିଜ ଜୀବନର ଅଧିକ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ଅବଲମ୍ବନ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ଶିଖାଇଛି ।

ଭିତରେ ଅହଂଟି କେଉଁଠି ଆମ ଜୀବନଗଛର ବାଉଁଶରେ ଚକଚକିଆ ଫଳଟିଏ ହୋଇ ଝୁଲୁଥାଏ, ସେଇ ଅନୁକ୍ଷଣ ବାହାଜୀ ହେବାପାଇଁ ଫୁସୁଲାଇବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ମୋ' କଥା ରହିବ, ମୁଁ ତେବେ ଯାଇ ଏଠାରେ ବସିବି, ମୋତେ ସବୁଠାରୁ ବଡ ଆସନଟି ଅଥବା ପଦବୀଟି ମିଳିବ, ନହେଲେ ମୁଁ ଏଠାରୁ ପଳାଇଯିବି,—ବାହାରେ କେଡ଼େ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଓ ଭାବଭୋଳା ହୋଇ ଦିଶୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ଏହିପରି ଏକ ଅପଟକୁ ମହଦାଶ୍ରୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ତାହାରି ପଳାଇବେ, ନାକ ଟେକି ବାହାଜୀପାଣି ନେବେ ବୋଲି ଗୋଡ ଟେକି ବସିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜକୁ ନିରନ୍ତର ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ତୁଳନା କରୁଥାନ୍ତି । କୋଉ ଅଲକ୍ଷଣା ଏବଂ ଆତ୍ମଘାତୀ ଏକ ସୂଚନାପାତ ଦ୍ୱାରା ନିଜଭିତରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ନିଜକୁ କମ୍ ପାରୁଆ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି ଓ ତେଣୁ ବାହାରେ ଆପଣାକୁ ଉଚ୍ଚତର, ସ୍ଥୂଳତର ଅଥବା ଦୀର୍ଘତର ବୋଲି ପ୍ରତିପାଦିତ କରିବାକୁ ଭାରି ଧଇସଇଁ ହୋଇ ଧାଇଁଥାଆନ୍ତି, ଭାରି କୁପିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ସାଙ୍ଗ ଖୋଜୁଥାଏ, କୁପିତମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗ କରି ପାଇବି ବୋଲି ଅନାଇ ବସିଥାଏ ।

୧୦।୪।୯୭

ବାଣୀଙ୍କର ବିହାରମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁଠି ସାହିତ୍ୟ ନାମରେ ବର ଓ ଅଶ୍ୱତ୍ଥମାନ ରୋପଣ କରାଯାଇ ବଣଭାଗଟିଏ ତିଆରି ହୋଇଛି, ସେଠାରେ ଅହଂମାନେ ଏପରି ଶବ୍ଦ ଭାବରେ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଥାନ କିପରି ମାଡିବସି ପାରୁଛନ୍ତି ? ତେଣୁ, ସାହିତ୍ୟ ଯେ ସାହିତ୍ୟପାଇଁ ନୁହେଁ ଏବଂ ସାହିତ୍ୟ ଯେ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ, ସେଥିରୁ ତାହାର ପ୍ରମାଣ ମିଳିଯାଉଛି ।

ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରକୃତରେ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ଧ୍ୟେୟଟିଏ ଆଦୌ ନୁହେଁ । ସାହିତ୍ୟର ତଥାକଥିତ ଜାତୀୟତାବାଦୀ ଯୁଗରେ ସମ୍ଭବତଃ ଜାତିଟାକୁ ସହିତ ଜାତିର ଇତିହାସ ଏବଂ ଜାତିର ସାହିତ୍ୟକୁ ବହୁ ମିଛ ଅଭିମାନ ସହିତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନୁପାତହୀନ ଭାବରେ ଉପରକୁ ଟେକି ଦିଆଗଲା । ବିଶେଷତଃ ଓଡ଼ିଶା ବା ଭାରତବର୍ଷ ଭଳି ଏକ ମେଦିନୀଖଣ୍ଡରେ, ଯେଉଁଠି ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଅଂଶ ହିଁ ଯାବତୀୟ

ଜାଗିୟତା ତଥା ଯାବତୀୟ ସାହିତ୍ୟରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଭାଗ ନେବାଲାଗି ସମର୍ଥ ହେଉଥିଲେ, ସେଠାରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ମୁଷ୍ଟିମେୟମାନେ ଅଧିକ ଦର୍ପରେ ସାହିତ୍ୟ କଲେ, ଅଧିକ ଦର୍ପରେ ଅହଙ୍କାରୀ ହେଲେ; ଅଧିକ ବ୍ୟଭିଚାରୀ ହେବାଲାଗି ଏକାଧିକ ଯୁକ୍ତି ପାଇଗଲେ । ଯଦି ଭିତରେ ବ୍ୟାକୁଳତାଗୁଡ଼ିକ ଯଥାର୍ଥ ହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତା, ଯଦି ଭିତରେ ଅସଲ ମଣିଷଟିଏ ସତକୁ ସତ ଏକାତ୍ମ ହେବାର, ଖିଅ ବାନ୍ଧିବାର ଏବଂ କାହାର ହୋଇ ପାରିବାର ବାଟଟିକୁ ଖୋଜୁଥାଆନ୍ତା, ତେବେ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ତା'ର ପଥରେ ଏକ ଯଥାର୍ଥ ବନ୍ଧୁପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରି ପାରନ୍ତା । ସାହିତ୍ୟ ତାକୁ କେଡ଼େ ସହଜରେ ସମ୍ମତ କରାଇ ଆଣନ୍ତା ଏବଂ କେଡ଼େ ସହଜରେ ପାହାଚ ଉଠାଇ ଦେଇ ଯାଆନ୍ତା । ଫୁଲପରି ସୌରଭଯୁକ୍ତ କୋମଳ ଏବଂ ଆତ୍ମଦାନ ସମର୍ଥ କରିପାରନ୍ତା । ତେଣୁ, ଯେଉଁ ଭୂମିର ସାହିତ୍ୟ ଯେତେ ପ୍ରଚୁର, ସେହି ଭୂମି ସେତେ ଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି ସର୍ବଦା କୁହାଯାଇ ପାରିବ-ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଭୂମିର ମଣିଷମାନେ ଆପଣାଠାରୁ ବୃହତ୍ତର କୌଣସି ଏକ ମୂଲ୍ୟ ଲାଗି ଜୀବନ ବଞ୍ଚି ବାହାରିଛନ୍ତି, ସେଇଥିଲାଗି ବାଟ ଖୋଜୁଛନ୍ତି, ସେଠାରେ ସାହିତ୍ୟ ସମେତ ଯାବତୀୟ ସୃଜନଶୀଳତା ମନୁଷ୍ୟର ସେହି ଯାତ୍ରାରେ ଅନେକ ଅଧିକ, ଗଭୀର ଓ ଅନେକ ଅଧିକ ଔଜ୍ଜ୍ୱଲ୍ୟ ଯେ ଅବଶ୍ୟ ଯୋଗାଇହେବ ବରଂ ଏପରି କଥାଟିଏ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ।

୧୧ । ୪ । ୯୬

ସତକୁ ସତ ଖରାପ ମଣିଷ କେହି ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ମୋ' ପିଲାଦିନରୁ ଯେଉଁ ଭ୍ରମକୁ ନାନା ଅପସଂସ୍କାରର କାରଣରୁ ମୋ' ଭିତରେ ପୂରାଇ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା, ଜୀବନରେ ଅଭିଜ୍ଞତା ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏବଂ ଆଖିମାନେ ଅଧିକ ଦେଖିବା-ଲାଗି ସମର୍ଥ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେହି ଭ୍ରମ ଦୂରୀଭୂତ ହୋଇଯାଉଛି ।

ଖରାପ ମଣିଷ ନାହାନ୍ତି, କେବଳ ଦୁଃଖୀ ମଣିଷମାନେ ହିଁ ଅଛନ୍ତି । ନିଜ ଭିତରେ କେଉଁଠି କ'ଣ କ୍ଷତଟିଏ ରହିଥାଏ ଓ ତାହାକୁ ଅନେକ ମଣିଷ ଭିତରେ ବହନ କରି ରହିଥାନ୍ତି । ନିଜ ଭିତରେ ସେମାନେ ସେହି ଦୁଃଖଟିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ପାରୁନଥାନ୍ତି ଏବଂ ତେଣୁ ବାହାରେ ଆପଣାର ଉଗ୍ରତା ଭିତରେ ଛନ୍ଦି ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଏପରିକି ଅନେକ ମଣିଷ ଥାଆନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେକି ନାନା ଅନ୍ତର୍ଗତ କାରଣରୁ ନିଜକୁ ପୃଥିବୀର ଏକମାତ୍ର ଦୁଃଖୀ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁ-ଥାଆନ୍ତି ଓ ତେଣୁ ଅନୁକ୍ଷଣ ଅଭିମାନରେ କୁପିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଯେତିକି ଉଗ୍ର ଭାବରେ ନିଜର ତଳଗୁଡ଼ିକୁ ଭଲ କରି ଦେଖୁଥାନ୍ତି, ସେତିକି ପୃଥିବୀର ଦୁଃଖ ବଢ଼ାଇବାରେ ଲାଗିଥା'ନ୍ତି । ନିଜ ଭିତରର ଦୁଃଖଗୁଡ଼ାକୁ

ଯେକୌଣସି ମତେ ପୋଡି କରି ରଖିଦେବାକୁ ଆଉଯୋକେ ମଣିଷ ପୃଥିବୀରେ ନିଜପାଇଁ ଖାଲି କଥାକଥିତ ସୁଖଗୁଡ଼ାକୁ ଖୋଜୁଥା'ନ୍ତି । ଧନରେ ବଢ଼ନ୍ତି, ଯଶରେ ବଢ଼ନ୍ତି, କ୍ଷମତାରେ ରୂକ୍ଷ ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ବଡ଼ ଯନ୍ତ୍ରଣାଦାୟକ ଅଥଚ ବ୍ୟର୍ଥ ଭାବରେ କ'ଣସବୁର କ୍ଷତିପୂରଣ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଆହୁରି ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କୁ ଦୁଃଖୀ କରି ରଖିଲେ ଯାଇ ଆପେ ସୁଖ ପାଇଲେ ବୋଲି ଏମାନଙ୍କର ଯଥାର୍ଥ ହୃଦ୍‌ବୋଧ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ, ଉଗ୍ର ମଣିଷ ଅର୍ଥାତ୍ ଦୁଃଖୀ ମଣିଷ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ଧ ଅଥବା ଏକଆଖିଆ ମଣିଷ, ଯିଏକି କେବଳ ନିଜକୁ ଦେଖୁଥାଏ, ନିଜ ଗୁମ୍ଫାଟି ଭିତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ତେଜିତ ଏବଂ ଅସୂୟାଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ହୁଏତ କୌଣସି ବନ୍ଧୁର ଅପେକ୍ଷାରେ ଥାଏ । ବନ୍ଧୁଟିଏ ମିଳିଲେ ତରିଯାଏ । ବାଟକୁ ଆସେ । ସେ ନିଜର ଦୁଃଖଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାବେଳେକେ ଅନ୍ୟ ଆଖିରେ ଦେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ଉଶ୍ୱାସ ହୁଏ ।

●

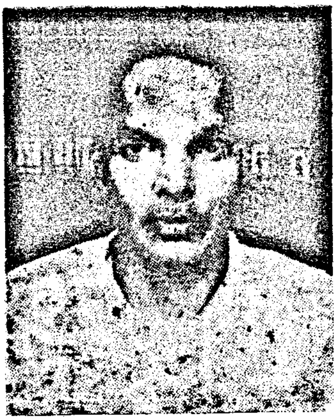

ଜନ୍ମ : ଅକ୍ଟୋବର ୩, ୧୯୨୩
ବାଂଗଲପୁର, ଜି. କଟକ

ଶିକ୍ଷା : ବିଶ୍ୱଭାରତୀ, ଶାନ୍ତିନିକେତନ
କୋପେନହେଗେନ୍ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ,
ଡେନ୍‌ମାର୍କ

ଅଧ୍ୟାପନା : ଆଗ୍ରା, ପଶ୍ଚିମ ଜର୍ମାନୀ,
ଫିନ୍‌ଲାଣ୍ଡ, ଇସ୍ରାଏଲ୍

ବର୍ତ୍ତମାନ ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ଦର୍ଶନ ଉପରେ ଆଧାରିତ ଓଡ଼ିଶାରେ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରୟୋଗର କ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟରତ ।

ISBN 81 7404 035 8